

Slavní Právnické Fejstské VIII 36
Moravské
v plné moci
připisuje

CHEK ^{18. 9. 02} *Dr. Pavlíček*

VE VĚDĚ A V ZÁKONODÁRSTVÍ.

NAPSAL

DR. ANTONÍN PAVLÍČEK,

ADVOKÁT, ŘÁDNÝ ČLEN ČESKÉ AKADEMIE, ČLEN STÁTNÍ KOMISSE
PRO ZKOUŠKY JUDICIÁLNÍ.

(PŘEDLOŽENO DNE 16. LISTOPADU 1901.)

Dr. M. 769

DAR
PRÁVNICKÉ JEDNOTY
MORAVSKÉ.

V PRAZE.

NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

1902.

PŘEDMLUVA.*

Již v roce 1884 vydal jsem nákladem J. Otty v Praze srovnávací spis »Směnka a chek«, ve kterém však bylo o cheku pojednáno toliko způsobem docela stručným. Byltě tehdy právní ústav cheku ještě v pravém slova smyslu »v kolébce« a to i co do theorie i co do své praktičnosti a rozšířenosti.

K vzácné radě vysoce ctěného p. dvorního rady rytíře Dra. Ant. Randy obíral jsem se však od té doby pilně po mnohá léta ústavem tímto, jehož neobyčejná důležitost i pro obchodní i pro společenský život, zejména v národohospodářském ohledu způsobem úžasným rychle vzrůstala a tím též jeho rozšířenost nejen po všech evropských, nýbrž i po mnohých mimo-evropských státech. Poznenáhlu dostalo se též ústavu tomu téměř ve všech předních státech evropských a i v četných státech mimoevropských zákonného upravení.

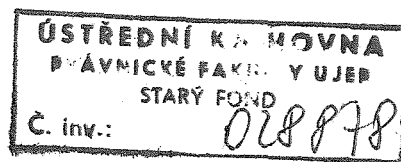
Jakož v Německé říši, tak i v Rakousku jednalo se již po mnohá léta o vydání zákona o cheku a právě v l. 1894—1896 stala se otázka tato v Rakousku akutní, takže se zákonné upravení její každé chvíle očekávalo.

Tak jsem spis svůj z r. 1884 zatím rozšířený a srovnáváním se všemi evropskými a některými mimoevropskými zákony a osnovami doplněný připravil k uveřejnění, aby se* tak státi mohlo ihned, jakmile by zákon rakouský o cheku byl vydán.

Avšak jak v Německé říši tak i v Rakousku utíchl zatím velebílý ruch mezi všemi vrstvami obyvatelstva, zejména v kruzích obchodníků a průmyslníků v příčině brzkého vydání zákona o cheku panující, čímž i vydání spisu mého se zdržovalo.

* »Srovnávací věda právní jest výkvětem dnešního právnictví; srovnávací věda zasahá přes obor práva jednotlivého a staví se v čelo práva světového, práva to všech národů. Právník jednotlivec, jenž se cítí býti členem svého národa, považuje se zároveň za člena lidstva, cítí tepnu, která veškeré národy prochívá.«

J. Kohler v Grünhutově čas., 20. sv., str. 273

Že v Německé říši na uzákonění cheku nespěcháno, lze sobě vysvětliti jednak tím, že vládní osnova i osnova spolkové rady (z r. 1892) nepotkala se se souhlasem kruhů povolaných (srovn. § 3.) a jednak i, že nový obč. zákon pro říši Německou pojednává důkladně o poukázce (čl. 783—792; srovn. úvod § 2.) a že i nový zákon obchodní pozměnil ustanovení o kupeckých poukázkách (čl. 363, srovn. úvod), tak že pamětní spis k obch. zák. (str. 441) výslovně podotýká, »že chek spadá pod pojem poukázky a že ukáželi se potřeba, bude ústav cheku zvláštním zákonem upraven, že však zatím postačí ustanovení obč. zák. a obch. z.

Jinak ale v Rakousku. Tu setkala se osnova z r. 1895 (srovn. §. 3) s všeobecným souhlasem, kdežto naproti tomu není tu pevného zákonného základu pro chek. Nelze si tedy zdržování uzákonění vysvětliti leda snad neblahou krisí parlamentární, a to tím více, poněvadž vydáním zákona o cheku vznikne pro finance rakouské nový zdroj značných příjmů.

Zatím jsem však spis ten opět a opět prohlížel, i co do literatury a zákonů i osnov (tak zákon skandinávský, nový zákon japonský, nejnovější osnova ruská z r. 1900, srovn. §§ 1. a 3.), i co do látky (tak stať o cheku a bankovce, o cheku a směnce nepřijaté, o konkursu na jmění chekovníkovu, stať o velenesnadné a sporné otázce o falešném a padělaném cheku a j. v.) doplnil.

Poněvadž tedy dle všech okolností nelze brzkého vydání zákona o cheku v Rakouskuati, očekáv odhodlal jsem se spis svůj vydati s vroucí tužbou, aby prospěl hojně v kruzích povolaných. Nesnadnost látky budiž důvodem k laskavé omluvě, vyskytnou-li se vady neb mezery některé.

V Karlíně, dne 20. listop. 1901.

Dr. Pavlíček.

§ 1.

Literatura a zákonodárství.

Literatura o cheku je dnešního dne velmi bohata.

Kdežto r. 1884 poukázal jsem ještě ve svém spise »Směnka a chek v zákonodárství evropském« (v Praze, u Otty 1884) na bohatou literaturu anglickou, americkou a francouzskou a na chudičkou literaturu německou a zejména rakouskou, změnil se od té doby poměr ten rozhodně ve prospěch Německa a Rakouska. — Důvody toho hledati dlužno v okolnosti, že se v státech jmenovaných jedná po celou tu dobu o upravení ústavu cheku zákonem.

Poukazujeme tuto zejména na následující spisy a články: Hahn, Hdlsr. II. str. 47 a násl.; Thöl, Hdlsr. § 28. a 47., § 340. a násl.; Goldschmidt, Hdlsr. I. 2. § 109.; Endemann, Hdlsr. § 82., § 136. IV., téhož Handbuch des deutschen Handels-See- und Wechselrechtes (v Lipsku) II. (1882) §§ 191.—199. od prof. Brunnera, str. 186 a násl., §§ 189. a násl., str. 131 a násl., a zvláště III. (1885) § 454., str. 1135—1166 (od prof. Cohna); Gareis, Hdlsr. str. 422 a násl.; Cosack Lehrbuch des Hdlsrechtes (5. vydání z r. 1900) ad II. a) § 58. str. 318—324, O. Wächter, Encyklopädie des Wechsel-R. — I. str. 171 a násl. a téhož Wechsel-R. des deutschen Reiches (1883) str. 62; Mittermaier, v Goldschmidtově Ztschrft. für Hdlsr. X. str. 1—40, XVII. str. 124 a násl., XX. str. 122 a násl., XXI. str. 148 a násl. XXIII. příl., str. 142 a násl., XXVI. str. 843 a násl., XXVIII. str. 170 a násl., XXIX. str. 160 a násl., str. 494 a násl., XXXVI. str. 487 a násl., zvláště 514—516 (srovn. dále § 3.); Ignaz Funk, »Das Questionär über ein österreichisches Checkgesetz« (ve Vídni 1880 u Manze), a téhož »Über die rechtliche Natur des Cheque« (1878); Bunzel, Material zu einem Chequegesetzentwurf (1880); k tomu Grünhut ve svém Ztschrft. f. Priv. u. öffentl. R. VIII. 2. (1881) str. 408; Leonhardt, Die gesetzliche Begründung des Checksystems in Österreich (1881); Beyersdorfer, Das Checksystem (Jena 1881); Koch, Über Bedürfnis und Inhalt eines Checkgesetzes für das deutsche Reich, přednáška v právn. společnosti v Berlíně; s dodatkem, Berlín, 1883,

nákladem Heymannovým). — Zvláště však Cohn v Ztschrft. für vergleichende Rechtswissenschaft I. str. 117—160, str. 424—489, II. str. 131 a násl., III. str. 69 a násl., kde na str. 118 i cizí literatura, dále XI. a XII.; Koch v Goldschm. Zeitschrift f. d. gesammte Handelsr. XXIX. sv. I. str. 82 (1883), Abrechnungshäuser (Clearinghäuser in Deutschland und deren Vorgänger) str. 59 a násl., téhož pak Über Giro-Verkehr und den Gebrauch von Checks als Zahlungsmittel (v Berlíně, 1878); právo obchodu chekového od Dra. Rieszera v příl. seš. (*Zur Revision des Handelsgesetzrechtes*) k XXXV. sv. Goldschm. Ztschrft. f. d. Hdlsr. (1889); Birnbaum v témž časop. XXX. str. 1—29, a Kapp str. 325—402. — Jednání 17. sjezdu němec. právníků 1 sv. (v Berlíně 1884) obsahující dvě dobrozdání o otázce: »Odporoučí-li se zákonné upravení obchodu chekového?« od Kocha, str. 1—31, jenž zodpověděl ji kladně, a od Behrendta, str. 32—45, jenž zodpověděl ji záporně, a 2. sv. (1885) str. 139—157, str. 272—284; A. Simonson, Beiträge zur Lehre vom Cheque v Archivě pro theorii i praxis, 47. sv. 1. seš. str. 6—44; Cannstein, Wechsel und Check und deren Deckung (v Berlíně, 1890); Kuhlenbeck, Der Check und seine wirtschaftliche Natur (v Lipsku, 1890); k tomu Riesser v Goldschmidt. čas. 40. sv. (1892) str. 316—329 jakož i články Czelechowského »Ein österr. Chequegesetz« v Jur. Bl. č. 19. a 20. r. 1881; Roztočil, Ein Beitrag zur Checklehre, č. 32. tamže, Ger.-Halle č. 1. a 2. z r. 1889 a Jur. Bl. č. 21. z r. 1894 od E. Mayera, č. 31. z r. 1894 a pak Jur. Bl. č. 20—24. z r. 1889 »Der Check- und Giroverkehr der österr.-ungar. Bank« od Gust. Hanauska. Dále můj spis »Směnka a check v zákonodárství evropském« (Praha, 1884), k tomu Pražák v Centralblatt f. V. W. IV. str. 25; Dr. Frant. Bubeník (ve Vídni, 1888 u Alf. Höldera), Technik des Giroverkehrs bei österr.-ungar. Bank, k tomu Grünhut, Ztschrft. XV. str. 777; Strausz, Die gesetzliche Regelung des Checkverkehrs, Zeitschrift für Staats- und Privatr. IV. 1893, č. 21 až 26., V. 1894 č. 4., 19., VII. č. 2.—3., jakož i návrhy zákona o cheku v Jur. Bl. č. 79. z r. 1894; Holdheimův týdeník III. č. 12.; Cannstein, Der Check, v Holdheimově týdeníku I. str. 63, Der Entwurf eines Checkgesetzes, tamže, str. 81 a násl.; rak. osnovy zákona o cheku v Ger.-Halle z r. 1894 č. 23. a v Holdh. týdeníku III. č. 12.; Grünhut, Der österr. Entwurf eines Checkgesetzes, v Neue Fr. Presse 10680, 4, 7 (z 19., 23. a 26. května 1894), k tomu i téhož Wechsel-R. (v Lipsku 1897, Duncker & Humblot) zvl. str. 10 a násl. str. 19 a j. v.; Hammerschlag, Der Check, v Östr. Staatswörterbuch I. seš., str. 263—267; Dr. Spitzer, Jur. Bl. č. 11. z r. 1896; Riemer v Österr. Ger.-Ztg. č. 37. z r. 1896; Hoppenstedt, Zum Checkgesetz, kritika němec. osnovy (v Eerlíně, 1892, u Heymanna) pak »Ein zweites Wort zum Checkgesetz« (v Berlíně, 1892, tamže); k tomu Rieszer v Golschm. čas. XLI. (1893) str. 597—603; Dr. Pollitzer, Das österr. Handelsrecht (ve Vídni 1895, u Manze) § 136. str. 500 a násl.; nejnověji zvláště Cohn v Zift. f. v. R. W. XI. (1895) str. 365, 412, XII. (1896) a XIV. (1900), pak Hammerschlag v Jur. Bl. č. 6—9., z r. 1896, jakož i důkladný spis

Dra. Ficka »Der Check« (1897); Holdheim ve svém čas. (Holdh. Monatschrift) VI. 1897 str. 211 a násl. (ke skand. nástinům); Zftf. f. Hdls. 47 sv. (32 sv.) 4 seš. 1898 str. 492—493 norvěžský zákon; Heckscher (dánský gen. konsul v Göteborgu) v Zftf. f. Hdlsr. 48. sv. (33 str.) 3. a 4. seš. str. 387—417 (k skand. zák.); Brodman »Zur Lehre vom Girovertrage« v. Zftf. f. Hdlsr. 48 sv. 1—2. seš. (1899) str. 121 a násl. a j. v.

Z četných spisů praktických, zejména o obchodě odúčtovacím, srovnej Dr. Jindřich Rauchberg, Der Clearing- und Giroverkehr (ve Vídni u Alf. Höldera), jakož i nejnověji téhož Der Clearing- und Giroverkehr in Österreich-Ungarn und im Auslande (ve Vídni, 1897, u Alf. Höldera); dále důkladný český spis Frant. Schwarze »Cheková a odúčtovací zařízení bankovní« (v Praze 1895, nákladem čes. obchodního spolku »Merkur«.) —

Bohatou literaturu cizozemskou, zvláště anglickou a americkou, srovn. u Cohna v Endemannově Handbuch III. str. 1135, 1136 a v Ztschrft. f. v. R. W. I. str. 118—122, III. str. 74, XI. str. 387 a násl., jakož i Kuhlenbeck str. 214 a násl. a j. v. — Cohn ve svých důkladných člancích v Zftf. f. v. R. W. XI. a XII. přihlíží ještě k starší osnově rak. z r. 1894, která se v mnohých ustanoveních podstatně různí od osnovy z r. 1895. —

Zákony a osnovy o cheku.

1. Zákon anglický obsahuje angl. zákony směnečné z 18. srp. 1882 čl. 73—82. (srovn. u O. Borchardta, Sammlung der Wechselgesetze seit 1871, v Berlíně, nákl. Decker-a, text původní str. 234 a násl., německý str. 341 a násl., též přílohu 28. sv. Goldschm. Zftf. f. Hdlsr. od Maxe Heinsheimer-a); předchozí zákony anglické srovn. dále v § 3.

2. Francouzský zákon o cheku ze 14. čvna. 1865 (ve sbírce »Nouveau Code général des lois françaises« par Em. Durand, v Paříži u Marchalla a Bullarda, 1890, str. 393) a novella z 19. února 1874; obojí též u Kuhlenbecka, str. 178, 179 a u Kocha, Giroverkehr (viz svrchu literatura) str. 38 a násl.

3. Belgický zákon z 20. čna. 1873, u Kuhlenbecka str. 1800, Koch l. c. str. 42 a násl.

4. Zákon holandský (holl. zák. obchodní, Wetback van Koophandel) z 10. dub. 1838 čl. 221 a násl., u S. Borchardta I. str. 293, 294 německý, a II. str. 209 původní text).

5. Nizozemská osnova zákona o papírech obchodních (I. tit.: Vydané směnky 1—94., II. tit.: Směnky vlastní, čl. 1. a 2. [ustanovení směnečno-právní mají totiž v podstatě za základ německý řád směn.], III. tit.: Poukázky čl. 1—4., a IV. tit.: Chek, čl. 1—6.; srovn. v Zftf. f. vergl. R. W. 7 sv. [1887] zvláště str. 13 a násl. od Rieszera).

6. Italský zákon obchodní z r. 1883, »Codice di commercio del regno d' Italia« z 2. dubna, resp. 31. října 1882, obsahuje v čl. 339—344. usta-

novení o cheku (del assegno bancario). — Srovn. u. O. Borchardta str. 89, 242 a 243; oficiální vydání italské u S. H. Paravia & comp., Torino, Roma, Milano, Firenze, str. 129 a 130.

7. Zákon portugalský, část to nového obchodního zákona portugalského z 28. čna. 1888 II. kn. VI. tit. c. 2. čl. 340—343. zákon o cheku je sdělán dle zákona italského. Srovn. u O. Borchardta dodatek I. 1893, str. 98, 99, k tomu pak zvláště Mittermaier v Goldschm. Zftf. f. Hdlsr. 36. sv. str. 487 a násl. o cheku, str. 514—516, Rieszer, Grundgedanken in den modificierten Handelsrechten aller Länder, str. 354, Cohn, Zftf. f. v. R. W. XI. (1895) str. 378, 394 a násl.

8. Švýcarský spolkový zákon o právu obligačním, platný od 1. ledna 1883, obsahuje v čl. 836.—837. ustanovení o cheku. (O. Borchardt str. 268, 269.)

9. Španělský zákon o cheku, část to nového španělského obchodního zákona z r. 1885, čl. 534—543., většinou spočívající na ustanoveních zákona francouzského, srovn. u O. Borchardta sv. V. (1886), k tomu Cohn XI. str. 371—372.

10. Rumunský zákon o cheku (srovn. u O. Borchardta, sv. IV. [1886], Cohn XI. str. 374), část to rumunského obchodního zákona ze 6./18. dubna 1887 v čl. 364—369., vlastně totiž jen překlad italského zákona o cheku, až na to, že vyslovuje se pro všeobecnou passivní způsobilost chekovní. (Srovn. dále § 3.)

11. Zákon skandinávský (pro Dánsko, Norsko a Švédsko) platný dnem 1. ledna 1898 (v Dánsku a Norsku) a 1./1. 1899 ve Švédsku. Srovn. dále § 3.

12. Argentínský zákon o cheku, část to argentínského obchodního zákona z 5. října 1889, II. kn. XIII. tit. čl. 798.—843., velice důkladný (srovn. obzvláště Cohn., XI. l. c., též Köller, Konkursrecht str. 51, 54, 74 Hopfenstedt II. 24) Argent. zákon o cheku je však pouze na tuzemsko obmezen. Dle čl. 799. mohou totiž cheky jen na místa tuzemská vydány býti, ne však na místa v cizozemsku, ani z těchto na banky tuzemské.

13. Japonský zákon o cheku jest částí nového důležitějšího japonského zákona obchodního ze 26. dubna 1890 s platností od 1. ledna 1891 a nyní nového celistvého obch. zák. platného od 16. června 1899.

Japonsko¹⁾ má totiž vedle nového občanského zákona, sdělaného ponejvíce dle vzoru druhé osnovy obč. zák. pro říši Německou a poněkud též dle obč. práva francouzského, italského a též anglického (srovn. překlad Lönholmův v Tokyo 1896—98) nyní též nový celistvý zákon obchodní.

Nový obchodní zákon ze dne 26. dubna 1896, který měl nabýti platnosti od 1. ledna 1891 (sdělaný taktéž po nejvíce dle obecn. zák. obch.

¹⁾ Srovn. hlavně nejnověji Rehme v čas. pro pr. obch. 51 sv. 1. a 2. seš. str. 1 a násl.

z r. 1863), byl totiž parlamentem v mimořádném sezení z roku 1892 na nějakou dobu zastaven a toliko tři díly týkající se společností obchodních (čl. 66—373), práva směnečného (čl. 699—815), i cheku (čl. 816—523 a konkursu (čl. 978—1064) byly po opětné revisi zatím od 1. července 1893 v platnost uvedeny. (Srovn. O. Borchardt úvodní poznámku k dodatku III., který dodatek III. (1896) obsahuje překlad japonského obch. zákona, (str. 24—27) též Jiří Cohn XI. str. 379 — zejména pak Lönholm (Tokyo 1896) k tomu Rehme v čas. pro pr. obch. 47 sv. str. 125 a násl.

Teprv r. 1898 byl nový nástin (od prof. Ume, Okamo a minist. rady Tanabe) parlamentu předložen²⁾ s nepatrnými změnami schválen a dne 16. června 1899 platným prohlášen. Srovn. k němu obšírnou zprávu od Rehme v čas. pro obch. pr. 51 sv. 1. a 2. seš. str. 1 a násl., pak překlad od Lönholma, prof. na universitě v Tokyo (v Bremách, v Tokyo, a Jokohama). Zákon obsahuje 5 kněh, s dalšími odděleními a kapitolami o 689 čl., z většího dílu podle systému a ponejvíce též vzoru ob. z. obch. — toliko směn. právo vzalo sobě za vzor ponejvíce francouzský zákon, («code de commerce») vynechána jsou pak nyní v předešlém důležitém obch. zákoně obsažená ustanovení o konkursu.

Co se týče osnov (osnovu nizozemskou srovn. od 5.) může se právě Německo a Rakousko vykázati největším počtem jich.

Tak zvláště v Německu.

Osnova Brunšvické obchodní komory z r. 1879, u Kuhlenbecka l. c. str. 182 a násl. a u Rieszera, Zur Revision des Handelsgesetzes, (pozn. 1.) str. 250 a násl. osnova Mannheimské obchodní komory z r. 1879 (u Kuhlenbecka l. c.); osnova Brunšvické konference delegátů z 18. list. 1879 (tamže); osnova ředitelství něm. říšské banky z r. 1882 (tamže str. 183 a násl., u Rieszera l. c. str. 25 a násl. a u Hoppenstedta srovn. dále I. str. 30 a násl.).

Zvláště však spolkové radě k schválení předložená vládní osnova němec. zákona o cheku, uveřejněná v č. 22, říšs. věstníku ze dne 26. ledna 1892 (u Hoppenstedta I. str. 35 a násl., srovn. tam i první Hoppenstedtův protinávrh), a osnova rady spolkové z r. 1892, jež byla 11. března 1892 říšskému sněmu k ústavnímu projednání a schválení předložena (u Hoppenstedta II. str. 400 a násl., a k tomu jeho protinávrh II.).

V Rakousku: Rakouská osnova zákona o cheku od Dra. Ignaze Funka a téhož das »Questionär über ein österr. Checkgesetz« (ve Vídni, u Manze 1880), též u Kuhlenbecka str. 181 a násl.; Bunzel, Material zu einem Checkgesetz-Entwurf, ve Vídni, 1880; Leonhardt, Die gesetzliche Begründung des Checksystems in Österreich, ve Vídni 1881; Pollak, Das Questionär über ein österr. Checkgesetz, ve Vídni, 1880. Pak rak. vládní osnova z r. 1894.

²⁾ K tomu Rehme v čas. pro pr. obch. 48 str. 596 a násl.

Nejnovejší osnova rak. zákona o cheku byla jako vládní osnova předložena rak. sněmovně poslanecké 19. pros. 1895 a 6. dubna 1897 (1333 příl. ku stenograf. protokol. poslanecké sněmovny XI. sez. 1895, c. k. dvorní a státní knihtiskárna ve Vídni). Srovn. i dále § 3.

Nejnovejší pak přidružila se k četným zákonům a osnovám o cheku osnova ruská. Srovn. obšírněji č. 3.

Z jiných mimoevropských zákonů a osnov o cheku (mimo svrchu zmíněné) dlužno jmenovati zvláště zákon chekovní v Peru z 9. října 1888 a nařízení pro Mauritius ze 24. pros. 1886, srovn. též Cohn, Ztschf. f. v. R. W. XI.

Zmínky zasluhuje ještě i osnova světového práva chekovního vyšeší r. 1888 z mezinárodního kongressu pro právo obchodní (congrès international de droit commercial) svolaného vládou belgickou r. 1885 do Antverp a r. 1888 do Bruselu. Kongressem tím přijatý světový řád směnečný (srovn. Spieszer v Goldschm. čas. 36, str. 163 a násl., a můj článek v Al. österr.-Ger. Ztg. č. 48 a násl. z r. 1890, též jako zvláštní otisk u Manze ve Vídni 1891) obsahoval v posledním svém článku ustanovení o cheku. Dle nich má se chek posuzovati zcela dle ustanovení práva směnečného, jen lhůty praesentační dlužno prý zvlášť upravit.

O dalších pokusech o světovém právním upravení cheku srovn. Cohn l. c. XI. str. 388. Ve svém spise »Směnka a chek v zákonodárství evropském« (viz svrchu literaturu) jsem dovodil, že obzvláště právo směnečné, podobajíc se ius gentium, (naturalis ratio Římanů), má povahu práva světového. Podobně vyslovuje se nověji i Rieszer ve svém spise Grundgedanken in den codificierten Handelsrechten aller Länder (v Stuttgartě, 1892), str. 18. a násl.

§ 2.

Nynější stav právní v Rakousku a v Německé říši.

Dnešní chek je, jak v Německu, tak i v Rakousku co do formy i co do právních účinků písemnou poukázkou. Je-li chek vydán v Rakousku od kupce a opatřen též ostatními náležitostmi článku 301. obec. zák. obch., jest to poukázkou kupeckou, jinak poukázkou obyčejnou.

Podobně též v Německu přihlíženo až do 1. ledna 1900 ke kupecké poukázce dle čl. 301. a násl. obec. zák. obch., což však došlo podstatné změny tím, že dle nového obchodního zákona pro Německo, uveřejněného v Německém říšském zákoníku str. 219 a násl. z r. 1897 a platného od 1. ledna 1900 (současně s novým německým občanským zákoníkem), nabyla kupecká poukáзка docela jiné podstaty, poněvadž dle čl. 363 nového německého zákona obchodního je kupeckou poukázkou jen tehdy, je-li trassát, t. j. assignát, kupcem, nikoli jako dle obec. zák. obch. čl. 301. vy-

datel.³⁾ Avšak nelze upřítiti, že nápadná je přímo nedostačitelnost ustanovení obch. zákona o poukázkách pro první ústav cheku. Neboť jesti chek, jakož dále (v čl. 4.) blíže seznáme, tak zvláštním ústavem právním, že nelze k němu naprosto přihlížeti obdobně vedle ustanovení směnečného zákona; vždyť není chek papírem úvěrním aneb papírem cirkulačním jako směnka, srovnej § 4. Ustanovení pak obec. obch. zákona o kupeckých poukázkách zajisté nepostačí, nepřiblížeje ani k tomu, že poukázkou nesrovnávají se zejména s národohospodářským účelem cheku (srov. též dále rozhodnutí nejv. soudu rakouského ze dne 26. dub. 1878 č. 12976, a j. v., srov. dále též pozn.)

Chek jest tedy⁴⁾ dnešního dne i v Rakousku i Německé říši^{4a)} pouhou poukázkou písemnou.^{4b)}

Je-li tedy v Rakousku chek vydán od kupce a opatřen též ostatními náležitostmi čl. 301. obch. zák., dlužno se řídit především ustanovením čl. 301.—305. zák. obch. a pak nařízením ob. zák. obč. čl. 1400—1410., mimo stanovy (též nařízení v příčině chekovního obchodu při c. k. poštovní spořitelně), jež banky, zabývající se chekovním obchodem, svým zákazníkům před počítím obchodního spojení zasílají, a kteréž jsou základem »smlouvy o cheku«. (Srov. § 11.)

Stanovy ty mají hlavní důležitost v příčině způsobu vydávání cheků. řádného použití formulářů, uschování knížky chekové a j. v. — Srov. hl. §§ 11. a 12.)

Nespadá-li však chek pod ustanovení čl. 301. zák. obch., jest se říditi toliko nařízením čl. 1400—1410. ob. zák. obč.

Poměry právní v příčině cheku jsou tedy v Rakousku (i v Něm. říši, srovn. dále) podstatně dosud rozdílné od zásad, kterými se dle vědy i dle zákonodárství moderního dlužno řídit. Právní poměr

³⁾ Tím ovšem nový německý zákoník obch. opět je v přímém odporu s osnovami o cheku z r. 1892 (vládní a spolkové rady) dle kterých, a to dle čl. 1. ad 2. vládní osnovy i osnovy spolkové rady, přijata byla zásada neobmezené způsobilosti trassátovy. Též v Rakousku není ovšem souhlasu mezi čl. 301. obch. zák., který neobmezuje pasivní způsobilost k poukázce kupecké, a mezi § 1. osnovy o cheku z r. 1895, dle kteréhož jest pasivní způsobilost chekovní obmezena, srov. dále § 5. spisu; Německý nástin nového obch. zákoníka čl. 335. a německý nový obchod. zákoník č. 363. nepřijaly též ustanovení č. 301. obec. obch. zák. o přijetí poukázkou, a to vzhledem k ustanovením § 783—792. nového německého obč. zák. o poukázkách, kde v čl. 784. jednáno o přijetí poukázkou (viz též dále text).

⁴⁾ Srov. k tomu K o s a c k: Handelsrecht, str. 238, pak nejnověji zejména Wendt: Allgemeines Anweisungsrecht, str. 7, 8, viz Literaturu; též Planck ú. j. m. l. c. jakož i srovnej pamětní spis k osnově nového německého obchodního zákona str. 438 až 441 (v Berlíně, nákladem Heymannovým 1896).

^{4a)} Mimo Alsassy a Lothrinsko, kde platí zákon francouzský o cheku ze dne 14./6. 1865.

^{4b)} A to poukázkou nedokonalou, poněvadž není obyčejem, aby trassat chek přijal § 1402. o. z. obč. Srov. § 7. spisu. Pro Rakousko srovn. též rozh. nejv. soudů ze dne 20. září 1900 č. 9731 v Ger. H. č. 5 z r. 1901.

zejména mezi assignantem, t. j. vydatelem cheku a trassátem neb chekovníkem bude tedy nyní v Rakousku zvláštní způsob plné moci, jako při poukázce. (Srovn. však § 11.)

Chek lze tedy též dle čl. 1404. o. z. obč. odvolati; avšak odvolání tu nemá právního účinku, když assignat (trassat) byl assignatáři (remittentem) zaplacení slíbil, když tedy poukázku, chek přijal; assignat neb trassat stane se tu dlužníkem assignatáře neb remittenta a nesmí pak assignant (vydatel) chek vyplatiti. (§ 1404. ob. zák. obč., srovn. na proti tomu § 10. spisu.)

Jestli assignant (vydatel) cheku jako věřitel svému dlužníku jako assiguátovi neb chekovníku zaplacení tou měrou uložil, jakouž jemu jest povinen, a poukáže-li assignatáře neb remittenta k trassatovi, aby od něho splnění přijal, jest dle čl. 1408. a 1409. ob. zák. obč. poukázka neb chek ten listem postupným, a nastane tu pak právní poměr dle čl. 1396 o. z. obč., t. j. jako kde bylo dlužníku postoupenému oznámeno, kdo dluh převzal. Dlužník, trassat cheku, nesmí pak dle čl. 1395., 1396., 1408. více svému věřiteli, vydateli cheku zaplatiti, nýbrž pouze a jedině assignatáři, remittentovi cheku; zůstává se mu sice právo, svých obran proti dluhu převzatému užiti, avšak uznal-li k remittentu bezelstnému, že jest dluh pravý, povinen bude jemu a věřiteli zaplatiti (čl. 1396., 1408.).

Zdráhal-li by se však v případě tomto trassat bez důvodu zaplatiti neb odkládal-li by zaplacení vůbec, tedy i tu, kde není dlužníkem assignanta čili vydatel cheku, ač byl assignatovi čili trassatovi cheku zaplacení slíbil, jest práv ze škody, která z toho vzejde.

Zaplatí-li však náležitě, jest prost svého závazku i vůči assignantu neb vydateli cheku a zaplatil-li více, nežli byl témuž dlužen, neb není-li mu vůbec ničeho povinen, má právo žádati náhrady (actio mandati contraria), čl. 1014., 1409. o. z. obč.).

Právní poměr mezi dalším majitelem a jeho předchůdcem, zakládá se na právním jednání mezi nimi sběhlým; mezi vydatelem pak a dalším majitelem není právního poměru.

Proto není úplně správné rozhodnutí ze dne 13. ledna 1885 č. 13649. (u Gellera centr. list č. 94 z r. 1885, Gerichtshalle č. 7. z r. 1885, Stubenrach k § 1410. o. z. obč.), dle něhož vydatel práv jest každému majiteli, pakli dokázáno, že byl chek převeden na základě úplatného jednání právního vedle § 922. o. z. obč.

V říši Německé jest sice právní poměr dnešního dne, kdy tu není chek zákonem zvláštním upraven, podobný; avšak tu dlužno řídit se nyní čl. 363—365. nového zák. obch. z 10. května 1897, jedná-li se o poukázku kupeckou, t. j. o poukázku, kde jest »trassat« cheku (čl. 301. o. z. obch. »vydatel« kupcem a kde jest i ostatních náležitostí v čl. 363. (podstatně jinak souhlasném s čl. 301. o. z. obch.) vyznačených a vedle toho pak ustanoveními nového občanského zákona německého (platného od 1. ledna 1900) »o poukázkách« čl. 783—792., ke kterým

pak (mimo statuty bankovních ústavů) dlužno přihlížeti všude, kde nejedná se o poukázku kupeckou.

Dle nyní platného práva v říši Německé jsou právní poměry v příčině cheku podstatně tyto: Chek jest vždy písemnou listinou (čl. 792. obč. zák.) a zní na určitý obnos peněz. Právní poměr mezi vydavatelem a remittentem řídí se dle úmluvy, která vydání a odevzdání cheku za základ sloužila. Není tu tedy mezi nimi právního poměru ze cheku, z práva chekovního vyplývajícího. Přijal-li tedy remittent od vydatel chek s poukazem, aby obnos v něm vyznačený si dal od trassata vyplatiti, jest též zavázán chek trassatovi ve lhůtě buď smluvené neb obvyklé (8—14 dnů)⁵⁾ k placení předložiti a obnos mu vyplacený vydateli odevzdati; nebyl-li však vůbec aneb byl-li jen částečně zaplacen, jest remittent povinen, ihned o tom vydatel zpravit. (Srov. čl. 789. obč. z.)

Nezachoval-li se remittent dle toho, jest práv ze škody, která by z toho vzešla. Jakéhosi postižného práva však remittentovi proti vydateli tu vůbec nepřísluší.

Odevzdal-li vydatel jako dlužník chek remittentovi jako svému věřiteli, pak přísluší tomuto jakési právo postižné proti vydateli, které se však od práva postižného dle směn. řádu a dle zákonů o cheku podstatně liší. Musí však remittent dokázati, že chek v čas (umluvený nebo obvyklý; viz svrchu) trassatovi k placení byl předložil a musí mu o zamítnutí vyplacení ihned zprávu podati, an by jinak byl práv ze škody, která by z toho vydateli vzešla, a byl by vydatel oprávněn, škodu mu tím způsobem sobě z pohledání remittentova neb assignatarova sraziti (čl. 787., 789. obč. z.).

Remittent cheku (assignatář poukázky) může chek převést na jiného, musí se to však státi písemně a musí chek novému majiteli býti odevzdán. čl. 792. obč. z. (Srovn. k tomu rozh. rak. nejv. soudu svrchu.)

Mezi vydatelem cheku a dalším jeho majitelem není právního poměru. Avšak mezi dalším majitelem cheku a bezprostředním předchůdcem jest právní poměr podobný jako mezi vydatelem a remittentem. Též mezi remittentem a trassátem není vůbec právního poměru (leďa by-li chek od tohoto přijat, což jest přípustno, není však obvyklo).⁶⁾

Nepřísluší tedy remittentovi proti trassatovi práv nějakých a tím méně pak dalším majitelům. Proto může též býti chek od vydatel kdykoliv odvolán, dokud nebyl vyplacen (čl. 790. něm. obch. z.).

Avšak vydatel, assignant, může převedení vyloučiti; má však zákaz ten vůči assignatovi, trassatovi, účinek jen tehdy, bylo-li mu to oznámeno aneb je-li zákaz ten na listině vyznačen. čl. 792. něm. obč. z.

⁵⁾ Srov. hlavně Cosack u. j. m. (Pozn. 2.)

⁶⁾ Neb poukázku může assignát přijmouti (§ 784 něm. obč. z.).

První majitel cheku (remittent) má dle platného nyní práva v Něm. říši býti vždy výslovně uveden; neb není dle čl. 795. obč. z. bez povolení státního přípustno, papíry majiteli svědčící na určitý obnos peněz v oběh uvést.

Nevadí však, aby zněl chek alternativně majiteli (srov. § 5. spisu) a může pak převeden býti pouhým odevzdáním listiny. Srov. Cosack l. c., Planck l. c.

V příčině převodu poukázky a cheku dlužno se ostatně řídit ustanoveními o postupu v čl. 398—412. něm. obč. z.

Má-li tedy chek dle dnešní své formy náležitosti, jež čl. 301. zák. obch. a resp. 363. nového něm. zák. obch. nařizuje, dlužno se řídit v Rakousku ustanoveními čl. 301. až 305. obch. zák. resp. v Německu 363—365. nového obch. z., dle kterých zejména pouze chek na řád znějící je k indossaci způsobilý (srov. čl. 301., 302. obch. zák., proti tomu čl. 9. směnečného řádu, souhlasně s článkem 301., 302. obch. zák., též čl. 6. rak. osnovy chekové jakož i osnovy Hoppenstedtovy I. § 5. a III. § 3., s čl. 9. řádu směnečného, pak souhlasně § 6. německé vládní osnovy a § 6. německé osnovy spolkové rady, srov. dále § 6. spisu), dle kterých dále (čl. 303. obch. z.) indossamentem převádějí se veškerá práva na indossatáře, dle kterých též dlužno posuzovati, zdali dlužník a pokud může námitky své nastupujícímu věřiteli činiti, a dle kterých dlužník pouze proti vrácení papíru kvitovaného platiti povinen jest; dle čl. 305. obch. zák. a 365. nového něm. z. platí pro takové cheky též ustanovení čl. 11—13., 36., 74. a 73. směnečného řádu, týkající se formy neb způsobu indossamentu legitimace majitele, zkoušení téže, závazku za vydání papíru jakož i amortisace. Ostatně pak dlužno se řídit též, jak svrchu uvedeno, v Rakousku ustanoveními čl. 1400—1410. o poukázkách ob. z. obč. a v Německu čl. 783—792. nového obč. zák. o poukázkách.

Co se tedy zejména právních poměrů týká, tu nepřísluší dle čl. 301. a násl. obec. obch. zák. a čl. 363—365. nového něm. obch. z., majiteli papíru přímý nárok samostatný z papíru toho, nebyl-li chek od trassáta, t. j. assignáta, přijat (srov. též svrchu); podobně nepřísluší majiteli papíru dle zákonů těch a zák. obč. právo postižné vůbec z papíru samého ani proti indossantu, nýbrž toliko nárok z právního poměru vydání neb odevzdání cheku za základ sloužícího. (Srov. Hahn: Právo obch. II. str. 137., Cohn v Endemannově přír. knize obch. III. § 452. str. 1116., 1117., Cosack: Handelsr. l. c. a j. v., k tomu pozn. 4. tohoto spisu.) Je tedy zajisté na bíledni, že tato ustanovení zákona pro cheky jsou naprosto nepostačitelná, že mají v zápětí nutnou nejistotu právní, a že tudý je nevyhnutelno a pilno, aby důležitý ústav ten právní konečně již zákonem byl upraven.^{6a)}

^{6a)} Srov. již též Funk v přednášce ve Vid. právn. spol. a v Gerichtshalle č. 12., 13. r. 1878, k tomu právní případ v Jur. Bl. č. 24. z r. 1878, obsahující rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 1878 č. 12976 z r. 1877; rozhodnutím tímto bylo

Jak již podotknuto a jakož podrobně uvedeno jest v §§ 1. a 3. tohoto spisu, byl chek v největším počtu evropských států jakož i též v mnohých mimoevropských zemích zákonem upraven a též i v Rakousku a v Německu nastoupila otázka upravení zákonného, která již po léta v obou státech těchto se vleče, do popředí, takže dlužno doufat, že ústav ten pro národní hospodářství, pro obchod a průmysl neobyčejně důležitý dojde v brzku i tu zákonného upravení.^{6b)}

§ 3.

a) Historický vývin cheku.⁷⁾

Sporno jest, byl-li chek již v klassickém šedověku znám.⁸⁾

Dle některých byl prý chek již u Řeků jakožto syngrafa, symbola, a u Římanů jakožto attributio vel perscriptio znám⁹⁾ (srovnej o tom blíže u Kocha, Gutachten str. 5, u Cohna I., str. 122, Kapp str. 381, který se odvolává na Macleoda Dict. str. 214, 215, 224, k tomu Cohn u Endemanna III. str. 1137, Kuhlenbach str. 22 a j. v.)

Na doklad toho dovoláváno se zejména též Cicerona ad Atticum XVI. 2. a Terentia (Phormio V., 8, 29.¹⁰⁾

Známo je, že obchod bankéřský u Římanů velice zkvétal; římsí argentarii nebyli pouzí směnárníci, kteří by se omezovali na výměnu různých peněz, nýbrž byli bankéři, u nichž zejména bankovní obchod depositní

žalobě majitele cheku, čili dle tehdejšího názoru majitele »girafolia«, proti remittentovi, který od žalobce valutu cheku byl obdržel, a který žaloval na vrácení této valuty proto, poněvadž pak Národní banka jakožto trassát, vzhledem ke konkursu vydatele cheku zaplacení odmítla, místo dano, jak též byla první instance učinila; avšak první instance zakládala rozhodnutí své na bezdůvodném obohacení, nejvyšší pak soud dílem na obohacení, dílem na právním ústavu správy, při čemž nejvyšší soud výslovně uvedl, že žalobce, jakožto majitel cheku není v žádném poměru právním k vydavateli cheku.

^{6b)} V Německu ovšem nyní následkem ustanovení čl. 363 obch. z. ze dne 10. května 1897 (platného od 1. května 1900) a čl. 783—793 nového obč. zák. (platného od 1. ledna 1900) naděje ta opět klesla, jakož z pamětního spisu k osnově obch. zák. str. 438—440 též vychází. V Rakousku pak otázka ta, která již již se blížila k svému rozřešení, bohužel opět nejnověji vstoupila do pozadí. (Srovn. předmluvu.)

⁷⁾ Srovn. Cohn v časopise pro srov. právo vědu I. str. 122 a násl. II. str. 131. násl., u Endemanna III. str. 1137 a násl. Goldschmidt: Univ. Geschichte des Handelsrechts I. str. 56 a násl., 18 a násl., 10 a násl., 318, 403, 430; Kuhlenbeck str. 22 a násl., Birnbaum str. 1—4, Kapp, str. 381, Koch, Gutachten str. 5, Brunner u Endemanna II. 186 a násl., 196 a násl., Funk str. 7. a násl., Cannstein: (Chek a směnka a jejich krytí) str. 108 a násl., nejnověji Grünhut, Wechselrecht § 4. str. 20 a násl.; můj spis »Směnka a chek v zákonodárství evropském« str. 123. a násl.

⁸⁾ Tvrdí se, že chek byl již 2000 let před naším letopočtem u Číňanů a Assyřů v obyčejí (srovn. Kuhlenbeck str. 22).

⁹⁾ Srovn. k tomu ostatně Grünhut, str. 22 a násl.

¹⁰⁾ O původu slova »chek« srovn. můj spis »Směnka a chek«, str. 125, pozn. 186, pak Cohn l. c. str. 138.

velice byl vyvinut; na doklad toho dovoláváme se Gaja III. § 128 a násl.¹¹⁾ U Gaja uváděná »arcaria nomina« ve spojení se »syngrafa« poukazují zajiště na jakýsi způsob placení girovního, ku kterému zdá se poukazovat i výše uvedené »perscribere«.

Poukazováno též k tomu, že placení girové prostřednictvím společného dlužníka bylo již šedověku známo (tak srovn. Cohn u Endemanna III. § 447. str. 1044). Za času Plauta a Terentia bylo v Římě obyčejem, že argentarii, u nichž Římané mívali největší část svých peněz uloženou, platy mezi svými zákazníky sprostředkovali přepsáním ve svých knihách (t. zv. mensae scriptura, perscribere II. 14.),¹²⁾ neb bohatí Římané odevzdávali peníze své těmto bankéřům k uschování a disponovali u nich rozkazy platebními a písemnými poukázkami. K těmto příkazům a poukázkám táhnou se tedy poněkud naše cheky jakožto k jakýmsi surrogátům.

Nelze upříti, že chek v tomto širším slova smyslu, totiž jako příkaz neb poukázka, byl vůbec znám u všech národů, u kterých bylo známo bankéřství, a u nichž tedy obchod peněžní již jakéhosi rozvoje nabyl. — Též platební rozkazy v středověku, buďši ve způsobu poukázek neb ve způsobu kvitancí, které deponenti vydávali na depositáry, a to zejména v Německu a v Polsku zemská knížata o poplatcích a daních, jakož i angličtí králové na vlastní svou komoru (»Exchequer«, srov. vznik jména chek pozn. 10.), jsou jen surrogáty neb předchůdci cheku. — Neb, jak známo, na bylo bankéřství ve středověku, zejména v Itálii (campsores, bancherii) značného rozvoje, a bylo obyčejem zvláště v době práva pěstního vůči nejistotě majetku, že boháči světští i duchovní své peníze i skvosty kupcům neb bankéřům k uschování odevzdávali. Zřejmo, že s tím spojeny byly poukázky o těchto k uschování daných penězích, čímž pak právě povstávaly t. zv. zeměpanské quittance.

Od 13. stol. postupovali němečtí knížata cla a platy, které jim stavové povinni byli, na třetí osoby, zejména na své věřitele, a to buď celkem, buď i, a to nejčastěji, v jednotlivých obnosech, totiž poukázkami. Tyto poukázky zněly velmi často majiteli,¹³⁾ a byly i co se týče formy, i co do

¹¹⁾ Gajus jedná v III. § 128. a 130. o »litterarum obligatione« a na to uvádí »arcaria nomina«: »alia causa est eorum nominum, quae arcaria vocantur« atd.

¹²⁾ Scaevola lib. I. Dig.: »... Lucius Titius Cajum Sejum mensularium, cum quo rationem implicitam habebat propter accepta et data, debitorem sibi constituit, et ab eo epistolam accepit, in hanc verba: Ex ratione mensae, quam mecum habuisti, in hanc diem ex contractibus plurimis remanserunt apud me ad mensam meam trecenta, octoginta sex...« l. 47, § 1. Dig. de pact. II. 14.

¹³⁾ Zhusta s alternativní klausulí majiteli znějící: »x, neb věrnému majiteli, srovn.: Brunner, Französ. Inhaberpapiere des Mittelalters, Berlín 1879. týž v Goldschmidtově časopise XXII. a XXIII., pak moje články v Právniku z r. 1892 o papírech majiteli svědčících. Též dnešního dne je chek s alternativní klausulí majiteli svědčící velice oblíben a rozšířen; tak srovn. též rakouskou osnovu § 3. odstavec 3, a německou vládní i spolkovou osnovu § 1 ad 3.

základu jejich (fond, Guthaben, pohledávka) našim čekům podobny (jakož zejména Cohn I. l. c. a u Endemanna III. l. c. vykládá).

S vlastním čekem setkáváme se však teprve nejnovější doby, a to zejména v Holandsku, jakož šíře vykládá Cohn, I. str. 125—128, 132, pak u Endemanna III., 1137, § 423. č. 69., naproti tomu však Goldschmidt, Povš. děj. obch. práva I. 1871 str. 325.

Již v 16. století bylo v Amsterdamě obyčejem, že bohatí kupci odevzdávali své peníze osobám třetím proti provisi k uschování; později byla osobám těm i správa odevzdaných peněz svěřena, a to zejména i tím způsobem, že tito i pohledávky mandantů svých přijímali a též dluhy jejich platili. Tak povstal v Amsterdamě zvláštní druh živnosti, t. zv. živnostenských kasírů či pokladníků; živnost ta byla sice r. 1608 zákonem zakázána avšak zákon ten brzy zase vyzdvižen a živnost kasírů upravena. Obzvláště bylo zákonem vysloveno, že pokladníci ti musí vydobiti sobě k živnosti té zvláštního povolení či koncesse, a že zejména nejsou oprávněni zákazníkům služeb svých odepříti.

Tito pokladníci sprostředkovali za mandanty své též platy a to tak, že mandant, obyčejně kupec, vydal t. zv. Kassiersbriefje, »listy pokladní«, a sice pravidlem ve způsobu kvitance (»Quittanzien«), někdy též ve způsobě poukázky (»Assigmatie«), ve kterých potvrdil, že od jeho pokladníka určitý ohnos peněz mu byl vyplacen. Tento pokladní list čili Kassiersbrief odevzdal kupec svému věřiteli, načež tento obnos dotčený u pokladníka proti odevzdání listu dotčeného sobě vyzdvihl.

Zákonem byly upraveny tyto listiny však teprve r. 1776 následkem petice kupců a pokladníků, a to zákonem ze dne 30. led. 1776, kterýmž alespoň nejdůležitější právní otázky v příčině listin těch byly upraveny; zákon tento je pak základem nynějších ustanovení o cheku v Holandském zákonníku obchodním (Wetboek van Koophandel), srov. dále § 3. obsírněji. Příkladu Amsterodámských kupců následovali i kupci jiných měst v Holandsku, Brabantu a ve Flandřích, zejména v Antverpách, kdež taktéž podobné poukázky (Bewijsinge) obyčejnými se staly.

Podobně jako v Holandsku vyvínovaly se v středověku listiny ty i v obchodních městech Italských, kdež obchod a bankéřství zejména velice vzkvétala. I v městech těch přijímali kupci a obzvláště banky (banky girové) peníze a vůbec cenné věci k uschování, o nichž pak zákazníci poukázkami (biglietti di cartolario) disponovali, sprostředkujíce takto platy své z těchto deposit.

Avšak pravou vlastní cheku v jeho nynějším významu je Anglicko.¹⁴⁾

¹⁴⁾ Srovn. Koch, Gutachten, l. c., Mittermaier v Goldschmidtově časopise X. str. 54 a násl., Birnbaum 23 a násl., zejména však Cohn I., str. 130 a násl. a u Endemanna III. str. 1138. O souvislosti vývoje cheku s holandským pokladním listem (Kassiersbriefje neb dneš. dne Kassierspapier) srov. Koch str. 5., též Cohn l. c. — O začátcích londýnského bankéřství srovnej pak hlavně Kuhlenbeck, který uvádí slova Macauleye, sr. 23, 24.

Vznik svůj vzal ček též v Anglii, podobně jako v Amsterdamě pokladní list, z praxis londýnských bankéřů. — Již počátkem 17. století disponovali zákazníci, mající své peníze u bankéřů uloženy, o nich poukázkami; tyto poukázky nazývány z počátku »Cach notes,« neb jen vůbec »notes« (tak již v letech 1683, 1688, 1707, jakž Birnbaum str. 3, 4 uvádí). Výraz ček neb chèque vznikl však teprve uprostřed 18tého století. Bankéř (a to z počátku bankéř soukromý, teprve od r. 1828. též akciové banky¹⁵⁾) otevřel svému zákazníkovi, který u něho peníze byl deponoval, zvláštní folio ve své knize obchodní,¹⁶⁾ připsal mu částky neb obnosy obdržené k dobrému a obtížil je částkami, které byl za něj zaplatil; při počátku tohoto obchodního spojení odevzdal bankéř zákazníkovi formuláře neb blankety k těmto poukázkám. Zákazník vyplnil prostě formulář a odevzdal týž osobě, které platiti měl, pravidelně svému věiteli, načež ten si obnos dotčený u bankéře proti odevzdání papíru vyzdvihl. Tyto poukázky nazývány od počátku 18. stol. chèques neb cheky. V Anglii a Holandsku jsou oba tyto způsoby pojmenování cheku obvyklými, oficielní je však způsob chèque, ve Francii a v Belgii je způsob chèque výlučně obyčejný, ponejvíce též v Itálii; v Rakousku, Německu a Švýcarsku užívá se však způsobu ček (Check).

Placení čekem nabylo v Anglicku rozměrů u nás přímo neuvěřitelných a způsob placení čekem stal se tu skutečně všeobecným (srov. Koch, Gutachten str. 56), jakož nejnoveji a to v míře snad ještě větší, i v sev. Americe.

Avšak tato ohromná rozšířenost cheku v Anglii vznikla teprve, když zřízena byla společná místa odúčtovací, t. zv. Clearing-House, r. 1775 a to bankéry Lombard streetu, v kteréžto ulici neb blízko ní, nalézají se obchodní místnosti bankéřů, kteří jsou členy Clearing-Housu (srov. Kuhlenbeck str. 25 poz. 3., který též uvádí organizaci a manipulaci Clear. Housu, k tomu Koch, Abrechnungsstellen l. c.).

Vzdor tomu však nedostalo se v Anglicku až do nejnovejší doby ústavu cheků zákonného upravení, ponechán spíše obchod čekem naprosto obyčejům obchodním a praxi bankéřů, vyjímaje pouze některá jednotlivá křížových cheků se týkající ustanovení, jakož v § 14. dále uvedeno. — Teprv r. 1882. když směnečný řád anglický zákonem upraven byl, bylo též k ústavu cheků v čl. 73—82. tohoto zákona směnečného ze dne 18. srpna r. 1882 přihlíženo. Svov. obšírněji dále ad *b*.

b) Vývoj a stav zákonodárství o cheku.

A. Anglický řád směnečný ze dne 18. srp. 1882 pojednává v I. díle jakožto úvodu, o titulu zákona a o výkladu různých směnečných výrazů

¹⁵⁾ Srov. Mittermaier u Goldschmidta X., str. 14, Cohn I. 139.

¹⁶⁾ Proto nazýván u nás ještě do nedávna ček, »giro folio;« srov. výše uvedené rozhodnutí c. k. nejv. soudu ze dne 26. dub. 1878, č. 12976.

v II. díle o vydaných směnkách, ve IV. díle o vlastní směnce, a v díle III. čl. 73—82. o cheku.

V Anglii vzal ček vznik svůj, jak jsme ad *a* již seznali, z praxis londýnských bankéřů, zejména v letech 1759—1772. Z počátku byl ček obmezen pouze na bankéře soukromé, později, po r. 1828. byl ček též na banky rozšířen. Avšak i v kruzích nekupeckých vznikl a rozšířil se brzy obyčej veškeré platy čekem prostředkovati, ano dnešního dne patří to v Anglii jaksi k dobrému tonu platiti pouze čekem.¹⁷⁾

Takto nabyl ček v Anglii za nové doby rozsahu skutečně neuvěřitelného, a podobně, ano ještě u vyšší míře, v Sev. Americe, zejména v Novém Yorku (srov. dotč. data ve spisu Rauchberg-ově). — Ovšem podstatný vliv na tento rozvoj čekový mělo, jak již ad *a* uvedeno, zřízení t. zv. clearingových domů či odúčtovacích míst, zejména Clearing-Housu londýnského, takže lze právem tvrditi, že Anglie děkuje značnou část svého národohospodářského rozvoje ústavu cheků a zařízení odúčtovacích míst.

Avšak vzdor této důležitosti ústavu cheků zůstal týž v Anglii zákonodárstvím nepovšimnut, neboť mimo některá zvláštní ustanovení zejména stran cheků křížových (The crossed cheques Act. 1876. 39. a 40. Vict.) pak stran povinnosti ke kolkování (the Stemp. Act. 1870. Vict. cap. 97), byl ostatně ponechán úplně obyčejům obchodním. Teprve nový směnečný řád z 18. srpna 1882. obsahuje v III. díle čl. 73—82. ustanovení o cheku. Dle těchto ustanovení čl. 73. odst. 1. je pak ček v Anglii pouze »směnkou vydanou na bankéře a splatnou na požádání,« a dle čl. 73. odst. 2., dlužno přihlížeti k cheku, není-li v zákoně zvláštních k tomu se táhnoucích ustanovení, dle nařízení o směnkách vydaných; tato zvláštní ustanovení zákonná jsou však velice chudíčká, totiž pouze čl. 74. a 75., týkající se praesentace cheku a odmítnutí zaplacení, kdežto další ustanovení čl. 76.—82. týkají se pouze a jedině cheků křížových. — V Skotsku a Irsku nenabyl ček takové rozšířenosti jako v Anglii, srov. k tomu hlav. Cohn I. str. 138 a násl.

B. Naproti tomu ukazuje obchod čekový v Sev. Americe, zejména v Spoj. Státech severoamerických rozšířenost a význam ještě větší než v Anglii¹⁸⁾ avšak zákonitě není ústav ten v Spoj. Státech severoamerických obecně upraven, vydána pouze v některých státech jako Delaware, Illinois a j. některá k tomu se táhnoucí ustanovení.

V Canadě vykazoval již obchodník pro Dolní Canadu z r. 1866 nařízení o cheku. Za nejnovejší doby a to pro celé dominium Canada vydán zákon dle směnečného řádu anglického, a to dne 16. květ. 1890, kterýž mimo směnku přihlíží též k cheku v čl. 72—81. (Srov. k tomu Cohn I. str. 140 a XI. str. 366 a 367.)

¹⁷⁾ Srov. Koch, Gutachten, l. c., pak 17. něm. sjezd právníků, dále Cohn I. a u Endemanna II. l. c.

¹⁸⁾ Srov. mimo Rauchberga l. c. též data u Kocha, Gutachten, a u Cohna str. 171.

C. V Holandsku vzal chek zajisté vznik svůj, jak jsme v svrchu ad a) seznali, z ústavu t. zv. kasrů či pokladníků a z listů pokladních (Cassiererbriefje, Cassiers-papier) od nich vydávaných. — Zákon obchodí (Code de commerce), který r. 1811, v Holandsku zaveden byl, postrádal ustanovení o pokladních těch listech (Cassiersbriefje) neb o cheku, a poněvadž pak zákon z r. 1776 byl naprosto nepostačitelým, byl chek upraven novým zákonem holandským ze dne 10. dub. 1838. (Wetboek van Koophandel.)

Tento obch. zákon holandský¹⁹⁾ jedná v tit. 7., odd. 2. a 3., čl. 210. až 220., o poukázkách, a v odd. 3., čl. 221 a násl. o papíru pokladním (Cassiererpapier), a rozeznává takto vlastně dva druhy cheků, a to pravý chek, zvaný pokladní papír (Cassiererpapier, Cassiersbriefje, čl. 221. a násl.), který může vydán býti buď ve způsobě poukázky neb kvitance (čl. 222), musí však vždycky svědčiti majiteli (čl. 221., 222.).

Zní-li na řád, pozbývá tím vlastností poklad. papíru, čili pravého cheku a přechází v poukázku, k nížto dlužno pak podstatně dle jiných zásad a ustanovení zákonných přihlížeti, tak zejména co se týká lhůty praesentační, která tu obnáší jeden měsíc, kdežto při cheku toliko 10 dní a j. v.

R. 1886 byl pak v Holandsku zdělán a uveřejněn nástin čili osnova zákona o papírech obchodních, obsahující v tit. I., čl. 1—94. ustanovení o směnce vydané v lit. II., čl. 1. a 2. o směnce vlastní, v tit. III. čl. 1—4. o poukázce, v tit. IV., čl. 1—6., o cheku. (Srovn. osnovu tu v Č. pro srovn. pravovědu VII., str. 1. a násl. od Rieszera a k tomu též časopis XI. str. 373 od Cohna.) Osnova ta byla králi od komise k tomu ustanovené předložena, avšak zákonodárnému sboru dosud odevzdána nebyla. Ustanovení o cheku ponejvíce souhlasí s nařízením zákona švýcarského. (Srovn. dále ad G.) —

D. Ve Francii byl chek upraven zákonem ze dne 23. květ., resp. 14. června. 1865 (loi concernant les chèques du 14. juin 1865).²⁰⁾ Byliť sice ve Francii již před tímto zákonem papíry v obyčejí, kterými sprostředkováno bylo placení deposit v obchodu girovém, t. zv. »bons de caisse« neb »chèques à l'état embryonnaire«.

Rozvoji vlastního cheku překáželo tu jednak ustanovení zákona z 5. čna. 1850, dle kterého podléhaly veškeré »mandats de payment« kolků, a jednak zejména též nařízení Code de commerce o podstatné ná-

¹⁹⁾ Srovn. zákon ten u S. Borchardta, úplný seznam platných směnečných a obchodních zákonů všech zemí, Berlín 1871. I. něm. text. str. 280 a násl. zejména 293 a 294 o cheku, II. původní text, str. 196 a násl., zejména 209, kde jednáno o cheku.

²⁰⁾ Srovn. zákon ten ve sbírce »Nouveau Code général de lois françaises« par Em. Durand, Paris, u Marchalla a Billarda str. 393 a násl., a u Funka Rechl. Natur des Check, str. 32 a násl., k tomu pak srovn. hlavně Mittermaier, časop. Goldschmidtův pro obch. pr. X., str. 33 a násl., XXI., str. 148. a násl., jakož i Cohn I., str. 146 a násl., kdež i literatura.

ležitosti distantiae loci při směnce dle čl. 110. Code de commerce.²¹⁾ následkem kteréhož ustanovení t. zv. místní tratty čili místní směnky vydané byly neplatny.

Takto ovšem lze si vysvětliti, že ve Francii byl chek ještě počátkem let šedesátých toliko u některých pařížských bank v obyčejí.

Znameníť rozkvět ústavu chekovního v Anglii, a jednotlivé praktické případy právní byly podnětem právníkům francouzským, že tito obírali se v různých člancích chekovním systemem anglickým, a že takto se přimlouvali za to, aby ústav ten dle soustavy anglické ve Francii též zákonem byl upraven. — Vláda vypracovala následkem toho nejdříve osnovu zákona chekovního, když však tato byla za nedostačitelnou uznána, svolala anketu k vypracování nového nástinu zákona chekového, který pak také dne 23. květ. resp. 14. čna. 1865 stal se zákonem jakožto »loi concernant les chèques du 14. Juin 1865.«

Článkem 18. zákona ze dne 23. srpna 1871 byl uložen na chek poplatek kolkový 10 centimů (srov. též dále §§ 16. a 24. rak. osnovy).

Zákonem ze dne 19. února 1874²²⁾ byl tento poplatek pro cheky z místa na místo (Chèques de place à place) na 20 centimů zvýšen, a zároveň zákon ze dne 14. čna. 1865 doplněn některými nařízením formálními, jakož zejména též ustanovením o trestech. Srovn. k tomu obšírněji k § 23. rak. osnovy, pak § 5. a 15. t. spisu, a k tomu též Mittermaier u Goldschmidta XXI. str. 148—152, pak Cohn I. str. 146—157, a u Endemanna III. 1137 a násl.²³⁾

E. V Belgii byl ústav cheků upraven zákonem ze dne 20. čna. 1873 (»loi sur les chèques et autres mandats de paiement et offres réelles«).²⁴⁾

V Belgii byly již ode dávna, a to zejména v Antverpách, papíry v obyčejí, které cheku byly podobny (tak zvláště novějšího času »reçus« »récépissés«, »mandats d'ouverture de crédit« a j. v.), avšak k zákonnému upravení přikročeno teprve 1873 (srovn. Cohn I. str. 152, 153 obšírněji).

²¹⁾ Již r. 1890. zabývalo se zákonodárství francouzské reformou řádu směnečného, zejm. čl. 110., 112., 134. a 632. Code de commerce; obzvláště bylo v obou komorách zákonodárných jednáno o tom, že by měla odpadnouti dosavadní náležitost směnek dle čl. 110. Code de commerce, totiž distantia loci, poněvadž však senát návrh jemu od komory poslanců předložený pouze se změnami přijal, musil návrh ten opět vrácen býti komoře deputovaných. Teprv pak zákonem ze 7. června 1894 (loi du 7. juin 1894) byla náležitost distantiae loci (»la remise de place en place«) z náležitostí směnek vypuštěna. Tím byl (jakož Cohn v Goldschmidtově čas. XLIV., str. 476 uvádí) obyčej obchodní zákonem potvrzen, který byl již svého času při redakci Code de commerce od komise tribunálu ponavržen. — Srovn. Cohn v Goldschm. časop. XXXIX. (1891) str. 564 a XLIV. (1896) str. 476, kde též otisknut je zákon ze 7. čna. 1894.

²²⁾ Srovn. zák. ten u Kuhlbecka I. c. a u Mittermaiera v Goldschmidtově čas. XXI., str. 149.

²³⁾ O odúčtovacím řízení (clearing) ve Francii (zejm. ústav Chambre de compensation) srovn. Kanitz I. c. a Rauchberg I. c.

²⁴⁾ Srovn. zákon tento u O. Borcharda I. c., jakož i u Mittermaiera XX., str. 114 a u Funka, Rechl. Natur des Check, str. 32—36.

Zákon z 20. čna. 1873 zakládá se na zákonu francouzském, z něhož některá nařízení téměř doslovně jsou přejata. Charakteristickým momentem zákonodárství francouzsko-belgického je obzvláště právní domněnka, že pohledávání (la provision), které pro vydatele cheku u trassáta volno jest, bylo vydáním papíru postoupeno remittentu, (srovn. obsírněji o tom v § 11. spisu).

F. V Itálii²⁵⁾ obsahoval již nástin nového obchodního zákoníka z r. 1877 v 9. tit. nařízení o cheku, a to dle vzoru francouzského zákona ze dne 14. čna. 1865. — Tato osnova italská byla, jak známo teprv r. 1882 zákonodárným sborem schválena a nalézáme ji v novém italském zákoníku obchodním ze dne 31. října 1882 s platností od 1. ledna 1883, v X. titulu vedle směnky (cap. I. čl. 251—338.) v cap. II. čl. 339—344., kteréžto články obsahují ustanovení o cheku »del assegno bancario« (chek). Královským nařízením ze dne 31. října 1882 bylo ustanovení čl. 339., dle kterého každý, kdo u banky neb vůbec u jiné osoby měl pohledávku volnou, mohl o ní chek vydati, poměněno, a obmezeno pouze na banky a na kupce (srov. § 5. spisu o náležitostech cheku). Dle italského zákona jsou mimo to podstatnými náležitostmi cheku 1. určitá suma peněz (čl. 339), 2. datování, 3. podpis vydatelce (čl. 340.), 4. pohledávání u ústavu úvěrního neb u kupce, 5. označení trassáta (čl. 339. uved. král. nařízení).

Označení trassáta je tedy článkem 339. a král. nařízením z 31. října r. 1882, taktéž předepsáno (jinak Cohn l. c. 367.); nepodstatným je udání klausule chekovní. Ostatně může chek zníti majiteli aneb určité osobě, a je tak jako směnka dle č. 341. a 256. girem, též blanko-girem převoditelný.

Lhůta praesentační obnáší 8 dnů, při cheku distančním 14 dnů. Chek může zníti na viděnou, neb může býti též 10 dnů po praesentaci splatným. Potvrzení praesentace této děje se poznámkou o vidění aneb protestem (čl. 342.). Byla-li praesentace obmeškána, pozbývá majitel práva postižného proti indossantům a též proti vydateli tenkrát, když zatím tento pozbyl disponibility o pohledávce své vinou trassátovou (čl. 343.). — Mimo to platí dle čl. 341. ustanovení ř. sm. o giru, avalu, o podplsech osob k směnkářství nezpůsobilých, o falešných neb padělaných podpisech, o splatnosti, o placení, o žalobě proti vydateli a girantům a o pozbytí práva žalobního. — Co se týká akceptu, je též sice v Itálii v obyčeji (srov. též dále § 7. spisu,) avšak panují různé náhledy o právních účincích přijetí cheku (srov. zákon itals. u O. Borchartha str. 242, 243, jakož i v úředním vydání obch. z. italského od Paravia & Comp. (»Nuovo testo ufficiale« Torino-Roma-Milano-Firenze str. 129, 130). Zákonem ze dne 7. dubna 1881 bylo nařízeno zřízení míst odúčtovacích (»Stanze di Compensazione«), a výnosem ze dne 19. května 1882 vysloveno, že tyto Stanze di Compensazione mají prostřednictvím komor obchodních zřízeny býti v městech ve výnose tom uvedených.

²⁵⁾ Srovn. Mittermaier v Goldschmidtově čas. XXIX., str. 160 a násl., Pappenheim tamže XXXIII., str. 211 a násl. Cohn I., str. 152, 153, XI. str. 367—369.

G. Ve Švýcarsku byl chek, zejména v Curichu, Bernu a v Bazileji, v obyčeji již dříve, než zákonem byl upraven. Při sdělení nového práva obligačního, včetně práva obchodního a směnečného, byl též na ústav cheku zřetel brán a v Munzingerově osnově (čl. 443., 444.), tento krátce sice, ale velice pečlivě upraven. — V pozdějších osnovách bylo o cheku pouze v odstavcích o poukázkách na řád, a o jiných papírech na řád, neb majiteli znějících, jednáno.

Nový zákon spolkový o právu obligačním z r. 1881 platný od 1. led. 1883, přihlíží pak opět ve zvláštním titulu, totiž 30., v čl. 830—837. k papíru tomuto.

Zákon švýcarský o cheku zakládá se sice částečně též na zákonu francouzském, ale obsahuje mnoho podstatných ustanovení nových, tak zejména náležitost, která až dosud nikde v zákonodárství za podstatnou pokládána nebyla, totiž 1. klausuli chekovní (čl. 830. ad 1.); mimo to uvádí zákon švýcarský tyto podstatné náležitosti: 2. určitou sumu v penězích, a to slovy (čl. 830., ad 2.), 3. pohledávání, které příslušetí musí vydateli proti trassátovi (čl. 831.), 4. podpis vydatelův (čl. 830. ad 3.), 5. místo, rok a den vydání, a to den a měsíc slovy (čl. 830. ad 4.), 6. udání osoby neb firmy, která platiti má (trassáta neb chekovníka, čl. 830. ad 5.), 7. místo platební, podobně jako při směnce vydané (čl. 830. ad 6.); způsobilost passivní k chekování je neobmezena (čl. 830. ad 5. a 831.). — Chek zní vždycky na viděnou, byť i obsahoval ustanovení jiné neb žádné (čl. 833; srovn. k tomu souhlasné ustanovení rak. nástinu § 5.); může zníti majiteli, na jméno neb na řád; není-li remittent vůbec uveden, svědčí chek majiteli (čl. 832.). Zní-li chek na jméno, je způsobilý k indossaci podobně jako směnka, tedy byť i nezněl výslovně na řád, což vysvítá z čl. 836. a 727,²⁶⁾ (což však dle Cohna XI., str. 370 je pochybno a sporno). Dle čl. 834. švýc. z. je přjetí cheku vyloučeno.

Lhůta praesentační obnáší 5 dnů, při cheku distančním 8 dnů. Byla-li lhůta k předložení cheku promeškána, pomine právo postižné proti indossantům a pak také proti vydateli tehdy, když též následkem toho u trassáta škody utrpěl (čl. 835.). — Dle čl. 837. trestá se vydání cheku nekrytého pokutou 5% obnosu chekovního, a mimo to práv je vydatel ze škody majiteli vzešlé (srov. čl. 23. rak. osn., kdež podobně nalézáme ustanovení). K švýc. zákonu srovnej hlavně Cohn I. str. 153 a násl. XI., str. 369 a násl., kde na str. 371 je literatura, též Rieszer v Goldschmidt. čas. XXIX. str. 130. —

H. V Portugalsku byl ústav cheku upraven již zákonem obchodním (»Codigo commercial portugues«) ze dne 8. čna. 1833, kterýž zakládá se

²⁶⁾ Čl. 836. švýcarského obligačního zákona nařizuje, že ustanovení o směnkách vydaných platí též pro cheky potud, pokud neodporují nařízením v čl. 830—837. obsaženým. — Čl. 727. švýc. obligač. zákona odpovídá čl. 9. našeho a německého řádu směnečného.

na zákonu francouzském a španělském a obsahuje v čl. 430—434. ustanovení o cheku »Cheque ou mandato sobre banqueiro«).²⁷⁾

Avšak již před uveřejněním tohoto obch. zákonníka byl chek v Portugalsku v obyčeji, a to jakožto zvláštní způsob poukázek, které zněly majiteli, a byly anglickému cheku přizpůsobeny.

Ustanovení obchodního zákona portugalského byla však velice nedostatečná. (Srovn. k tomu zejména Mittermaier v Goldschmidtově čas. X., str. 26 a násl., pak Cohn l. c.) Tato nedostatečnost ustanovení o cheku byla podnětem, že v novém obchodním zákonu portugalském ze dne 28. čna. 1888 v II. knize, 6. tit. 2. cap. čl. 340—343., ústav cheků byl nově upraven, a to na základě zákona italského. (Srovn. svrchu ad F.) Od tohoto zákona odchyluje se zákon portugalský pouze v tom, že žádá jako podstatnou náležitost, též uvedení remittenta (čl. 340. ad 2.), jakož i dobu placení (čl. 340. ad 3.), že dále podobně jako zákon švýcarský v čl. 836. (srovn. naproti tomu čl. 341. zákona italského, který pouze některé ústavy řádu směnečného vypočítává), v čl. 343. nařizuje, že platí pro chek veškerá ustanovení řádu směnečného o směnkách vydaných, pokud srovnávají se s právní povahou cheku; jakož i že dále vynechal obch. zákonník portugalský poznámku vidění, kterou čl. 341. zák. italského předpisuje, a podobně i ustanovení o trestech, byl-li vydán chek nekrytý neb nedatovaný (čl. 344.). — Co se týká passivní způsobilosti chekovní, souhlasí zákon portugalský v čl. 341. se zákonem italským čl. 339., modifikovaným král. nařízením ze dne 31. října 1882, takže nejen bankéři, nýbrž i kupci vůbec jsou způsobilí passivně k chekovaní (srovn. naproti tomu rumunský zák. ad M.; k novému zák. portugalskému srovn. zejména Mittermayer u Goldschmidta XXVI., str. 514—516. Rieszer l. c., Cohn XI., str. 373 a 4, něm. překlad nového portugalského zákonníka opatřil O. Borchardt; srovn. dodatek I. k »Obch. zák. světovým« 1893 str. 98, 99).

I. Ve Španělsku, kde chek zejména již od roku 1847 v obyčeji je, nebyl ústav ten vlastně před r. 1885 zákonem upraven, neboť ustanovení obch. zák. španělského (Código de Comercio, ze dne 30. května 1879, který zakládá se na zákonníku francouzském, v čl. 558. a násl. jedná pouze o poukázkách na řád znějících (de las libranzas), které, neobsahují-li určité doby platební, jsou splatny ihned při praesentaci (čl. 559.); avšak při revisi obchod. zákon. r. 1895 byl ústavu cheku (mandato de pago) zvláštní oddíl v zákoně věnován. —

Ustanovení dotčená, v čl. 534—540., zakládají se většinou na francouzském zákonu o cheku, pouze ustanovení o cheku křížovaném byla vzata z práva anglického.²⁸⁾ Dle tohoto nového španělského zákona je passivní

²⁷⁾ Srovn. starý zákon portugalský u S. Borchardta I., str. 348 a násl. a II., str. 35 a násl., kdež uveden v původním textu. —

²⁸⁾ Srovn. starý zák. u S. Borchardta I., str. 566, II., str. 844 (původní text) nový u O. Borchardta V., I., pak k tomu Cohn v časop. pro srovnávací pravov. XII., str. 371, 372, 67 Rieszer v tomtéž časopise VII., str. 41.

způsobilost chekovní neobmezena, klausule chekovní předepsána není; chek zní na jméno neb na řád a je způsobilý k indossaci. Chek musí býti od vydatele podepsán, obnos peněžní musí býti písmenou vyznačen, musí obsahovati jméno a bydliště trassáta, uvésti remittenta a datum, a to slovy. Chek je vždy na viděnou splatný. (Srovn. však naproti tomu Cohn XI., str. 372 pozn. 18.) Vydateli indossovatelé jsou zavázáni dle práva směnečného, protest i žaloba upraveny jsou rovněž dle řádu směnečného. Lhůta praesentační obnáší pravidelně 5 dnů, při cheku distančním 8 dnů; byl-li chek z cizozemská vydán, 12 dnů. Byla-li lhůta presentační promeškána, pozbývá majitel práva postízného proti vydateli jen tehdy, ztratil-li týž následkem toho uvalením konkursu na jmění trassátovo nebo zastavením platů téhož svou pohledávku u něho. (Srovn. zák. ital. a švýc.)

K. Ve státech Skandinávských^{28a)} je chek za novější doby, zejména v městech obchodních ve způsobě poukázky velice rozšířen. Avšak zákonem byl ústav ten ve státech Skandinávských (Dánsku, Norvéžsku a Švédsku) teprve v letech právě minulých upraven.

Již roku 1894 uložila vláda Dánská professoru university Kodaňské Dru. Lassenovi a Dru. W. C. Thomsenovi, aby sdělali osnovu zákona o cheku, což se též již r. 1895 stalo. Avšak ještě nežli vláda Dánská osnovu tuto byla sněmu říšskému k schválení předložila, došel od Norvéžské vlády z odboru justičního návrh, aby byla pro veškeré tři státy Skandinávské vypracována společná osnova zákona o cheku, tak aby též zákon tento tvořil část společného zákonodárství Skandinávského, které právě v minulých letech v příčině nejdůležitějších oborů právních bylo v život uvedeno (tak: společný zákon Skand. o soustavě mincovní, spol. zákon o známkách na zboží, spol. zákon námořní, spol. zákon směnečný. (Srovn. o tomto můj spis: »Směnka a chek v zákonodárství evropském« v Praze u J. Otty 1884.)

Následkem toho sestoupili se r. 1896 delegáti tří států Skandinávských a sdělali osnovu společného zákona o cheku v 15. člancích, která podstatně zakládala se na výše uvedených osnově Dánské.

Avšak upuštěno od myšlenky, aby vydán byl pro všechny 3 státy totožný, úplně souhlasný zákon, a učiněno usnešení, aby sdělán byl pro všechny tři státy zákon o cheku, který by co do stránky práva materiálního podstatně souhlasil. V Dánsku byla následkem toho výše uvedená osnova doplněna ještě ustanoveními hlavně o platebních poukázkách, které postrádají předepsané formy cheku (zejména klausuli chekovní) jakož i v příčině kolkování cheku a stala se tudíž již osnova takto upra-

^{28a)} Srovn. Holdheim ve svém čas. Monatschrift für das Handelsrecht und Bankwesen, Berlin u Karla Heymanna VI. roč. 1897 str. 211 a násl., VII., 5 str. a násl. — Ztsch. f. Hdlsr. 47 sv. seš. 2 4. (1898) str. 492—495 »norvéžský zákon o cheku ze dne 3. srpna 1897«. — Ztsch. f. Hdlsr. 48. sv., N. F. 33. sv. 3. a 4. seš. str. 389—417: »Die nordischen Checkgesetze« od J. Heckschera též můj článek v Ger. Zeit. č. 20 z r. 1900 a v Právn. z května 1900.

vená (v 18. člancích) zákonem. A též již v Norvéžsku nabyt zákon o cheku platnosti od 1. ledna 1898. (Srov. zákon ten v něm. překladě v Zeitschrift für Handelsrecht 47. sv., 2—4. seš., str. 492—5.)

Ve Švédsku byl odpor proti zákonu těžší, podařilo se však i tu konečně zákon ten prosadit a nabyt též 1. lednem 1899 platnosti.

Obsah zákona Skandinávského o cheku, který co do podstatných ustanovení ve všech státech souhlasí, jest tento:

Čl. 1. jedná o náležitostech cheku, zejména potřebí: a) Klasule chekovní, b) vyznačení obnosu v penězích, c) udání remittenta, d) trassata čili chekovníka, e) místa platebního, f) dne vydání cheku, g) podpisu vydatele.

Chek zní vždy na viděnou i když není v něm lhůta platební vůbec uvedena.

Čl. 2. nařizuje, že může chek též zníti majiteli aneb osobě určité aneb majiteli (s alternativní klausulí majiteli svědčící). Chek takový pokládá se za chek majiteli svědčící. Chek majiteli svědčící může dle čl. 5. býti též na určitou osobu převeden.

V čl. 3. vypočtena jsou ustanovení Skand. řádu směnečného,²⁹⁾ která mají též v příčině cheku platnosti a to: o převedení cheku, o závazku vydatele a indossujících, o placení a promlčení.

Čl. 4. jedná o indossamentu, kteréhož lze užití pouze a jedině na prvopisu směnky, nikoliv též na opisu. (Srov. § 6. rak. a něm. osnovy v čl. 6.)

V čl. 6. zakazuje se další převod cheku, který byl na trassata indossován.

V čl. 7. připouštějí se cheky křížované.

Čl. 8. jedná o přijetí cheku. Přijetí cheku jest vyloučeno a to zejména proto, poněvadž jest se obávati, že by cheky od bankovních ústavů přijaté mohly pak kolovati podobně jako peníze papírové. (Srov. též rak. motivy, § 7., pak Holdheim I. c.)

Čl. 9. připouští jako důkaz o odepřeném zaplacení mimo protest též vyjádření trassatovo na cheku psané (podobně rak. a něm. osn., srov. § 11.).

Čl. 10. jedná o lhůtách praesentačních a to i cheků místních i distančních; čl. 11. a 12. obsahují pak ustanovení o nároku postizném a to obdobně dle zákona směnečného. Dle čl. 11. promlčuje se nárok postizný v 6 měsících neb v 1 roce (čl. 78. Skand. ř. sm.) a to počínaje ode dne vydání cheku.

Čl. 12. pak nařizuje, že pro případ zaniknutí práva postizného promlčením neb opominutím přísluší majiteli cheku žaloba z obohacení (dle čl. 93. skand. ř. sm.) — a má se v pochybnosti za to, že jest vy-

²⁹⁾ Srov. též v mém spisu »Směnka a chek«, kdež se ustanovení téhož srovnávají s nařízením ostatních směn. zákonů evropských.

datel cheku obnosem, na který chek zní, na škodu majitele obohacen. (K čl. 78. a 93. skand. ř. sm. srov. můj spis »Směnka a chek«.)

V čl. 13. přihlíženo k amortisaci cheku a v čl. 14. k právu mezinárodnímu; jest pak chek zejména platný, jen když nařízením zákonným místa platebního se vyhovuje.

Čl. 15. obsahuje ustanovení formální, že totiž pro žalobu z nároku postizného platiti mají nařízení, pro spory směnečné vydaná.

Čl. 16., kterým zákon Norvéžský (osnova Švédská) končí, ustanovuje den 1. ledna 1898 (a tak i Švédský nástin) jakožto počátek platnosti zákona.

Čl. 16. Dánského zákona táhne se k jiným poukázkám peněžním, kde má platiti nařízení zákona o cheku v příčině nároku postizného.

Čl. 17. pak obsahuje ustanovení o kolkách v království Dánském. Dle tohoto čl. 17. jsou cheky a indossamenty na nich v Dánsku psané kolkou sprostěny. (Srov. čl. 24. rak. osn. a tento spis § 16.)

V Norvéžsku jsou vůbec i směnky i poukázky od kolkování osvobozeny.

Zákon skandinávský liší se od ostatních zákonů a osnov chekovních zejména v tom, že tu postrádáme mnohá velice důležitá, ano zásadní ustanovení. Tak zejména:

a) Není dle Skandávského zákona potřebí, aby se v cheku poukázvalo na krytí téhož pohledávkou vydatele u trassata. (Srov. § 4. spisu).

b) Nezmiňuje se zákon skand. o právním poměru mezi vydatelem a trassatem cheku (»smlouva chekovní«, srov. § 14. rak. osn. a motivy; dále § 11, jakož i Holdheim I. c. č. 4) a tak i o právním poměru mezi majitelem cheku a trassatem čili chekovníkem.

c) Postrádáme ustanovení o důvodech dishonoračních zejména lze-li chek odvolati.

d) Zákon Skandinávský nezabývá se též falešným chekem.³⁰⁾

e) Skand. zákon nepřijal ustanovení trestních, jakéž téměř všechny zákony obsahují, zejména v příčině nesprávného datování, nekrytí, nezaplacení a j. v. (Srov. obsírněji v mém článku v Ger.-Z. č. 20 z r. 1900 a Právník I. c.)

Jeví se tedy celkem chek dle skand. zák. jako poukázka, výslovně jako chek vyznačená, na viděnou splatná a právem postizným opatřená

L. V Ruské říši³¹⁾ byl chek novější doby zejména u bankovních ústavů znám a obzvláště v městech přístavních velice zhusta se způsobu placení chekem používalo. Zákonem ústav ten upraven dosud není, avšak nejnověji činěny k tomu vážné přípravy.

³⁰⁾ Srov. k tomu Heckscher v čas. pro obch. pr. 48. sv., str. 416 a dále v § 13. o falšování a padělání cheku.

³¹⁾ Ruskou osnovu řádu směnečného srov. v mém spise »Směnka a chek v zák. evropských« (Otto 1884) v § 5. str. 46—59, kde jest se všemi směnečnými zákony porovnána.

V Ruské říši^{31a)} jedná se nyní o sdělení nového občanského zákona a byla k tomu účeli sestavena, vládou kommisie redakční za předsednictvím člena říšské rady N. J. Stojanovského. Prozatím vydána byla nyní V. kniha této obsáhlé osnovy, obsahující »právo obligační« (něm. překlad od Mikuláše ze Seeleru). Tato osnova »práva obligačního« pojednává pak, dle vzoru obligačního práva švýcarského i o obligačním právu občanském i obchodním a pozůstává z 3 oddílů a 1106 článků; první oddíl přihlíží k závazkům ze smluv vůbec; oddíl druhý k závazkům ze smluv jednotlivých a oddíl třetí k závazkům, které nevznikají ze smluv.

Oddíl druhý rozpadá se na 25 kapitol. V kapitole XIV. jedná o právu směnečném, poukázáno pouze k osnově řádu směnečného, již dříve navržené (r. 1882, opravené r. 1893, srovn. osnovu v mém spise »Směnka a ček« § 5. str. 40—59) a vysloveno zároveň, že v nejbližším již čase směn. zákon bude vydán. Kap. XV. jedná o poukázce kap. XVI. o cheku (čl. 577—588.) Především dlužno vytknouti, že postrádáme v ruské osnově ustanovení, zda-li v úbec aneb v kterých případech lze se obdobně táhnouti k zákonu směnečnému, což má za následek, že četné otázky v osnově nevyřízené zůstávají úplně nerozluštěnými a záhadnými.

V čl. 577. určen pojem cheku a to tímto způsobem: »V cheku nařizuje vydatel bankovnímu ústavu neb bankéři, aby tomu, kdož jej předloží (majiteli cheku) určitou summu, vyplatil z peněz, které jsou pro něho na běžném účtu vydatelovu volnými.«

Zřejmo z toho, že dle ruské osnovy má býti passivní způsobilost obmezena, podobně jako v Anglicku (srov. § 5.) na banky a bankéře. Dále vidno z čl. 577., že má býti zaplacen z peněz, pro vydatel u trassata volných. (Srovn. dále k tomu též rak. osnovu v § 5.), ačkoliv osnova ruská postrádá určitého ustanovení, v které době má býti peníz ten pro vydatel a trassata volným. (Srovn. též § 5.)

Dle čl. 577 a zejména pak dle čl. 578 jsou podstatnými náležitostmi cheku: Udání místa a doby vydání, obnosu peněžního, vyznačení trassata a podpis vydatelův. Obnos peněžní musí býti (podobně jako dle Švýcarského zák. sm. Srovn. § 5.) písmenky vyznačen.

Není tedy zejména podstatnou náležitostí klausule chekovní; též není podstatné výslovné označení remittenta.

Čl. 579. nařizuje v příčině té jen, že může zníti ček majiteli, neb i na řád osoby určité. Není tu však výslovného ustanovení.

Též zdá se, že ruská osnova v čl. 577. připouští jen ček ve způsobě poukázky, nikoliv též ve způsobě kvitance, ač to určitě vysloveno není. Též není určeno, jak přihlížeti dlužno k cheku, ve kterém vůbec o remittentu není výslovné zmínky, tak jako v zák. švýc. čl. 832 a osn. rak. čl. 3. kdež určeno, že ček takový svědčí pak majiteli.

^{31a)} Srovn. Cohn v čas. pro srovn. právo vědu sv. XIV. z r. 1900.

Ovšem lze dle čl. 577 souditi, že i dle této osnovy tomu tak jest, poyevadž ček má dle čl. toho zaplacen býti tomu, kdo jej předloží (majiteli cheku).

Dle článku 578. odst. 2. musí ček býti vydána na formuláři od plátce čili trassata vydaném.

Čl. 579. připouští cheky na vlastní řád.

Dle čl. 580. jest ček splatný na viděnou, byť i to nebylo v listině vysloveno. Postrádáme však další ustanovení, kterak dlužno přihlížeti k cheku, v němž jest určité udána jiná doba splatnosti, než na viděnou? Rak. osnova § 5. a švýc. zákon čl. 833. nařizují, že též ček takový jest chekem na viděnou splatným — něm. vl. osnova čl. 5., že jest neplatným. (Srv. § 5.)

Čl. 586., odst. 2. nařizuje, že mohou strany při početí obchodního spojení (žirového) ujednat, že cheky, které by zněly na vyšší obnos, než určeno, mají býti splatnými teprve druhého dne po dni praesentace.

Dle čl. 582. lze ček, zní-li na řád, převésti indossací nejen na určité jméno znějící nýbrž i majiteli svědčící. Jest tedy dle toho též indossace in bianco připuštěna.

Chek na určité jméno, ale nikoliv na řád znějící lze toliko postupem převésti. Chek majiteli svědčící lze pouhým odevzdáním převésti; však ustanovení ruské osnovy není vůči čl. 590. a 591. (o papírech majiteli svědčících) dosti jasné, poněvadž by bylo dle ustanovení těch lze souditi že nutna jest tu koncesse vládní, pokládal-li by se ček za papír maj. svědčící. (Srovn. obšírně Cohn XIV., l. c.)³²⁾

Lze-li ček též převésti na trassata, je-li přípustná indossace per procura, je-li dovolena indossace na opisu cheku a indossace cheku majiteli svědčícího, o tom není zmínky v osnově té.

Podobně se osnova nezmiňuje o tom, je-li přijetí cheku přípustno a jaké má účinky.

Lhůta praesentační t. j. k předložení cheku k zaplacení obnáší dle čl. 581., jedná-lise o ček místní 5 dnů, v příčině cheku distančního 10 dnů, den vydání v to nečítaje.

Čl. 586. jedná o zaplacení cheku; ček vyplatí se jen proti odevzdání listiny kvitované (na níž budiž zaplacení poznamenáno), svědčí-li ček majiteli, není dle konečného odstavce čl. 586. kvitování potřebí.

O dílečném placení nečiní se zmínky, dlužno se tedy řídit všeobecnými ustanoveními obligačního nástinu, dle nichž (čl. 89.) věřitel k přijetí dílečného zaplacení povinen není.

O placení pro čest není v osnově zmínky.

³²⁾ Podobně v něm. říši dle nového obč. zák. čl. 795., dle něhož jest k vydání dluhopisů znějících majiteli a na určitou sumu peněz potřebí státního povolení.

Čl. 585. jedná o závazku k zaplacení: osnova uznává jen závazek trassata vůči vydateli, nikoliv též vůči majiteli cheku.

Dle čl. 585 ručí pslatce majiteli za škodu nezaplacením způsobenou, avšak jen tehdy, jestli účet běžný v prospěch vydatelův vykazuje dostatečnou k zaplacení sumu.

Chek lze dle čl. 587 odvolati; smrt vydatelova a nezpůsobilost právní po vydání cheku prohlášená nejsou dle čl. 588. důvody dishonoračními.

Důležitá otázka postihu nedošla patričního uznání. Neb především jednáno v čl. 583 pouze a jediné o právu postihu majitele cheku proti vydateli, nebyl-li chek vyplacen. O právu postižném proti indossantům není ani zmínky a postrádáme tu opět, (jako při placení o čest, při indossamentu per procura atd. jak již z počátku této statě uvedeno), ustanovení v příčině obdoby řádu směnečného. Též není zmínky v osnově ruské o podmínkách práva postihu, zdali potřebí protestu neb alespoň potvrzení o praesentaci (§ 16. rak. a § 14. něm. osnovy, srovn. dále v § 11. a násl.).

V příčině postihu proti vydateli dlužno dle čl. 583. rozeznávati, zdali majitel cheku bez vlastní viny aneb svou vinou zaplacen nedošel. V případě prvním (tedy zejména, když chek v čas k zaplacení byl předložil) zůstane právo majitele na úplné zaplacení v platnosti; v případě druhém, (když tedy zejména opomenul chek v čas předložiti k placení), nepozbývá úplně práva postižného; avšak musí připustiti, aby vydatel škodu mu opomenutím způsobenou, od sumy chekovní odečetl.

Kdo však chek vydal aniž by k zaplacení potřebný obnos měl na běžný účet u trassata volný, jest práv majiteli z veškeré škody tím vzniklé.

Lhostejno jest, věděl-li vydatel o tom, čili nic.

O promlčení i žaloby postižné i žaloby právě uvedené na odškodnění není v osnově ruské ani zmínky a podobně i též o cheku falešném neb padělaném.

(Srovn. zejména Cohn čas. pro srovn. pravovědu XIV., sv. z r. 1900., str. 395—408., týž I., str. 163.)

M. V Rumunsku je chek upraven novým zákonníkem obchodním ze dne 6./18. dubna 1887, čl. 364—369. Ustanovení dotčená jsou vlastně pouze překladem zákona italského. Podstatná odchylka od zákona italského záleží vlastně jen v tom, že je souhlasně s původním textem čl. 339. italského zákona ze dne 2. dubna 1882 passivní způsobilost chekovní neobmezená. (Srovn. k tomu též Cohn XI., str. 374.)³³⁾

O zákonu japonském a argentinském srov. § 1.³⁴⁾

³³⁾ Zákon Rumunský srovnej u O. Borchardta IV. z r. 1886.

³⁴⁾ O zákonech mimoevropských srovnej § 1. a v této studii srovnávací přihlížíme z nich pouze k zákonu japonskému a argentinskému.

N. V Německu³⁵⁾³⁶⁾ byly již za dávných časů papíry cheku podobné v obyčeji, a to zejména poukázky na místa trhov, již v 17. století,³⁷⁾ avšak zákonodárství těmto papírům v Německu příznivo nebylo. — V 18. století setkáváme se v některých něm. městech obchodních s kupeckými poukázkami pokladními, které cheku velice jsou podobny, a které též tu a onde v řádech směnečných jsou výslovně uznány a upraveny jako »poukázky na sumu peněz, která u osoby třetí v téhož pokladně jest uložena.«

Zejména bylo v Hamburku obyčejem veškeré platy sprostředkovati, pokud nebylo lze placení provésti pouhým odúčtováním nebo odepsáním při bance hamburské, a obyčej ten udržel s v Hamburku i na dále, ponevadž vývoji překážel tu, podobně jako ve Francii, poplatek kolkový; a podobně i v Prusku vývoj cheku tím byl obmezován, že nebylo soukromníku dovoleno záručitelná deposita přijímati.

V novější době došel však obchod chekový se Německu veleznačné rozšířenosti, a nabyl zejména u něm. říšs. banky rozsahu neobyčejného. (Srovn. data u Rauchberga na j. m.)

Avšak v zákonodárství nebylo i v Německu, podobně jako v Rakousku, až na nejnovější dobu ničeho k upravení cheku podniknuto; neboť jak známo obec. zák. obchodní o cheku nejedná, nýbrž toliko v čl. 300—305. o (sedmi) papírech obchodních, zejména o poukázkách kupeckých (srovn. k tomu § 2.), a nový Něm. obch. zákon, jakož výše uvedeno (srovn. § 2.), poměnil toliko pojem poukázky kupecké a poukázal v pamětním spisu vydaném k osnově tohoto nového obch. zákonníka na str. 341 k tomu, že pokud není zákona o cheku, lze se dobře obejít s ustanoveními o kupeckých poukázkách a o poukázkách dle obč. zák. —

Chek byl vlastně z Německu podobně jako v Rakousku před zákonem z 29. říj. 1883 č. 166. ř. z. znám toliko ze zákonů poplatkových.

Zákonem z 10. čna. 1869 § 24. sever. spolku německého bylo nařízeno, že má býti chek, mimo jiné tam uvedené papíry, za jistých podmínek od kolku osvobozen, a při tom byl chek označen jakožto »poukázka na pohledávání vydatel, které pro tohoto volné jest u ústavu bankovního neb peněžního, jenž platy jeho sprostředkuje.«³⁸⁾

³⁵⁾ Srovn. dějiny cheku v § 3., k tomu zejména Cohn I., str. 155 a násl., III., 72 a 73, pak týž u Endemanna III., str. 1140, jakož i Kuhlenbeck str. 22. a násl. a j. v.

³⁶⁾ V Elsassích a v Lothringu jest chek zákonem upraven (fr. zák. z 19. června 1865). Srovn. též Cosack v. j. m. § 58., str. 318.

³⁷⁾ Tak byli v Hamburku již v 17. stol. společní pokladníci podobně jako v Amsterdamě, jak Cohn u Endemanna l. c. uvádí.

³⁸⁾ V poslední době byla následkem zařízení míst odúčtovacích zavedena též změna ustanovení němec. říšs. banky pro obchod girový, a mimo jiné ustanoveno, že se t. zv. »bílý chek« ve způsobě kvitance zrušuje. Nové cheky němec. říšs. banky jsou ve způsobě poukázky na určité jméno s přídavkem »aneb majiteli« (doručiteli), tedy s alternativní klausulí majiteli svědčící a s tím významem, že banka je oprávněna částku v cheku naznačenou vyplatiti, aniž by byla povinna zkoušeti legitimaci toho, kdo chek předloží. Každý majitel může opatřiti chek (srovn. podobné ustanovení § 22.

V novější době byly to zejména komory obchodní v Německu, které se energicky ujaly myšlenky o zákonném upravení cheku.

Brunšvícká komora obchodní sdělala r. 1879 osnovu zákona o cheku (srovn. § 1.), která pak přípisem ze dne 12. září 1879 všem obchodním komorám k zkoumání a podání dobrozdání byla zaslána. — Dne 18. listop. r. 1879 byla osnova ta od konference delegátů Německých komor obchodních důkladně prozkoumána a částečně poměněna³⁹⁾, avšak resoluce zároveň navržená, že zákonné upravení ústavu cheků je nutné a pilné, na konferenci té přijata nebyla.

Též výbor Německého obchodního sjezdu ze dne 29. list. 1879 nevyřekl se pro nutnost a pilnost zákonného upravení cheku, a to k návrhu kupectva Děvínského. Byloť sice obecně uznáno, jakou důležitost v národohospodářském ohledu girové zařízení a ústav cheku zejména pro vývoj obchodu a průmyslu má⁴⁰⁾, avšak uznáno zároveň, že zákonité upravení není dosud na čase, poněvadž ústav cheku až dosud nalézá se ve stadiu vývoje svého, takže je třeba, aby zákonodárství vyčkalo doby, až chek v praxi se ustálí a řádně se vyvine, a až se obchod i průmysl s ním poněkud spřátelí, a pak teprve že bude žádoucí, aby zákonodárství zakročilo a na základě takto nabytých zkušeností přikročilo k upravení ústavu toho.⁴¹⁾

Teprv r. 1882 nastal utěšenější obrat v Německu tím způsobem, že 1. pros. 1882 uveřejněn byl návrh zákona o cheku od ředitelství němec. říš. banky sdělaný, za jehož tvůrce obecně pokládá se ředitel říš. banky Dr. R. Koch, jehož právem Cohn XI. str. 380 nazývá nejzkušenějším mistrem práva chekového a předním bojovníkem pro upravení ústavu toho zákonem. (Osnovu tuto srovn. u Kuhlenbecka str. 181. a násl.) — Dne 15. a 16. pros. 1882 odbýván pak sjezd němec. obchodnictva v Berlíně, kde také přijata byla resoluce ve prospěch zákona o cheku pro Německo

rak osnovy a § 11. němec. vládní osnovy i osnovy němec. spol. rady, k tomu § 11. poznámkou na přední straně textu napříč »pouze k zúčtování«, v kterémž případě pak chek se nevyplatí hotově, nýbrž použije se ho jen k tomu, že se majiteli k dobrému připíše. (Srovn. § 4. a 11. obšírněji.) — Ostatně srovn. ustanovení němec. říš. banky v Goldschmidt. čas. XXIII. příl. 6. str. 231 a násl. od Kocha, a pak téhož spis »Die Reichsgesetzgebung über Münz- und Bankwesen«, Berlín a Lipsko u Guttenberga 1885 str. 128 a násl. — K ustanovením obchodu girového berlínského spolku pokladničního srovn. Goldsch. čas. XXVIII., str. 587 a násl.

³⁹⁾ Osnovu Brunšvícké, Mannheimské obch. komory, jakož i osnovu delegátů. ze dne 18. list. 1879 srovn. v § 1. a pak u Kuhlenbecka doslovně její znění na str. 180 a násl. — Osnovy této poslední zejména též Funk při sdělení osnovy zákona chekového pro Rakousko použil; srovn. Funk, Questionnaire str. 13, jakož i svrchu § 1. a dále ještě ad O. —

⁴⁰⁾ Srovn. k tomu Cohn I., str. 146, Funk, Rechtl. Nat. str. 5 a násl., Quest. str. 10 a násl., též Kuhlenbeck I. c., zvláště str. 48 a násl.

⁴¹⁾ Podobně vyslovili se též v Rakousku zejména Leonhardt a Bunzl, a též i Grünhut ve svém časop. VIII., 2. seš., str. 409, a rovněž odmítavě vyslovil se i Behrendt ve svém (II.) dobrozdání pro 17. sjezd Němec. právníků str. 32 a násl. —

Též 17. sjezd Němec. právníků r. 1884 ve Würzburku konaný vyslovil se, ovšem toliko jedním hlasem nadpolovičním, pro to, aby ústav cheku v Německu zákonem byl upraven, a to podle dobrozdání Kochem podaného, kdežto dobrozdání druhé, Behrendtovo, znělo proti upravení zákonnému.

Též Němec. říšský soud vyslovil se dne 11. října 1888 v rozhodnutí XVIII., str. 160 pro upravení zákonné.

Avšak teprv r. 1891 přikročila Němec. říšská vláda, k pobídce od němec. říš. banky vyšlé, vážně k tomu, aby sdělena byla osnova zákona o cheku. Poradám dotčeným byl za základ položen zejména návrh němec. říš. banky, t. j. Kochův, z r. 1882; osnova takto ustavená a 28 článků obsahující byla dne 26. led. 1892 v říš. zákoníku uveřejněna a spolkové radě ještě v lednu 1892 předložena, která pak ji v 29 člancích upravila. (Obě tyto osnovy srovn. ve spisech Hoppenstedtových »Zum Checkgesetz« I. Berlín, 1892 str. 35—48, a »Ein zweites Wort zum Checkgesetz«, 1892, str. 40—54, kde též obsaženy jsou protiosnovy ve 20, resp. 16, paragrafech.)

Německá vládní osnova setkala se jednak se souhlasem, jednak však též i s odporem a zejména (srovn. Cohn XI. str. 388) bylo od odpůrců tvrzeno, že nevykazuje žádného pokroku vůči osnově Němec. říš. banky z r. 1882.

Hoppenstedtovy návrhy našly též částečného uznání, a bylo jich při sdělení, osnovy spolkové rady poněkud použito. Stran ostatních odmítnutých návrhů uchopil se Hoppenstedt ve svém dalším spisu (Ein zweites Wort zum Checkgesetz) opět slova. — Zatím byly porady ve výborech rady spolkové ukončeny, osnova stran sedmi článků, a to čl. 6., 8., 12., 13., 20., 24., 28. poměněna, k čl. 25. dodatek učiněn, a takto změněný návrh chekový s odůvodněním v 29 člancích dne 11. března 1892 Německému říš. sněmu k zákonnému jednání předložen. Avšak dosud nebylo o něm v sněmu říšskému jednáno. Též některé Německé obch. komory, tak zejména v Mannheimu, Hamburgu, Frankfurtu a Štuttgartě, učinily návrhy, hlavně ve smyslu Hoppenstedtových spisů, ku změně vládní osnovy zákona o cheku, kromě toho vydány byly k této vládní osnově i mnohé zprávy kritické. (Srovn. k tomu zejména Cohn XI., 383.)

Osnova Němec. spolkové rady nalézá se v Hoppenstedtově spisu »Ein zweites Wort zum Checkgesetz« na str. 48—54 a vedle téže jeho vlastní protinávrhy.⁴¹⁾

⁴¹⁾ Podle pamětního spisu k osnově nového obch. zákoníka pro říši německou, Berlín, nákladem Heymanna 1896; srovn. k tomu též Politzer v Ger.-Halle č. 44 a násl. z r. 1896), který v čl. 335—337 pojednává o »kupeckých poukázkách a jiných papírech cenných«, nelze v říši Německé brzkého zákonného upravení ústavu chekového očekávat, neboť pamětní spis uvádí na str. 441: »Unter den allgemeinen Begriff der Anweisungen fällt auch der Check. Die Regelung des Checkrechtes wird nöthigenfalls im Wege eines besonderen Gesetzes ihre Erledigung finden müssen. Der wei-

Dr. Pavlíček: Chek ve vědě a zákonodárství.

Nařízením ze dne 1. pros. 1883 byl chek též zaveden při zemské spořitelně v Lippe-Detmold; v Alsasích a Lotrinkách platí francouzský zákon o cheku ze dne 14. čna. 1865, nikoli však novella ze dne 10. února 1874. (Srovn. k tomu Cohn XI., str. 378, a týž u Endemanna III. str. 1142.)

O. V Uhrách pojednává nový obch. zákon (čl. zákona XXXVII. z r. 1875 nákladem Moritze Rátha v Budapešti) v čl. 291. a násl. o kupeckých poukázkách způsobem od obec. obch. zákona poněkud odchylným, neboť byl zejména pojem poukázky obchodní v novém uherském zákoně značně rozšířen, a je též hlavně nařízeno, že platí ustanovení řádu směnečného co se týče praesentace k placení, protestu, notifikace, práva postižného pro nezaplacení, promlčení a amortisace též pro kupecké poukázky. Avšak ústav cheku nebyl v Uhrách dosud upraven. (Srovn. k tomu Dr. Richard Bausenwein: Das österr.-ungar. Handelsrecht in vergleichender Darstellung, v Lipsku a ve Vídni u Fr. Deuticke 1894, k tomu Golsdchm. čas. XLV. seš. 1—3. 1896, str. 341 a násl.⁴²⁾)

P. V Rakousku setkáváme se s papíry cheku podobnými již v směnečném řádě z 1. říj. 1763 a dvors. dekr. z 4. říj. 1802.

Dle směnečného řádu z 1. října 1763 byl majitel směnky povinen přijati k zaplacení směnky poukázku na peníze, které byly u osoby třetí pro dlužníka poukazujícího volny, zároveň ustanovena k praesentaci lhůta na 24 hodiny, neb na pravý čas po uplynulých dnech respektních.

Dvors. dekretem ze dne 4. říj. 1802 bylo nařízení to tím způsobem vysvětleno a doplněno, že majitel směnky poukázku takovou jen tehdy je povinen místo hotového zaplacení přijmouti, jestliže tato do 24 hodin bude hotově vyplacena, a jestliže nesáhá dále než do třetí ruky. — Dal-

terem Entwicklung des Checkwesens auf der bisherigen Grundlage stehen weder die Vorschriften des Entwurfes, noch diejenigen des bürgerl. Gesetzbuches entgegen.« — V novém obchodním zákoně pro Německo, uveřejněném na str. 219 a násl. Němec. říšs. zákonníka z r. 1897, a dle čl. 1. zákona uvozovacího z 10. květ. 1897 současně s novým Němec. obč. zákoníkem, t. j. od 1. ledna 1900 platného souhlasí čl. 363—365 doslovně s čl. 335—337. osnovy. Čl. 363. Němec. obč. zák. odpovídá čl. 301, nyn. obec. obch. zák., s některými odchylkami, o kterých se svrchu již v § 2. zmíněno, hlavně co do pojmu kupec poukázky a stran přijetí téže. Čl. 364. odpovídá čl. 303., a čl. 365. článku 305. obec. obch. zákona. (Srovn. odchylky ty od obec. obch. zákona též na jiných místech, zejména v § 5. ad 1. a 5., v § 7., v § 10., v § 13. ad 5. a j. t. sp.) — Bernstein »Die Revision der Wechselordnung.« Eine gesetzgeberische Studie von Dr. Wilhelm Bernstein, Berlin 1900, Verlag von Otto Liebman) zasazuje se (str. 79) o to, aby v Německé říši bylo zákonné upravení ústavu cheku spojeno zároveň s reformou řádu směnečného. Avšak na tom nemělo by prý zákonodárství v Německé říši přestat, nýbrž pokusit se, a to cestou diplomatickou, o sjednocení práva směnečného i chekovních, při tom však rozšířiti snahu tuto na sjednocené zákonné upravení v příčině papírů na řád znějících a papírů majiteli svědčících, které dnešního dne úžasným rozšířením obchodu daleko překročily hranice států jednotlivých. Prvním výkvetem na půdě práva světového budiž (universální) všeobecný zákon »o papírech oběžných«)

⁴²⁾ Jakož však zejména Rauchberg v předmluvě k svému spisu uvádí (srovn. 1.), zabývá se vláda uherská pilně předběžnými pracemi k zákonnému upravení cheku

šihó však vývinu tato platební poukázka nedosáhla, (Srovn. k tomu Cohn I. str. 158, týž u Endemanna III., str. 1141, 1142, jakož i Hammerschlag v rak. stát. slovníku 4. seš. z r. 1894 str. 263.)

Přední zásluha o zavedení cheku v Rakousku přísluší c. k. priv. rak. úvěrnímu ústavu pro obchod a průmysl, který vydobyl ministeriální nařízením ze dne 1. pros. 1857 č. 4847, jímžto bylo ústavu tomu povoleno vydávání cheků za určitými podmínkami. V prohlášení úvěrního ústavu ze dne 9. dub. 1858 setkáváme se poprvé v Rakousku s výrazem chek a na to v § 25. třetího privileje rak. národní banky ze dne 27. pros. 1862, kde poukázka, jížto se pořizuje o pohledávání girovním taktéž nazývá se chekem, kdežto v § 15. statutu rak. národní banky z 5. čce. 1817 nazvána listina ta ještě poukázkou. R. 1864 byl pak chek též u dolnorakouské eskomptní společnosti zaveden.

K zákonnému upravení ústavu chekového nestalo se však až do novější doby praničeho, ačkoli za posledních let obchod girovní u ústavů bankovních, zejména vídeňských, nabyl rozsahu značného, jakož čteme u Kanitze na j. m. § 1. str. 9, u Hammerschlaga str. 263, Rauchberga a j. v.⁴³⁾

Teprve v druhé polovici let sedmdesátých přikročila rakouská vláda k zákonnému upravení cheku.

R. 1877 sestoupila se parlamentární komise, aby obchod girový a ústav cheku náležitě prozkoumala. (Srovn. stenograf. prot. o sezení výborovém říšs. rady 10. říj. 1877.) Roku 1880 svolalo c. k. ministerstvo obchodu anketu, aby tato ustanovila náležitosti zákona o cheku, a bylo Dru. Hynku Funkovi, tehdy náměstkovi ředitele vídeň. girovn. a pokladního spolku, svěřeno vypracování osnovy zákona o cheku,

Dne 5. říj. 1880 konala anketa ta za předsednictví c. k. minist. rady Migerky poradu, při které však nebylo meritorně o cheku jednáno, nýbrž

⁴³⁾ O vídeňském spolku saldovním srovn. zejm. Rauchberg str. 19 a násl., který též uvádí příčiny, pro které činnost ústavu toho je až dosud dosti obmezena, dále u téhož na str. 208 a násl. návrh k reformě obchodu platebního v Rakousku, pak na str. 155 a násl. a k tomu 208 a násl. o činnosti c. k. poštovní spořitelny. Zejména poukazuje Rauchberg též k tomu, že ovšem užitečná jsou veškerá tato zařízení v Rakousku, že jsou však přece toliko prací nepatrnou co do výsledků svých vzhledem k tomu, co by reformou státní pokladní správy mohlo býti docíleno. Reformy téhož srovn. na str. 209—212. — Reformy ty mají celkem za obsah, aby veškeré státní platnictví se centralisovalo a odevzdalo rakousko-uherské bance jakož i c. k. poštovní spořitelně, a to způsobem na str. 210 a násl. naznačeným. Vzorem je Rauchbergovi poměr Němec. říšs. banky k Pruskému státu, kterýž již dříve používal jmenované banky při správě své pokladny, a za posledních let též s dalším počtem pokladen státních k girovému obchodu říšské banky přistoupil, (str. 211). — Rakouská cís. král. poštovní spořitelna učinila další krok k rozšíření ústavu cheku tím, že nejprve umožněno placení daní chekem v Dol. Rakousích, a nyní též dle minister. nařízení ze dne 26. listop. 1897 č. 272 ve všech ostatních zemích Rakouska (Cislajtanie). — Pozoruhodno je v ohledu tom též nařízení ministeria spravedlnosti ze dne 5. května 1897, č. 112, ř. z. v § 101—103 (o použití cheku při soudech) a nejnověji opět ze dne 23. října 1901 č. 21.443.

pouze usnesení učiněno, že se expertům předloží questionnaire k zodpovědění, jehož vypracování ponecháno jmenovanému c. k. ministerskému radovi Migerkovi. (Členy ankety té srovn. u Funka ve spisu »Questionär« str. 4.)

Tento questionnaire obsahoval 33 jednotlivých vět neb otázek. Členové ankety dr. Leonhardt, Dr. Bunzl, Dr. Funk a Pollak vydali své dobrozdání o otázkách těchto ve zvláštních spisech uveřejněných. (Srovn. tyto v § 1.) — Leonhardt a Bunzl vyslovili se proti zákonnému upravení cheku (podobně i Grünhut ve svém časopise VIII.; srovn. § 1. pozn.), naproti tomu Funk vyslovil se rozhodně proto, aby chek v Rakousku zákonem byl upraven.

Od té doby však ve věci té ničeho se dále nestalo; ovšem nelze upřít, že zejména c. k. finanční ministerstvo rakouské povždy poukazovalo k důležitosti ústavu toho a k nutnosti, aby chek v Rakousku zákonem byl upraven.

Zákonem ze dne 28. květ. 1882 č. 56 ř. z. a ze dne 29. říj. 1883 č. 166 ř. z., pak ze dne 19. list. 1887 č. 133 ř. z. a ze dne 22. list. 1887 č. 134 ř. z. byl učiněn další rozhodný krok k oficiálnímu zavedení jakož i zákonnému upravení cheku v Rakousku, a to zavedením cheku při čís. král. poštovní spořitelně.⁴⁴⁾ Až do vydání těchto zákonů byl chek v Rakousku znám, jak jsme částečně již seznali, pouze z praxis při jednotlivých ústavách bankovních jakož i též ze zákonů poplatkových, a to zejména ze zákona z 13. pros. 1862 (T. P. 60 ad 2, T. P. 32, 2 ad 2 a T. P. 11 2 ad 6), ze dne 29. února 1864, č. 20 ř. z., z minister. nařízení ze dne 18. února 1864 č. 10680 a zákona z 18. března 1876, č. 26. ř. z. Zákon ze dne 13. prosince 1862 (ad 2., T. P. 60.) a minister. nařízení ze dne 18. února 1864, č. 10680, obsahují též definici cheku.⁴⁵⁾

Rozhodný krok další k upravení cheku zákonem stal se r. 1892, když v rakous. říšské radě, v sněmovně poslanců, bylo jednáno o upravení valuty. (Srovn. k tomu Rauchberg, stránku 212.) Následkem toho byly v c. k. ministeriu spravedlnosti obnoveny porady o upravení cheku, načež byla osnova zákona nově ustavena a dne 5. května 1894 uveřejněna a dne 17. květ. 1894 předložena anketě odborníků, sestávající vesměs z členů obchodnictva, zejména odboru bankovního. Na základě uspokojivých výsledků této ankety byla osnova dle toho poměněna, a v prosinci 1895 domu poslanců, a potom dne 6. dubna 1897 nové komoře poslanecké k jednání zákonnému předložena.

⁴⁴⁾ Avšak obchod chekový při c. k. poštovní spořitelně (srovn. též § 2) nebyl až do nedávna obchodem odúčtovacím neb clearingovým, nýbrž pouze obchodem girovým; neboť nebyla c. k. pošt. spořitelna členem vídeňsk. spolku odúčtovacího nebo saldovního, což se teprv nejnověji stalo. Srovn. též Kanitz l. c. a zejména Rauchberg str. 184.

⁴⁵⁾ Totiž jako poukázky na ústavy, které dle svých stanov jsou oprávněny k přijímání peněz na cizí účet.

Dlužno uznati, že jest osnova ta celkem prací zdařilou (taktéž Hammerschlag v J. Bl. čís. 6. a násl. z roku 1896, pak Grünhut a N. Fr. P. z 19. květ. 1894 a násl.), a zejména též motivy k ní jsou velice případné a důkladné.

Především bylo vzítí v úvahu četné hlasy výstražné, aby zákonné upravení cheku nebylo vývoji ústavu tohoto, a vůbec ruchu chekového, spíše na úkor, poněvadž by se snadně státi mohlo, že by zákonem tím, byť po stránce právníké byl sebe lepším, byly porušeny ustálené obyčeje obchodní.

V této příčině prohlašuje osnova (srovn. motivy) za svůj nejčelnější úkol, aby vše co mnohaletým praktickým vývojem cheku bylo vydobyto, zůstalo co nejvíc možno v platnosti, aby tedy zákon byl podle možnosti uveden v souhlas s obyčeji obchodními, aby takto žádoucí zákonné upravení ústavu toho nemělo za následek zrušení toho, čeho dosud prakticky bylo docíleno, nýbrž aby spíše bylo pokračováním vývoje obchodního. Proto pokládá osnova (srovn. motivy str. 14) především za vhodné, ano za naléhavé, aby se zásad a obyčejů panujících v obchodu chekovém (zejména u rak.-uherské banky a c. k. poštovní spořitelny) šetřilo co nejvíce, aby se takto dle možnosti buďovalo dále na jich základě a vůbec působilo k tomu, by ústav chekovní byl nejen jednotlivci ku prospěchu, poněvadž sprostředkuje placení hotovými, sprostřuje jej námahy, nebezpečí a výloh vlastního spravování pokladny, nýbrž aby též obecně v ohledu národohospodářském stal se užitečným, podporujíc zejména rozvoj ústavů girových a odúčtovacích.

Proto musí býti úlohou zákona chekového, aby šetře takto obyčejů a zásad obchodních byl prostředníkem jednak mezi nimi a zásadami právními, jakož dále též mezi teorií, i mezi zákony v cizině platnými. Při tom pak dlužno dále přihlížeti k tomu, aby ústav chekovní získal sobě nezvratné a pevné důvěry obecnstva, a došel takto oblíbenosti i v širších kruzích zdomácněl.

Lze též uznati, že podle možnosti osnova rakouská této úloze své dostáti se snažila.

§ 4.

Pojem a druhy cheku.

A. Pojem cheku.

Největší část zákonů o cheku, jakož i starší osnovy obsahují definici cheku.

Tak zejména anglický zákon z 18. srp. 1882, jehož čl. 73. odst. 1. zní: »Chek je směnka vydaná na bankéře a splatná na požádání.«

I zákon italský obsahuje (v čl. 339. a v dekr. z 31. října 1882, srovn. svrchu §§ 1. a 3.) definici: »Každý, kdo u ústavu úvěrního neb u kupce má

peníze k svému užívání, jest oprávněn o nich buď pro sebe neb pro osobu třetí bankovní poukázkou (chekem) disponovati.«

Podobně i zákony dle italského sdělané (srovn. svrchu § 3), rumunský a portugalský (čl. 341.).

Též zákon francouzský⁴⁶⁾ z 14. čna 1862 obsahuje v čl. I. definici a také v zákonu belgickém z 20. čna 1873 shledáváme v čl. I. a II. jakousi definici; oba zákony naznačují zejména chèque jako »mandat de paiement«, jako »mandat de virement«, »ces dispositions« (franc. z. čl. 1., belg. z. čl. I. a II.)

Japonský zákon definuje v čl. 816. chek takto: »Chek je písemná poukázka na bankéře, u něhož vydatel na základě složeného obnosu neb z jiného důvodu požívá běžného úvěru, aby na viděnou (na poukázání) zaplatil určitou sumu peněz osobě v listině naznačené, neb na její řád, neb i majiteli listiny.«

Zákon pak argentínský nařizuje v článku 798: »Chek je poukázka platební vydaná na banku, u které má vydatel fond složený a volný (ke své dispozici) neb i na běžný účet vzhledem k saldu k jeho dobru se vyskytнувšímu, neb i na poskytnutý mu úvěr.«

Osnova brunšvická naznačuje (ad I.) chek jakožto »poukázku na viděnou splatnou vzhledem k obnosu, který u ústavu bankovního v listině vyznačeného v době vydání ve prospěch vydatelův jest volný.«

Mannheimský návrh přijal (ad I.) definici tuto s dvěma odchylkami, jednak vynechal slova »ústav bankovní« t. j. navrhoval tedy všeobecnou chekovou způsobilost passivní, a jednak přidal »že chek může též ve způsobu kvitance býti vydán. (Srovn. svrchu hollanský zákon.)⁴⁷⁾

Nástin delegátů brunšvických definuje v čl. 1. chek takto: Chek je »poukázka splatná na viděnou, znějící na určitý obnos peněz, jenž k dispozici vydatelově u osoby třetí v době vydání uložen jest, a jejíž přijetí (akceptace) jest vyloučeno.«

Funk ve své osnově (viz svrchu) naznačuje chek v čl. I. jako »poukázku na viděnou splatnou, na banku vydanou« (srovn. čl. 73. angl. zák.) a doplňuje pak v čl. 1., odst. 2. definici tu v ten smysl: »Chek předpokládá předchozí svolení banky, na niž jest vydán, jakož i přiměřený obnos u téže banky složený a vydateli volný.«

Zřejmo, že veškeré tyto definice mají vady, na definicích vůbec lpící; místo aby precisně obecně platný pojem cheku ustavily, omezují se na to, že (více méně) uvádějí některé náležitosti cheku, ale tak, že jednak ně-

⁴⁶⁾ Chek je listina, která ve způsobu platebního rozkazu slouží vydateli k tomu, aby buď ve svůj prospěch neb ve prospěch osoby třetí učinil opatření o celé neb části pohledávky, kterou má u trassáta čili chekovníka volnou.

⁴⁷⁾ V rakouské osnově z prosince 1895 není způsob kvitance připuštěn (čl. 2. ad 5). Dnešního dne jsou cheky ve způsobu kvitance připuštěny zákonem vlastně jen v Holandsku (čl. 222. »buď ve formě poukázky neb kvitance«), ale mimo to jsou ještě obvyklými ve Francii, poněkud i v Německu. Mimo mannheimský nástin též i osnova ředitelství něm. říšs. banky (vlastně Kochova) v čl. 4. připouští způsob kvitance.

které z nich ani nejsou podstatny, a že jednak opět podstatné náležitosti jsou vynechány. (Tak srov. zejména japonský jakon čl. 817. in fine podstatnou náležitostí »o umluvené formě cheku«.)

K tomu však dlužno uvážit, že počet a druhy náležitostí podstatných jsou ve všech téměř zákonech rozdílné, takže již též z toho důvodu definice takové nemohou býti obecně platny.

Způsobila jest zajisté stručná definice zákona anglického, článek 73., odst. 1., poněvadž dle anglického zákona je skutečně chek jen směnkou na bankéře vydanou, na viděnou splatnou, a poněvadž dále čl. 73. odst. 2. k tomu výslovně nařizuje, že veškerá ustanovení sm. zák. o vydané směnce platí též pro chek, není-li tu výslovně zvláštního nařízení. Takováto nařízení zvláštní jsou však toliko ve čl. 74. a 75. angl. z. sm. obsažena a týkají se jen praesentace cheků (čl. 74.) a důvodů, z kterých lze zaplacení odmítnouti (čl. 75.), kdežto čl. 76. a násl. pojednávají pouze a jedině o cheku křížovaném, t. zv. »crossed chek«.⁴⁸⁾

Avšak definice ta jest opět jen pro anglické právo platnou, neb dle všech jiných zákonů a nástinů dlužno se řídití též nařízenými podstatně jinými než směnečnými. (Viz dále.)

Japonská definice čl. 816. zase má tu vadu, že neobsahuje veškeré cheku podstatné náležitosti dle čl. 817. (zejména, jak uvedeno, ujednání o způsobu cheku pak i datování a podpis vydatelův dle čl. 817 in fine).

Z těchto důvodů upustilo zákonodárství novější, nejprve zejména zákon švýcarský, od ustanovení legální definice a obmezuje se na to, že nařizuje taxativně podstatné náležitosti cheku (»chek musí obsahovati«, neb »podstatné náležitosti cheku jsou« a pod.).

Tak zejména i novější osnovy počínajíc od návrhu němec. říšské banky (Kocha) čl. I., tak vládní nástin němec. čl. 1., nástin němec. spolk. rady čl. 1., oba nástiny Hoppenstedtovy (čl. 1.), nástin nizozemský čl. I. a taktéž i nynější nástin rakouský z prosince 1895 (čl. 2.), ustaviv v čl. 1. nejprve náležitost passivní způsobilosti chekovní.

Neboť jak již bylo podotknuto, je nesnadno podati definici praecisní, obecně platnou, uváží-li se, že o právní povaze cheku, o nejdůležitějších právě poměrech právních⁴⁹⁾, o počtu a způsobu podstatných jeho náležitostí panují náhledy velerůzné.

⁴⁸⁾ Ovšem i v ostatních téměř všech zákonech a nástinech poukazováno k tomu, že »pokud není ustanovení zvláštních, mají míti platnost nařízení zák. směn.«, a to buď všeobecně neb s výslovným vyznačením příslušných materiál (odborů), tak čl. 4. zák. franc. (ručení vydatelův in drossanta), čl. 3. zák. belg., podobně čl. 835. zák. švýc. (všeobecně), čl. 341. zák. italsk., čl. 343. zák. portug., čl. 386. zák. argent. a j. v., tak i čl. 7. indosace, čl. 17. právo postižné, čl. 20. (různá ustanovení), čl. 21. (a řízení) osnovy rak.

⁴⁹⁾ Zejména co se týká právního poměru mezi majitelem cheku a trassátem (§ 11. spisu), jakož i důvodů, z nichž lze zaplacení odmítnouti (Dishonorierungsgründe, § 10. spisu) a j. v.

Tak jest, jak uvedeno, dle angl. zák. čl. 73. ček směnka, vydaná na bankéře a na požádání splatná. Jsou též podstatné náležitosti dle anglického (a amerického) práva při cheku tytéž, jako při sménce vydané, pouze s dvěma uvedenými odchylkami (splatnost na požádání a vlastnost trassáta jako bankéře [čl. 73.]).

Náležitosti cheku dle anglického zákona jsou tyto:

1. rozkaz platební,
2. určitá suma peněz,
3. aby udán byl remittent,
4. aby udán byl bankéř jako trassát,
5. podpis vydatelův,
6. aby udáno bylo, že platí splatnost na požádání.

Směnka vydaná pak (čl. 3. a násl. angl. sm. ř.) má tyto náležitosti:

1. rozkaz platební,
2. určitou sumu peněz,
3. podpis vydatelův,
4. aby udán byl remittent,
5. jméno trassátovo,
6. čas platební.

Celkem pokládány i ve vědě i v zákonodárství souhlasně za podstatné toliko čtyři náležitosti: 1. datování; 2. udání určitého obnosu peněz, 3. podpis vydatelův, 4. udání trassáta.

V příčině ostatních všech náležitostí vyskytují se jak v theorii, tak v zákonodárství různá mínění.⁵⁰⁾

⁵⁰⁾ Dle rak. osnovy z r. 1895. jsou podstatné náležitosti cheku (čl. 1. a 2).

1. aby byl papír označen ve svém obsahu jako ček (čl. 2. ad 1.);
2. aby byl podepsán vydatelům svým jménem neb svou firmou (čl. 2 ad 2.);
3. aby se udalo místo, den, měsíc i rok, kdy byl ček vydán (čl. 2. ad 3.);
4. aby byla udána osoba jménem neb firmou, která má ček vyplatiti (trassát neb čekovník, čl. 2. ad 4.). Trassátem však může býti pouze a) c. k. poštovní spořitelna, veřejná banka neb jiný ústav, jenž jest stanovami oprávněn k přejímání peněz na cizí účet, jakož i b) jiné firmy neb osoby, které po živnostensku provozují obchod bankéřský neb směnárnický, jestliže jsou zároveň zapsány v rejstřík veřejný k tomu zřízený, a od komisi obchodních a živnostenských vedený (čl. 1. osn.);

5. aby obsahoval ček a) rozkaz vydatelův na čekovníka (čl. 1., srovn. ad 4.) učiněný, aby b) určitou sumu peněz, c) z jeho pohledávky vyplatil; d) placení to nesmí učiněno býti závislým na nějakém vzájemném plnění toho, jenž má plat přijmouti (srovn. o tom čl. 301. obch. z.) čl. 2., ad 5. osnovy. — Z listiny, které schází některá z těchto náležitostí, neb v ní jmenovaný trassát nemá passivní způsobilosti čekovní dle čl. 1., srovn. ad 4.), jakož i z indossací, které jsou na takové listině nevzejdou závazky po rozumu tohoto zákona. Zdaž a pokud nastanou z takové listiny jiné právní účinky, dlužno posuzovati dle ostatních ustanovení práva občans. a obch. (čl. 2. kon. odst.) Celkem tytéž náležitosti nařizovala i osnova zákona z r. 1894., shrnuvši je do čl. 1., pouze rozšířena v osnově z r. 1895. passivní způsobilost čekovní na firmy a osoby ad b.) čl. 1. (Srovn. svrchu ad 4. b.)

Tak zejména co se týče vyznačení listiny v obsahu jako chek. (Srovn. proti tomu Cohn svrchu.) Tato náležitost vlastně jen ve švýc. zák. čl. 380., ad I. se nalézá, pak v nástinech německých (vlád. i spolk.) § 1., ad 1. a v osnově rak. ad. 1.

Tak i v té příčině, aby výslovně uveden byl fond čili pohledávka, ze které se ček vyplatiti má (podob. i formuláře některých bank, na př. berlínského odúčtovacího ústavu, srovn. Kochovy Abrechnungsstellen v Goldschmidtově čas. pro pr. obch. XXIX., str. 59 a násl. — srovn. § 2., ad 5. nástinu rak., § 1., ad 2. něm. nást. vlád. i spolk.), proti tomu: Kapp v Goldschmidtově čas. XXX., str. 365, Mittermaier tamže XVI., str. 516. (k zák. portug.), Cohn v Endemannově Obch. práv. III., str. 1153. (kterýžto se však vyslovuje opět pro to v Čas. pro srovn. pravov. XI., str. 394), a Hammerschlag v Jur. Bl. č. 7. z r. 1896.

Podobně i co se týče požadavku, aby udán byl remittent. Tato náležitost zejména dle něm. nástinů i vlád. i spolk. jest podstatnou (čl. 1., ad 3.) kdežto dle rak. nástinu (§ 3.) a zejména též dle švýc. zákona (čl. 832.) není to podstatnou náležitostí, a j. v.

Dle Kappa str. 347. jsou podstatné náležitosti:

1. klausule cheková,
2. datum časové a místní,
3. rozkaz k placení,
4. podpis vydatelův,
5. jméno trassátovo (bankéřovo),
6. jméno remittentovo,
7. určitý obnos peněz,
8. udání, že má být ček při praesontaci zaplacen (čas platební),
9. místo platební.

Cohn uvádí v Čas. pro srovn. pravov., I., str. 430 tyto podstatné náležitosti: 1. rozkaz, 2. obnos peněz, 3. podpis vydatelův, 4. jméno trassátovo, 5. jméno remittentovo, 6. platební místo; týž pak u Endemanna III. str. 1151 a násl.: 1. rozkaz, 2. podpis vydatelův, 3. udání, kdo jest trassát 4. udání sumy peněžní. Vše ostatní jest dle Cohna l. c. nepodstatné zejména: 1. klausule cheková, 2. datování co do místa a času, 3. udání místa platebního, 4. udání, kdo jest remittent, 5. udání doby platební, 6. uvedení fondu neb pohledávky, z níž trassát ček vyplatiti má (strana 1151—1154).

Kapp⁵¹⁾ nazývá ček »mixtum compositum« z poukázky a ze směnky; Jirí Cohn⁵²⁾ pak označuje všeobecně ček jakožto »kvalifikovanou písemnou poukázku«. V čem pak tato kvalifikace záleží, dodává Cohn »jest sporno.« Cohn ovšem jest dobře sobě vědom, že charakteristika tato jest nepostačitelná proto dodává: »Pravidlem, nikoli beze vší výminky, vydává se ček na

⁵¹⁾ Srovn. Goldschmidtův čas, pro pr. obch. XXX., str. 330 a násl.

⁵²⁾ U Endemanna III., str. 1144. a násl.

bankéře, u něhož má vydatel peníze uloženy, pravidlem jest tedy chek bankovní poukázkou depositní na viděnou splatnou.«

Poukazuje pak Cohn dále, že jest obyčejem cheky vydávati na blanketech obsažených ve zvláštním sešitu (cornet de chèques, chèquier, livre de souches, Chekbook, Checkbuch), jež bankéř na počátku obchodního spojení vydateli jakožto svému zákazníkovi odevzdá, že však není podstatnou náležitostí cheku ani vlastnost trassáta jakožto bankéře, ani peněz (fond) u trassáta uložený, o němž lze vydatelovi volně opatření činiti, ani konečně blanket.

Z toho však právě zřejmo, že definicí takto doplněnou pojem cheku zúplna a charakteristicky podán není.⁵³⁾

Koch⁵⁴⁾ naznačuje chek jakožto »poukázku na viděnou splatnou na banku vydanou a na blanketě, od této pocházejícím, psanou;« Bunzl (§ 1., pozn., 1. srovn. svrchu § 3.) stručně jakožto »poukázku na banku neb bankéře vydanou, na viděnou splatnou;« Gareis (Lehrb. des Handelsrechtes, str. 422) jakožto »zvláštní druh kupecké poukázky, kterou zákazník banky požívá úvěru jemu od banky té krytě neb nekrytě, neb i v kontokurrentu uděleného, neb kterou disponuje pohledávkou jemu proti bance příslušící k svému neb osoby třetí prospěchu.«

Bude asi tedy nejhodněji, chceme-li podati pojem cheku všeobecně platný a listinu tu skutečně charakterisující, když přihlížeti budeme jednak k účelu cheku a k podstatě obchodu chekového, a když pak i dále zejména poukážeme k náležitostem, kterými listina ta podstatně se liší od papírů nejbližší příbuzných, totiž od poukázky a směnky

Účelem a podstatou obchodu chekového jest však, aby chek zprostředkoval placení hotovými, a to z fondu u trassáta k dispozici vydatelově (plátcově) se nalézajícího, záležejícího v hotovosti neb pohledávce saldovní neb zakládajícího se i na úvěru poskytnutém.

Plátce, vydatel to cheku, chce prost býti námahy, nebezpečí a nepřijemností, které spojeny jsou se spravováním pokladny a placením hotovými, a proto přenáší úkol ten na trassáta čili chekovníka, krerého ku placení, a to pravidlem ve prospěch osoby třetí,⁵⁵⁾ ale někdy též ve prospěch svůj vlastní, poukáže.⁵⁶⁾

V ohledu tom jest tedy chek skutečně zvláštním druhem poukázky.⁵⁷⁾

⁵³⁾ Dr. Jiří Cohn u Endemanna III., str. 1144 a násl.

⁵⁴⁾ »Über den Giro-Verkehr und den Gebrauch von Checks als Zahlungsmittel,« Berlín 1878, str. 5.

⁵⁵⁾ Vhodné jsou tu výroky pramenů práva římského: qui mandat solvi, ipse videtur solvere, jakož i: quod iussu alicuius solvitur pro eo est, ac si ipsi solutum esset. Srov. též Wendt. poz. 57.

⁵⁶⁾ Obsažen o tom zajisté v ohledu národohospodářském moment rozdělení práce. Srov. k tomu obšírněji Kappa v Goldschm. čas. I. c. a Kühlenbecka na j. m.

⁵⁷⁾ Srov. o poukázce nejnověji též zajímavý spis O. Wendtův »Das allgemeine Anweisungsrecht,« Jena 1895, hlav. str. 2i a násl.

Má-li však chek účelu svého vydání a dalšího převedení dosíci, t. j. má-li sprostředkovati placení hotovými, jest nutno zejména vůči tomu, že z toho povměru právního dle obecně uznaného náhledu trassát čili chekovník remittentu a dalším majitelům cheku osobně zavázán není, aby tu bylo jakési zajištění pro majitele cheku, »že chek podle účelu svého dojde též zaplacení.«

Zajištění toto způsobeno pak jednak tím, že u trassáta neboli chekovníka uložen jest fond právě k tomu určený, aby z něho k poukazům vydatelovým chek vyplacen byl, ale i dále tím, že vydatel a každý další indossovatel svým podpisem učiní slib platební, směnečnému slibu obdobný,⁵⁸⁾ že kdyby trassát neb chekovník chek nevyplatil, sám tak učiniti se zavazuje.

Jest tedy skutečně chek »kvalifikovanou písemnou poukázkou, a to se závazkem vydatele a indossovatelů dle práva chekovního, obdobným se závazkem směnečným,« dle něhož, kdyby trassát chek nevyplatil, sami podle zákona chekovního tak učiniti slibují.

Podle hlavního obsahu svého jakož podle formy své je tedy chek skutečně poukázkou; k tomu pak přistupují zvláštní speciálně chekoprávní ustanovení, jakož i dále též nařízení z práva směnečného, zejména k zajištění remittenta a dalších majitelů přísný závazek vydatele a indossovatelů obdobně dle práva směnečného, kdyby trassát neb chekovník chek nevyplatil.

Chek jest tedy druh písemné⁵⁹⁾ poukázky, doplněné a modifikované i zvláštními speciálně chekoprávními i směnečnými ustanoveními, kteroužto vydatel na základě fondu u trassáta čili chekovníka uloženého buď osobám třetím platí, neb i pro sebe sama opatření činí.

Chek jest tedy především:

- a) poukázkou,
- b) obsahuje však mimo to zvláštní, speciálně chekoprávní ustanovení, jakož i
- c) nařízení z práva směnečného.

Ad a). K tomu se nese především již forma cheku; chek zajisté vždy obsahuje poukaz čili rozkaz (»mandat de payment« čl. 1. franc. zákona »mandat de virement« čl. 1. belg. zák. § 2. ad 5. rak. nástinu atd.), a to i tehdy jestli výjimkou vydán jest ve způsobu kvitance (v Holandsku, též ve Francii

⁵⁸⁾ Srov. Randův Eig.-Recht, 2. vyd. hl. str. 313. a násl., 350 a násl., a téhož v Právniku z r. 1889. č. 1. a 2., pak mé články v Právniku z r. 1890.

⁵⁹⁾ Též písemnost jest podstatnou náležitostí cheku, ač v zákonech a osnovách výslovně předepsána není, plynouc nutně z podstaty cheku, avšak (podobně jako v směn. ř. č. 7 a j. v.) k náležitosti té poukazováno, tak v rak. nástinu čl. 2. posl. odst. (podobný čl. 7. ř. směn.) tak i v čl. 2. ad 1.) (označení listiny v kontextu jako cheku), podobně článek 1. ad 1.) němec. vlád. i spolk. osnovy, čl. 26. vl., čl. 27. spolk. osn., čl. 830. ad 1. a ad 3. švýc. z. a j. Srov. pozn. 50., a též můj spis »Směnka a chek« str. 130, 131.

i v Německu, srovn. svrchu); vždyť i v tomto způsobu cheku obsažen je v úkrytu poukaz nebo rozkaz, aby chekovník zaplatil z fondu pro vydatele uloženého a volného, kteréžto zaplacení takto toliko již předem dle formy se kvituje.

Sem náleží dále podstatná náležitost »rozkazu« k placení, jakož v nové rakouské osnově ještě též ustanovení »aniž rozkaz ten závislým učiněn na tom, aby druhá strana též něco plnila« (čl. 301. zák. obch.)⁶⁰⁾ (Srovn. § 2. odst. 5 rak. nást.; bez přídávku toho čl. 1. a 2. němec. vlád. a němec. spolk. osn. a § Hoppenstedtových protinávrhů, I. a II. čl. 1. franc. zák., čl. 1. a 2. belg. zák., čl. 339. zák. italsk., čl. 341. zák. portug., čl. 816 japans. z., čl. 798. argentínsk. z. a j. v.)

Dlužno sem také vzhledem k ustanovení zákona obchodního v čl. 301. »o poukázkách kupeckých« vřaditi »způsobnost listiny k indossování: chek lze (dle rak. návrhu čl. 6.) indossamentem převésti podobně, jako poukázku⁶¹⁾ dle čl. 301. obch. z. jen tehdy, zní-li na řád, kdežto směnku lze dle čl. 9. sm. ř. pravidlem vždy indossací převésti, což výminkou pak jen tehdy nepřipouštěno, když vydatel výslovně indossací na směnce zapověděl« (»nikoli na řád« čl. 9. odst. 2.). (Rectasměnka.)

Ad b) 1. Sem spadají zejména podstatné náležitosti cheku:

α) že dlužno se táhnouti v obsahu, v kontextu cheku, k pohledávce neb fondu z něhož trassát čili chekovník platiti má (čl. 2., ad 5. rak. osn. (čl. 1. ad 2. něm. vl. a něm. spolk. nástinu, Hoppenstedt čl. I. ad 2. v I. a II. nást. a j. v.);

β) chek zní na určitý obnos peněz (čl. 2., ad 5. rak. nást., čl. 1., ad 2. výše uvedených nástinů). Proti tomu čl. 301. zák. obch. o poukázce;

γ) listina musí býti opatřena klausulí chekovní, t. j. musí býti v obsahu (kontextu) označena jako chek (čl. 2., ad 1. rak. nást., čl. 1., ad 1. němec. vlád. a spolk. nást., čl. 1. ad 1. Hoppenstedtova I. nást.) (Srovn. svrchu náhled Cohnův);

δ) obmezení co do passivní způsobilosti chekovní (t. j. trassáta), čl. 1. rak. nástinu.

Ustanovení toto jest v rozličných zákonech a nástinech velerůzné; buď je passivní způsobilost neobmezena (srovn. na př. zák. franc. čl. 1., zák. belg. čl. 1., švýc. čl. 830., ad 5. a 831., pak něm. osn. čl. 1., ad 2. a j. v.); neb neobmezena, a to opět rozličným způsobem, buď si na banky (čl. 768. argentíns. zák.); neb na bankéře (čl. 73. angl. zák., čl. 816. japansk. zák., čl. 221., 222. hollands. zák. a j. v.), neb na obchodníky vůbec (čl. 339. italsk. zák. dle nařízení z 31. října 1882, čl. 341. portug. zák. a j. v.).

⁶⁰⁾ Podobné ustanovení shledáváme ostatně též v angl. ř. směn. v čl. 3., odst. 2.

⁶¹⁾ Srovn. k tomu pojednání ve Wendtově spise (viz svrchu) str. 122. a násl. o poukázkách na řád u Řeků a Římanů, a k tomu hlavně Köhlera v Jahrb. für Dogm. XVI., str. 116 a Goldschmidta v čas. pro práv. děj. X., str. 353—396.

Obmezena je způsobilost dle rak. osnovy (srovn. pozn. 50.) mimo banky a ústavy, které dle stanov svých jsou oprávněny k ukládání peněz na cizí účet, na osoby bankéřské obchody provozující, pokud jsou v rejstříku k tomu účelu zavedeném zapsány, a na c. k. poštovní spořitelnu.

2. Chek musí zníti vždy na viděnou (»na požádání« — zák. angl. a japans.), neboť není chek, na rozdíl od směnky, papírem úvěrným a oběžným (kreditním a cirkulačním), nýbrž má prostředkovati placení hotovými; tak výslov. čl. 5. rak. nást., čl. 73. angl. zák., čl. 1. zák. franc., čl. 1. zák. belg., čl. 833. zák. švýc., čl. 816, zák. japans. a j. v. — tak i dle nástinu Brunšvického ad IV. 2., Mannheimského II. 4., dle nást. Brunšv. konfer. deleg. IX. 2., dle návrhu něm. říš. banky § 6., dle Funkova (rak.) nást. čl. 2., ad 2., dle § 5. němec. vl. a spolk. osnovy.⁶²⁾

Dle zák. italsk. čl. 340. a dle doslovného zák. portugalského čl. 341., ad 3. musí zníti chek buď na viděnou, neb nejvýše na 10 dnů ode dne praesentace (»chek časový neb se lhůtou«, »befristete Cheks«), podobně též dle § 222. zák. hollands. na 10 dnů ode dne vydání.

Z téhož důvodu jsou:

3. lhůty praesentační dle všech zákonů velice krátké (čl. 9. 10. rak. nást., čl. 8. něm. vl. a spolk. osn. a j. v.)⁶³⁾

4. Přijetí cheku jest pravidlem vyloučeno.⁶⁴⁾

5. Základem poměru právního mezi vydatelem a chekovníkem jest smlouva cheková (čl. 14. rak. nást.) a j. v.

Ad c) Ze směnečného práva přijata jsou ve všech zákonech a nástinech velmi četná ustanovení, ano některé zákony se vůbec odvolávají na řád směnečný, učinivše pro cheky pouze docela stručná ustanovení, tak zejména angl. zák. 73, dle něhož jest chek, jak jsme seznali, vlastně pouze směnka vydaná na bankéře, na viděnou splatná, tak i zák. portug. čl. 343., a zák. švýc. čl. 836.; tyto oba zákony slovy »nejsou-li (nařízení směnečná) v odporu s ustanoveními chekovními« (švýc. zák.), »neb s povahou cheku« (portug. zák.). Jiné zákony poukazují výslovně na rozličné ústavy práva směnečného; tak zejména zák. italský čl. 348., zák. franc. čl. 4., zák. belg. čl. 33. — V rak. nástinu (a podob. v něm. vlád. nástinech) jest poukázáno v čl. 7. na ustanovení indossace, v čl. 15. a 16. na právo postěžné, zejména objem a obsah téhož, pak na povinnost k notifikaci, v čl. 20. pak na celou řadu ustanovení ř. sm. — Konečně dle čl. 21. i co do řízení i co do pravomocnosti soudní platí ustanovení pro směnky daná.

Chek podstatně různí se však i od poukázky i od směnky, papírů to nejvíce jemu příbuzných. Při poukázce vznikají práva a závazky mezi

⁶²⁾ Dle němec. nástinu (§ 5.) jest chek, nezní-li na viděnou, neplatný. Jinak rak. osnova dle § 5., dle něhož chek zní vždy na viděnou, byť i byla v něm uvedena jiná doba splatnosti, neb vůbec žádná. Docela správné to ustanovení, poněvadž, jak již uvedeno, neplatnými cheky se obchod chekovní jen stěžuje. — Srovn. k tomu debatu v anketě ze dne 18. května 1895 (protok. str. 71 a násl.).

⁶³⁾ Srovn. různé lhůty praesentační dále v pozn. 67 a v § 8.

⁶⁴⁾ Srovn. dále uvedené zákony a osnovy k tomu se táhnoucí v pozn. 68 a § 7.

súčastněnými, zejména mezi assignantem čili poukazujícím a mezi assignatářem čili poukazovníkem pouze a jedině ze smlouvy mezi nimi uzavřené (čl. 1400. o. z. obč.); pro remittenta však a pro majitele cheku vznikne právo docela samostatné, na právním poměru cheku za základ sloužícího úplně nezávislé (obdobně jako ze slibu směnečného) ze slibu chekovního, podpisem papíru učiněného⁶⁵⁾ t. j. z papíru samého.

Již z toho tedy je zřejmý podstatný rozdíl cheku od obyčejné poukázky. Další podstatný rozdíl záleží v tom, že předpokládá chek nutně předchozí umluvu mezi vydatelem a chekovníkem (trassátem), čili souhlas chekovníka (trassáta), t. j. že předpokládá smlouvu chekovní («Checkvertrag», obšírněji § 11.).

Od směnky pak různí se chek podstatně, i co do stránky právnícké i hospodářské.

Chek je, jak jsme seznali, kvalifikovanou poukázkou, upraven jsa jednak zvláštními, speciálně cheko-právními ustanoveními, jednak i nařízenými z práva směnečného. Hospodářsky však různí se chek od směnky podstatně tím, že chek dle svého účelu má sprostředkovati placení hotovými.

Tomuto účelu přiměřeně musí však býti zařízena doba životní neb oběh cheku. Placení vyžaduje nutně brzkou realizaci: proto musí býti doba životní cheku krátká, oběh jeho co do času obmezený a proto zní chek jednak vždy na viděnou,⁶⁶⁾ a též lhůty praesentační jsou velice krátké.⁶⁷⁾

Naproti tomu směnka určena je k oběhu, je to spíše papír cirkulační a již proto bývá doba životní, oběh směnek, delší.

Chek tedy dle účelu svého má sprostředkovati placení hotovými, proto musí též, má-li účelu svému vyhověti, placení jím zamýšlené býti též zajištěno; neb jest zajištěným základem ústavu a obchodu chekovního, aby byla tu podstatná důvěra, že chek účelu svého dosáhne, že jednání chekovní dojde řádné realizace, že bude chek v čas řádně vyplacen.

Proto jest nutno, aby vydání cheku zakládalo se na fondu, který u trassáta neb chekovníka pro vydatele složen jest, a jímž volně může nakládati (buďsi na hotovosti [z deposita] neb jako pohledávka saldovní neb z úvěru po-

⁶⁵⁾ Srovn. obšírněji dále («indossament») v § pak výše uvedené články Randovy v »Právníku« č. 1. a 2. z r. 1889, a mé články v »Právníku« z r. 1890 o papírech majiteli svědčících (stať »Theorie«).

⁶⁶⁾ Srovn. zákony a osnovy ad b) 2.

⁶⁷⁾ Dle rak. osnovy (§ 9.) pro cheky tuzemské a to cheky místní 3 dny, a pro cheky splatné na místě rozdílné od místa vydání 5 dnů (stran cheků z Istrie Dalmacie a t. d. vydaných a v tuzemsku splatných, stran cheků v cizině vydaných srovn. 19. odst. 2, 3., 6.) — Dle švýc. zákona 5 a 8 dnů čl. 834. Dle němec. vl. osnovy § 8. 3 a 5 dnů. Dle Hoppenstedtova návrhu I. i II. 7 dnů Dle itals. zákona (čl. 342) 8 a 14 dnů. Dle portugalského zák. (§ 341. ad 3.) 8 a 15 dnů. Dle francouz. zák. (čl. 5.) 5 a 8 dnů Dle belgick. zák. (čl. 4.) 3 a 5 dnů. Dle hollands. zák. (čl. 222.) 10 dnů po vydání cheku. Dle japans. zák. (čl. 819.) 5 a 10 dnů. Dle argent. zák. (čl. 813.) 15 dnů a 1 měsíc. Anglický zákon předpisuje »lhůtu přiměřenou« (čl. 74.).

skytnutého), a to tím spíše, poněvadž tu akcept rozdílem od směnky pravidlem dle novějších zákonů a osnov (kromě anglic. zák., kde ovšem chek jest vlastně směnkou, srovn. svrchu) místa nemá.⁶⁸⁾ Jinak u směnky. Směnka pravidlem není určena k tomu, aby sprostředkovala placení hotovými, nýbrž opakem jest to papír úvěrní a oběžní (kreditní a cirkulační), který k zabezpečení cirkulace své a k své úplnosti potřebí má právě přijetí (akceptace) se strany směnečnickovy (trassátovy).

Význam směnky jakožto papíru úvěrního a oběžního záleží právě v tom, že podporuje úvěr soukromý. Směnka je v první řadě papírem úvěrním; základem jednání směnečného jest důvěra ve způsobilost k placení osob při jednání směnečném účastněných, zejména příjemce.

Kdežto tedy jest účelem vydání cheku, aby sprostředkoval hotové zaplacení, jest účelem směnky opak toho: směnka má placení zdržeti poskytnutím úvěru, placení pošinouiti.

Zejména jest pak nepřijatá směnka vydaná cheku velice podobná a zdá se příbuznost ta býti tím bližší, uváží-li se, že též v příčině cheku i dle obyčeje obchodního i dle zákonů a osnov (srov. čl. 7. spisu) jest přijetí pravidlem vyloučeno. Avšak nepřihlížeje ani k obecným tak podstatným rozdílům mezi směnkou a chekem, jež jsme právě vylíčili, jest tu i dalšího důležitého rozdílu.

Kdežto směnka, tedy též a tím více směnka (dosud) nepřijatá postrádá všeho realného krytí, zakládajíc se pouze a jedině na úvěru osobním («papír to úvěrní a cirkulační») — nalézá chek svého krytí v pohledávce pro vydatele u trassáta čili chekovníka, volné (srov. čl. 4. ad 5. spisu)⁶⁹⁾ — ano dle některých zákonů a osnov podléhá vydání cheku bez krytí takého trestům (sr. čl. 15. spisu) a též někde (svojn. zejména rak. osnovu a můj spis čl. 5., proti tomu však Heckscher v časop. pro obch. právo sv. 48; srov. též poznámku) musí býti v kontextu cheku výslovně ku krytí tomu poukázáno.

Příbuznější s chekem jest bankovka.⁷⁰⁾ Směnka jest jak jsme seznali papírem kreditním — účelem cheku však a bankovky jest, aby spro-

⁶⁸⁾ Tak výslovně: rak. nást. č. 8., němec. vl. nást. čl. 17., německ. spolk. nást. čl. 17., Hoppenstedtův protinávrh § 6., švýcars. zák. čl. 834., japanský zák. čl. 819. argentinsk. zák. čl. 840.; tak i dle italsk. zákona, poněvadž čl. 341. (srovn. svrchu) k ustanovení směn. zákona o akceptu se netáhne, a také dle doslovného zákona rumunského; pochybnost jest to dle zák. portugalského vzhledem k všeobecnému znění čl. 343. Též francouz. a belgický zák. nemají ustanovení, a jest tu přijetí cheku připuštěno. V Holandsku je přijetí též v obyčeji a to i pravého cheku (vždy majiteli svědčícího »Cassierspapier« čl. 221. a násl.) i nepravého, poukázky to na řád znějící («assignatie»), čl. 210—212., hl. čl. 214. a j. v. — Srov. § 7.

⁶⁹⁾ Jak známo učiněny byly v poslední době pokusy, uvésti »nepřijatou směnku vydanou« v oběh. Pokus ten se však nezdařil. Zdá se nám, že zkušenost ta též jest přímluvčím za to, aby zákon o cheku nejen krytí takové předpisoval a nekrytí trestal, nýbrž i, jak to činí osnova rakouská v § 2 ad 5, aby bylo v kontextu cheku táhnuto se výslovně ke krytí tomu. Mluví tedy zkušenost zejména proti náhledu Heckscherovu (srovn. časop. pro obch. právo sv. 48.).

středkovaly placení. Rozdíl mezi chekem a bankovkou záleží pak podstatně v tom:

I. že ček předpokládá úmluvu mezi trassatem a vydatelem (smlouva chekovní, srovn. § 11.) dle které trassat čili chekovník jest i oprávněn i zavázán, aby z pohledávání u něho pro vydatele volného vyplatil cheky od tohoto na něho vydané; jinak bankovka, která zakládá se na jednostranném, samostatném prohlášení banky, že papír ten, když bude jí předložen, vyplatí.

II. Důvěra obecenstva, že bankovka bude hotovými vyplacena, zakládá se dle toho tedy pouze a jedině na slibu banky, jako vydatelky a dlužnice, že papír, jakmile jí bude předložen, vyplatí, kdežto základem důvěry té v hotové vyplacení cheku jest prohlášení vydatele, že trassat čili chekovník (který je z pravidla též bankou nebo bankéřem; srovn. § 5.) papír ten vyplatí z pohledávání vydatelova u trassata volného. Důvěra obecenstva zakládá se tedy co se týká bankovky pouze a jedině na bance, v příčině cheku však i na vydateli i na trassatovi.

III. Cek vyžaduje vůči účeli svému, aby placení hotovými sprostředkoval, rychlé realisa ce; oběh životní cheku jest tedy vždy toliko kratičká, papír jesti proto na viděnou splatný, a lhůty k předložení k placení vesměs velice krátké. (Srovn. §§ 5. a 8. spisu.) Jinak bankovka: tatáž jest určena, aby kolovala z ruky do ruky a takto placení hotovými zastupovala; oběh životní papíru toho jest tedy delší, nebo pravidlem bývá bankovka teprve po více letech k vyplacení předložena.

IV. Bankovka jest druhem neb vlastně toliko surrogatem peněz a proto právě jest tatáž (srovn. ad III.) určena, aby jako vlastní pravé peníze byla v oběh uvedena a kolovala po delší dobu z ruky do ruky; ček naproti tomu jest pouze a jedině určen, aby sprostředkoval placení hotovými a to v případě určitém, a mezi užším kruhem osob zúčastněných.

V. S tím pak též souvisí, že bankovky vydávají se na určité, okrouhlé obnosy, ček naproti tomu vydává se, aby v konkrétním určitém případě vyhověl, na obnos, kterého v tomto určitém případě jest právě potřebí, aby tím bylo zaplacení tohoto obnosu sprostředkováno.⁷¹⁾

B. Druhy cheku.

Rozeznáváme hlavně:

dle formy:

1. ček ve způsobě poukázky a kvitance;

⁷⁰⁾ Proto některé zákony nepřijaly ustanovení, že v cheku musí vydatel poukázati k pohledávání u trassata pro něho volnému (tak i zákon skand. srovn. § 3.) aby se ček nesmísil s bankovkou. (Srovn. též Heckscher I. cit.).

⁷¹⁾ Srovn. k tomu Richard Hildebrandt »Das Checksystem und das Clearinghouse in London« (1867); Dr. J. Siemens »Die Lage des Checkverkehrs in Deutschland« (1882). Dr. Fick a j. více.

dle předmětu:

2. ček na určitou sumu peněz neb na jiné hodnoty znějící (ček peněžní neb ček efektový);
3. ček peněžní jest buď:
 - a) ček platební (ček to pravý, skutečný), neb
 - b) ček převodní (Zahlungs- und Überweisungs- oder Übertragscheck, Giroanweisung: Koch na j. m.);
4. ček krytý a úvěrní (Depot- und Creditcheck);
5. ček obyčejný a ček křížovaný (gekreuzt), příčný (gequert), (Crossing-Chèque);
6. ček místní a distanční (»Chèque sur place« a »chèque de place à place«).⁷²⁾

Ad 1. Cek ve způsobu poukázky obsahuje rozkaz k placení (»zaplaťte« »chèque-mandat«), jest dnešního dne téměř výhradně v obyčeji (srovn. též svrchu) a též i všechny legální definice jedině k němu se táhnou, zejména i francouzská (»la forme d'un mandat de paiement«, čl. 1. zák. ze 14. čna. 1865) a podobně i belgická (»mandats de virement«, čl. 1. zák. belg.). Jedině v Holandsku je též ček ve způsobu kvitance (kteráž forma ostatně je starší; srovn. svrchu dějiny) zákonem výslovně (čl. 222. obch. zák. »ve způsobě poukázky neb kvitance«, připuštěn, a mimo to jest v obyčeji ještě ve Francii a též u něm. říš. banky, jejíž osnova zákona chekovního též se k němu výslovně odnáší.

Ad 2. Cek má dle účelu svého zníti vždy na určitou sumu peněz, jak vlastně i ve všech zákonech a osnovách jest výslovně vyznačeno a také v praxi obecně v obyčeji. Výjimkou zní ček na efekty, t. j. na »cenné papíry«. Cek takový je vlastně toliko »poukázka na viděnou znějící«, aby »určité kvantum cenných papírů bylo vydáno z deposita vydatelova majiteli cheku, neb aby bylo na něj převedeno«. Cek ten vyskytuje se také jedině v obchodech bankéřských a bursovních, a vznikl vlastně při vídeň. spolku girovém, jehož ředitelem, Drem Funkem byl zaveden.

Týž je vlastně jen co do své formy a co do manipulace chekem, dle své právní povahy patří k »papírům na zboží« čili k »papírům dispozičním«, k nimž náležejí zejména: papíry tradiční, odevzdací, transportní a j. v., jakož jest zejména list skladní a nákladní.⁷³⁾

⁷²⁾ Mimo to i jiné rozdíly, tak zejména: Cek na viděnou (na požádání) a ček časový neb s lhůtou (befristeter Check), sr. svrchu hl. v italsk. a portug. zák. ček na určité jméno znějící (Rectacheck) a ček znějící na řád neb ček svědčící majiteli, neb i ček s klausulí alternativní (čl. 3. rak. osn., čl. 1. ad 3. něm. a spol. nást.) a j. v.

⁷³⁾ O pojmech těch hlavně Randa, Eigsrecht II. vyd. (str. 319 a násl., pak Brunner u Endemanna II. str. 35 a násl. a Cohn u Endemanna III. str. 884 a násl., 905 a násl., též Schott tamže str. 284 a násl., 424 a násl. a i. v.

Dr. Pavlíček: Cek ve vědě a zákonodárství.

Proto nespádají listiny tyto pod ustanovení »zákona o cheku«, nýbrž dlužno k nim přihlížeti spíše dle pravidel pro papíry disposiční platných.⁷⁴⁾

Ad 3. ad a) Chek je dle svého účelu určen k tomu, aby sprostředkoval placení hotovými. Proto jest také pravidlem, že trassát čili chekovník majiteli cheku vyplatí skutečně obnos v něm naznačený v hotovosti. To jsou cheky pravé, skutečné. Chek takový nazývá se chekem platebním (Zahlungsscheck), též (zejm. u rak.-uherské banky a němec. říšs. banky) bílým chekem. (Srovn. pozn. 75.) Papír ten jest vlastním, pravým chekem; jen tento chek spadá pod ustanovení rak. osnovy z r. 1895. K tomuto druhu patří též chek »jen k zúčtování« neb »jen k odúčtování«.

Jsou-li totiž osoby při jednání takovém súčastněné ve spojení obchodním, mají zhusta právní zájem, aby obnos v cheku vyznačený nebyl majetníku hotově vyplacen, nýbrž toliko s ním súčtován, jemu připsán k dobrému.

Proto může (dle rak. osnovy) vydatel a každý indossovatel (dle něm. vl. a spolk. osn. § 11. každý majitel cheku) na cheku (poznámkou na přič učiněnou) podotknouti »pouze k zúčtování; poznámku tu nelze pak již odvolati (§ 22. rak. osn., § 11. něm. vl. osn.). Trassát čili chekovník nesmí v případě takovém chek hotově vyplatiti, jinak by práv byl ze škody z toho vzešlé.⁷⁵⁾

Cheku musí v případě tom užito býti toliko k súčtování se s trassátem neb girovním zákazníkem (aneb účastníkem zúčtovacího ústavu na místě se nacházejícího), a má odúčtování to tytéž právní účinky, jako placení (§ 22. rak. osn.).

Místo rozkazu k zaplacení je tedy v cheku tom rozkaz, aby obnos byl k dobrému připsán. To pak zajisté jest možno jen tehdy, jestliže remittent neb další majetník (indossatar) jsou zákazníci girovními trassáta neb alespoň súčastněni při témž ústavu zúčtovacím.⁷⁶⁾

Chek »jen k odúčtování« jest tedy chekem platebním, chekem pravým, spadá tedy taktéž pod ustanovení rak. osnovy, která k němu

⁷⁴⁾ Jakož též docela správně k tomu poukazují motivy k rak. osnově (str. 15.), uvádějice, že dlužno vydati zvláštní zákon, k nim jakožto kupeckým poukázkám na zboží se táhnoucí. S ustanovením podobným shledáváme se v zákoně italském čl. 333—338. »dell' ordine in derrate« (»směnka to na zboží«, čl. 333. a 334.).

⁷⁵⁾ Tak v rak. osnově čl. 22., tak i § 16. návrhu něm. říšs. banky, § 11. něm. vl. i spolk. nást.; též Hoppenstedt II., § 10. U rak.-uherské banky jsou cheky pravé bílé, cheky pak převodní (srovn. dále ad b) červené. Podobně již dříve v něm. říšs. banky. (Srovn. Koch, Die Reichsgesetzgebung über Münz- und Bankwesen etc., Berlín a Lipsko, Karl von Gutentag 1885, str. 130, 131 ad 6.) Též u franc. banky je chek červený (»mandats rouges«) v obyčejí, ale má význam »cheku k odúčtování.« Srovn. též debattu v rak. anketě z května 1895 (prot. str. 119 a násl.).

⁷⁶⁾ Tedy na př. u spolku girovního neb u ústavu odúčtovacího (»Clearinghouse«). Spolek girovní (»Giro-Verein«) různí se od odúčtovacího ústavu (»Clearinghouse«) tím, že v onom děje se súčtování pouze mezi zákazníky jednoho trassáta (bankéře, banky, spolku), u tohoto však jednak mezi bankami, zastupujícími řadu zákazníků, a jednak mezi zákazníky různých bank. (Srovn. Kanitz na j. m. str. 4. a násl. též Schwarz na j. m.)

v čl. 22. výslovně též přihlíží, musí tedy zejména též dle čl. 1. a 2. rak. osnovy opatřen býti všemi podstatnými náležitostmi. (Tak i dle něm. vl. osn. čl. 11.)

Ad b) Jinak cheky přepisné neb převodní (též »červené«; Überweisungs- oder Übertragscheck, rother Check). (Srovn. též svrchu pozn. 75.) Papíry tyto nejsou vlastně cheky, nespádají též pod ustanovení rak. osnovy, nevyžadují též zejména náležitostí podstatných dle čl. 1. a 2. rak. osn. Papír ten liší se podstatně od pravého cheku, neb jest to pouhý rozkaz zákazníka, majitele to konta, bance udělený, aby z jeho konta přenesla určitou sumu na konto jiného zákazníka girového pouhým přepsáním, a byť i byl vydán ve způsobě cheku, jest to co do podstaty své a povahy právní pouhý mandát, který dlužno posuzovati dle dotčených ustanovení zák. obchodního a občanského. (Srovn. též motivy k rak. osn. str. 15.)

Ad 4. Seznali jsme, že podstatným základem vydání cheku jest, aby vydateli příslušela proti trassátovi pohledávka⁷⁷⁾ (Guthaben), aneb spíše aby pro vydatel u chekovníka složen byl fond, z něhož zaplacení se má státi, náležitost to cheku, kterou právě různí se papír ten hlavně od nejbližších mu listin, poukázky to a směnky.⁷⁸⁾

Chek takový nazýván »chek úhradou krytý« (Depôtcheck); avšak i dle zásad vědeckých i dle zákonů, kde skutečně takové pohledávání vydatelovo u trassáta nebo takovýto fond jest předepsán, považuje se za to, že jest vydání cheku i tehdy kryto, jestliže na základě smlouvy mezi vydatel a trassátem čili chekovníkem uzavřené (Checkvertrag) tento prvému úvěru poskytl (Creditcheck).⁷⁹⁾

Ad 5. Mimo svrchu ad 3. uvedenou jest však i jiná poznámka v obyčejí, záležející v tom, že chek opatří se na přední straně příčnými čarami, neb i mimo to ještě dodatkem, týkajícím se osoby, které má chek býti vyplacen, a to buď všeobecně, neb jménem určitým (srovn. dále); to jsou cheky křížované (gequerte, gekreuzte Checks, anglicky »Crossing«, francouzsky »barrement«).

Křížování cheku vzniklo v Anglii, kde jest obyčejem a též zákonem upraveno. (Z. směn. čl. 76. a násl.)

Dnešního dne jest též, ač méně, ještě ve Francii v obyčejí. V Ra-

⁷⁷⁾ Pojem pohledávky neb fondu toho (Guthaben) není v zákonech a zejména též v rak. nástinu určen (toliko zmínka učiněna v motivech k čl. 23. rak. nást.) — jen němec. nást. vl. a spolk. obsahuje definici v čl. 20. »jakožto obnos peněžní, až do kterého jest trassát dle ujednání s vydatel zavázán cheky od tohoto vydané vyplatiti.«

⁷⁸⁾ V největší části zákonů a osnov jsou uloženy tresty na vydání cheku bez krytí. Tak dle zákona franc. (novella z 14. února 1874) čl. 6., dle zák. belg. čl. 5., dle zák. italsk. čl. 344., dle zák. švýc. čl. 837., dle zák. japans. čl. 823., tak i nást. něm. čl. 20., 27. vl., čl. 20., 28. nást. spolk. rady.

⁷⁹⁾ Též rak. osnova zdá se, že připouští chek úvěrní, jak z motivu čl. 23. souditi lze. Bylo by však velmi záhodno, aby ustanovení dotčené v rak. zák. bylo jasné a určité. Srov. též dále § 5 —

kousku (u rak.-uherské banky) a v Německu (u říšs. něm. banky) bylo od toho upuštěno a omezeno se pouze na chek »k zúčtování.« (Srovn. svrchu.)⁸⁰⁾

Z německých nástinů má pouze Mannheimský návrh v čl. V. ad 1—5. ustanovení o křížování cheku. Účelem toho jest, aby se předešlo nebezpečí při placení, zejména falšování, vůbec aby chek nebyl vyplacen osobě neoprávněné. Trassát musí dle zákona vyplatiti chek, je-li všeobecně křížován (generaly crossed čl. 76. ad 1. směn. ř. angl.), vůbec jen bankéři, a je-li speciálně křížován (specielly crossed čl. 76. ad 2.), jenom bankéři vytčenému, an by jinak z veškeré škody z toho povstalé byl práv. Čl. 79. angl. ř. sm. (Výjimky čl. 80. zák. sm.)

Ad 6. Zda-li jest udání místa platebního podstatnou náležitostí cheků, jest ve vědě sporno a též v zákonodárství rozdílně řešeno.

Ze starších spisovatelů hájí podstatnost zejména Thöl (Wechselrecht str. 145.), nověji též Kapp v Goldschmidt. čas. XXX., str. 364, který vůbec hájí v této příčině totéž stanovisko pro chek jako pro směnku vydanou (srovn. svrchu); Cohn ještě v čas. pro srov. pravovědu I., str. 466 považoval udání místa platebního za podstatné; jinak u Endemanna III., 1154., kde učí, že náležitost tu za podstatnou pokládati nelze. (Srovn. k tomu svrchu str. 22.)

Vůbec lze dle zásad theoretických tvrditi, že udání místa platebního podstatnou náležitostí není; není-li v cheku místo platební uvedeno, je chek splatný na místě vydání, a není-li ani toto v cheku, jest na každém místě, všude splatný. (Srovn. ještě Cohn l. c. str. 1153.)⁸¹⁾

Co se týká zákonodárství, jest vlastně toliko ve švýcarském zákoně náležitost tato podstatnou dle čl. 830. ad 6.; ustanovení švýc. zák. doslovně souhlasí s nařízením švýc. směneč. řádu v čl. 722. ad 8., jenž opět souhlasí úplně s čl. 4. ad 8. rak. a něm. řádu směn.

Nepodstatnou jest náležitost tato zejména dle zákona italského čl. 340., dle zák. rumunského a portugalského čl. 341., dle zák. francouzského čl. 1., belgického čl. 1., španělského (čl. 536. obch. z.), dle zák. anglického (čl. 73. a čl. 3. ad 1. a 2. a čl. 4. ad c.) směn. zák.), dle zák. japonského

⁸⁰⁾ Birnbaum v Goldschmidt. čas. XXX., str. 27—29 přihlíží k otázce, má-li se též u nás křížování cheků zavésti dle způsobu anglického, a přimlouvá se za t. zv. cheky »speciality crossed« (t. j. cheky, na kterých je na přední straně na přič uvedeno jméno bankéře, buď s přídavkem »not negotiable«, aneb bez takového přídavku (čl. 76. odst. 2. angl. ř. sm.), kdežto cheky »generaly crossed« se prý pro naše poměry nehodí (t. j. cheky na přední straně na přič čarami paralelními opatřené buď s přídavkem »and Company« neb bez přídavku toho, neb se slovy »not negotiable« neb i bez nich (čl. 76. odst. 1. a), b) směn. ř. angl.).

⁸¹⁾ Podobně má se s náležitostí, dle níž má býti udán remittent; není-li remittent v cheku uveden, považuje se, že zní chek majiteli. Tak nást. rak. § 3.; jinak nástiny něm. (§ 1. ad 3.), které uvádějí udání remittenta za podstatnou náležitost, ačkoli připou též cheky majiteli svěřící. Podstatnou by mohla býti náležitost ta tam, kde není chek majiteli svěřící připuštěn. Srov. obšírně v § 5.

čl. 816., argentínského čl. 800. a též dle nástinu nizozemského čl. I. Nástiny německé nepokládají náležitost tu za podstatnou a vyslovují (jako švýc. zák.) zásadu (a to již nástin něm. říšs. banky § 2. a tak i nyní nástin vládní a nástin něm. spol. rady § 2. a též Hoppenstedt I. a II. § 2. souhlasně s čl. 4. ad 8. ř. směn.), »že se pokládá místo uvedené u jména neb firmy trassáta za místo platební a zároveň za bydliště trassátovo« s přídavkem, že není-li místo takové uvedeno, zastupuje je místo vydání.

Bylo-li způsobem jinakým místo platební určeno, je chek neplatný.

Rakouský nástin odchytil se od těchto zásad a nařizuje, že místem platebním může býti jen místo, kde trassát má obchodní sídlo (Handelsniederlassung) neb filiálku, neb na kterém se nalézá místo odúčtovací, při němž trassát je zastoupen (§ 4. ad 1.). Není-li vůbec místo platební udáno, neb nesrovnává-li se s nařízením těmito (§ 4. ad 1.), pokládá se za to, že je chek splatný tam, kde má ústav jako trassát uvedený své sídlo, neb firma či osoba jako trassát naznačená své hlavní sídlo obchodní (§ 4. odst. 3.)⁸²⁾

Místo platební může býti od místa vydání rozdílné (§ 4. odst. 2.).

Může býti tedy chek dle osnovy rak. splatný (ovšem ~~čtrříc~~ ustanovení § 4. odst. 1., a 3. rak. nást.) na místě vydání neb na místě od místa vydání rozdílném. (»Platz- und Distanzchecks«; »Chèques sur place«, »Chèques de place à place«. Srovn. též Funkův návrh čl. 2.)⁸³⁾

⁸²⁾ Ustanovení rak. nást. je konsekvencí nařízení v § 1. nástinu o obchodní způsobilosti passivní a má též účel ústavy girovní a odúčtovací podporovati. Chvalitební jest též, že rak. nástin neprohlašuje cheky, které mají jiné ustanovení o místě platebním, za neplatné (jako něm. nástin, srovn. svrchu text); neboť takovými ustanoveními množí se cheky neplatné, obchodu chekovnímu škodné a jej stěžující. Dle § 4., odst. 1. rak. nást. jest též připuštěn domicilovaný neb umístěný chek, ale jen, když trassát má tam vedlejší sídlo obchodní (filiálku); jinak nemá přídavek takový dle § 4., odst. 3. významu, nýbrž jest místem platebním jen místo, kde má trassát sídlo neb svůj obchod vůbec.

⁸³⁾ Ve Francii platilo až do nejnovější doby nařízení zák. směn. (code de comm. čl. 110.), že musí býti směnka vydána s jednoho místa na druhé (»la lettre de change est tirée d' un lieu sur un autre«), čl. 110. princ. code de comm. — Ustanovení to bylo také vývoji cheku a zákonnému upravení jeho na úkor (Cohn, čas. pro srov. pravov. I. Str. 145. Dějiny cheku ve Francii), a mimo to ovšem upravení cheku ve Francii znesnadňoval hlavně též poplatek kolkový, činící $\frac{1}{2}\%$ ze všech »mandats de payment« dle zák. ze dne 5. čna. 1850. V tomto ohledu bylo by zajisté velice záhodno, kdyby při zákonném upravení cheku v Rakousku čl. 24. rak. osn. byl opraven, a poplatek ze cheku buď alespoň na 10—20 roků, až by papír ten poněkud se osvědčil (zdomácněl) a i do širších vrstev obyvatelstva vnikl, jako se stalo ve Francii, sleven, neb dle nejnížší sazby vyměřen; jinak zajisté i tu bude poplatek ten vývoji cheku, zejména popularisování jeho, velice na úkor. (Srovn. též § 16.) Teprve nejnověji byla ve Francii zákonem ze dne 7. čna. 1894 (loi de 7 Juin 1894) náležitost distantiae loci (»la remise de place en place«) z podstatných náležitostí směnky dle § 110. code de comm. vypuštěna (zároveň byla tímž zákonem též ustanovení čl. 112., 134. a 632. code de comm. změněna). Tím byla usance obchodní potvrzena, kterou již při redakci franc. zák. obch. (code de comm.) komise byla navrhovala. (Goldschmidtův čas. 44. sv. [1896] str. 576, kde zákon doslovně je uveden, a k tomu též časop. 39. sv. [1891] str. 564

§ 5.

Náležitosti cheku.

a) podstatné, b) vedlejší.

ad a) podstatné.

Rakouská osnova pojednává o podstatných náležitostech cheku v čl. 1. a 2.

Jak již v § 4. t. sp. podotknuto, jsou náhledy o tom, jaké a které náležitosti cheku dlužno čítati k podstatným, velmi různé, a to i v theorii, i dle zákonů a osnov.

Pravidlem má se za to, že naprosto podstatnými jsou tyto náležitosti: ⁸⁴⁾

1. podpis vydatelův,
2. rozkaz platební,
3. označení trassáta čili chekovníka, a
4. obnos peněžní.

Co se týče všech ostatních náležitostí, jsou náhledy o tom velice různé, a náležitost tato dochází též ohlasu svého v zákonech a osnovách. Tak na př. (obširněji srovn. dále) pokládají někteří udání remittenta za podstatné, jakož také i nové německé nástiny, i vládní i spolkové rady z r. 1892, i Hoppenstedt I. i II.; jiní mají za podstatnou náležitost klausuli chekovní, tak zejména též švýcarský zákon, tak i rakouská osnova, podobně i němec. nástiny vl. i spol., Hoppenstedtovy osnovy I. i II. a rovněž nástin nizozemský čl. 1. ad 1.

Kapp (na str. 347) vyžaduje mimo čtyři výše uvedené náležitosti ještě:

5. klausuli chekovní,
6. datování a udání místa vydání,
7. udání remittenta,
8. udání, že splatný je chek na předložení,
9. místo platební.

Dle anglického zákona je, jak známo, chek pouze směnkou, vydanou na bankéře a splatnou na požádání, neb při předložení (srovn. čl. 73. a 3. angl. ř. směn.). Dle toho jsou tudy i náležitosti cheku, až na dvě uvedené odchylky, totiž že trassát musí být bankéř a listina že musí být splatná na viděnou, tytéž jako při směnce. — Dle čl. 3. (a k tomu srovn. zejména též čl. 3. angl. směn. ř.) jsou podstatné náležitosti vydané směnky tyto:

1. bezvýminečný platební rozkaz,
2. určitá suma peněz,
3. podpis vydatelův,
4. označení remittenta,
5. označení trassáta, a

⁸⁴⁾ Tak zejména Cohn a Endemanna III., 1151, též Kuhlenbeck str. 96; naproti tomu Kapp str. 347.

6. udání doby splatnosti (buď na požádání, aneb v určitý čas, § 3., odst. 7.).

Dle toho jsou pak i náležitosti cheku dle angl. zákona (O ruské osnově srovn. § 3.):

1. bezvýminečný platební rozkaz,
2. určitá suma peněz,
3. podpis vydatelův,
4. označení remittenta,
5. označení bankéře jako trassáta, a
6. splatnost na požádání neb při předložení (čl. 73.).

Zejména nejsou podstatnými při směnce dle § 4. náležitosti tyto:

1. datování,
2. udání úplatku a

3. místo a doba vydání; dle čl. 73. nejsou tedy tyto náležitosti podstatnými ani při cheku. —

Rakouská osnova z r. 1895 omezuje se právem na nejmenší počet náležitostí podstatných, vyžadujíc mimo uvedené čtyři nevyhnutelné náležitosti též uvedení klausule chekovní (v § 2. ad 1.) a pak udání místa, dne, měsíce i roku vydání (v § 2. ad 3.) ⁸⁵⁾

1. Rakouská osnova pojednává především v § 1. o passivní způsobilosti chekovní.

Rakouský nástin z r. 1894 jednal o passivní způsobilosti chekovní ⁸⁶⁾ v § 1. ad 2. a obmezil tuto na banky, spořitelny a jiné ústavy, které jsou oprávněny k přijímání peněz na cizí účet. (Srovn. k tomu rak. zák. poplatkový v § 3.)

Otázka passivní způsobilosti chekovní byla vlastně jedním z nejhlavnějších předmětů ankety rakouské v květnu 1894 zasedavší. Náhledy odborníků a členů ankety té velice se v příčině té různily. Někteří z nich vyslovili se pro to, aby passivní způsobilost chekovní byla širší nežli v osnově z r. 1894, avšak nebyli pro ustanovení tak široké, jako novější nástin z r. 1895 vykazuje, navrhuje, aby mimo banky a ústavy peněžní byla udělena passivní způsobilost chekovní též všem velkokupcům (tak zejm. Blum, srovn. str. 84 a násl. protokolu), jiní vyslovili se proto, aby též i jiným osobám než bankéřům způsobilost ta přiřknuta byla (tak Hammerschlag, str. 58 protok.), opět jiní navrhovali, aby passivně způsobilé k chekování byly veškeré protokolované firmy (tak Schöller str. 69 prot.), kdežto ještě jiní byli pro neobmezenou, passivní způsobilost (tak zejm. Calligaris, podobně i Clemens

⁸⁵⁾ Náležitost příkazu platebního je však dle rak. osnovy náležitostí složenou z více náležitostí. (Srovn. § 2. ad. 5. rak. osn. a k tomu dále ad 6.)

⁸⁶⁾ Novým zákonem skandinávským passivní chekovní způsobilost je neobmezena, ač zejména v Švédsku a v Norsku s mnohé strany poukázáno bylo na vzor anglický, aby tedy byl trassát vždy bankéřem neb bankou. Srovn. též můj článek Ger.-Z. č. 24 ex 1900 a v Právniku z r. 1900. Ruská osnova obmezuje způsobilost passivní podobně jako anglický zákon na banky a bankéře. (Čl. 577.; srovn. též § 3.)

a Dutschka, poslednější ne-li neobmezenou, tedy obmezenou na protokolované firmy, str. 56 a násl. prot.). Konečně zvolena střední cesta a učiněno usnesení, aby se passivní způsobilost chekovní určila tak, jak nyní zní čl. 1. rak. osnovy.

Nelze upříti, že ustanovení rak. osnovy je správné a zejména odpovídá národohospodářskému účelu ústavu cheku, uváží-li se obzvláště, že obchod chekový pouze a jedině zřízením míst girovních a odúčtovacích může úkolu svému dostáti, a jen takto též žádoucího rozšíření a potřebného rozvoje dosíci. (Srovn. však Neumann v čas pro pol. správu ze dne 18. listopadu 1898.)

Cizozemské zákony a osnovy pohlížejí k otázce této se stanoviska různého.⁸⁷⁾

Co se tkne především německých nástinů, ustanovuje Brunšvická osnova ad I., že passivně způsobilou k chekování je každá banka neb ústav bankovní, a podobně i Funk v nástinu svém čl. 1. (každá banka).

Naproti tomu je dle všech ostatních osnov passivní způsobilost chekovní neobmezená (tak srov. nástin Mannheimský ad I., nást. delegační konference ad I. »u osoby třetí«, němec. říšské banky § 1. ad 5., němec. vládní osn. § 1. ad 2., něm. spol. osn. § 1. ad 2., Hoppenstedt I. a II. § 1. ad 2., k tomu též II. str. 26, 27, a podobně též nizozemská osnova čl. 1. ad 3.⁸⁸⁾); — tak i zák. francouzský čl. 1., zák. belgický čl. 1., 2., též švýcarský zák. čl. 830. ad 5. a 831. a podobně i zák. španělský, který, jak známo, (srov. § 3.) je dle vzoru zákona francouzského sdělán, čl. 534., a též i zákon rumunský, v němž je ustanovení to vlastně jedinou podstatnou odchylkou od zákona italského (srov. svrchu § 3. ad F. a ad M.). A tak i neobmezená jest passivní způsobilost dle zák. skandinávského čl. 1.

Podle italského zákona je passivní způsobilost k cheku obmezena na ústavu bankovní a na kupce (»instituto di credito o commerciante«; čl. 339., poměněn královs. nařízením ze dne 31. říj. 1882.), a podobně jako italský zákon též zejména portugalský čl. 341. Dle čl. 816. japonského zákona musí být trassát bankéřem (srov. O. Borchardt l. c. str. 24.). Zákon argentínský nařizuje v čl. 798., že trassát musí být bankou (srov. u O. Borcharda l. c. str. 166), dle holandského zák. musí být trassát »Cassierem«, pokladníkem, t. j. bankéřem (čl. 221. a násl.). — Dle čl. 73. odst. 1. anglického zákona musí být trassát bankéřem, podobně i v Severní Americe a tak i dle čl. 577. ruské osnovy.

Vůbec lze veškeré zákony i osnovy v příčině této rozdělití na dvě skupiny (skup. u Cohna I. 445, 447 uvedené jsou již dnešního dne zákonodárstvím překonány) a to jednak s neobmezenou passivní způsobilostí

⁸⁷⁾ Srovn. k tomu Cohn XI., Rieszer v Goldschmidt. čas. XLI. z r. 1893., str. 599., 600, obsahující kritiku Hoppenstedtových návrhů a j. v.

⁸⁸⁾ Srovn. k tomu osnovu něm. obch. zákonníka a pamětní spis na str. 441. (»je-li trassát kupcem, čemuž ovšem bez výminky tak bude«). — O odchylce nového němec. obch. zákonníka čl. 363. od čl. 301, obec. obch. zákonníka srov. § 2. spisu.

chekovní a jednak s obmezenou. Skupina poslední různí se pak opět potud, že některé zákony prohlašují za způsobilé toliko banky, jiné též bankéře, opět jiné vůbec kupce, a jiné konečně, mimo banky a podobné ústavy úvěrní, též bankéře a směnárníky.

Ke skupině s neobmezenou passivní způsobilostí chekovní patří především Francie (srov. zák. z 14. čna. 1865 a novellu z 19. ún. 1874 svrchu v § 3.), Belgie (dle zák. z 20. čna. 1873; srovn. § 3.), Švýcarsko (dle čl. 830 ad 5., 831), Španělsko (srov. § 3. ad J.), Rumunsko (srov. svrchu § 3. ad L.), nejnověji státy skandinávské (srv. směn.); ze starších osnov osnova Mannheimská (ad I.), osnova konference delegátů (ad I.), pak vesměs nové německé nástiny, tak nástin němec. říš. banky § 1. ad 5., němec. vládní i spolková osnova I. ad 2., Hoppenstedtovy nástiny I. i II. § 1. ad 2. i konečně nizozemský nástin čl. I. ad 3.

Ke skupině s obmezenou způsobilostí patří především Anglie (čl. 73.) a Severní Amerika, Rusko (čl. 577.), Holandsko (č. 221. a násl., »Cassierer«), Japan (čl. 816. »bankéř«), Argentina (čl. 798. »banka«); pak osnova brunšvická (čl. 1. »bankovní ústav«), a Funkova osnova (čl. 1. »banka«), — jednak Itálie (čl. 339. a král. nařiz. z 31. října 1882. »úvěrní ústav neb kupec«) a Portugalsko (čl. 341. podobně; srovn. též dnešního dne § 363. nového němec. obch. zák.). — Ke skupině této patří pak i Rakousko, kteréž v § 1. osnovy má v příčině té zvláštní ustanovení.

Dle § 1. osnovy rakouské jsou totiž passivně způsobilí k chekování mimo poštovní spořitelnu též veřejné banky jakož i jiné ústavy, které dle svých stanov oprávněny jsou k přijímání peněz na cizí účet, dále též veškeré jiné firmy a osoby, které po živnostensku provozují obchod bankéřský neb směnární, avšak tyto pouze potud, pokud jsou zanešeny do zvláštního veřejného rejstříku u obchodních komor vedeného. Zanešení do rejstříku toho stane se na požádání a nesmí býti odepřeno, byl-li podán důkaz, že žadatel provozuje po živnostensku obchod bankéřský neb směnární. Byl-li obchod ten zastaven aneb úplně se ho vzdáno, vymaže se dotčená firma neb osoba z rejstříku. O stížnosti pro zamítnutí žádosti za zanešení do rejstříku toho aneb pro výmaz z něho rozhoduje ministerium obchodu v souhlase s ministeriem spravedlnosti. — (Srovn. k tomu též Cohn XI., str. 376, 377, který však přihlíží ještě k staršímu, obmezenějšímu nařízení osnovy z r. 1894., nejnověji pak Hammerschlag Jur. Bl. l. c., jakož i motivy k rak. osnově str. 16—18).

§ 2. rak. osnovy vypočítává pak další podstatné náležitosti cheku; neb zřejmo, že též passivní způsobilost v § 1. ustanovená patří k podstatným náležitostem cheku, jakož též vysvítá z konečného odstavce § 2., a bylo by bývalo zajisté příhodnější, kdyby osnova o náležitosti passivní způsobilosti jednala též v § 2. ad 4., kde nalézáme ustanovení o trassátovi neb chekovníku, tak jakož osnova z roku 1894. v § 1. ad 2. ustanovení ta zařadila. Mimo náležitost tuto, totiž udání trassáta passivně způsobilého, nařizuje rak. osnova v § 2. ještě jiné čtyry podstatné náležitosti, kdežto

německý nástin vládní i spolkové rady vypočítává mimo to ještě pět náležitostí, poněvadž v § 1. ad 3. vyžaduje se též uvedení remittenta, a podobně též Hoppenstedt I. i II. § 1. ad 3., kdežto rakouská osnova § 3. odst. 3. udání remittenta uvádí toliko jako náležitost nepodstatnou.⁸⁹⁾

Definice cheku neobsahuje ani rakouská osnova, ani německá vládní neb spolková, ani osnovy Hoppenstedtovy. — Rakouská osnova nařizuje v § 2., souhlasně s čl. 830. švýcars. zák., že »podstatné náležitosti cheku jsou«, kdežto nástiny německé i Hoppenstedtův II. v § 1. nařizují: »chek musí obsahovati«; Hoppenstedtův nástin I. souhlasil v § 1. v příčině té s rak. osnovou.

K podstatným náležitostem v zákonech a osnovách uvedeným dlužno přičísti též písemnou formu, kteráž není nikde (poněkud ovšem v zákoně japonském a argentínském, srov. pozn. 89.) výslovně uvedena, poněvadž vyplývá nutně z podstaty cheku samého.⁹⁰⁾

Chek je podobně jako směnka smlouva literární práva moderního; řád směnečný poukazuje k tomu v čl. 7. a rak. osnova o cheku v § 2.

Rakouská osnova, a to i z r. 1894 v § 1. in fine, i z r. 1895. v § 2. (koneč. odst.) nařizuje podstatně souhlasně s čl. 7. ř. směn., že z listiny, postrádající některé z těchto náležitostí, neb v níž nemá chekovník či trassát passivní způsobilosti, jakož i z indossamentů na listinu takovou psaných, nevzniká nijaký závazek po rozumu tohoto zákona. — Podobně poukazuje k náležitosti písemní listiny cheku i § 2. odst. 1. a j. v., a tak i němec. nástiny § 26. a 27., které nařizují, že lze považovat za chek ve smyslu zákona o poplatku směnečném jen takovou listinu, která odpovídá náležitostem zákona.

⁸⁹⁾ Srovn. k tomu též svrchu § 4.

Argentínský zákon vyžaduje v čl. 800. tyto náležitosti:

1. řadové číslo na talonu i na cheku, k čemuž nařizuje čl. 801., že banky musí si opatřiti sešity cheků s talony číslovanými, které zákazníkům proti potvrzení odevzdati musí,

2. datum vydání;

3. místo vydání;

4. udání banky, na niž chek vydán je (tedy trassáta);

5. udání, zní-li chek na řád, majiteli neb určité osobě,

6. summa peněžní, a to slovy napsaná (nikoli snad vytištěná), a obnos ten musí ještě na rohu cheku číslu býti vyznačen;

7. podpis vydatelův.

Dle japonského zákona čl. 816., 817., jsou podstatné náležitosti cheku:

1. datum (čl. 817.);

2. podpis vydatelův s jeho pečeti (čl. 817.);

3. jméno bankéře jako chekovníka (čl. 816.);

4. udání platební doby na viděnou (čl. 817.);

5. určitá suma peněz (čl. 816.);

6. označení remittenta (buď na řád, majiteli, neb určité osobě (čl. 816));

7. aby zachován byl způsob vydání s bankéřem umluvený (čl. 817.).

⁹⁰⁾ Srovn. k tomu zejména Cohn I. str. 426 a násl., pak Kapp v Goldschmidtově čas. XXX., str. 344 a násl.

Zhusta se též nařizuje, že dlužno použití blanketu neb formuláře, tak zejména zákon japonský (čl. 817.; srovn. pozn. 89.).

Je totiž obecně v obyčeji, že bankéř neb banka zašle zákazníkovi začátkem obchodního spojení určitý počet blanketů v sešit zařaděných, jenž se nazývá knihou chekovní (Checkbuch, chequier, carnet de chèque, livre de souches, checkbook; srovn. též Cohn I. str. 427, a též zákon japonský čl. 817. a argentínský čl. 800, 801, tyto v pozn. 89.), a obecně též je obyčejem, že bankéř vyplacení cheku odmítne, není-li týž vydán na blanketu od něho zákazníkovi vydaném.

Podobně má se věc až dosud v Rakousku. Tak již nařízení finančního ministerstva z 28. února 1864. č. 10.680 k T. P. 60, 2 a zákon z 29. února 1864. č. 20 ř. z., který nařizuje: »tato výhoda přísluší jen těm poukázkám, které vydány jsou na blanketech vydateli k tomu účelu od ústavu odevzdaných.«

Podobně též i nařízení ministeria obchodu z 29. října 1883. č. 166 ř. z., dle kterého c. k. poštovní spořitelna odevzdá zákazníkovi chekovní knížku obsahující 50 blanketů, a podobně též již Funkův nástin čl. 2. ad 6.

Rakouská osnova nepokládá použití blanketu za náležitost podstatnou. Co se týká praxis a zákonodárství cizozemského, srovn. k tomu rakouské motivy str. 18.

2. Dle § 2. ad 1. rak. osnovy je další podstatnou náležitostí cheku zv. chekovní klausule, t. j. označení listiny v kontextu jakožto cheku.⁹¹⁾

S náležitostí tou setkáváme se zřídka v zákonech o cheku.⁹²⁾

Dle motivů k rak. osnově str. 18. je takto úplně na vůli vydatelově, chce-li vydati chek ve smyslu zákona, tedy s přímým ručením dle práva chekovního, obdobným s postihovacím závazkem dle práva směnečného, aneb pouhou poukázkou.⁹³⁾

Podobně je cheková klausule v obyčeji již ode dávna při mnohých švýcarských bankách, zejména v Curichu, jak Cohn XI., str. 395. a u Endemanna I. c. uvádí.

Byl-li chek vydán v cizozemsku, avšak na banku tuzemskou, platí, i když postrádá klausule chekovní, za chek ve smyslu rak. zákona chekovního, ač není-li náležitost ta předepsána zákonem státu, v jehož území chek je vydán (srov. k tomu § 20. ad 9. rak. osnovy a motivy str. 18.).

⁹¹⁾ Srovn. k tomu Cohn u Endemanna III. str. 1152. a v časop. I. str. 488, a XI str. 395, Kapp I. c. str. 347, Hoppenstedt I., str. 26. a j. v.

O směneční klausuli srov. nejnověji hlavně Grünhut, Právo směnečné I. § 38. str. 336 a násl.

⁹²⁾ Významný je v ohledu tom výrok Grünhutův (Směneční právo, str. 336), dle něhož je klausule směnečná »známkou již zevnější, každému znatelnou, z níž nade vši pochybnost vysvítá, že tu jde o listinu zvláštní povahy právní«.

⁹³⁾ Též nejnovější osnova ruská nevyžaduje označení listiny jako cheku, čl. 577, 578. Srovn. též § 3.

S rakouskou osnovou souhlasí brunšvická osnova, němec. vládní osnova § 1. ad 1., spolková § 1 ad 1., Hoppenstedtovy nást. I. a II. § 1. ad 1., osnova němec. říšs. banky § 1. ad 1., nizozems. osnova čl. 1. ad 1., tak výslovně švýcarský zákon čl. 830. ad 1., skand. § 1. ad 1. Jinak zákon italský čl. 340., portugalský čl. 341. (k tomu Mittermaier l. c. str. 75.); podobně nežádá náležitosti té zákon japonský (čl. 817.), argentínský (čl. 800.), též anglický (čl. 73.), francouzský (čl. 1.), belgický (čl. 1. a 2.), holandský (čl. 221.), a též osnova Funkova a nová osnova ruská čl. 577, 578 (§ 3.).

V theorii vyslovila se většina spisovatelů pro chekovní klausuli, tak zejména Kapp v Goldschmidtově časop. XXX. str. 347, 348, Cannstein, str. 176, Rieszer v příl. ke Goldschm. čas. XXV. »K revisi obch. zák.« str. 269, Hoppenstedt I. a II. k § 1. ad 1. — Cohn nepokládá chekovní klausuli za podstatnou náležitost (srov. I. str. 488), a podobně i Cosack (Obch. pr. str. 237.); avšak dle novějších článků, zejména XI., str. 395 a u Endemanna III., str. 1152, pozn. 75., nelze pokládati Cohna za odpůrce náležitosti té.

3. Rakouská osnova vyžaduje dále v § 2. ad 2. podpis vydavatelův, a to jménem neb firmou (drawer dle angl. ř. směn. čl. 5. ad 2., čl. 46. ad c; tireur čl. 1. zák. franc.).⁹⁴⁾

Souhlasná ustanovení s osnovou rakouskou má skand. z. čl. 1. ad 7. podobně též osnova ruská čl. 577., 578. (srov. § 3.), osnova němec. říšs. banky § 1. ad 3., němec. vládní a spolk. osnova § 1. ad 4., osnovy Hoppenstedtovy I. a II. § 1. ad 4., švýcarský zák. čl. 830. ad 3., nizozemská osn. čl. 1. ad 5., též francouzský zák. čl. 1., belgic. zák. čl. 2., italský zák. čl. 340., portugalský čl. 341. § 1., jakož i rumunský, pak osnovy Brunšvická, Mannheimská, Brunšvic. konfer. delegátů ad 2., 1., jakož i Funkova čl. 2. a (tyto poslední čtyry doslova souhlasně).

Podobně i anglický zák. vzhledem k ustanovení čl. 73. odst. 1. a 2. a vzhledem k čl. 3. zák. směn., který taktéž vyžaduje pro směnku vydanou podpis vydavatelův.

Vydavatelem může býti zajisté každý, kdo se smlouvami zavázati může (čl. 1. řádu směn., který však v čl. 20. rak. osn. o zák. chekovním citován není, ovšem jen proto, že ustanovení to rozumí se samo sebou); obmezení je při vydání cheku pouze potud, že vydavatel cheku musí míti u trassáta či chekovníka pohledávání volné (srov. dále ad 6.).

Rak. osnova žádá v čl. 2. ad 2., souhlasně s čl. 4. ad 5. směn. řádu, podpis vydavatelův jménem neb firmou. Z toho zřejmo, že jednak nestačí označení vydavatele jinakým způsobem než podpisem jeho (na př. štamplkou), jakož i že podpis vydavatelův musí býti na cheku, jako i na směnce, na straně přední, a to pod textem cheku pravidlem na pravé

⁹⁴⁾ Srov. k tomu Kapp na j. místě str. 355, Cohn I., str. 443 a násl. a u Endemanna III., str. 1151.

straně. Jsou-li podpisy na cheku nedostatečné, dlužno dle § 20 ad 12. rak. osnovy přihlížeti k článkům 94. a 95. směn. řádu; platí tedy též zde stran podpisu zmocněncem zákon z 19. června 1872, č. 88. ř. z. (novella Jaczinského).

4. V § 2. ad 3. vyžaduje rak. osnova udání místa, roku, měsíce i dne vydání.⁹⁵⁾

S rak. osnovou souhlasná nařízení obsahuje osnova něm. říšs. banky § 1. ad 4., něm. vládní i spolková osn. § 1. ad 5., a Hoppenstedtovy nást. I. a II. § 1. ad 5.

Jak již svrchu bylo podotknuto, nesetkáváme se s náležitostmi touto ve všech zákonech.

Návrh Funkův (čl. 2. ad a) i osnova brunšvické konference delegátů (ad II. 1.) vyžadují udání místa a data vydání, a podobně i zákon švýcarský (čl. 830. ad 4.), jenž k tomu nařizuje, že den měsíce musí býti slovy vyznačen. Podobná ustanovení má i zákon francouzský (čl. 1.), jakož i novella ze dne 16. února 1874. (čl. 5.), a rovněž zákon belgický (čl. 2.). Oba tyto zákony nařizují totiž, že listina, není-li datována, pozbývá povahy cheku, a vydavatel propadá trestům (srov. k tomu též § 2. ad 5. k § 23. rak. osn.).

Italský zákon v čl. 340. žádá podobně, aby byl chek datován, a dle čl. 344. propadá vydavatel cheku nedatovaného peněžitému trestu. — I zákon holandský v čl. 221. nařizuje správné datování cheku, rovněž zákony rumunský a portugalský v čl. 341. § 1., argentínský (čl. 800. ad 2.) a japonský (čl. 817.).

Nizozemská osnova vyžaduje v čl. 1. ad 4. udání místa a dne vydání cheku, tak i ruská osnova čl. 578. Též i skand. zák. žádá udání místa vydání v čl. 1. ad 6. a tak i 5.

Jinak dle zákona anglického. Dle čl. 3. ad 4. a. směn. ř. není směnka proto neplatnou, že není datována, totéž platí tedy dle čl. 73. i o cheku.

V theorii nepokládá se obyčejně datování cheku za náležitost podstatnou, srov. Kuhlenbeck str. 90. pozn. 3., k tomu však Kapp str. 348, Cohn u Endemanna III., str. 1152 a v časop. XI. str. 369 a viz spisovatele tam udané.

5. Dle § 2. ad 4. rak. osnovy je další podstatnou náležitostí cheku, aby udána byla osoba jménem, neb firma, která má chek vyplatiti,⁹⁶⁾ (trassát čili chekovník, angl. drawee, franc. tiré).

Toto ustanovení rak. osnovy souhlasí doslovně s nařízením čl. 4. ad 7. rak. řádu směn., a § 1. ad 5. osnovy něm. říšs. banky; souhlasně nařizuje též švýcarský zákon v čl. 830. ad 5. a švýcarský řád směn. v čl. 722. ad 7. — V osnově Brunšvické i Mannheimské, i v osnově Brunšvické konfe-

⁹⁵⁾ Srov. k tomu Kapp na jm. str. 348 a násl., Cohn I. str. 472 a násl. a u Endemanna III. str. 1151.

⁹⁶⁾ Srov. k tomu Kapp str. 355, Cohn I., str. 443, XI., str. 336 a násl. a u Endemanna III., str. 1151, Hoppenstedt I., str. 27.

rence delegátů ad 1. a v osnově Funkové čl. 1. je náležitostí ta obsažena již v definici cheku.

V něm. vládní osn. a v osn. spolkové rady § 1. ad 2. a v souhlasném ustanovení Hoppenstedtových návrhů I. a II. § 1. ad 2. je náležitostí ta formulována jako »označení (jménem neb firmou) osoby, která chek vyplatiti má«, není však zvláště nařízena, nýbrž spojena s náležitostí, kterou rak. osnova v § 2. ad 5. nařizuje (totiž příkaz osobě této nebo firmě jako trassátu se strany vydatele, aby z jeho pohledávky v cheku naznačenou sumu peněžní vyplatila).

Nizozemský nástin nařizuje v čl. 1. ad 3. stručně: »označení toho, kdo platiti má«. Podobně čl. 1. ad 4. zák. skand. a čl. 577. a 578. osn. ruské.

Dle anglického řádu směn. čl. 73. a k tomu čl. 6. odst. 1. musí býti trassát (tedy směnečník, chekovník), označen jménem neb jiným znatelným způsobem (podob. Cohn I., str. 445.).

Dle italského zákona musí býti chekovník tímž způsobem označen jako dle řádu směnečného (srov. čl. 341.), a tak i dle zákona rumunského a portugalského (čl. 341., 343.). Dle argentinského zák. (čl. 800. ad 4.) musí v cheku naznačena býti banka, která má papír vyplatiti, a dle zák. japonského (čl. 816., 817.) musí býti uveden bankéř jako trassát.

Ve Francii postačí rovněž, když trassát znatelným způsobem je označen.

Trassát čili chekovník musí však vždy býti osobou od vydatele rozdílnou, což vyplývá nutně z podstatného základu ústavu chekovního, totiž že (dle čl. 2. ad 5. rak. osn.) má býti chek zaplacen z pohledávání, které vydatel má u osoby poukázané, rozdílem od nařízení řádu směnečného v čl. 6. odst. 2. o vlastní vydané směnce. Podobně též dle němec. osnovy vládní i spolkové z r. 1892., jakož i dle Hoppenstedtových návrhů I. a II. vedle ustanovení ve všech těchto nástinech v § 1. ad 2., a tak i též v theorii a v praxi cizozemské; zejména ve Francii není vlastní vydaný chek připuštěn (srov. k tomu Cohn u Endemanna III., 1152), a dle náhledu Cohna (I., str. 445) i v Anglii; avšak po našem náhledu je to vůči ustanovení čl. 73. odst. 2. a čl. 5. odst. 2. směn. ř. pochybné.⁹⁷⁾

Rakouská osnova pokládá za nutné (a to zajisté vůči ustanovením v § 1. o passivní způsobilosti chekovní) v čl. 2. ad 4. náležitostí označení trassáta zvláště naříditi; bylo by však zajisté přehlednější a tedy vhodnější, kdyby byla osnova ustanovení § 1. o passivní způsobilosti chekovní spojila alespoň s nařízením § 2. ad 4., když již neuznáno za přiměřené, aby všechna tři ustanovení, totiž § 1., § 2. ad 4. a § 2. ad 5. soustředěna byla v článku neb odstavci jediném (srov. k tomu němec. vlád. osnovy).

⁹⁷⁾ Náhledu tomuto nasvědčuje též okolnost, že v čl. 73. angl. směn. ř. schází ustanovení, s kterým se v čl. 836. švýc. zák. a v čl. 343. portugal. zák. setkáváme, totiž pokud se nařízení ta (směnečná) srovnávají s právní povahou cheku.

Též v theorii povždy uznáváno, že jest označení trassáta náležitostí podstatnou, neboť, jak trefně Kapp (str. 355) dí, »bez označení toho nemůže papír ten přiveden býti k platnosti. Označení to musí se státi jako při směnce na přední straně papíru.

6. Rakouská osnova vyžaduje dále v čl. 2. ad 5., »aby vydatel řídil příkaz trassátu neb chekovníku, by tento z jeho (volného) pohledáván zaplatil určitou sumu peněz; v příkazu dotčeném nesmí však zaplacení býti učiněno závislým na tom, aby příjemce taktéž něco plnil.«⁹⁸⁾

Toto ustanovení rak. osnovy obsahuje vlastně čtyry jednotlivé podstatné náležitosti cheku, a to:

- a) příkaz k placení,
- b) z pohledání vydatele,
- c) určité sumy peněz;
- d) nezávisle od nějakého plnění příjemce platu.

ad a) Příkaz k zaplacení cheku může býti udělen buď přímo, ve způsobě poukazu, neb nepřímo, zakrytě, ve způsobě kvitance, která vydává se vzhledem k předpokládanému zaplacení; způsob poslední je, jak známo, v Holandsku v obyčeji, a též zákonem dle čl. 222. obch. zák. připuštěn. Řidší je způsob ten ve Francii, v Německu pak pouze při několika málo ústavech v obyčeji (srov. Kapp str. 393. »odúčtovací místo Frankobrodské«).

Dle rak. osnovy musí vydán býti chek ve způsobě poukázky; chek ve způsobě kvitance vydaný není připuštěn (srov. k čl. 2. ad 5. rak. motivy str. 15). — Ustanovení to je úplně oprávněno, neb jednak je to nutno již v zájmu jednotného vývoje ústavu chekovního, a dále je to nevyhnutelno vzhledem k právní povaze cheku, kterýž dle pravé podstaty své je vlastně co do formy vydanou směnkou, takže tedy (jak též Kapp na str. 351. správně k tomu poukazuje) by se způsob kvitance přičil právě tak povaze a podstatě cheku, jako povaze vydané směnky.

Formu poukázky (příkazu) nalézáme též ve všech zákonech o cheku mimo obch. zák. holandský (čl. 222.), kdežto osnova nizozemská postrádá výslovného ustanovení (neurčitě ruská osnova čl. 577. a 578., srov. svrchu v § 3.); avšak ze čl. 4. a 6. osnovy nizozemské, v němž poukázáno na ustanovení řádu směnečného o vydaných směnkách, je zřejmo, že i dle osnovy té je forma poukázky předepsána.

Podobně též má se věc v Anglii (čl. 73.), ve Švýcarsku (čl. 831., 836.), v Itálii (čl. 339, 341, 344), a tak i ve Francii (čl. 1. a 4.), kde chek ve způsobě kvitance je sice v obyčeji, avšak nepokládá se v kruzích právnických za pravý chek, nýbrž za pouhý mandát kdykoli odvolatelný, a zejména tedy i konkursem vydatele odvolaný (srov. k tomu též Cohn u Endemanna III., str. 1151); podobně i v Belgii (čl. 1. a 3.), v Rumunsku

⁹⁸⁾ Srov. k tomu Kapp na j. m. str. 350., Cohn I. str. 430 a násl., a u Endemanna III. str. 1151.

Portugalsku (čl. 343.) a dle zákona španělského, francouzskému podobného. — Podobně nařizuje i brunšvická osnova (ad I.) a osnova brunšvické konference delegátů (ad I.), kdežto mannheimská osnova (ad I.) a osnova němec. říšs. banky (§ 4.) připouští též způsob kvitance.

Obě němec. vládní osnovy z r. 1892. a návrhy Hoppenstedtovy I. a II. souhlasí s prvním odstavcem § 2. ad 5. rak. osnovy, tedy co se týká bodů a, b, c.

Ostatně nepředpisuje rak. osnova a podobně i všechny ostatní zákony a osnovy, pro příkaz k placení určité formy. Příkaz ten může tedy rozdílně znít, musí však povždy obsahovati rozkaz nebo příkaz, aby chekovník či trassát platil (tedy na př. »zaplaťte!«, »vyplaťte tento ček!«). Rakouská osnova ostatně na skrz prováděla konsekventně povahu cheku jakožto zvláštní poukázky (srovn. § 4.).

ad b) a) Chek má býti vyplacen z pohledávání vydatelova, a musí býti okolnost tato také jako náležitost do kontextu cheku pojata.⁹⁹⁾

Nepřihlížíme-li však ani k podstatné náležitosti této, předpokládá příkaz od vydatele chekovníku takto daný zajisté též souhlas tohoto. Náležitost tu neuvádí výslovně rak. osnova jakožto samosrozumitelnou, jakož i vzhledem k tomu, že se k ní též v čl. 14. osnovy té přihlíží, a podobně i většina zákonů chekových. — Funk ve své osnově v čl. 1. výslovně se toho dotýká nařízením, že potřebí je »předchozího souhlasu banky k vydání cheku«, podobně i Cohn (v Čas. pro srovn. pravov. III. str. 77 a násl. a XI., str. 399 a násl.) slovy »úmluva«, která je právním základem vydání chehu, »smlouva cheková« (srovn. k tomu obšírněji § 11. ad a) k § 14. rak. osnovy).

Německá vládní a spolková osnova obsahují v § 20. odst. 2. jakousi definici tohoto nutného pohledávání, ustanovujíce totiž, že je to »obnos v penězích, až do kterého chekovník podle úmluvy s vydatelem učiněné zavázán je vyplatiti cheky od tohoto na něj vydané.«

V rak. osnově postrádáme takového bližšího označení pojmu pohledávání; poněkud nahrazeno to sice v motivech, avšak nelze upříti, že je to přece mezera v osnově té, poněvadž i přes to zůstává pochybným, zda dle rak. osnovy připuštěn je též t. zv. »ček úvěrní« (srovn. svrchu § 4.). — (Viz motivy str. 18. k § 2. osnovy, a k tomu též Hammerschlag, Jur. Bl. I. c. str. 74.).

Motivy rakouské sice též na str. 30. k § 23. dle všeho nasvědčují tomu, že i ček úvěrní dle osnovy rak. je připuštěn, neboť čteme v nich, že je lhostejno, z čeho pohledávání to vlastně pozůstává; může pozůstat

⁹⁹⁾ Srovn. k tomu též Koch, Abrechnungsstellen v Goldschmidt. časop. XXIX. str. 15 a násl., též Rieszer tamže XLI. str. 598. Ostatně náhledy o důležitosti této se velice různí. Tak již Bunzl (srovn. svrchu § 1.), dle kterého není podstatnou náležitostí, aby v cheku odvoláváno se bylo na pohledávání vydatelovo, tak i Heckscher pro skand. zák., jinak opět Leonhardt (svrchu § 1.), dle kterého je náležitostí tato jednou z nejdůležitějších a j. v. Srovnej dále i text.

z hotových vkladů, z hotových cen za prodané cenné papíry, ze zaplacených směnek aneb i z přípisů v obchodě odúčtovacím a pod., a nemusí to ani býti pohledávání na hotovosti, nýbrž rozhodnou je tu okolnost, že chekovník čili trassát na základě předchozí úmluvy s vydatelem (smlouva chekovní, srovn. dále § 11. ad a) zavázán je až do určitého obnosu cheky od vydatele vydané vyplatiti. Je tu tedy též pohledávání ve smyslu § 2. ad 5. osnovy i tehdy, když chekovník vydateli poskytne zápůjčku, na základě které nyní vydatel na dotčenou valutu zápůjčky ček vydá.

Přes to by se však doporučovalo, aby rak. zákon přijal o tom, podobně jako němec. vládní i spolková osnova, určitá ustanovení. Obavy Cannsteinovy v příčině ustanovení němec. vládní a spolk. osnovy hájícího užší definici pojmu pohledávání, než jak ji osnovy tyto obsahují, nejsou podstatny, uváží-li se, že jednak právním základem vydání cheku je smlouva chekovní (srov. § 14. rak. osn. a 20. němec. vlád. a spolk. osn.) a že by ček úvěrní též přece měl býti připuštěn. — Vzhledem k tomu by se tedy doporučovalo toto nařízení vládních osnov německých formulovati jiným způsobem: a to pro případ, že ček úvěrní nemá býti vyloučen, takto: »nechť zakládá se pohledávání to na hotovém vkladu (depótu) neb na dospělé pohledávce aneb na uděleném úvěru«, pro případ pak, že by »úvěrní« ček měl býti vyloučen, vynechala by se pouze poslední tato slova.

V Rakousku poukazuje k tomu ostatně též zákon z 29. října 1883, č. 166. ř. z. v § 1—3. (srovn. dále).

Pohledávání vydatele u trassáta je zajisté jednou z nejpřednějších a nejdůležitějších náležitostí cheku¹⁰⁰⁾ (tak i Funk čl. 1., a podobně i Leonhardt l. c., jinak Bunzl, Hammerschlag, Heckscher a j. v.). Náležitost ta úzce souvisí s povahou a účelem cheku a je nutná pro žádoucí rozvoj ústavu toho; pohledávání a naznačení této náležitosti v cheku je zajisté způsobilé, aby nahradilo přijetí (akcept) cheku, jež bývá pravidlem vyloučeno (tak srovn. osnovy rak., němec. a j. v. a dále § 7.) a takto důvěru v ústav cheku upevnilo. — Náležitost tu (krytí, úhradu) vyžaduje v Rakousku již poplatkový zákon z r. 1864., a podobně nařizuje i zákon z 29. října 1883. č. 166 ř. z. v § 1.—3. (»volné pohledávání«). — Podobně ustanovuje též čl. 881. a 837. švýcarského zák.¹⁰¹⁾ čl. 339. a 343. italského zákona, zákon ru-

¹⁰⁰⁾ Jinak nový zák. skand. Srovn. též Heckscher v čas. pro obch. pr. 48. sv., str. 401, cf. i můj čl. v v Jur. Z. čís. 20 z r. 1900 a v »Právn.« z r. 1900. Proti Heckschrovi lze uvést, že nejnovější pokusy, spopularisovati nepřijatou trattu (která je přece nejvíce cheku podobná), nepotkaly se s výsledkem. Osnova ruská naproti tomu částečně požadavek ten přijala, a to alespoň do pojmu cheku čl. 577., ač jej dle čl. 578. mezi podstatné náležitosti čítati nelze. Právní následek nekrytý cheku ustanoven v § 585., dle něhož trassat práv jest ze škody vydateli tím způsobené že ček nebyl řádně kryt, pak v čl. 583., dle něhož vydatel práv jest postihem majitelé i tehdy, jestli nezaplacení cheku zavinil majitel cheku sám, poněvadž zejména opomenul v čas ček k placení předložiti. Srovn. též § 3. ad L.

¹⁰¹⁾ Cohn, který se dříve vyslovil proti náležitosti té, nyní však souhlasí, uvádí v časop. I. str. 488 a 489, pozn. 45, 46, že »bez zákonné nutnosti« setkáváme se s po-

munský, francouzský, zákon ze dne 14. čna. 1865. i belgický; dle zákonů těchto může pravidelné pohledávání pozůstávati též z požadavků (srovn. zejména Cohn I. c. str. 453).

Dle anglického zákona (čl. 74. směn. ř.) může bankéř vydatele založiti (chek úvěrní). Podobně nařizoval též starší obchodní zákon portugalský v čl. 430., »nechť již obnos v rukou má aneb že jej založí« (srovn. u Borchardta I. str. 359); nový portugalský zákon z 28. června 1885 vyžaduje v čl. 341., podobně jako italský zákon v čl. 339., aby byl obnos ten požadavek u trassáta volný, naproti tomu vypustil však zákon portugalský ustanovení čl. 344. italského zákona týkající se trestů pro případ, že by chek nebyl dostatečně kryt. — I nový španělský zákon ustanovuje v čl. 534., že nutno je, aby v rukou trassáta bylo volné pohledávání pro vydatele (srovn. k tomu též Cohn XI., str. 372).

V nizozemské osnově postrádáme dotčeného ustanovení (srovn. Rieszer v Časop. pro srovn. pravov. VII., str. 41.), zákon japonský vyžaduje pohledávání, a to buď následkem depotu aneb z úvěru (čl. 816), a podobně zákon argentínský, který (v čl. 798.) nařizuje, že musí mít vydatel u trassáta neb chekovníka volné pohledávání, buď na běžném účtu jako saldo k svému dobrému, aneb i z úvěru mu poskytnutého.

Starší osnovy německé pojaly dotčená ustanovení do definice cheku, tak osnova Brunšvická (ad 1.), Mannheimská (ad 1.), osnova Brunšvické konference delegátů (ad 1.) a rovněž Funkova v čl. 1. — Všechny tyto osnovy žádají souhlasně obnos peněžní pro vydatele u trassáta volný, Funkova pak ještě s dodatkem »přiměřený«. — Též osnova němec. říšs. banky předpokládá nutně pohledávání, jak zřejmo zejména z § 18., kde pohroženo trestem vydatelů cheku nekrytého. Výslovně žádá volné pohledávání vládní i spolková osnova (v § 1. ad 2.), a osnovy Hoppenstedtovy I. i II. (v § 1. ad 2.). Dle těchto čtyř osnov musí, podobně jako dle osnovy rakouské, náležitost pohledávání pojata býti do kontextu cheku. — Podobně zní též formuláře mnohých ústavů (na př. berlínského místa odúčtovacího, srovn. Koch, Abrechnungsstellen str. 40, a též v Goldschmidtově čas. XXIX., str. 59 a násl.). — Proti této náležitosti vyslovil se zejména Kapp (v Goldschmidt. čas. XXX., str. 365) a podobně i Mittermaier (v témž časop. XXXVI. str. 516 k portugalskému zákonu). — Cohn vyslovuje se pro náležitost tu v časop. XI. str. 398—400, proti ní však v témž časop. I., str. 488, 489 a podobně u Endemanna II., str. 1153, kdež rozhodně se ohrazuje proti tomu, aby náležitost ta pojata byla do kontextu cheku. Podobně vyslovuje se i Hammerschlag proti tomu, aby náležitost ta do cheku pojata býti musila, a to z důvodů praktických, jakož i z té příčiny, že, poněvadž § 23. rak. osnovy hrozí trestem vydatelů cheku nekrytého,

ukázáním na pohledávání ve způsobě tom, že poukazováno na girokonte, kontokurent, účet v přechetných formulářích a to zejména u švýcarských bank, kde nad kontextem zhusta nalézá se poznámka »Kontokurent čís. . . .«

a dle § 2. ad 2. podstatná je náležitost, klausule chekovní, náležitosti té potřebí není. A tak i Heckscher I. c.

Avšak po našem náhledu je ustanovení rak. osnovy a souhlasné nařízení osnov německých úplně správné, a odůvodněno zejména tím, že vyžaduje toho jistota obchodu chekovního, aby potvrzeno bylo v cheku samém, že vyplacení papíru pohledáváním po zákonu pojištěno jest a to tím spíše, poněvadž vyloučen je akcept cheku, takže důvěra v ústav chekovy, který teprv zákonem upraven byl a v širší kruhy takto uveden býti má, náležitosti té zajisté nutně vyžaduje.

β) Většina zákonů a osnov o cheku obsahuje též pohrožení tresty (ruskou osnovu srovn. svrchu, v § 3. ad L. čl. 585.), pro případ, že by chek neměl býti proto vyplacen, že vydatel nepřisluší proti trassátovi volné pohledávání, aneb že pohledávání to je nepostačitelné; tak zejména čl. 837. švýcarského zák., čl. 344. zák. italského, novella zák. francouzského z 19. února 1874, čl. 6., zák. belgický v čl. 5., osnova Funkova čl. 12., a k tomu čl. 1. odst. 2., osnova němec. říšs. banky § 18. ad 1., podobně Brunšvický nástin ad 6., Mannheimský ad 6. a násl. Brunšvické konference delegátů ad 6. — Dle němec. vládní osnovy (čl. 20. a 27.) a němec. spolkové osnovy (čl. 20., 28.), má trest ten povahu nejen soukromoprávní, ale i dle práva trestního, kdežto dle rak. osnovy (§ 23.) je trest ten povahy soukromoprávní (jak dále rozvedeno).

Otázka, v které době musí býti vyplacení cheku kryto předepsaným pohledáváním, jest i v theorii i v praxi velice sporná.

Správné je ustanovení rakouské osnovy, dle které je nutno, aby byl chek kryt v době praesentace či předložení k zaplacení (čl. 23.); souhlasně vyžaduje to zejména Hoppenstedt I. str. 57, Cohn XII., str. 27 a též Rieszer v Goldschmidtově čas. XLI., str. 598 (srovn. i Hammerschlag, str. 73, 74). — Některé zákony nemají v této příčině určitého ustanovení (tak švýcarský, čl. 837.), dle jiných je rozhodná doba předání, resp. převodu cheku (tak ustanovoval i dřívější rak. nástin v §§ 11.—12.); k těmto patří hlavně zákon francouzský, belgický, německá vládní (§§ 20. a 27.) a spolková osnova (§§ 20 a 28.), jež praví doslova: »ačkoli věděl (vydatel), neb věděti musel, že mu v době vydání neb odevzdání cheku pohledávání nepřisluší (naproti tomu Hoppenstedt I. str. 7, zejména str. 11., též Cohn XII., str. 127).

Již v čl. 6. francouzského zákona ze dne 14. čna. 1865. bylo pohroženo za vydání cheku bez předchozího krytí (l' emission d'un chèque sans provision préalable) značným trestem peněžním, nepřihlížeje k event. trestu pro podvod, novella pak z 19. února 1874. ustanovení to ještě zostrčila, žádajíc v čl. 6. nejen krytí předchozí (»préalable«), nýbrž i pohledávání (krytí) volné (»provision préalable et disponible«).

Belgický zákon hrozí v čl. 5. ještě vyššími peněžními tresty pro případ vydání cheku nekrytého (srovn. o vzniku, smyslu a dosahu belgicko-francouzského zákona hlavně Cohn I., str. 452—456), a podobně i dle italského zákona (čl. 344.) trestá se ten, kdo vydá chek bez data, s falešným

datem neb bez dostatečného krytí, pokutou 10% obnosu chekovního (zákon portugalský ustanovení toho nepřijal).

Rozhodná pak je ovšem pro nařízené krytí cheku doba praesentace či předložení cheku, neboť stává se velmi zhusta v praxi, že vydatel cheku v době vydání neb převodu nemá ještě předepsaného pohledávání vůbec neb jenom nepostačitelné u trassáta, že však ihned jakmile byl chek vydal a převedl, postará se o řádné jeho krytí, buď že sám obnos dotčený u trassáta složí neb jinak opatří, neb konečně že osoba třetí za něho tak učiní (srovn. k tomu Hammerschlag na j. m. strana 274); též může krytí, které v době vydání cheku u trassáta bylo, zatím do praesentace cheku odpadnouti, odvoláno neb i obmezeno býti.

Po našem náhledu není však správně činiti rozdíl (tak i ruská osnova čl. 583, 585, srovn. s v r c h u a též § 3.), zda-li vydatel byl o stavu svého konta u trassáta v omylu a na základě omylu toho chek vydal a to proto, poněvadž náležitost, aby chek v době praesentace kryt byl, úzce souvisí s povahou cheku jakožto prostředku platebního, takže příčina okolnosti, že chek postrádá krytí, je tu úplně lhostejna (jinak Funk, str. 23: ovšem není příčina lhostejnou co do otázky závazku k náhradě škody, srovn. dále § 15.); neboť jednak jest účelem náležitosti krytí cheku, aby přítrž učiněna byla zneužití ústavu cheku k vylstění úvěru, a dále pozbyl by chek, který má přece v obchodu prostředkovat placení, zajisté takto v mínění obecnstva potřebné důvěry (srovn. též rak. motivy str. 29.) —

Docela správně nařizuje však rakouská osnova (srovn. k tomu úvahu Hoppenstedtovu l. c. a spisovatele u něho uvedené), že trest tento není povahy veřejnoprávní, neb není vydání cheku nekrytého samo o sobě činem trestním (deliktem), nýbrž toliko nesprávností pořádkovou; potrestání je též dle rak. osnovy zůstaveno soudci civilnímu na základě předchozího řízení dle cis. patentu z 18. srpna 1854 č. 208 ř. z. Řízení to má též pouze výmínečně místo z úřadu, totiž jen tehdy, když soudce ze sporu provedeného nabyt vědomosti, že chek byl vydán bez řádného neb přiměřeného krytí. Ostatně platí tu pro Rakousko nařízení z 5. listop. 1852. č. 227 ř. z. v příčině propadnutí trestu pro pokladnu státní jakož i otázky, kdy lze trest změnit. Ovšem může i dle rakouské osnovy proti vydateli zavedeno býti vyšetřování trestní, zejména pro podvod, vedle této pokuty pořádkové, a má též místo spor civilní o náhradu škody dle § 23. koneč. odst., jakož dále v § 15. spisu rozvedeno jest.

Dle zákonů a osnov všech jiných států (mimo švýc., čl. 837.) má trest tento povahu veřejnoprávní.

Dle švýcarského zák., čl. 837. musí však vydatel cheku nekrytého majiteli téhož vyplatiti, mimo škodu způsobenou, jako trest 5% sumy chekovní, kdežto dle rak. osnovy trest pořádkový obnáší 3% obnosu nekrytého, (ovšem mimo škodu majiteli způsobenou, kterou témuž nahraditi nutno) a případně státní pokladně.

Ustanovení z francouzského zákona (čl. 6.) a z italského (čl. 344.) vzaté nalézáme v zákonu japonském, který v čl. 823. nařizuje, že vydatel, indossant neb kvitující cheku bez data neb s falešným datem vydaného, jakož i vydatel cheku nekrytého, neb jenž bez platného důvodu zaplacení trassátovi zakáže, propadne trestu peněžitému 10% (jako dle italsk. zák. čl. 344.) mimo eventuelní trest dle zákona trestního.

Od ustanovení rakouské osnovy liší se podstatně nařízení německé vládní i spolkové osnovy, čl. 20. a 27., respect. 20. a 28. — Dle čl. 20. obou těchto osnov je vydatel cheku, který v době vydání resp. převodu jeho ví, neb bez hrubého zavinění věděti musí, že mu v době vydání resp. převodu cheku nepřísluší pohledávání proti trassátovi, které by k zaplacení tohoto jakož i jiných na téhož trassáta vydaných cheků stačilo, práv majiteli ze škody povstalé, k čemuž čl. 20. spolkové osnovy dále nařizuje, že vydatel majiteli ze škody povstalé i tehdy práv býti má, jestliže po převedení cheku ve lhůtě praesentační pořídil o pohledávání pro něho u trassáta volněm jinak, a to v tom úmyslu, aby vyplacení cheku zmařil, a je práv v případě tomto vydatel ze škody vzešlé bez ohledu na to, zdali lhůta praesentační byla dodržena čili nic. (Odstavec 2. čl. 20. těchto osnov obsahuje výše uvedenou definici pohledávání.) —

Čl. 27. vládní a 28. spolkové osnovy hrozí pak trestem peněžítým až do 1000 říš. marek, pokud dle jiných ustanovení nestihne vinníka trest přísnější, tomu, kdo převede chek, ačkoli ví neb bez hrubého zavinění věděti musí, že mu v době převodu přiměřené pohledávání proti trassátovi nepřísluší, jakož i pro toho, kdo převede chek na jiného a neudá zúmyslně den vydání neb udá den nesprávný. — Čl. 28. spolkové osnovy má pak ještě dodatek, že v případě prvnějším trest ten odpadne, jestliže vydatel ve lhůtě praesentační postará se o přiměřené krytí cheku.

Ustanovení čl. 20. a 27. němec. vládní a 20. a 28. spolkové osnovy liší se podstatně ve více bodech od nařízení rakouské osnovy, a to:

1. Že dle rakouské osnovy čl. 23. rozhodnou je v příčině té doba praesentace (předložení cheku), v které musí vyplacení jeho kryto býti což, jak svrchu podotčeno, je ustanovením úplně správným.

2. Že dle rakouské osnovy postačí objektivní moment, že chek vůbec neb přiměřeně není kryt, aby vydatel propadl pokutě pořádkové, kdežto dle německých osnov vyžaduje se ještě další moment subjektivní, že totiž vydatel to ví neb bez hrubého zavinění věděti musí.

3. Že podle německých osnov propadne trestu v § 27. resp. 28. osnov těch vyznačenému též vydatel cheku nedatovaného neb jen nesprávně datovaného, kdežto dle § 24. rakouské osnovy spadají poklesky tyto toliko pod ustanovení zákona poplatkového.

4. Že trest peněžní dle § 27. resp. 28., německých osnov má povahu veřejnoprávní, jako pokuta za čin trestný, kdežto dle čl. 23. rakouské osnovy pokuta 3% nese jen povahu pokuty pořádkové, tedy povahu soukromo-

právní. (Kromě toho obsahuje německá osnova dříve uvedené dodatky v §§ 20. a 28. spol. osn.)

Proti těmto ustanovením §§ 20. a 27., resp. 20. a 28. německých osnov vyslovil se rozhodně Hoppenstedt, a to i co se týká závazku k odškodnění dle § 20., i trestu, jímž se hrozí (§§ 27., 28.); týž navrhuje zejména, aby na místě ustanovení o odškodnění pojata bylo ustanovení (§ 11. jeho návrhu) toho znění, že majitel cheku je oprávněn pro případ, že by ček vyplacen nebyl, práva vydateli proti trassátovi příslušícího sám použiti. (Srovn. též dále v § 11. spisu o právních poměrech jakož i § 15. spisu k § 23. rak. osnovy.)

c) Rakouská osnova přihlíží pouze a jedině k čekům peněžitým (srovn. svrchu § 4.) a mimo to v § 22. k cheku k zúčtování, nepojednává však zejména o cheku efektním a převodním, kteréžto druhy obzvláště u ústavů bankovních jsou v obyčeji. (Též osnova ruská zná jen ček penžitý čl. 577., 578. — nejedná však o cheku k zúčtování.)

Vydatel totiž i indossant může zakázati poznámkou na přední straně cheku uvedenou, aby ček byl hotově vyplacen; následkem toho může pak cheku jen k odúčtování býti použito. (O případech tomto srovn. obšírněji mimo § 4. zejména § 14. spisu k čl. 22. rak. osnovy.)

Chek má, jakož jsme již v § 4. ukázali, sprostředkovati placení hotovými, avšak příkaz v cheku v této příčině obsažený může zníti buď přímo a určitě na hotové zaplacení, aneb nepřímo na zaplacení skoncací¹⁰²⁾. Nepřímým tímto příkazem udílí majitel konta ústavu bankovnímu rozkaz, aby týž z jeho pohledávání určitý obnos převedl pouhým odepsáním a připsáním na konto jiné (proto tedy »ček girovní, ček poukazující neb převodní« zvaný). Tyto cheky zavedeny jsou již po účelu svém u ústavů bankovních, zejména u spolků girovních a pokladničních, jsou vydány sice ve způsobu cheku, avšak liší se podstatně od cheku pravého nejen účelem svým nýbrž i svou povahou právní. Jsouť papíry tyto pouhé rozkazy, mandaty neb poukazy, ústavům těm dané, aby kontu jednomu byl obnos určitý k dobrému připsán a konto druhého aby částkou tou bylo obtíženo, tedy aby z konta jednoho přepsána byla určitá suma peněz na konto druhé. Proto listiny ty nazývají se též příkazy poukazujícími (Überweisungs-Aufträge), a podléhají jednak nařízením práva občanského a obchodního a jednak upraveny jsou zejména stanovami dotčených ústavů, což tím právně odůvodněno jest, že účastenství osob třetích při právních těchto jednáních, tedy při poukazech těch, je přímo vyloučeno; neboť stanovy ústavů bankovních zapovídají, aby papíry ty přivedeny byly v oběh. Listiny ty musí zníti na jméno a nesmí býti ani postupovány ani girovány. Papíry ty liší se též dle obyčejů u ústavů dotčených zavedených od vlastních čeků pravidelně již zevnější formou, neb pravý ček bývá bílý (bílý ček, weisser Check), ček převodní pak červený (rother Check, mandat rouge, bon, mandat de virement, srovn. k tomu

¹⁰²⁾ Srovn. Wendt na j. m. str. 20. a násl.

hlavně Cohn u Endemanna III., § 444. »Die Girozahlung« str. 1105), ano u některých bank mívá bílý ček formu kvitance, ček červený pak formu poukázky (tak zejména dříve u němec. říšs. banky, srovn. obšírně u Cohna I., str. 439 a násl., pak týž u Endemanna III. str. 1141., k červenému cheku str. 1051, 1052, též Koch, Abrechnungsstellen u Goldschmidta XXIX., str. 81 a násl. a téhož spis »Die Reichsgesetzgebung über das Münz- und Bankwesen,« str. 130, 131, též Cosack, Handelsrecht a j. v.¹⁰³⁾ — Rakouská osnova nezabývá se chekem převodním, nýbrž upravuje toliko ček vlastní či platební příkaz a t. zv. ček »pouze k zúčtování« dle čl. 22. rak. osnovy (k tomu motivy str. 15), kterýžto je, jak jsme svrchu a též v § 4. seznali, zvláštním druhem cheku platebního. Podobně též německé osnovy. (Srovn. ostatně mimo § 4. též § 14. k § 22. rak. osn.)

Dle rakouské osnovy musí v cheku obnos peněžní určitě býti vyznačen, aby chekovník čili trassát neměl ani nejmenší pochybnosti, jaký obnos má vyplatiti (§ 2. ad 5. »určitá suma peněz,« a podobně i němec. vládní osnovy § 1. ad 2.)

Zákony cizí obsahují proto pravidlem výslovné ustanovení, že ček musí zníti na určitou sumu peněz. Tak zejména § 830. ad 2. švýcarského zák., čl. 1. ad 2. nového skand. zák., § 339. italského zák., čl. 221., 223., hollandského zák. čl. 431., portugalského zák., tak i zákon anglický v čl. 73., japonský v čl. 816. a argentínský, kterýž v čl. 800. ad 6. nařizuje, že suma peněžní musí slovy psána býti, a nesmí býti vyznačena strojem psacím neb tiskem, musí býti dále beze všech změn a oprav a nutno též uvéstí druh peněz; mimo to má býti obnos ten v číslicích na rohu cheku vyznačen.

Též švýcarský zákon nařizuje, že má býti obnos peněžní slovy vyznačen (čl. 830. ad 2.), naproti tomu vládní německé osnovy vyžadují v § 1. ad 2. pouze udání určité sumy peněz, a tak i Hoppenstedt I. a II. § 1. ad 2. a podobně i německé návrhy starší.

Dle osnovy rakouské může býti suma peněz buď v číslicích neb písmenech naznačena; osnova ta poukazuje taktéž pro případ, že by udání týkající se sumy peněz se odchylovala, v § 20. ad 2. na ustanovení řádu směnečného v čl. 5., dle kterého má tehdy, když obnos peněžní je ve směnce slovy i číslicemi vyznačen, při odchylkách platiti udání slovy vyznačené, a je-li obnos vícekrát slovy neb číslicemi vyznačen, suma menší. Podobně výslovně ustanovují i oba německé nástiny, vládní i spolkový v § 3., kdežto Hoppenstedt (v I. § 19. a ve II. § 15. ad 1.) prostě poukazuje na čl. 5. směn. ř., podobně jako osnova rakouská.

d) Příkaz k placení musí býti bezvýminečný a nesmí býti závislým učiněn na nějakém plnění se strany příjemce platu. Náležitost tato vyplývá nutně z povahy cheku, jehož účelem je sprostředkovati placení hotovými.

¹⁰³⁾ Bílý ček jakožto ček platební a červený ček jakožto ček převodní byl též dle vzoru německé říšské banky zaveden u banky rakousko-uherské.

Správně uvádějí motivy rakouské, že je nevyhnutelnou, aby trassátu čil chekovníku udělen byl rozkaz docela určitý a jasný, aby mu nebylo potřeba pouštět se do výkladu nějakého rozkazu toho, aneb do posuzování právního poměru mezi vydatelem a trassátem. S podobnými ustanoveními setkáváme se, jak známo, též v obchodním zákoníku, čl. 301. o písemných poukázkách a podobně nařizuje i nový němec. obchodní zák. čl. 363.

Nové zákony chekovní i osnovy nemají v příčině té podobného ustanovení, zejména německá vládní a spolková osnova i osnovy Hoppenstedtovy; jinak jediný zákon anglický v čl. 3. a 73. směn. ř. — Proti stilisaci nařízení toho v rakouské osnově vyslovuje se Cohn v XI. str. 404, 405, ač námitka jeho postrádá podstaty.

Z konečného odstavce § 2. rakouské osnovy vysvítá, že náležitosti v § 1. (o passivní způsobilosti) a v § 2. č. 1.—5. jsou podstatnými, neboť nařizuje odstavec tento, že z listiny, které se nedostává jediné z náležitostí těchto v § 2. uvedených, neb v které je označena jako trassát osoba postrádající passivní způsobilosti chekovní dle § 1., jakož i z indossamentů na takovou listinu napsaných, nevychází závazek po rozumu zákona chekového. — Ustanovení toto souhlasí s nařízením čl. 7. ř. sm., a bylo též do novějších zákonů a osnov přijato pravidelně poukázáním na ustanovení řádu směnečného, tak zejména zákon anglický (čl. 73., odst. 2.), švýcarský (čl. 830., 836.), italský (čl. 339., 341.), portugalský (čl. 343.), podobně i francouzský (čl. 4. a 112. Code de commerce) a j. v. Osnova nizozemská (čl. 1. v koneč. odst.) nařizuje stručně, že listina neodpovídající náležitostem tohoto článku není chekem. —

Osnova německé říšské banky (§§ 2. a 6.), německá osnova vládní a spolková (§§ 2. a 5.), jakož i Hoppenstedtův návrh II. (§§ 2. a 4.) nařizují pouze, že chek, v němž udáno jest zvláštní místo platební (domicil), aneb který nezní výslovně na viděnou, jest neplatný, a dále nařizují obě vládní osnovy německé z r. 1892 (§§ 26., 27.), že dlužno pokládati jen takovou listinu za chek ve smyslu zákona o směnečném kolku ze dne 10. června 1869, která odpovídá náležitostem zákona (t. j. osnov těch) v §§ 1., 2., 5. a 23. uvedeným.

Ostatně má se dle rakouské osnovy posuzovati vedle ostatních nařízeních práva soukromého a obchodního, zda-li listina postrádající náležitostí § 1. a § 2. má účinky právní vůbec a jaké.

ad b) Vedlejší.

Jak již svrchu ad a) podotknuto, jsou náhledy o tom, které náležitosti cheku dlužno pokládati za podstatné velice rozdílné, a tuto různost náhledů tlumočí i ustanovení zákonů a osnov.

Tak zejména pokládána náležitost klausule chekovní, kterou ještě Cohn I., str. 488 za vedlejší prohlašuje (ovšem jinak již v XI. a u Ende-

manna III., l. c.), a rovněž náležitost vytknutí pohledávky v kontextu cheku (srovn. ještě Cohn I., str. 484) v novějších zákonech za podstatnou, ano i použití určité formy neb určitých formulářů v některých zákonech předpisováno (tak zejména argentínský zák. čl. 800. a násl.). Obzvláště je to též vyznačení remittenta, které ve většině zákonů a osnov pokládá se za náležitost podstatnou, avšak i v některých nečetných za náležitost toliko vedlejší jako na př. v osnově rakouské.

Podobně má se to s náležitostmi udání doby vydání cheku, místa vydání, doby platební a j. v.

Rozhodně vedlejší náležitostí je potvrzení přijaté valuty, jakož i (vyjímaje v Anglii a v Americe) kolkování cheku (srovn. též dále § 16. spisu k § 22. rak. osn.). Tato a jiná podobná ustanovení v cheku nejsou, jak se samo sebou rozumí, nepřijatelná, avšak též nejsou podstatná a k platnosti cheku a nabytí práv chekovních nutná, pokud jen listina opatřena je náležitostmi, kterých výslovně jako podstatné zákon vyžaduje.

Rozhodně musíme schvalovati zásadu pro rakouskou osnovu přijatou (srovn. motivy), že čím méně předpisuje zákon podstatných náležitostí, tím méně i neplatných cheků se dostane v oběh, takže jest to zajisté v zájmu obchodu chekového, aby počet podstatných náležitostí na míru pouze skutečně nevyhnutelnou byl uveden.

Chceme tedy nyní, a to na základě ustanovení osnovy rakouské, přihlídnouti k náležitostem, které zhusta za podstatné bývají prohlašovány.

a) Za podstatné bývá pokládáno dle většiny zákonů a osnov označení remittenta. Tak ustanovují: nástin Brunšvícký (II. 3.), Mannheimský (II. 3.), osnova brunšvícké konference delegátů (II. 3.), osnova němec. říš. banky (§ 4., jen však pro chek ve způsobě poukázky, kdežto chek ve způsobě kvitance může býti předložen k placení od každého majitele), osnova Funkova (čl. 2. ad d. a str. 32.), podobně i německá osnova vládní i spolková § 1. ad 3. a Hoppenstedtovy návrhy (I. i II. § 1. ad 3.).

Též zákon italský nařizuje v čl. 340., že chek může zníti majiteli aneb ve prospěch určité osoby, avšak podstatnou náležitostí označení remittenta dle zákona italského není (jakož též uvádí Cohn XI. str., 373, Rieszler l. c. a Mittermaier u Goldschmidta XXIX. str. 16. a násl.); podobně i zákon ruský, jak známo, s italským do slova souhlasný a podobně osnova ruská čl. 578., 579., dle níž může zníti chek majiteli neb osobě určité neb na řád, avšak podstatnou náležitostí udání remittenta dle čl. 578. není. (Srovn. též § 3, kdež k nejasnému tomu ustanovení poukázáno.) Jinak zákon portugalský, taktéž celkem dle vzoru italského sdělaný, dle něhož (čl. 341. § 2.) je náležitost ta podstatnou. Též dle anglického zákona je označení remittenta náležitostí podstatnou (srovn. čl. 3., 7. a 73. ř. sm.), a může dle něho svědčiti směnka — tedy dle čl. 73. i chek — buď určité osobě, neb na její řád, neb i majiteli. — Podobně i zákon japonský v čl. 816., (dle něhož taktéž připuštěny jsou v čl. 716. ad 4. směnky majiteli svědčící), a rovněž tak ustanovují i zákony ve Francii (čl. 1. zák.,

a čl. 5. novelly; srovn. naproti tomu o směnkách čl. 110. Code de commerce), v Belgii (čl. 2.) a též ve Španělsku, kde je označení remittenta taktéž náležitostí podstatnou. — K indossaci způsobilé jsou pravidlem dle zákonů těchto jen cheky na řád znějící; podobně též i v Rakousku již dle zákona z 21. října 1883 č. 66. ř. z. — V Holandsku musí pravý ček svědčítí vždy majiteli (čl. 221., 222.) a v Lippe (srovn. § 3., str. 34.) jsou toliko cheky znějící na určité jméno neb svědčící majiteli připuštěny (srovn. Cohn XI., str. 406).

Dle nizozemské osnovy není označení remittenta náležitostí podstatnou (srovn. čl. 1. ad 3.), a dle čl. 3. může ček znítí na jméno, na řád neb majiteli; postrádá-li ček v příčině té vůbec ustanovení, má se za to, že svědčí majiteli (podobně i čl. 3. rak. osn.). Stejně ustanovuje i zákon švýcarský čl. 832.

Dle argentínského zákona je označení, zní-li ček majiteli, na řád neb na určité jméno, náležitostí podstatnou.

Rakouská osnova nařizuje souhlasně se zákonem švýcarským a s osnovou nizozemskou v § 3. odst. 1., že »ček může znítí na určité jméno osoby neb firmy, na její řád neb svědčítí majiteli,« a dále v odst. 3., že v případě, není-li uvedeno o cheku vůbec, komu vyplacen býti má (až potud doslovně zákon švýcarský čl. 832. a osnova nizozemská čl. 3.), jakož i obsahuje-li ček při jménu neb firmě remittenta slova »aneb majiteli,« lze ček každému majiteli vyplatiti. Poslednější přídavek, t. zv. »alternativní klausuli majiteli svědčící,« shledáváme též v německé vládní a spolkové osnově § 1. ad 3., nikoli však u Hoppenstedta I. a II. § 1. ad 3.

Toto poslednější ustanovení týká se t. zv. čeků s alternativní klausulí majiteli svědčící, kteréž jsou v praxi u četných ústavů zavedeny a velmi oblíbeny (neúplné neb nedokonalé to papíry majiteli svědčící; srovn. moje články v »Právníku« z r. 1890, a k tomu rak. motivy str. 19.).

Dle rakouské osnovy není tedy označení remittenta náležitostí podstatnou. Osnova ta zcela správně a prakticky ustanovuje, že v případě, když označení remittenta schází, má se za to, že zní majiteli. Praktické je ustanovení to proto, poněvadž cheky neplatné, jak svrchu uvedeno, pouze obchod chekový stěžují a znesnadňují. Dle motivů str. 19 má se právem v případě tom za to, že je vydateli lhostejno, komu ček skutečně vyplacen bude.

V zájmu obchodu chekového se zajisté ustanovení toto zamlouvá, a to tím spíše, poněvadž se tím, jakož vůbec nařízením, dle něhož se žádá co nejméně podstatných náležitostí, zabrání, aby nemnožily se v obchodu cheky neplatné, jakož jsme již svrchu byli poznamenali.

Dle nového zák. skand. jest udání remittenta podstatnou náležitostí, (čl. 1. ad 3. a čl. 2.). Dle čl. 2. může býti ček též vydán majiteli neb znítí s alternativní klausulí; ček takový může pak i (dle čl. 5.) určitou osobu býti převeden.

Německé osnovy, vládní i spolková, vyžadují v § 1. ad 3. (jak výše již bylo vytknuto) udání remittenta jako náležitost podstatnou, a ustanovují potom celkem souhlasně s osnovou rakouskou, že může jako remittent udána býti osoba určitá, neb firma neb i majitel,¹⁰⁴⁾ a že v tom případě, když při udání osoby neb firmy je přídavek »aneb majiteli« neb přídavek podobného znění, má se za to, že ček svědčí majiteli.

Hoppenstedt navrhuje v osnově I. i II. § 1. ad 3., aby udáno bylo jméno osoby neb firmy, které neb na její řád má býti placeno, že však postačí, je-li ček vydán majiteli neb doručiteli, jakož i že vydatel může sám sebe jako remittenta uvéstí. Toto poslednější ustanovení přijala též osnova rakouská v § 3. odst. 2. a osnovy německé, vládní i spolková, v § 4., kteréž podobně jako čl. 6. odst. 1. směn. ř. ustanovují, že ček může znítí na vlastní řád, t. j. že může vydatel sama sebe označiti jako remittenta (§ 3. odst. 2. rak., § 4. němec. osnov).

ρ) Zhusta uvádí se též místo platební jakožto podstatná náležitost cheku. Tak Kapp (na str. 364), který vůbec zasazuje se o to, aby v příčině této k cheku stejně bylo přihlíženo jako k směnce vydané. Jinak srovn. nověji Cohn u Endemanna l. c., kdež uvádí doslovně, že upouští od svého náhledu v Čas. pro srov. pravov. I., str. 466 uvedeného, poněvadž nelze de lege náležitost tuto pro ček jakožto podstatnou hájiti. — Dle theorie je ček, který postrádá udání místa platebního, splatný na místě vydání, a když i toho tu není, všude (srovn. k tomu Cohn I., str. 466, XI., 407 a násl. a u Endemanna III., str. 1154 a j. v.).

Dle rakouské osnovy a podobně i dle osnovy němec. říšské banky (§ 2.), dle německé vládní a spolkové osnovy a dle návrhů Hoppenstedtových I. i II. není udání místa platebního náležitostí podstatnou, avšak jmenovaných pět osnov německých (obě vládní, obě Hoppenstedtovy a němec. říšs. banky) má v příčině této ustanovení od rakouské osnovy podstatně odchylná, jakož dále uvedeno bude.

Výslovně jest předepsána náležitost tato jako podstatná toliko v zákoně švýcarském čl. 830. ad 6., a to celkem souhlasně s čl. 4. ad 8. něm. a rak. řádu směn. a s čl. 722. ad 8. švýcarského řádu směnečného, pouze s odchylkou co se týče umístění; neboť čl. 830. ad 6. švýcarského zákona vynechal ustanovení čl. 722. ad 8. švýc. z. směn. souhlasné s čl. 4. ad 8. něm. a rak. ř. směn. »pokud zvláštní platební místo uvedeno není.«¹⁰⁵⁾

Vedlejší je náležitost tato dle zákona italského (čl. 339., 342.), dle portugalského (čl. 341.) a rumunského, dle francouzského (čl. 1. ad 4.), dle belgického (čl. 2.), dle španělského (čl. 536.) i dle anglického (čl. 73.

¹⁰⁴⁾ Avšak vůči ustanovení čl. 795. odst. I. nového obč. zák. jest nyní nařízeno to osnov něm. pochybné, podobně jako v ruské osnově, srovn. § 3. str. 29.

¹⁰⁵⁾ Čl. 830. ad 6. švýcars. zákona zní: »Udání místa, kde ček splatným je. Místo u jména neb firmy chekovníka čili trassáta udané, pokládá se i za místo platební i za bydliště trassátovo«. — V příčině umístění má rak. osnova ustanovení zvláštní. — Srovn. dále text.

a čl. 3. odst. 1., 2. směn. ř.). Podobně má se věc dle osnovy nizozemské (čl. 1.), dle zákona japonského (čl. 816., 817.) a argentínského (čl. 800.).

Ve všech těchto zákonech, mimo anglický, nenalézá se vůbec v příčině té ustanovení, kdežto anglický zákon v čl. 3. (k tomu čl. 73.) nařizuje: »Směnka není proto neplatnou, že postrádá místa platebního.«

Funkova osnova (čl. 2. ad a) nařizuje pouze, že ček zníti může buď na místo vydání neb na místo jiné. — Dnešního dne je t. zv. ček distanční (srovn. též § 4.) ve všech zákonech a osnovách připuštěn, pouze s obmezením v Argentíně, kde dle čl. 799. nesmí ček vydán býti na místo v cizí zemi, aneb z cizí země na některou banku v tuzemsku.

Postrádá-li ček udání zvláštního místa platebního, tedy má se dle vládnoucí nauky i dle praxe za to, že je splatný na místě vydání. Tak nařizují též výslovně mnohé zákony a osnovy, zejména výše uvedených pět osnov německých.

Německé osnovy vyslovují totiž zásadu, a to vládní a spolková osnova v § 2, Hoppenstedt I. § 3., II. § 2., osnova říšs. banky § 2., že podobně, jako dle čl. 4. ad 8. směn. ř. pokládati se má místo u jména neb firmy trassáta uvedené i za místo platební i za bydliště trassátovo. Schází-li v cheku místo to, má je zastupovati místo vydání.

Naproti tomu prohlašují německé osnovy (v § 2.) ček umístěný za neplatný, nařizující: »Udání jiného místa platebního činí ček neplatným« (vládní a spolkové osn. § 2., Hoppenstedtovy I. § 3. a II. § 2. a osn. něm. říšs. banky § 2., koneč. odstavec.) — Cohn (XI. str. 407) souhlasí výslovně s ustanovením prvním, avšak rozhodně vyslovuje se proti ustanovení o umístění cheku, a navrhuje zcela správně, aby poznámka umístění pokládala se za nepsanou, a to proto, aby zachováno bylo právo postízné proti indossantům a vydatelí. — Návrh tento zamlouvá se tím více, uváží-li se, že, jakož již častěji podotknuto, je velice prospěšno, ano nutno pro vývoj obchodu chekového, aby zákonnými ustanoveními nemnožily se cheky neplatné. Rovněž právem postrádá Cohn v německých osnovách ustanovení o checích, v nichž více platebních míst je uvedeno, a poukazuje k tomu, že se s cheky takovými zhusta setkáváme v praxi, zejména v Anglii a v Americe, jakož i že theorie podobné cheky připouští (srovn. Cohn u Endemanna III., str. 1153 jakož i v XI. l. c.) — Ostatně ani rakouská osnova nemá ustanovení o cheku s více místy platebními.

Osnova rakouská uchýlila se částečně od těchto právě uvedených ustanovení, obsažených v osnovách německých a ve většině platných zákonů, a to jednak ve prospěch obchodu chekového, jednak však i v neprospěch jeho, ovšem konsekventně s jinými ustanoveními. Osnova ta nařizuje totiž nejprve v § 4., že jako místo platební v cheku může pouze a jedině označeno býti místo takové, v kterém má trassát živnost, neb kde je sběrací místo poštovní spořitelny, odbočná živnost neb filiálka, aneb kde konečně má své sídlo místo odúčtovací, při kterém trassát je zastoupen. Ustanovení to souvisí jednak s nařízením §u 1. o obmezení

passivní způsobilosti chekovní, a má dále též za účel, aby chekový obchod, opíraje se o girové ústavy, dosáhl tím žádoucího rozvoje. Proto ustanovuje též § 4. v odst. 3., že má býti ček, v němž není vůbec místa platebního, aneb jehož místo platební neodpovídá nařízením v odst. 1. § 4. obsaženým, splatným na tom místě, kde ústav, na nějž je vydán, má své sídlo, neb kde má dotčená osoba neb firma, na niž je vydán, svou hlavní živnost (Hauptniederlassung). Rakouská osnova vychází tedy při tom se stanoviska podobného, jaké jsme shledali při náležitosti udání remittenta, že totiž okolnost, není-li v cheku uvedeno místo platební, aneb neodpovídá-li uvedené místo nařízením § 4. odst. 1., nečiní ček neplatným, nýbrž že se v těchto případech má za to, že ček splatným je tam, kde má ústav, na nějž je vydán, své sídlo, aneb osoba neb firma trassátova svou hlavní živnost (Hauptniederlassung).

Osnova rakouská (odst. 2. § 4.) připouští i místní i distanční ček, nařizující, že může býti místo platební rozdílným od místa vydání. Avšak povždy může to býti dle odst. 2. § 4. jen místo takové, ve kterém má trassát svou obchodní živnost (filiálku obchodní živnosti, místo pošt. spořitelny). Výminku připouští osnova rakouská jen tehdy, nalézá-li se na udaném místě platebním ústav odúčtovací, při kterém je trassát zastoupen. — Ustanovení to je vzhledem k tomu, že v Rakousku ústavy poštovní spořitelny nabyly znamenitého rozvoje, zajisté praktické, neb tím umožněno je, aby každé místo, kde je sběrna poštovní spořitelny, sloužiti mohlo za místo platební, je-li trassát členem chekového odboru poštovní spořitelny, a zajisté tím i ústav poštovní spořitelny a zvláště chekový odbor téže značné dochází podpory.

Dle motivů (ad § 4, str. 19) má se též ustanovením tímto zabráníti tomu, aby nepovstaly spory, kdo nésti má výlohy tehdy, když by bylo možno v cheku kterékoli místo platební uvéstí, jakož i vůbec výlohám, které by s ustanovením takovým souvisely. Též by (jakož motivy doslovně uvádějí) jinak banky a bankéřové byli nuceni vymíniti si ve smlouvě chekovní výslovně placení na místě, kde jejich živnost obchodní se nalézá, čímž by opět dán byl podnět ke sporům a jiným komplikacím.

Proto obmezila takto rakouská osnova místo platební, připouštějíc toliko místo odúčtovací, poněvadž na místě takovém, následkem stálého spojení, lze snadno a bez výloh písemně zaplacení cheku provéstí.

Též je dle § 4. odst. 1. umístění cheku možno tehdy, když ústav neb firma, na něj ček vydán jest, má v místě dotčeném filiálku neb odbočný obchod (jakož již výše uvedeno). Není-li na uvedeném místě platebním taková filiálka neb odboční živnost, má se dle odst. 3. § 4. za to, že je místem platebním místo, kde ústav dotčený má své sídlo, aneb dotčená firma neb osoba svou hlavní živnost (srovn. motivy str. 20).

γ) Jako náležitost podstatná uváděna bývá i doba platební,¹⁰⁶⁾

¹⁰⁶⁾ Srovn. k tomu Cohn I., str. 481—487, XI., str. 408—409 a u Endemanna III. str. 1153, pak Kapp, 363, 364 a Mittermaier v Goldschmidt. čas. XXIX., str. 160, 161.

avšak v zákonech nesetkáváme se s nařízením podobným. Pravidlem je, že chek postrádající doby platební je na viděnou splatný. Platí tedy dle toho den, kdy byl chek k vidění předložen, neb den praesentační za dobu platební, a zároveň bývá určena krátká lhůta, ve které chek musí být předložen. —

V mnohých zákonech je obsaženo výslovné nařízení, že je chek na viděnou splatný, tak zejména v Anglii, kde je (dle čl. 73.) chek směnkou vydanou na bankéře a po vidění splatnou, tak i v Belgii (čl. 1., 2.), ve Španělsku a ve Francii (čl. 5. novelly). — V Holandsku musí být chek (Cassiererpapier) nejdéle do 10 dnů po vydání k placení předložen (čl. 222.). Dle čl. 2. nizozemské osnovy je chek vždy na viděnou splatný; ustanovení s tím se nesrovnávající má býti pokládáno za nepsané. — Dle osnovy ruské čl. 580., jest chek na viděnou splatný, byť i to výslovně v cheku, uvedeno nebylo. Ovšem opomenuto vytknouti též případ, když jest v cheku jiná doba splatnosti výslovně uvedena. (Srv. § 3. str. 29.) V Itálii nařizuje čl. 343. odst. 3., že musí býti chek buď na viděnou splatný aneb nejdéle 10 dní po předložení, ustanovení to, které zajisté je velmi praktické (srovn. dále též § 8. k čl. 340. a 342. italsk. zák. a k tomu Cohn XI. str. 408 a Mittermaier l. c. str. 161). — Podobně též zákon v Rumunsku a v Portugalsku, kde čl. 341. § 2. nařizuje, že může být chek splatný po vidění aneb též po určité době, která však nesmí převyšovat 10 dnů ode dne praesentace.

Dle zákona japonského (čl. 816. a 820.) je chek splatný při předložení. —

Zákon švýcarský nařizuje v čl. 833., že chek je i tehdy po vidění splatný, je-li v něm jiné neb není-li v něm vůbec ustanovení. Toto nařízení zákona švýcarského přešlo pak doslovně do rakouské osnovy.

Rakouská osnova ustanovuje totiž v § 5., že »chek je splatný při předložení (na viděnou, po vidění)«, a to i tenkrát, neobsahuje-li v příčině té žádného ustanovení, aneb obsahuje-li ustanovení jiné. Nařízení to souhlasí zajisté i s podstatou a účelem cheku, který, jak jsme v § 4. seznali, rozdílem od směnky není papírem úvěrním neb cirkulačním. — Ustanovení to má býti také — jakož vhodně motivy na str. 29 praví — známkou různící podstatně chek od směnky, neboť kdežto směnka je papírem úvěrním a oběžným, je chek určen k tomu, aby sprostředkoval placení hotovými, a již dle tohoto účelu svého vyžaduje tedy realizace co nejrychlejší.

Tomuto ustanovení rakouské osnovy dlužno též dáti přednost před nařízením osnov německých (totiž osnovy vládní i spolkové a osnovy německé říšské banky).

Kdežto totiž osnova Brunšviccká, Mannheimská, Brunšviccké konference delegátů i nástin Funkův obsahují v definici nařízení, že chek je na viděnou splatný (prvé tři osnovy ad I., nástin Funkův v čl. 1.), a potom ad II. 4., resp. u Funka čl. 2. ad 2. nařizují dále, že chek i tehdy

je splatný při předložení, když ustanovení toho v textu svém nemá, nařizují naproti tomu německá vládní i spolková osnova v § 5. i osnova německé říšské banky v § 6. a Hoppenstedt I., § 4. doslovně: »Chek je splatný na viděnou. Je-li v něm udána jiná doba splatnosti, je neplatný«.

Hoppenstedt v I., § 4. má, jak uvedeno, totéž ustanovení, avšak ve II., str. 28. podotýká sám, že toto nařízení § 5. spolkové osnovy je zbytečným.

Jakož jsme již svrchu častěji podotkli, není zajisté ve prospěchu obchodu chekového, aby množily se ustanoveními zákona cheky neplatné, a zde platí to tím více, poněvadž vůle vydatelem vyslovená dojíti má uznání. —

§ 6.

O převedení cheku.¹⁰⁷⁾

Seznali jsme již svrchu (v § 5. ad *b. a.*), že dle většiny zákonů i osnov připuštěny jsou všechny tři druhy cheku, totiž *recta*-chek, chek na řád i chek majiteli svědčící; tak zejména ve Francii (dle čl. 1.), v Belgii (čl. 2.)¹⁰⁸⁾ v Itálii (čl. 340., 341.), v Portugalsku (čl. 341. § 2.), v Rumunsku, v Anglii (čl. 3., 7., 73), ve Švýcarsku (čl. 832.), v Japonsku (čl. 816—818.), v Argentině (čl. 800. ad 5.) i dle osnovy ruské čl. 578., 579.

Jako pravidlo lze též uvést, a to i v ohledu theoretickém i dle zákonů a osnov, že lze chek na řád znějící¹⁰⁹⁾ povždy indossamentem, a to též indossamentem *in bianco*, převést, kdežto chek majiteli svědčící převádí se pouhým odevzdáním; avšak dle četných zákonů je i chek majiteli svědčící indossovatelný (srovn. k tomu Kapp str. 358, 359, a Cohn l. c.)^{109a)}

Tak zejména též v Anglii a v Americe. — Jak známo připouští směnečný řád anglický i směnky majiteli svědčící. Chek majiteli svědčící převládá v dřívější době rozhodně, kdežto za dnešních dnů všechny tři druhy cheku stejnoměrně jsou připuštěny (čl. 73. a 3. směn. ř. angl.). — Zní-li chek majiteli, lze jej převést buď odevzdáním neb *girem*. Byl-li chek na řád znějící převeden *girem in bianco*, lze jej dále převést pouhým odevzdáním jako chek majiteli svědčící (Cohn I., str. 468, Kapp l. c.).

V Holandsku připouští zákon výslovně toliko chek majiteli svědčící (Cassiererpapier, Cassiererbrief); neboť zní-li papír na řád neb určité osobě, pozbývá vlastnosti papíru pokladního (Cassiererbrief) či pravého cheku, a je to jen pouhá poukázka (*assignatie*).

¹⁰⁷⁾ Srovn. k tomu hlavně Cohn I., str. 473, XI, str. 409 a násl. a u Endemanna III, str. 1154, pak Kapp na j. m. str. 356 a násl. a viz též svrchu § 5.

¹⁰⁸⁾ Dle francouzského zákona čl. 110. a 137. *code de commerce* a dle č. 1. a 27. směn. ř. belgického z 20. května 1872 jsou rekta směnky vyloučeny.

¹⁰⁹⁾ Tak srovn. Cosack (Právo obchodní str. 240), který praví: »toliko jest-li vydatel byl kupcem a papír dotčený zní na řád«.

^{109a)} Pochybností dle ruské osnovy srovn. v § 3. ad L.

Ve všech zemích mimo Holandsko jsou, jak známo, zákonem připuštěny toliko cheky ve způsobě poukázky, a lze tu jako pravidlo stanoviti, že chek znějící určité osobě neb na řád lze převésti indossamentem, podobně jako dle řádu směnečného směnku.

Tak zejména dle italského zákona, kde čl. 340. nařizuje, že chek může převeden býti girem, a to též girem in bianco (k tomu čl. 341.), tak i v Rumunsku a v Portugalsku (čl. 343.). — Tak i starší osnovy, Brunšvická, Mannheimská, Brunšvické konference delegátů vesměs ad V.) a Funkova osnova (čl. 3. a 9.) Též dle zák. skandinávského čl. 9. lze chek indossamentem převésti; avšak indossament musí se nalézati na prvopisu cheku, nikoliv na kopii (srovn. též rak. osn.) a nesmí chek býti převeden na trassáta (srov. rak. o.) Dle osnovy ruské lze chek převésti indossamentem, zní-li na řád (čl. 582.). Srovn. k tomu obšírněji § 3.

Dle osnovy německé říšské banky (§ 7.) může chek ve způsobě poukázky býti převeden indossamentem, nezní-li majiteli. V posledním případě lze převésti chek pouhým odevzdáním (§ 4.), a může též býti každému majiteli vyplacen. — Ve Švýcarsku jsou taktéž veškeré tři druhy cheku připuštěny (čl. 832.), avšak je tu sporno (jakož čteme u Cohna XI., str. 370), zda-li lze chek na určité jméno znějící a klausule na řád postrádající indossací převésti. Po našem náhledu vychází z čl. 832. odst. 1., 836. a 727. švýcars. zák., že lze též chek indossací převésti, nezní-li výslovně na řád.

Jak známo, vychází německý a rakouský směneční řád (a tak i veškeré řády směnečné skupiny německé (srovn. můj spis »Směnka a chek« jakož i německý »Europäische Wechselgesetzgebung«) s jiného stanoviska v příčině indossace než obecný zákon obchodní (čl. 301. a násl.) a nový německý zákon obchodní (čl. 363.). Kdežto totiž dle čl. 9. ř. směn. lze směnku pravidlem vždy převésti girem na jiného, byť i nezněla na řád, jen když není (dle čl. 9. odst. 2.) převedení slovy »nikoliv na řád« neb podobným stejně znějícím výrazem od vydatele zakázáno, lze dle nařízení obec. zák. obchodního (čl. 301. a násl.) i nového německého obchodního zákona (čl. 363.) papíry tam vyznačené (t. zv. sedm papírů zákona obchodního) jen tehdy indossací převésti, zní-li papíry ty výslovně na řád (srovn. k tomu Thöl, Handelsrecht, § 325. a násl. a zejména Cohn u Endemanna III., str. 1108—1124, a hlavně 1110).

Toto stanovisko obchodního zákona přešlo pak především do osnovy rakouské (§ 6.), a podobně přijal ji i Hoppenstedt ve svých návrzích (I. § 5., II. § 3.).

Avšak i osnova rakouská i osnovy německé (říšské banky, vládní i spolková a Hoppenstedtovy) zaujaly ve příčině indossamentu stanovisko též i v jiných ohledech se odchylojící od ustanovení německého a rakouského směnečného řádu. Vládní a spolková osnova německá nařizují totiž především:

a) V čl. 6. odst. 1., souhlasně s čl. 9. směn. ř., že »chek znějící určité osobě neb firmě lze indossamentem převésti, nezakázal-li vydatel

převedení slovy »nikoliv na řád« neb podobným stejně znějícím dodatkem.«

b) Vládní osnova německá pak v čl. 6. odst. 2. nařizuje, že lze i chek majiteli svědčící indossamentem převésti, a že je každý majitel oprávněn první indossament na chek napsati.

Naproti tomu osnova spolková toto druhé ustanovení vynechala, poněvadž lze chek majiteli svědčící převésti na jiného pouhým odevzdáním (srovn. též dále rak. osn.). Avšak dle čl. 13. odst. 2. spolkové osnovy je též každý, kdo chek majiteli svědčící svým jménem neb svou firmou na zadní straně podpíše, zavázán ze zaplacení cheku. Toto ustanovení nevztahuje se však na trassáta či chekovníka (jehož indossament totiž dle § 6. vládní i spolkové osnovy je neplatným; srovn. k tomu § 13. odst. 3. spolkové osnovy a souhlasně Hoppenstedt II. str. 28.).

Rakouská osnova (čl. 6.) však ustanovuje:

a) že chek lze jen tehdy, zní-li na řád, indossamentem převésti; jestliže to konsekvence právní povahy a účelu cheku (jakož jsme v čl. 4. seznali), který není papírem cirkulačním jako směnka.¹¹⁰⁾ Dle čl. 6. odst. 1. rak. osnovy je úmluva tomu odporující nezávazná, a indossament psaný na chek, který nezní na řád, nemá účinku dle práva chekového.¹¹¹⁾

S rakouskou osnovou souhlasně navrhuje Hoppenstedt (I. § 2., II. § 3.), že chek, zní-li na řád, lze indossamentem převésti (srovn. k tomu I., str. 11 a násl., II., str. 28 a násl.).

b) Dle čl. 1393. a 427. obec. zákona obč. převádí se vlastnictví k papíru majiteli svědčícímu dle práva rakouského pouhým odevzdáním papíru (srovn. obšírněji Randa, »Právo vlastnické«, II. vyd., jakož i mé články v »Právniku« z r. 1890). Není tedy potřebí k převedení cheku majiteli svědčícího na jiného teprve indossace, a ani se nezamlouvá ustanovení takové též proto, poněvadž by dalo podnět toliko ke komplikacím a znesnadňovalo by jen obchod chekovní (srovn. k tomu praktické důvody u Hoppenstedta I., str. 12, II., str. 28 a rak. motivy str. 20).

Co se týká cheku na určité jméno znějícího vychází rakouská osnova dle motivů str. 20 s toho stanoviska, že odůvodněno je vyloučení indossamentů tím, že vydatel cheku má úmysl, aby chek od osoby prvního majitele, t. j. remittenta odloučen nebyl, a zůstal tedy v remittentově vlast-

¹¹⁰⁾ Při směnce je pravidlo, že ji lze vždy, není-li to vydatelem výslovně zakázáno, indossamentem převésti, jest to právě konsekvence toho, že směnka jest papírem cirkulačním. Srovn. též Grünhut, Směneční právo II., str. 84 a násl.

¹¹¹⁾ S tím souhlasí zejména též Wendt na j. m. str. 140, 141, naproti tomu srov. čl. Dra. Riemera v Österr. Gerichtszeitung č. 37. z r. 1896, který má za to, že tento poslednější přídavek v § 6. rak. osnovy je zbytečným, poněvadž chek znějící na řád sám o sobě takto označen je jakožto girovatelný papír. Tomu odporující ústní úmluva naproti osobě třetí účinku nemá, písemní pak vůči tomu, že chek zní výslovně na řád, byla by absurdní. — Po našem náhledu může se jednati o ústní úmluvu, kdež by ovšem dle čl. 20. ad 8. rak. osn. (srovn. čl. 82. ř. směn.) z toho vzešla majiteli námitka toliko proti bezprostřednímu předchůdci.

Dr. Pavlíček: Chek ve vědě a zákonodárství.

nictví. Proto nemá (dle § 6. odst. 2.) indossament na jiný chek než na řád znějící psaný účinků chekoprávních.

Co se týká cheku majiteli svědčícího, tu po našem náhledu není skutečně potřebí, aby chek takový převáděn byl teprve girem na jiného, co se však týká cheku na určité jméno znějícího, dáváme přednost ustanovení čl. 9. odst. 1., neb chce-li vydatel skutečně, aby chek nebyl odloučen od prvního majitele dle práva chekového, má možnost přídavkem »nikoliv na řád« neb podobným (tak jako dle čl. 9. ř. směn.) toho dosíci.

Naproti tomu, jak jsme uvedli, lze chek vždy, zni-li na řád, dle rakouské osnovy girem převést, a úmluva tomu se přičítá nemá právního účinku. — Německé osnovy, vládní i spolková, dle čl. 6. odst. 2. a rakouská osnova čl. 7. nařizují dále, že tu platí ostatně zásady řádu směnečného ve příčině indossamentu; zejména ustanovuje § 7. rakouské osnovy,¹¹²⁾ že dlužno se táhnouti k směnečnému řádu ze dne 25. ledna 1850, co se týká formy indossamentu (čl. 11. — 13. ř. směn., takže též giro in bianco je připuštěno), dále co se týká zákazu dalšího provedení (čl. 15. ř. směn.), legitimace majitele cheku indossovaného a zkoušení této legitimace (čl. 36. ř. směn.), jakož i stran závazku k vydání papíru (čl. 74. ř. směn.).

Dle rakouské osnovy převádí se (dle ustanovení čl. 6. odst. 3.) indossamentem nejen vlastnictví k cheku, nýbrž i veškerá práva z papíru toho na indossatára, obzvláště též právo směnku dále indossovati (jako dle 1. odstavce článku 10. řádu směnečného s obmezením dle článku 15. řádu směnečného výše vytknutým), a podobně obsahuje indossament na cheku psaný, též obdobně jako u směnky, nový, samostatný slib platební (srovn. dále § 15. rak. osnovy), na kterémž slibu zakládá se pak zejména i vyloučení námitky ex persona indossantis (dle čl. 20. ad 8. rak. osnovy podobně jako dle čl. 82. ř. směn., srovn. k tomu obšírněji dále § 13. spisu). Též přijala rakouská osnova tím, že odvolává se v čl. 7. výslovně na čl. 15. ř. směn. ustanovení téhož o t. zv. *rectaindossamentu* (srovn. svrchu).

Jinak německé osnovy, které (srovn. čl. 6. i vládní i spolkové osnovy) táhnou se toliko k §§ 11.—13., 36. a 74. ř. směn. (srovn. svrchu). Obě osnovy německé, vládní i spolková, netáhnou se též k čl. 10. odst. 1. ř. směn. a nemají též, jakož nalézáme v rakouské osnově čl. 6. odst. 3., výslovného k tomu se táhnoucího ustanovení. Zdá se, že se tak stalo jednak proto, že ustanovení to o převodu vlastnictví i veškerých práv z papíru indossací na indossatára samo sebou se rozumí, a jednak též asi vůči ustanovením dalším, zejména čl. 13. (srovn. dále).

¹¹²⁾ Čl. 15. směn. ř. ustanovuje, že, je-li v indossaci další převod slovy »nikoliv na řád« nebo podob. zakázán, nemají ti, na něž směnka z ruky indossovatele přešla, proti indossantovi žádného práva postízného. — Německé osnovy a to osnova říšské banky, osnova vládní a spolková, odvolávají se tu v čl. 6. souhlasně s čl. 305. obec. zák. obchodního a s čl. 365. nového obchodního zák. němec. pouze na čl. 11.—13., 36 a 74. ř. směn., nikoli však ne čl. 15. jak osnova rakouská. Srovn. též dále text.

Obě německé osnovy vládní i rakouská osnova nepřijaly ustanovení čl. 16. ř. směn. o t. zv. *indossamentech postupních*, t. j. když byla směnka indossována po uplynutí lhůty protestní pro nezaplacení, buď že byl protest učiněn aneb nikoliv. Německé osnovy nepřijaly též nařízení čl. 17. ř. směn. o *indossamentu in procura* čili k vybrání platu, kdežto rakouská osnova ustanovení toto dle čl. 20. ad 3. přijala, jakož dále ještě jest rozvedeno (srovn. § 13.). — Ovšem bylo by bývalo přehlednější, kdyby byla rakouská osnova ustanovení čl. 17. ř. směn. místo v § 20. ad 3. v § 7. uvedla.

Co se týká indossamentů postupních, dlužno zajisté s ustanovením tímto německých osnov i osnovy rakouské souhlasiti, neboť podle účelu a podstaty cheku má doba trvání papíru toho býti krátká, neboť chek je zajisté jen prostředkem pro hotové zaplacení a má, jak jsme v § 4. seznali, sprostředkovati placení hotovými, vyžaduje tedy již proto jen krátký oběh a rychlou realizaci (srovn. též rak. motivy str. 21.). — Podobně zajisté správné a pro vývoj obchodu chekového výhodné je přijetí ustanovení čl. 17. o *indossamentu* k vybrání platu, čili *in procura*, a bylo by záhodno bývalo, aby německé osnovy podobně jako osnova rakouská, ustanovení to byly přijaly, jak též Hoppenstedt ve II. § 15. ad 2. učinil, a jakož i Cannstein str. 84. a Cohn XI., str. 411. za přijetí ustanovení toho se přimlouvají.

Avšak i německé osnovy i osnova rakouská obsahují důležité odchylky, co se týká indossamentu,¹¹³⁾ od nařízení ř. směnečného, a to:

1. Vyloučeno je i v německých osnovách (§ 6. in fine) i v osnově rakouské (§ 6. odst. 4.) ustanovení čl. 10. odst. 2. ř. směn., které nařizuje, že též na *trassáta* může směnka platně býti indossována, a že ji též opět dále indossovati může.

Byl-li chek na *trassáta* neb chekovníka indossován, ukončil též tím oběh svůj, neb indossament takový pokládá se dle rak. osnovy § 6. odst. 4. za kvitanci, kdežto dle německých osnov § 6. in fine je indossament tento neplatný; a též *trassát* nemůže chek dále indossovati neboť indossament takový je i dle německých osnov i dle osnovy rakouské neplatný.

Rakouská osnova jakož i německé osnovy vládní trvají konsekvantně při zásadě, že chek, sprostředkující podle svého účelu placení hotovými vyžaduje rychlé praesentace i realizace, že tedy nemá oběh cheku býti prodlužován, poněvadž se tím chek degeneruje v obligaci směnečnou. Další praktické důvody pro ustanovení to uvádí Hoppenstedt l. c. a též rakous. motivy str. 21. — Hoppenstedt ostatně navrhuje ve svých osnovách v I. § 8., ve II. § 5. ustanovení ve smyslu rakouské osnovy, že totiž giro na *trassáta* má se pokládati za kvitanci. Srovn. u téhož I. str. 3., II. str. 29.

¹¹³⁾ Ruská osnova postrádá, jak jsme v § 3. uvedli, podrobnějších ustanovení a zejména i poukázání k zákonu směnečnému. Tak zejména: lze-li indossovati chek na *trassáta*, musí-li býti psán indossament na prvopisu cheku, je-li indossament *per procura* připuštěn, lze-li indossovati chek majiteli svědčící a j. více.

a u Cohna XI. str. 410., kdež se navrhuje, aby v německých osnovách místo neplatnosti indossamentu na trassáta ustanoveno bylo, že takové giro podléhá poplatku jako směnka. — Jinak Cannstein (str. 85.), který souhlasí s ustanovením německých osnov, že giro takové je neplatné. — Po našem náhledu správným a výhodným je ustanovení rakouské osnovy nejen z důvodů výše uvedených, nýbrž i proto, poněvadž, jak již častěji podotknuto, není rozhodně ve prospěchu rozvoje obchodu chekového, aby se množily neplatné papíry neb neplatná jednání právní.

2. Dle § 7. in fine rakouské osnovy, jakož i dle § 6. obou německých vládních osnov nemá indossament psaný na přepis cheku účinku dle práva chekovního, odchylkou od ustanovení čl. 11. ř. směn., kterýž nařizuje, že indossace musí na směnku, přepis téže, neb na list s touto smenkou neb přepisem spojený (allonge) napsána býti. — Naproti tomu je souhlasné s čl. 14. ř. směn. ustanovení rakouské osnovy v § 15., že totiž indossant, připojil-li k indossaci poznámku »bez závazku«, »bez obliga« a podobné ohrazení, je pak prost závazku ze své indossace. Rovněž tak ustanovují i osnovy německé (v § 13. osnovy vládní i spolkové), a Hoppenstedtovy návrhy v I. § 12. a ve II. § 9.

3. Jak již svrchu uvedeno a zde toliko pro celistvý přehled opakováno jest, nepřijaly německé osnovy (dle § 6.) ustanovení čl. 17. ř. směn. o indossamentu k vybrání platu, kdežto rakouská osnova v § 20. ad 3. a souhlasně i Hoppenstedt ve II. § 15. ad 2. toto ustanovení řádu směnečného přijaly, považující je za výhodné pro usnadnění a rozvoj obchodu chekovního. Podobně Cannstein l. c. str. 84.

4. Rakouská osnova připouští, jak jsme také svrchu podotkli, v § 7. ustanovení čl. 15. ř. směn., dle něhož nepřisluší v případě tom, je-li o indossaci další převod slovy »nikoliv na řád« aneb podobně zakázán, na něž směnka z ruky indossatára pak přešla, proti indossovateli práva postihu (»rekta indossament«), kdežto německé osnovy ustanovení to vylučují (srovn. § 6. osnov těch, kde čl. 15. ř. směn. přijat není, nýbrž toliko čl. 11.—13., 36. a 74.; podobně též čl. 4. osnovy německé říšské banky).

5. V rakouské osnově, ani v osnovách německých není výslovně rozřešena otázka, jaké účinky má indossament psaný po zamítnutém vyplacení cheku (jakož Cohn XI., str. 411. uvádí); nám však zdá se, že vyloučením čl. 16. ř. směn. i v německých vládních osnovách i v osnově rakouské (jakož jsme svrchu již uvedli) otázka tato je již nepřímou zodpověděna.

6. Jak jsme již podotkli, nařizuje rakouská osnova výslovně v § 6. odst. 3., že indossací přecházejí veškerá práva z cheku na indossatára, zejména též právo chek dále indossovat. Německé osnovy však zajisté podle vzoru osnovy německé říšské banky (§ 7.), nepřijaly v § 6. toto ustanovení článku 10. řádu směnečného a postrádají též v příčině té výslovného ustanovení dle všeho proto, poněvadž právní účinky indossace

zajisté vycházejí z ustanovení jiných, zejména o postihu, a nařízení takové není proto nutné. (Srovn. též § 13. německé vládní a německé spolkové osnovy.)

§ 7.

O přijetí cheku. (Akceptace.)¹¹⁴⁾

V § 8. rakouské osnovy se nařizuje, že přijetí (akceptace) cheku nemá místa; byl-li chek přijat, má se za to, jako by poznámka taková vůbec nebyla psána.

Otázka, lze-li chek přijati, je velice sporná a různé nalézáme tu náhledy v theorii, i v zákonech a osnovách. — Pokládá-li se chek toliko za zvláštní druh poukázky, tedy se stanoviska obecného práva o poukázkách (srovn. Wendt l. c.) není pak důvodu, aby se akceptace cheku vylučovala.¹¹⁵⁾ Přihlíží-li se však k národohospodářskému účelu cheku a k jeho povaze, zejména k tomu, že má sprostředkovat placení hotovými a že není jako směnka papírem úvěrním a oběžním či cirkulačním, pak je vyloučení akceptu odůvodněno, a to tím spíše, poněvadž upravení právních účinků přijetí bylo by velice nesnadné; neb právní účinek uznání, jako při poukázce dle čl. 301. obecného zákona obchodního, je vlastně právně nezávazným, kdežto účinky právní obdobné dle řádu směnečného musily by míti v zápětí podstatnou změnu poměru právního mezi vydatelem a trassátem, čímž by zásada o smlouvě chekovní, jakožto stěžejním základem cheku a obchodu chekového, velice trpěla (srovn. též rakouské motivy k § 8. osnovy). —

Především dlužno podotknouti, že mimo pravý akcept je v mnohých zemích v obyčeji jakési nepravé přijetí cheku, jakýsi to surrogát akceptu, tak zejména v Anglii t. zv. »marking«, v Sev. Americe t. zv. »certifikace«, ve Francii »visum« (poznámka to vidění; srovn. též belgický řád směn., čl. 22. ze dne 20. květ. 1872 a podobně i ruskou osnovu řádu směn. čl. 49., v mém spise »Směnka a chek«, ve kterýchž taktéž vedle předložení k přijetí směnky jedná se o předložení k vidění a k poznámce o vidění, čl. 22. belg. ř. směn. odst. 4. »son acceptation, ou son visa«).¹¹⁶⁾

Podobná je t. zv. agnosce, v Německu a částečně v Rakousku obyčejná. Nejbližší a nejpříbuznější s akceptací je certifikace americká a an-

¹¹⁴⁾ Srovn. mimo jiné Cohn n. j. m. III. str. 123.—139. a též u Endemanna (přir. kn.) III. str. 1157. Kapp na j. m. str. 396, Birnbaum a j. m. str. 20. a j. více. Srovn. též zajímavé statě u Wendta na j. m. str. 9, str. 155 a j. v.

¹¹⁵⁾ Nový německý obchodní zákonník v čl. 363. nemá ustanovení o přijetí poukázky, avšak proto, poněvadž přijetí to, jak již na jiném místě uvedeno, v novém německém občanském zákonníku je upraveno.

¹¹⁶⁾ Wendt ve spisu uvedeném str. 229 a násl. má za to, že vyloučení akceptu v osnovách je toliko návrhem do budoucnosti.

glický marking, kdežto ostatní uvedené poznámky dle svých účinků právních nejsou způsobilé přijetí cheku nahraditi (srovn. též dále). —

Co se týká akceptace pravé, tu lze tvrditi, že pravidlem není obvyklou, ačkoli jen velmi málo zákonů ji výslovně zakazuje.

Tak zejména nařizuje švýcarský zákon v čl. 834. »Předložení cheku k přijetí nemá místa.« Tak jest též dle zák. sk a n d. čl. 8. přijetí cheku vyloučeno a nemá žádného právního účinku. Srv. též § 3. str. 26.

Podobně je též dle italsk. zák. přijetí cheku nepřípustné, jakož vychází z čl. 341., v němž netáhne se zákon k ustanovením italsk. směn. ř. o přijetí směnky a podobně i dle zák. rumunského. Zákon portugalský nemá v příčině té žádného ustanovení; čl. 343. nařizuje toliko, že platí ustanovení o vydané směnce též pro chek potud, pokud nepříčí se povaze a podstatě cheku. Čl. 342. zákona portugalského vynechal kromě toho též poznámku o vidění, kterou čl. 342. zákona italského obsahuje, a která se týká t. zv. cheků na vidění, teprv po určité lhůtě splatných. Tuto odchylku od italského zákona lze vysvětliti tímž způsobem, jako úchytku týkající se passivní způsobilosti chekovní, že totiž obě tato ustanovení zavedena byla teprvé královským nařízením ze dne 31. října 1882, jakož též zřejmo jest z textu italského zákona u O. Borchardta (str. 89, 90 text původní, 242, 243 text německý). Též v starším obchodním zákoníku portugalském nebylo o přijetí cheku vůbec ustanovení, a bylo tedy ustanovení to i v theorii i v praxi připuštěno.

Poněvadž dle anglického zákona, jak jsme seznali, je chek toliko směnkou vydanou na bankéře a při předložení splatnou (článek 73.), a poněvadž dle čl. 73. odst. 2. platí pro cheky veškerá ustanovení řádu směnečného, není-li v čl. 74.—82. něco jiného nařízeno, a poněvadž pak v člancích těchto jedná se toliko o odmítnutí zaplacení a o praesentaci k placení (čl. 74., 75.) a dále (v čl. 76.—82.) pouze o cheku křížovaném, je zřejmo, že dle anglického zákona je přijetí cheku připuštěno. — Vedle akceptu je v Anglii, jak známo, též t. zv. »marking« v obyčeji, vznikloť při praxi anglických bankéřů, zastoupených u londýnského Clearing- House. Poznámkou touto nabývá chek jednak jakési priority (přednosti), má však poznámka ta též účinek právní potud, že považuje se za uznání cheku, a to i co do pravosti podpisu, i co do okolnosti, že vyplacení cheku je náležitě kryto. — Od poznámky té rozdílná poznámka je t. zv. »cancelling.« Tato poznámka povstala taktéž při londýnském Clearing-House, a není vlastně surrogatem akceptu cheku, nýbrž toliko znamením, že dotčený chek může býti vyplacen, má tedy důležitost jen pro vnitřní obchod bankéřův jakožto poznámka knihvedoucího pro pokladníka, že chek může vyplatiti.¹¹⁷⁾ Ruská osnova se o přijetí cheku nezmiňuje.

Ve Francii neobsahuje zákon o cheku z r. 1865 ustanovení o přijetí; poněvadž není akceptace zakázána, dlužno za to míti, že je přípustná, ač

¹¹⁷⁾ Srovn. k tomu zejména Cohn v Čas. III., str. 123 a násl. a též u Endemanna III., str. 1157, pak Kapp u Goldschmidta l. c. str. 395. a násl.

jinak neobvyklá. Právní účinky akceptů jsou však velice sporny; kdežto dle náhledu jedněch má přijetí účinek avalu, je dle náhledu jiných akceptace toliko ručením dle čl. 2011 Code civil. — Mimo to je ve Francii též poznámka vidění obvyklou, její právní účinky jsou však rovněž sporny; dle převládajícího náhledu nemá poznámka ta vůbec právního účinku (srovn. k tomu obšírně Cohn III., str. 134, u Endemanna III., str. 1157 a zejména poznámku 133.).

Podobně jako francouzský nemá i zákon belgický žádného ustanovení o přijetí cheku, a je tudíž akceptace v Belgii připuštěna a ostatně též obvyklá, má však tu účinky dle práva směnečného (srovn. též dále). —

V Severoamerických státech je akceptace cheku připuštěna, není však obvyklá; za to je tam v obyčeji t. zv. certifikace (certifying), podobná anglické poznámce marking. Poznámka tato obsahuje slovo »dobře« (good, gut), a je vlastně uznáním správnosti, podobná tedy t. zv. agnoscí, poněkud obvyklé v Německu a v Rakousku;¹¹⁸⁾ ostatně jsou právní účinky této certifikace sporné.

V Holandsku dlužno v příčině té opět činiti rozdíl mezi vlastním chekem, jenž jak známo vždy musí svědčiti majiteli (čl. 221, 229) a mezi poukázkou na řád znějící (assignatie, čl. 210—220). Při obou těchto papírech je akceptace obvyklá; avšak čl. 214. odst. 2. činí při poukázce výslovně rozdíl mezi akceptací a poznámkou vidění, ustanovuje, že pouhá poznámka vidění bez výslovného přijetí nemá právních účinků akceptace. — O přijetí vlastního cheku, čili papíru pokladničního, nemá zákon obchodní (v článku 221 až 229) vůbec ustanovení.

Z toho dovozuje se, že přijetí poukázky má též právní účinek jako přijetí směnky, kdežto přijetí vlastního cheku čili pokladničního papíru nemá účinku směnečného akceptu, nýbrž toliko význam avalu (srov. zejména Cohn III., str. 137).

Dle čl. 4. nizozemské osnovy nelze přijetí cheku žádati, byl-li však chek přijat, má to též účinek jako přijetí směnky.

Dle čl. 840. zákona argentínského není potřebí, aby byl chek přijat, a podobně nařizuje čl. 819. zákona japonského: »Není potřebí, aby byl chek přijat neb protest o něm učiněn.«

V Německu není sice přijetí cheku zakázáno, avšak není též obvyklé (srovn. u Kappa str. 397 a spisy tam v pozn. 243 uvedené, pak u Cohna l. c.), a podobně má se věc i v Rakousku; ano stanovy vídeňského spolku saldovního ustanovují souhlasně se stanovami berlínského místa odúčto-

¹¹⁸⁾ V rakouské anketě z r. 1894 zasazoval se člen ankety Pallitschek (dle prot. str. 126) o to, aby též v Rakousku tato certifikace byla zavedena, poukazuje k tomu, že je táž v Severní Americe velice oblíbená a rozšířena. Člen Kuczinski navrhol vynechání čl. 7. rak. osn., dle něhož je přijetí cheku vyloučeno, a to tím spíše, poněvadž prý obvyklá t. zv. certifikace je pro důvěru v ústav ten a tedy i pro rozvoj cheku velice výhodná (prot. str. 123). —

vacího (srovn. tyto u Kocha, Gutachten, str. 20), že není přípustěno, aby byl ček přijat (srovn. též motivy rak. str. 21).

Ze starších osnov připouští přijetí cheku osnova Brunšvícká ad IV., též Mannheimská ad IV. 1., naproti tomu vyslovuje se Funk proti připuštění akceptace, dle čl. 10. své osnovy, který zní: »Ček nelze akceptovati« a k tomu v motivech str. 27: »Poněvadž ček není papírem úvěrním neb cirkulačním, poněvadž by jinak nebylo lze poskytnout mu výhod kolkových a dále i privilej cedulové banky mohla by se takto připuštěním přijetí cheku obcházeti, neboť ček rovněž jako bankovky zní pravidlem na okrouhlou sumu peněžní, nelze přijetí cheku připustiti.« — Obě nejnovější osnovy německé, vládní i spolková, nařizují rovněž (v § 7.), že »přijetí cheku přípustěno není,« a že se má poznámka taková na cheku napsaná pokládati za nepsanou. — Hoppenstedt v osn. I. § 9. souhlasí s § 7. německé osnovy vládní, avšak ve své osn. II. str. 29 podotýká k tomuto ustanovení § 7. osnovy spolkové, že nařízení to, které jinak schvaluje, je zbytečným, poněvadž pro ček postačí ustanovení zákona kolkového, dle něhož ček přijatý aneb jinou podobnou poznámkou opatřený podléhá poplatku kolkovému.¹¹⁹⁾

Co se týká právních účinků přijetí cheku, panují o tom i v theorii i v praxi v rozličných státech různé názory.

Ve Francii připisují někteří právníci, jak jsme již svrchu uvedli, přijetí cheku účinek avalu, avšak dle převládajícího názoru má přijetí toliko účinek rukojemství dle čl. 2011. a násl. Code civil. Ještě pochybnějším je účinek t. zv. visa; právní moci nelze však poznámce takové připisovat.

V Belgii má přijetí cheku dle názoru některých právníků právní účinek jako přijetí směnky, dle jiných však jako aval. (Srovn. čl. 31., 32. belg. ř. směn., k tomu Cohn v čas. III. I. c.)¹²⁰⁾

¹¹⁹⁾ Ustanovení nového němec. obč. zákoníka ve spise pamětním str. 441 ukazuje v příčině akceptu cheku majiteli svědčícího na čl. 779. a 792. nového obč. zákoníka pro říši německou. (»Das Accept eines Inhaberchecks wird durch den § 779 des bgl. Gesetzb. ausgeschlossen, was auch vom Standpunkte des Checkrechtes als ein angemessenes Ergebnis zu betrachten ist. In Ansehung derjenigen Checks, welche auf eine bestimmte Person oder den Inhaber lauten, wird der § 792 bgl. Gesetzbuches entsprechende Anwendung finden können.«) Nový němec. obč. zákoník jedná v čl. 784. o přijetí poukázky, nový pak obchodní zákoník německý vynechal v čl. 363. odstavec o přijetí poukázky, poukazuje na zákoník občanský.

¹²⁰⁾ Jak známo, ustanovuje belgický řád směn. v čl. 31., 32 (podle vzoru francouzského zák. čl. 141., 142.) zvláštní druh závazku směnečného jako avalu (srovn. též poněkud podobné ustanovení v italském řádu směn. čl. 273., 275.), jakož také ze směn. řádu belgického čl. 10. vychází. Zvláštnost tohoto ustanovení směn. ř. belgického záleží v tom, že jednak nemusí rukojemství toto nutně psáno býti na směnce, nýbrž že může zakládat se též na zvláštní listině (čl. 31. belg. ř. směn.), a dále že (jako dle čl. 142. franc. zák.) je závazek směnečný avalisty stejný se závazkem vydatelovým a indossantovým (čl. 32. belg. ř. směn.), kdežto dle ostatních zákonů směnečných kryje se závazek směnečného rukojemě celkem se závazkem osoby, za kterou rukojemství učiněno

V Anglii má přijetí cheku, jak jsme již seznali, též účinek, jako přijetí směnky (čl. 73. ř. směn.), kdežto poznámka marking celkem zakládá toliko jakousi prioritu a uznání.

Jinak ve Spojených státech severoamerických. Tam není sice, jak již též svrchu podotknuto, přijetí cheku obvyklým, avšak za to příkládán certifikací též právní účinek jako směnečné akceptaci, ano dle rozhodnutí nejvyššího soudu má se pokládat tato certifikace (jakož čteme u Cohna III., str. 131., pozn. 37.) přímo za surrogát placení, t. j. má se pokládat za to, že banka, na niž ček vydán je, certifikací papír ten vlastně již vyplatila, a toliko obnos dotčený pro majitele cheku v uschování vzala. Jak však u Cohna (Endemann III., 1157 pozn. 133) čteme, má prý nejnověji vydán býti zákon proti certifikaci cheku.

V Německu¹²¹⁾ a podobně dosud v Rakousku, nelze naprosto příkládat přijetí cheku, pokud je obvyklým, právního účinku směnečného akceptu. Přijetí cheku může míti jen ten účinek, že trassát čili chekovník následkem přijetí toho zavázán je vyplatiti ček bez výminky a beze všech námitek, zejména bez ohledu na to, stalo-li se vydání podle úmluvy a je-li vyplacení náležitě kryto, jakož vychází z obecných zásad právních a zejména i z ustanovení zákona (čl. 301. obč. z. a čl. 1407. obec. z. obč.). — Nový obchodní zákon německý vynechal v čl. 363., jakož jsme svrchu v poznámce 119. již stručně podotkli, ustanovení nového občanského zákona německého čl. 784., dle něhož poukázaný přijetím poukázky zavázán je k plnění a může jen takových obran použití, které týkají se platnosti přijetí, neb které vyplývají z obsahu poukázky neb z obsahu přijetí, aneb konečně které mu přímo proti věřiteli přísluší.

Přijetí poukázky musí se dle německého obč. zákoníka (který jen o písemné poukázce jedná [čl. 783.], kdežto ústní poukázka dle motivů II. str. 556 a pamětního spisu str. 140 řídí se dle obecných zásad právních a dle vůle stran) státi písemně na poukázce; bylo-li toto přijetí poukázky psáno dříve, než byla tato věřiteli odevzdána, nastává účinek přijetí teprve po odevzdání poukázky.

Ustanovení rakouské osnovy o cheku (§ 8.) souhlasí celkem s nařízením německých osnov vládních (srovn. svrchu) a zní: »Přijetí cheku nemá místa, a poznámka taková pokládá se za nepsanou.« Toto ustanovení souhlasí zajisté s podstatou a účelem cheku, jakož i odpovídá zásadám v osnově vysloveným, neb má ček, rozdílem od směnky, sprostředkovati placení hotovými, má tedy míti jen kratičkový oběh, a vyžaduje také, má-li býti surrogátem placení, aby byl pohledáním pro vydatele

bylo. Tak srovn. čl. 87. odst. 2. skandinávského ř. směn., čl. 111. ruské osn., čl. 274. italského ř. směn., čl. 808. švýcarského zák., podstatně souhlasně s čl. 81. něm. a rak. ř. směn. —

¹²¹⁾ Dle nástinů Brunšvíckého a Mannheimského (ad IV. 1.) práv je každý, kdo ček jako vydatel, indossant neb příjemce podpíše, ze zaplacení (dle Funka, článku 3. toliko jako vydatel neb indossant).

u trassáta volným řádně kryt; připuštěním přijetí cheku utrpěl by právní poměr mezi vydatelem a trassátem (srovn. § 10. osnovy a dále § 11. spisu) podstatnou změnu, protož docela správně rakouská osnova (dle motivů str. 31.), odchylkou od čl. 301. obec. zák. obch., nepřipouští přijetí papíru toho.

K těmto důvodům dlužno nutně ještě připojit v motivech obsažený závažný důvod, že by připuštěním přijetí obchod chekový velice trpěl, poněvadž by pak musel rozdílný býti činěn mezi chekem přijatým a chekem nepřijatým.

§ 8.

O předložení cheku k zaplacení a o lhůtách praesentačních.¹²²⁾

Lhůty k předložení cheku jsou v zákonech a osnovách velice různé. — Chek určen je k tomu, aby sprostředkoval placení hotovými, a není zejména jako směnka papírem cirkulačním. Již z toho následuje, že je nutno, aby umožněno bylo majiteli cheku, by si mohl co nejdříve vyzdvihnouti obnos chekový z pohledávání pro vydatele u trassáta volného, aby tedy lhůty k předložení cheku byly co možná nejkratší; avšak s druhé strany vyžaduje stanovisko národohospodářské, aby vyplacením cheku více závazků hladce a snadně bylo zrušeno, aby tedy chek prošel více rukama (srovn. též rak. motivy str. 22, dále zajímavé úvahy u Wendta str. 13 a násl., k tomu Cohn u Endemanna III., 1141 a násl., 1156 a násl. a Rieszer v Goldschmidtově čas. XL., str. 310 a j. v.).

Jest tedy věci zákonodárství, aby sprostředkovalo mezi těmito oběma sobě částečně odporujícími účely, a je tedy docela přirozeno, že ustanovení o lhůtách k předložení cheku dopadla v zákonech a osnovách rozličných států velice různě.

Dle zákona francouzského musí majitel chek předložiti do 5 dnů, čítaje v to den vydání, je-li papír ten splatný na místě vydání, jinak do 8 dnů; nestalo-li se tak, pozbývá majitel práv postižných proti indossantům a též i proti vydateli tehdy, odpadlo-li uplynutím lhůty té vinou trassátovou krytí cheku (srovn. čl. 5. zák. franc.).

Dle belgického zákona má býti chek předložen k placení, je-li splatným na místě vydání, do 3 dnů, den vydání v to počítaje, jinak do 6 dnů. Nedodrží-li majitel lhůty té, pozbývá práv postižných proti indossantům, proti

¹²²⁾ Cohn pokládá ustanovení lhůty k předložení cheku jakož i nařízení o právu postižném za hlavní bod, pro který je nevyhnutelno, aby vydán byl zákon chekový, neboť v příčině této nemůže dle téhož ani úmluva cheková ani obyčej obchodní mezeru práva dnešního vyplniti (srovn. týž ve XII. str. 97). — Dle Cosacka (Právo obch. str. 238) musí chek podle obyčeje obchodního předložen býti trassátovi k placení v kratičké lhůtě, t. j. nejdéle v týdnu, jinak není trassát, byť i byl podle smlouvy chekovní k přijetí cheku zavázán, povinen chek vyplatiti.

vydateli pak tehdy, odpadlo-li uplynutím lhůty krytí cheku (čl. 4. zák. belg.). —

Zákon hollandský nařizuje, aby poukázka na řád, tedy nepravý chek, předložena byla do 1—3 měsíců, bydlí-li trassát v téže obci, jinak do 3 měsíců (čl. 213., 214. obch. z.), pravý chek však (či pokladní list, vždy svědčící majiteli) musí býti předložen nejdéle do 10 dnů, den vydání v to nečítaje (čl. 222. obch. z.). — Vydatel musí však, byl-li následkem toho závazku svého sprostěn (čl. 223. a srovn. též dále) krytí cheku postoupiti majiteli (čl. 224.); po uplynutí lhůty výše uvedené pomine totiž závazek vydatelů pravého cheku. Nebyl-li však chek kryt, trvá závazek vydatelů i na dále (čl. 223.). — Nástupci vydatelů, kteří papír ten k zaplacení jinému postoupili (čl. 225.), právi jsou po 3 dny, den převodu v to nečítaje, tomu, na koho byli papír převedli.

Dle osnovy nizozemské musí býti chek do 7 dnů k placení předložen, neboť jinak pozbývá majitel práv postižných proti indossantům, proti vydateli pak tehdy, jestliže tento opomenutím včasného předložení cheku byl poškozen (čl. 5.).

Dle zákona švýcarského musí býti chek předložen k placení do 5 dnů, je-li splatným na místě vydání, jinak do 8 dnů. Opomenul-li majitel cheku předložiti jej v době určené, pozbývá práv postižných proti indossantům, proti vydateli pak tehdy, když týž následkem opomenutí toho byl poškozen (čl. 834. ad 2. a 835.).

Dle čl. 242. italského zákona je majitel cheku povinen papír ten, je-li splatným na místě vydání, předložiti do 8 dnů, jinak do 14 dnů, den vydání v to nečítaje; neučinil-li tak, pozbývá práv postižných proti indossantům, proti vydateli pak tehdy, byla-li tomuto po uplynutí lhůty vinou trassátovou vzata možnost, aby o pohledávání svém u trassáta disponoval (čl. 343.). Jak již uvedeno v § 5. k čl. 340. itals. zák., odst. 3. (který praví: Chek může zníti na viděnou, aneb býti splatný ve lhůtě nejvýše 10 dnů ode dne předložení), zná italský zákon též t. zv. »chek po lhůtě splatný«, a ustanovuje v čl. 342. a v král. nařízení ze dne 31. října 1882, že musí být takový chek předložen k vidění, toto pak datováno a podepsáno.

Zákon portugalský nařizuje, aby chek předložen byl do 8 dnů, je-li splatný na místě vydání, do 15 dnů, je-li jinde splatný (čl. 341. § 3.). Podobně jako dle zákona italského může i tu chek být splatným na viděnou, aneb ve lhůtě nejvýše 10 dnů ode dne předložení (čl. 341. § 2.).

Dle japonského zákona obnáší lhůta k předložení cheku splatného na místě vydání 5 dnů, jinak 10 dnů (čl. 819.), a dle zákona argentínského (čl. 813.) 15 dnů, je-li chek splatným na místě vydání (v tuzemsku srovn. § 5.), jinak 1 měsíc.¹²³⁾ Dle skand. zák. čl. 10. obnáší lhůta pravidlem 3 a 10 dnů.

¹²³⁾ Dle argentínského zákona nejsou totiž připuštěny cheky, které v tuzemsku vydány jsou na některé místo v cizozemsku, aneb naopak; srovn. svrchu § 5.

Dle anglického zákona čl. 74. musí ček býti k placení předložen ve lhůtě přiměřené.¹²⁴⁾ Opomenul-li majitel ve lhůtě takové ček předložiti k placení, a byl-li oprávněn vydatel aneb ten, na jehož účet ček vydán byl, na základě právního poměru svého k bankéři žádat, aby bankéř ve lhůtě té ček vyplatil, má dle čl. 74. odst. 1. ten, kdož následkem tohoto opomenutí byl poškozen, závazku svého až do výše této utrpěné škody býti sprostěn; majitel takového cheku nastupuje pak na místo vydatele aneb toho, na jehož účet ček byl vydán, jakožto věřitel bankéřův až do dotčeného obnosu, a má býti oprávněn obnos ten u bankéře vyzdvihnouti. (Čl. 73.; srovn. k tomu § 10. němec. vládn. osn., § 11. Hoppenstedtovy osn. I. a § 8. II.)

Dle čl. 74. odst. 2. anglického zákona má se v otázce, jaká lhůta je přiměřená, bráti zřetel na obyčej obchodní, na obyčej dotčeného bankéře, na zvláštnost papíru a na okolnosti toho kterého případu.

Dle ruské osnovy dlužno ček místní předložiti do 5 dnů, ček distanční do 10 dnů, den vydání v to nečítaje (čl. 581.).

Dle osnovy německé říšské banky § 8. činí lhůta k předložení cheku na místě vydání splatného 2 dny, a je-li ček na jiném místě říše Německé splatným, 5 dnů, den vydání v to nečítaje. Cek splatný mimo Německou říši musí býti nejdéle druhého dne po vydání obyčejnými prostředky dopravními zaslán na místo platební, a tam ihned druhého dne po dni, kdy došel, k placení býti předložen; neděle a obecné dny sváteční se v to nečítají. —

Dle německé vládní osnovy (§ 8.) musí býti ček na místě vydání splatný nejdéle do 3 dnů, a ček na jiném místě říše německé splatný nejdéle do 5 dnů trassátovi na místě platebním k placení předložen; je-li ček však vydán neb splatný mimo území říše německé, musí býti nejdéle třetího dne po uplynutí lhůty, které je potřebí, aby zaslán býti mohl z místa vydání na místo platební obyčejnými prostředky dopravními, na místě tom k placení předložen. Den vydání, den, kdy došel na místo platební, neděle a obecné svátky se v to nečítají.

Německá spolková osnova stanoví lhůtu praesentační pro veškeré v území říše německé vydané cheky a v něm též splatné na 5 dnů (§ 8. odst. 3.); podobně (v § 8. odst. 2.) určuje i lhůtu k předložení čeků, které jsou vydány mimo území říše Německé, nepředpisuje-li zákon dotčeného státu jiné lhůty praesentační. Pro cheky, které vydány jsou v území říše, avšak mimo území to splatny, stanoví rovněž lhůtu 5 dnů, den vydání, den, kdy ček došel, neděle a obecné svátky v to nečítaje (§ 8. odst. 3.).

Dle obou těchto vládních osnov německých (§ 9.) platí dodání cheku na některé místo odúčtovací, při němž trassát je zastoupen, za předložení k placení (podobně § 10. rak. osn.).

¹²⁴⁾ Dle vzoru anglického zákona vyslovuje se též Kuhlenbeck (na j. m. str. 116) proti tomu, aby v příštím německém zákoně o cheku byla ustanovena určitá lhůta k předložení cheku, proti tomu srovn. Rieszer v Goldschmidtově čas. XL., str. 319.

Dle osnovy Hoppenstedtovy I. musí ček v území říše Německé splatný býti nejdéle do 7 dnů k placení předložen.

Byl-li ček mimo Evropu vydán, musí býti nejdéle třetího dne po uplynutí lhůty, jakož jsme již svrchu v § 8. vládní německé osnovy seznali, na místě platebním k placení předložen. Je-li ček mimo území říše splatným, rozhoduje o lhůtě k předložení zákonodárství dotčeného státu, a není-li tu zákon, obyčej obchodní; den vydání, den, kdy ček došel, neděle a obecné svátky se taktéž v to nečítají (§ 7.).

Souhlasně navrhuje Hoppenstedt i v osnově II. Avšak dále dodává k tomu, aby vynecháno bylo ustanovení § 9. vládní i spolkové osnovy, že odevzdání cheku na místo odúčtovací platí za předložení k placení, a podobně aby vynechán byl § 11. a § 14. těchto osnov, poněvadž prý se dotyčná ustanovení rozumí sama sebou. (Srovn. I. str. 15, II. str. 30 a násl.).¹²⁵⁾

Rakouská osnova nařizuje v § 9., aby ček na místě vydání splatný byl do 3 dnů, a ček na jiném místě splatný, do 5 dnů po dni vydání k placení předložen, ovšem s výhradou ustanovení odst. 2. § 9.

Byl-li ček vydán v Istrii, Dalmácii, neb na tammích ostrovech na některé mimo tato jmenovaná území avšak v tuzemsku ležící místo, aneb naopak, musí býti do 5 dnů ode dne vydání na místo platební zaslán, a do 3 dnů, po lhůtě, kdy tam došel, trassátovi k placení předložen.

Totéž platí o cheku, který vydán je mimo území, pro které tento zákon platí, na některé tuzemské místo (§ 9. odst. 2.). Důkaz o tom, kdy ček došel na místo platební, lze vésti poštovní stvrzenkou (§ 9. odst. 3.). Při všech těchto lhůtách nečítá se den vydání, den kdy ček došel, neděle a obecné svátky.

Je-li však ček splatný mimo území, pro které tento zákon platí, rozhoduje pak o lhůtě praesentační právo platné v dotčeném území, není-li však tam takového ustanovení, zákon rakouský (§ 9. odst. 5.).

Dokud nebyl ček dle ustanovení § 13. osnovy rakouské odvolán, může jej trassát čili chekovník i po uplynutí lhůty k předložení určené vyplatiti (§ 9. odst. 6.; srovn. k tomu dále § 10.).

Dle § 10. osnovy rakouské platí rovněž, jako dle osnov německých § 9., za předložení cheku k placení, byl-li ček zaslán na místo odúčtovací, při němž je trassát zastoupen. Která místa lze pokládati za taková místa odúčtovací ve smyslu zákona, má býti cestou nařízení určeno (§ 10. odst. 2.). Dle německých vládních osnov (§ 9.) určí místa ta rada spolková.

(Co se týká právních následků, byla-li lhůta k předložení cheku promeškána, srovn. dále a obšírněji v § 10. a § 11. spisu k § 16. a § 19. rak. osnovy.) —

¹²⁵⁾ Právý opak toho navrhuje Cohn XII., str. 160 slovy: »Toto ustanovení není naprosto zbytečným; na něm zakládá se stěžejní funkce cheku, aby totiž papír ten sprostředkoval placení bez hotových peněz skontrací.«

§ 9.

O placení.

Rakouská osnova v § 11. nařizuje, že má trassát vyplatiti chek toliko proti vrácení téhož;¹²⁶⁾ nesvědčí-li chek majiteli, musí na žádost trassátovu při vyplacení býti kvitován. Částečné zaplacení není majitel cheku povinen přijmouti.¹²⁷⁾

Toto ustanovení rakouské osnovy souhlasí podstatně s nařízením řádu směnečného (čl. 39. odst. 1.; srovn. též Funkovu osnovu str. 35, otázka 30.), avšak s vynecháním čl. 38. o částečném placení a tedy i odst. 2. čl. 39. o potvrzení částečného placení.

Přijal-li majitel cheku toliko částku chekového obnosu od trassáta mu nabídnutou, vydá témuž potvrzení buď na zvláštní listině, aneb i (dle čl. 39. odst. 2. ř. sm.) na opisu cheku, a má zajisté právo žádati, aby na cheku zaplacený obnos byl odepsán.

Ustanovení rakouské osnovy v příčině částečného zaplacení souhlasí s čl. 1415. obec. zák. obč. — Majitel cheku není dle čl. 11. rak. osnovy povinen částečné zaplacení přijmouti, je-li však k tomu ochoten, je trassát zavázán, aby část, která přiměřena je úhradě u něho pro vydatele volné, majiteli vyplatil (srovn. §§ 23. a 13. osnovy, jakož i dále § 10. ad c. spisu). — Též dle obyčeje obchodního je majitel cheku oprávněn, avšak nikoli povinen, částečné zaplacení přijmouti. Rakouská osnova založila zajisté ustanovení to taktéž na tomto obyčeji obchodním v konsekvenci se zásadami v motivech vyslovenými. (Jinak zdá se dle všeho, že má se věc dle švýcarského zák. čl. 836. a 757., jakož i dle zák. italského čl. 341. a 294., portugalského a rumunského, čl. 343., 320. a 321.)

¹²⁶⁾ Podobně též německá vládní a spolková osnova (§ 10. odst. 2.). Proti této stilisaci osnovy rakouské i osnov německých je odůvodněna výtka Cohnova (ve XII., str. 100 a 101), poněvadž slovy »má toliko platiti« zdá se býti trassátovi zakázáno vyplatiti chek, když mu vrácen nebyl. Správněji zní ustanovení čl. 39. ř. směn., že trassát je povinen toliko proti vrácení papíru chek vyplatiti

¹²⁷⁾ Osnovy německé (§ 10. vlád. i spol.) obsahují toliko souhlasné ustanovení, že trassát má jen proti vrácení cheku platiti, nemají však dalšího ustanovení v příčině kvitování cheku, nezní-li majiteli a v příčině částečného placení. Dle toho nebyl by tedy majitel povinen částečné placení přijmouti. — Jiného náhledu je Cohn (ve XII., str. 101), ovšem že vyslovuje toliko pochybnost o tom. Nám zdá se, že náhled uvedený vychází z toho, že by jinak zajisté osnova německé v čl. 10. byly se táhly k řádu směnečnému, ostatně však souhlasíme s Cohnem (l. c. str. 100), že vynechání ustanovení o kvitování cheku, který nezní majiteli, nelze vykládat v ten smysl, (jako činí Hoppenstedt), že by majitel k tomu povinen nebyl, nýbrž ve smyslu opácném, jak samo sebou vyplývá již z obecných zásad právních. — Hoppenstedt sám (v I. § 8., ve II. § 5. a str. 33) navrhuje ustanovení, které doslovně souhlasí s nařízením rakouské osnovy v příčině povinnosti o kvitování cheku, který nesvědčí majiteli, a podobně přijal i ustanovení řádu směn. o částečném placení (v I. § 19. ad 4. a ve II. § 15. ad 4.; srovn. též dále text).

Dle osnovy nizozemské (čl. 6.) platí v příčině této ustanovení řádu směnečného (čl. 59. této osnovy, který spočívá rovněž na zásadách obec. řádu směn.), dle něhož lze zaplacení cheku žádati pouze proti vrácení papíru a kvitování; částečné placení je taktéž jako v řádu směnečném připuštěno, poznamená se na směnce, resp. na cheku, a kvituje se na opisu papíru.

Též dle ruské osnovy (čl. 586.) lze zaplacení žádati jen proti vrácení cheku, na němž zaplacení jest poznamenáno. O dílečném placení se osnova ruská nezmiňuje. (Srov. § 3.)

Kvitování cheku na jméno neb na řád znějícího jest vůbec obvyklým; nové zákony o cheku dovolávají se v příčině té pravidlem ustanovení řádu směnečného. Tak švýcarský zákon v čl. 836., který poukazuje na ustanovení řádu směnečného o vydané směnce potud, pokud nejsou tato vůbec v odporu s nařízením o cheku, a platí tu tedy dle toho ustanovení čl. 757. a 758. švýcarského ř. směn., souhlasných s čl. 38. německého a rakouského ř. směn. (že majitel nesmí zamítnouti částečné placení, a čl. 39. že směnečný dlužník toliko proti kvitování směnky povinen jest platiti, a že částečné placení na směnce se odepíše a kvituje se na opisu směnky). — Podobně ustanovuje i zákon italský v čl. 341. a 294. jakož i zákon rumunský a portugalský, čl. 343. a 321. (»věřitel musí dlužníku odevzdat kvitovanou směnku« a »věřitel nesmí zamítnouti částečné placení«).

Též zákon argentínský poukazuje v čl. 836. k ustanovením řádu směnečného, a je tedy, vedle čl. 695. ř. směn., částečné placení připuštěno.

Zákon japonský nařizuje v čl. 822., že musí majitel cheku, přijav zaplacení, papír kvitovati a plátcí vrátiti; souhlasně ustanovuje čl. 761. odst. 1. japonského řádu směn. Dle čl. 761. odst. 2. nesmí věřitel směneční částečné zaplacení odmítnouti; toto poznamená se na směnce a kvituje se zvlášť.

Též ve Francii musí chek před zaplacením býti kvitován, an by jinak plátce pokutován byl částkou 50 franků (srovn. čl. 7. novelly). Rovněž v zákoně anglickém platí v příčině té, dle čl. 73. odst. 2. ustanovení řádu směnečného; zejména nařizuje čl. 52. ad 4. anglického řádu směn., aby zaplacený papír byl vrácen. Je však v Anglii i v Americe rozšířen obyčej, že zaplacený chek poznamená se slovem »cancelling«, a že se vrátí vydateli, jenž se pokládá za vlastníka; trassát pokládá se tu toliko za mandatáře vydatele. Jestliže však vydatel se dosud s trassátem úplně nesúčtoval, přísluší tomuto právo retenční na chek vyplacený (srovn. Cohn III., str. 139).

Otázka o vrácení neb uschování cheku vyplaceného zaměstnávala pilně komise při sdělení osnovy o zákonu chekovém v Německu, a zejména osnova Brunšvická ad IV. 10. ukládá trassátovi, aby vyplacený chek po dobu 3 měsíců uschoval pro vydatele. (Srovn. k tomu návrh v příčině té od Cohna učiněný v Čas. pro srovn. pravovědu III., str. 141.)

Dle osnovy německé říšs. banky čl. 9. má trassát pouze proti vrácení cheku platiti. Souhlasně zní ustanovení německé vládní osnovy v § 10.

odst. 2. (k tomu § 17., jedná-li se o dlužníka postižného) a německé spolkové osnovy rovněž v § 10. odst. 2. (k tomu taktéž § 17.), dále i Hoppenstedtova nástinu I. § 8. odst. 1. a II. § 5. odst. 1., u tohoto posledního pak s přídavkem, souhlasným s ustanovením § 11. odst. 2. rakouské osnovy, že totiž indossament na trassáta jakožto indossatáře psaný pokládá se za kvitanci. — Hoppenstedt přijal též v I. § 19. ad 4., ve II. § 15. ad 4. ustanovení řádu směn. o placení částečném a o způsobu kvitování téhož. (Srovn. též svrchu pozn. 113.)

Rakouská osnova rozluštila otázky tyto v § 11., v zásadě souhlasně s nařízením většiny zákonů chekovních, docela správně, a to zejména v příčině kvitování cheku na jméno neb na řád znějícího, jakož i v příčině cheku majiteli svědčícího, který kvitování nepodléhá. Neboť při cheku znějícím určité osobě neb na řád je kvitování nutné, poněvadž tím dlužník nabývá dokladu, že platil osobě oprávněné k přijetí sumy chekovní. Jinak má se věc při cheku majiteli svědčícím, poněvadž již pouhé držení papíru takového opravňuje majitele, aby přijal zaplacení obnosu v něm naznačeného. Vlastnictví papíru majiteli svědčícího se všemi právy přechází na majitele již pouhým odevzdáním (čl. 1393. a 427. obec. z. obč.). Papír majiteli svědčící nese sám s sebou pohledávku v něm vyznačenou, takže odevzdá-li se papír dlužníku, zaniká závazek, nebyl-li papír dále odevzdán.

§ 10.

Důvody, ze kterých lze zaplacení cheku odmítnouti.¹²⁸⁾

Čl. 12. a 13. rakouské osnovy uvádějí důvody, ze kterých lze vyplacení cheku zamítnouti, a to

a) § 12.: a) byl-li uvalen na jmění vydátele konkurs, β) zemřel-li vydatel, γ) pozbyl-li právní způsobilosti k jednáním právním,

b) § 13.: byl-li chek odvolán. A k těmto důvodům, jež rakouská osnova výslovně uvádí, druží se

c) ještě jiné důvody.

Trassát je zavázán vyplatiti chek, byl-li tento vydán podle úmluvy chekovní (srovn. § 11.). Naskytuje se nyní otázka, kdy je trassát tohoto svého závazku sprostěn.

Rakouská osnova přihlíží v čl. 12. a 13. k nejdůležitějším z důvodů, z nichž lze zaplacení zamítnouti; dle jednotlivých zákonů i dle všeobecných

¹²⁸⁾ Srovn. k tomu zejména Cohn III., str. 102—123, a též u Endemanna III. str. 1156—57, Kapp str. 380 a násl., Cannstein v Holdheimově týdeníku č. 9. z r. 1894 a ve spise »Wechsel, Check und deren Deckung«, Hoppenstedt I. str. 17, 18 § 9., II., str. 34—36, § 6. — K tomu němec. vládní osnovu § 10., spolkovou § 10., osnovu němec. říšs. banky § 9. a nejnověji Hammerschlag, Jur. Bl. č. 8. a 9. z r. 1896.

zásad právních jsou tu však ještě jiné důvody podstatné, ze kterých trassát může zaplacení odmítnout.

Budiž nám dovoleno přihlédnouti nejprve k těm, které v čl. 12. a 13. rakouské osnovy výslovně jsou uvedeny, a potom též zmíniti se o důvodech ostatních, z nichž trassát může zaplacení zamítnouti.

Ad a. a) Otázka, může-li, či dokonce musí-li trassát zaplacení cheku odmítnouti, byl-li na jmění vydátele uvalen konkurs, je rovněž důležitá jako sporná. — Výslovně rozřešena je otázka tato dle hollandského zákona obchodního. V zákoně hollandském nalézáme (podobně jako ve Francii a v Belgii, srovn. § 11.) vyslovenou fikci právní, že úhrada cheku postoupena jest majiteli papíru. Docela konsekventně nemělo by tedy uvalení konkursu na jmění vydátele míti vůbec vlivu na zaplacení cheků od tohoto před konkursem vydaných, avšak čl. 226. zák. obch. stanovil v příčině té odchylku. Dle článku toho (srovn. znění jeho u S. Borchardta str. 294) je trassát oprávněn v případě tomto cheky mu k placení předložené dokud krytí stačí vypláceti, pokud proti tomu opatrovník podstaty neb jiní účastníci nevysloví odpor (opposition); na základě odporu toho musí pak úhrady užito býti k vyplacení cheků před vyhlášením konkursu vydaných a to, nepostačí-li k úplnému zaplacení všech cheků, pro rata.

Po právu ovšem nelze nařízení to pokládati za správné. (Srovn. též dále.) —

V Anglii poukazuje čl. 97. ř. směn. k zákonům v příčině té platným (»nařízení v příčině konkursu, táhnoucí se k směnce a cheku zůstávají v platnosti«). Dle těchto ustanovení musí trassát vyplacení cheku odmítnouti, byl-li zpraven o uvalení konkursu na jmění vydátele; vyplatil-li trassát přes to chek, je povinen část z úhrady k tomu použitou nahraditi, nevěděl-li však o vyhlášení konkursu, odpadá tento závazek. (Srovn. k tomu též Cohn III., l. c. pozn.)

V Belgii není otázka ta zákonem rozřešena, avšak platí tu zásada, že krytí u trassáta pro vydatele volné určeno je vlastně k vyplacení cheků vzhledem ke krytí tomu od vydatele vydaných. (Srovn. dále § 11.) K tomu nařizuje též belgický řád směn. v čl. 6., že přísluší majiteli směnky vůči věřitelům vydátele výlučné právo na krytí, které se v době uvalení konkursu na jmění vydátele nalézá v rukou trassátových. (Srovn. též můj spis »Směnka a chek« str. 78.) — Podle toho je tedy trassát i oprávněn i povinen vyplatiti přes to, že na jmění vydátele byl konkurs uvalen, cheky před konkursem vydané a jemu k placení předložené, pokud krytí stačí. —

Podobně není i ve Francii otázka ta zákonem rozřešena a je tu až dosud sporná (jakož obšírně čteme u Cohna III., str. 112, kdež též uvedena je francouzská literatura). Avšak vzhledem k ustanovením řádu směnečného o krytí směnky (»de la provision«, čl. 115—117. Code de commerce a zákon z 19. března 1817; k tomu můj spis »Směnka a chek« str. 160) jakož i na základě nauky ve Francii panující o tom, že krytí

cheku má se pokládat za postoupené od vydatele majiteli cheku (ficta traditio), platí tu celkem zásada, kterou jsme v Belgii seznali (srovn. obšírněji též § 11.).¹²⁹⁾

Dle ruského nástinu (čl. 587., 588.) uznává se jako důvod dishonorační pouze odvolání, nikoliv však smrt vydatele neb nezpůsobilost právní, po vydání cheku vyhlášená. Zdá se tedy, že konkurs na jmění vydatele po vydání cheku vyhlášený důvodem dishonoračním není. (Srv. též Cohn XIV., str. 406.)

Též v Itálii není otázka ta zákonem rozřešena, a podobně i v Portugalsku (čl. 341—343.) a ve Švýcarsku; lze však (hlavně co se týče Portugalska a Švýcarska vůči ustanovením čl. 343. portugalského a 836. švýcarského zákona) zajisté míti za to, že platí tu tytéž zásady jako dle řádu směnečného, byl-li na jmění akceptanta konkurs uvalen. — Podobně zní též návrh Hoppenstedtův ve II., str. 36: »Z toho vychází, že konkurs na jmění vydatelovo uvalený má pro trassáta týž účinek právní, jako konkurs prohlášený na jmění příjemce směnky, která je umístěna u osoby třetí.«

Dle argentínského zákona (čl. 808. ad a) musí trassát vyplacení cheku odmítnouti, nabyli-li vědomosti o konkursu vydatele neb majitele cheku, zní-li tento na určité jméno neb na řád (patrně dle vzoru zákona anglického).

Dle osnovy německé říšské banky (§ 9. odst. 1.) musí trassát zaplacení cheku odmítnouti, byl-li zpraven o tom, že vydatel platy zastavil, aneb že byl na jmění jeho uvalen konkurs.

Dle nástinu Brunšvického (ad IV. 4., u Kuhlenbecka str. 184) může trassát chek vyplatiti, nenabyli-li vědomosti o tom, že vydatel platy zastavil. Tento odstavec Brunšvické osnovy byl však v osnově Mannheimské (ad IV.) a v osnově Brunšvické konference delegátů vynechán, a to k návrhu některých komor obchodních, s poukázáním k tomu, že případ tento dlužno posuzovati dle zákona konkursního. Toto stanovisko právě uvedené zaujaly též obě vládní osnovy německé (vládní osnova v § 10., a spolková rovněž v § 10.) a podobně i Hoppenstedt (I. § 10., II. § 6.). — Osnovy ty postrádají v příčině té vůbec ustanovení, a motivy k německé vládní osnově uvádějí: Byl-li na jmění vydatelovo uvalen konkurs, má se závazek trassátův, aby krytí u něho volné odvedl ke konkursní podstatě vydatelově jakož i oprávnění věřitelů konkursních, aby vydání cheku odporovali, posuzovati pouze a jedině dle ustanovení řádu konkursního a obec. zákona občanského.

Avšak velice různé jsou tu náhledy, jaké účinky mají ustanovení řádu konkursního (čl. 107., 108. starého a §§ 117. a 118. nového něm. ř. konkursn. ze dne 17. května 1898) na případ náš, zejména přísluší-li věřiteli právo vydaným čekům odporovati (srovn. zejména Simonson v č. 12. Wochenschrift für Actienrecht u. Bankwesen z r. 1892), a z mnohých stran uznává se za nutné, aby zákon chekovní měl v příčině té výslovné usta-

¹²⁹⁾ Zásada ta platí též dle theorie Cannsteinovy; srovn. obšírněji v § 11. ad B.

novení. (Srovn. k tomu Cannstein v témž týždenníku č. 9. a různé náhledy u Hoppenstedta II. str. 34, 35).

Naproti tomu vyslovuje se Hoppenstedt (ve II. str. 35.) pro nařízení, obsažené ve vládní osnově německé, poukazuje zejména k tomu, že z motivů jasně vychází úmysl zákonodárce, že majitel cheku nemá při konkursu vydatele cheku zaujímati nějakého výhodnějšího postavení. Uvalení konkursu na jmění vydatelovo má míti týž účinek pro trassáta jako konkurs příjemce směnky u osoby třetí umístěné, t. j. jako domiciliát nesmí směnku, byť i kryta byla, v tomto případě vyplatiti, tak není k tomu ani trassát oprávněn, byl-li o jmění vydatele cheku prohlášen konkurs.

Rakouská osnova uvádí (v § 12. odst. 1.) zvláštní ustanovení pro případ ten, byl-li na jmění vydatele cheku konkurs uvalen, a stanovisko, jež v příčině té zaujala, jest správné též potud, že podstatně souhlasí s nařízením čl. 3. ř. konkurs., jakož i se stanovami rakousko-uherské banky (§ 49. I.; srovn. k tomu Hanausek, Jur. Bl. č. 24—29. z r. 1889), dle kterých banka, byla-li zpravena o konkursu na jmění vydatele folia uvaleném, oprávněna jest odmítnouti vyplacení veškerých poukázek a povinna krytí u něho se nalézající i dále pro podstatu konkursní míti v uschování.¹³⁰⁾

Rakouská osnova ustanovuje totiž v § 12. odst. 1. (zásadně souhlasně s čl. 3. rakouského konkursního řádu z 25. pros. 1868, č. 1. ř. z. r. 1869), že trassát musí odmítnouti vyplacení cheku, byť i bylo kryto pohledáváním u něho pro vydatele volným, nabyli-li vědomosti o tom, že byl na jmění vydatelovo vyhlášen konkurs (srovn. svrchu podobné ustanovení v Anglii). Neboť vyplacení cheku bylo by pak toliko placením kreditorů po vyhlášeném konkursu z konkursní podstaty učiněným.

V zájmu obchodu chekového zamlouvalo by se však, aby ustanovení § 12. odst. 1. zásadně v souhlas uvedeno bylo s čl. 3. ř. konkurs. (»plátcí vyhlášení konkursu známo býti nemohlo«), a aby tedy článek ten zněl, že »vyhlášení konkursu o jmění majitelově trassátovi známo býti musilo«.

Oproti tomu správně uvádějí motivy rakouské osnovy (str. 23), že osnova nemohla přijati zásadu v 3. odst. § 3. konkurs. ř. vyslovenou, že totiž placení po vyhlášení konkursu některému věřiteli učiněné má platným býti jen v tom obnosu, který by na dotčeného věřitele připadl při rozdělení konkursní podstaty, a nemohl tedy trassát za oprávněna uznán býti, aby vyplacení cheku obmezil na takovýto obnos, který by připadl při rozdělení podstaty na dotčenou chekovou sumu; neboť nelze přece předvídati naprosto obnos, jaký na pohledávky konečně připadne, a nemůže též trassátovi ukládáno býti, aby tuto kvotu napřed vypočítával. (Srovn. motivy str. 23.)

¹³⁰⁾ Proti tomuto ustanovení rakouské osnovy srovn. Cohn XII., str. 108, pozn. 260, dle kterého není prý ustanovení to způsobilé, aby obchod chekový podporovalo. Avšak ustanovení opáčné přičilo by se opět nařízením řádu konkursního, a stanovilo by takto pro chek zvláštní ustanovení výmínečná, jaká přísluší toliko papírům dle § 2. rak. zák. ze 24. dubna 1874, č. 48. ř. z.

Rakouská osnova pominula mlčením též otázku, zda-li pro případ vyhlášení konkursu o jmění vydavatelově lze vydání cheku odporovati podle zákona ze dne 16. března 1883 č. 36. ř. z.^{130a)} Též motivy (na str. 23. a 24.) poukazují správně k tomu, že by nebylo pro obchod chekový prospěšným, kdyby zákon vzdor vyhlášenému konkursu připustil vyplacení cheku a ponechal věřitelstvu a správci konkursu toliko možnost, aby vyplacení odporovali; neboť neplatí dle rakouského zákona zásada neb fikce právní (jako zejména ve Francii, srovn. § 11.), že má se pokládati za to, že je úhrada cheková u trassáta pro vydatele volná majiteli cheku postoupena, nýbrž dle rak. osnovy je chek určen jedině k tomu, aby sprostředkoval placení hotovými, a platiti má se z úhrady pro vydatele u trassáta volně. Placení to se strany trassáta zakládá se toliko na právním poměru k vydateli, úhrada sama je tedy a zůstane částkou konkursní podstaty,¹³¹⁾ a konečně musilo by, jakož motivy na str. 24 dobře podotýkají, takovéto ustanovení pouze sváděti insolventní dlužníky k jednání podvodnému a podřívati takto důvěru v ústav chekový.¹³²⁾

Nelze upříti, že směrdatným bylo tu ustanovení anglického zákona (srovn. svrchu), kde obchod chekový takového rozvoje a takové rozsáhlosti byl nabyt.¹³³⁾

^{130a)} Srovn. k otázce té nejnověji obšírně Brodmann v Goldschmidtově čas. sv. 48, str. 122 a násl., hl. str. 153, 160 a násl.

¹³¹⁾ Jinak zejména Cannstein (ve spise »Chek a směnka a jich krytí« str. 172 a násl.), jenž praví: Byl-li uvalen na jmění vydavatele cheku konkurs, nemůže úhrada do konkursní podstaty čítána býti, poněvadž byla majiteli cheku postoupena. — K tomu též Hammerschlag, Jur. Bl. č. 9. z r. 1896.

¹³²⁾ V anketě z r. 1874 byly v příčině této různé náhledy vysloveny. Zejména Dr. Caligaris hájil náhled, že vyhlášení konkursu o jmění vydavatele cheku nemá míti vůbec vlivu na vyplacení téhož, a takto výslovně souhlasil s naukou od Cannsteina hájenou o postupu úhrady (srovn. protokol str. 199 a násl.) Kuczinski pak (str. 123) podobně se vyjádřil, avšak s tím dodatkem, že právo, takovému placení odporovati, má věřitelstvu a konkursní podstatě býti zachováno, a j. v.

¹³³⁾ Dr. S. Spitzer navrhuje v Jur. Bl. č. 11. z r. 1896, aby trassát oprávněn byl krytí cheku k soudu složit 1. pro případ odvolání téhož a 2. když by byl na jmění vydavatele vyhlášen konkurs. Neboť ad 1. shledává nedostatečným ustanovení rakouské osnovy, poněvadž není rozluštěna otázka, jaké následky právní má nevyplacení cheku proto, že vydatel chek bezprávně odvolal. Majiteli cheku nepřísluší tu vůbec žádného právního prostředku proti trassátovi, ač zajisté jest ohrožen tím, že vydatel může si zatím pohledání u trassáta volně vyzdvihnouti. — Proto navrhuje Dr. Spitzer, aby v této příčině zavedeno bylo řízení z úřadu, jakž čl. 23. osnovy nařizuje, aby tak bylo na jisto postaveno, stalo-li se odvolání právem, čili nic; majiteli pak cheku příslušetí má věcné právo k složené úhradě. Ad 2. pak navrhuje Spitzer, aby pohledání ku krytí cheku u trassáta pro vydatele volně pokládalo se za postoupené majiteli cheku, jednalo-li se o papír, který byl k u p l a c e n í vydán a odevzdán. — Po našem náhledu neodporučovalo by se ustanovení tak všeobecné, aby trassát oprávněn byl pohledávání ku krytí cheku určené soudně složit, poněvadž by mělo v zápětí jen komplikace, které by znesnadňovaly obchod chekový, a vedly jen ke sporům a zbytečným výlohám. — Dobře v příčině té poukazují motivy na nebezpečí hrozící z toho, že by zákon o odporu

Ad *a*) *β*. a *γ*. Naproti tomu nepřipouští rakouská osnova (v § 12. odst. 2.) odmítnutí vyplacní cheku, *β*) zemřel-li vydatel, jakož i *γ*) stal-li se právně nezpůsobilým, aby samostatně jmění své spravoval. Neb jinak otřesena byla by důvěra v obchod chekový, kdyby i vydání i převedení cheku závislým mělo býti od podobných nahodilých okolností v osobě vydavatele nastalých.

Rakouská osnova v příčině úmrtí vydavatele, docela konsekventně s ustanovením v § 1. o passivní způsobilosti chekovní jakož i v § 21, dle něhož platí pro chek nařízení platná pro směnky vydané co do kompetence soudu a co do soudního řízení, zaujala stanovisko v čl. 297. obec. obch. zákonníka vytknuté a od ustanovení čl. 1022. obec. zák. obč. se odchyľující, že totiž úmrtí mandanta neruší daný rozkaz. Zároveň poukazují motivy rakouské na str. 23 na závažné důvody opportunní, které nařízení toto úplně ospravedlňují, a dle nichž by též i v této příčině nastoupiti musilo výjimečné ustanovení čl. 1022. odst. 2. obč. z., podle něhož by dědicové vydavatelovi zajisté též zavázání byli chek vyplatiti, takže by jim tím jenom zbytečné výlohy a úroky z prodlení byly způsobeny. — Neméně závažné jsou i důvody, aby důvěra v ústav chekový a rozvoj jeho netrpěly, poněvadž nelze přece závazek z cheku pokládati za pouze osobní, jakož čl. 918. zák. obč. ustanovuje, a to tím méně, jednalo-li se o chek znějící na řád neb majiteli. — Proto správně zejména Cohn (III., str. 108) se vyslovuje, že jest to v rozhodném zájmu pro rozvoj ústavu chekovního, aby chráněn byl chek i proti odvolání i pro případ úmrtí vydavatele. Ostatně i většina cizozemských zákonů uznává stanovisko toto za správné, ovšem zejména zákon francouzský a belgický, kde, jak známo, má se za to, že úhrada cheku postoupena byla majiteli jeho. — Italský, švýcarský, portugalský a japonský zákon nemají v příčině té zvláštních ustanovení, avšak v Itálii platí rovněž zásada výše uvedená, a to dle vzoru francouzského. (Srovn. též dále ad *b*.)

Dle ruské osnovy (čl. 587., 588.) úmrtí vydavatelovo neb právní nezpůsobilost důvodem dishonoračním není. Skandinávský zákon nemá vůbec o důvodech k zamítnutí zaplacení cheku ustanovení. Srovn. § 3. str. 27.

Dle zákona argentínského (čl. 808. ad 2.) musí trassát — t. j. banka (čl. 798.) — vyplacení cheku odmítnouti, nabyt-li vědomosti o úmrtí neb útěku vydavatelově, aneb i o tom, že veřejný úřad prohlásil nezpůsobilost právní téhož ku správě jmění, a podobně i dle čl. 808. ad 4., byl-li chek od vydavatele a oprávněného majitele cheku odvolán, a bylo-li odvolání to trassátovi před praesentací oznámeno. — Konečně pak má trassát dle čl. 808. ad 3. vyplacení cheku též tehdy odmítnouti, podobalo-li se, že je chek falešný, sřalšovaný, škrtaný, neb že postrádá některé podstatné náležitosti.

byl pak obcházen. Jedná-li se o odvolání cheku, tu zdá se nám, že postačují zásady dle rak. obč. zák. o složení k soudu platné. (Srovn. též dále k § 13.)

Brunšvická osnova jakož i osnova konference delegátů má toliko v příčině odvolání výslovné ustanovení; nařizuje totiž ad II. 7., že ček, byl-li odevzdán majiteli, je neodvolatelný ve všech částech svých, tak jako hotové placení. Z ustanovení toho dlužno však souditi, že ček je neodvolatelný i pro případ úmrtí vydatel.

Též osnova Funkova nařizuje v čl. 6., že úmrtí vydatelovo neruší platnosti cheku, avšak Funk dále k otázce 20. str. 31 a 32 činí rozdíl mezi čekem, jenž byl vydán od kupce, a čekem vydaným od nekupce vůči ustanovením čl. 297. obch. zák. a čl. 1022. zak. obč.

Anglický zákon nařizuje v čl. 75. ad 2., že bankéř není ani povinen ani oprávněn ček na něho od zákazníka vydaný vyplatiti: 1. byl-li rozkaz platební odvolán neb 2. obdržel-li zprávu, že zákazník zemřel.

Osnova německé říšské banky nemá v příčině této rovněž zvláštního výslovného ustanovení, avšak podobně jako ve Brunšvické osnově lze i tu z čl. 9. souditi, že úmrtím vydatelovým ček odvolán není. Německá vládní osnova § 10. a osnova spolková § 10. ustanovují však výslovně, že úmrtí vydatelovo neb nezpůsobilost téhož k jednáním právním nemají vlivu na právo neb povinnost trassátovu k vyplacení cheku. Souhlasně zní i návrh Hoppenstedtův (v I. § 9., ve II. § 6.) i v příčině úmrtí vydatelova i nezpůsobilosti téhož k právním jednáním, a nad to ještě s výslovným dodatkem (vedle čl. 297. obch. zák.), že též plná moc od vydatel pro obchod chekovní vydaná neruší se úmrtím neb nezpůsobilostí právní téhož.

Ustanovení § 12. odst. 2. rakouské osnovy v příčině pozbytí způsobilosti právní není zajisté potřebí blíže vysvětlovati neb odůvodňovati, jakož rovněž je zřejmo, že ustanovení to bylo rozhodně nutným pro rozvoj a v zájmu obchodu chekového.

Ad b) Odvolání cheku. V příčině této lze tvrditi, že pravidlem i dle theorie i dle osnov a platných zákonů o cheku ček vydaný odvolati nelze (výjimkou dle anglického zákona, čl. 75. ř. směn., srovn. dále).¹³⁴⁾

Co se týká práva francouzského a též belgického, je neodvolatelnost cheku konsekvencí právní fikce nám již známé, že převedením cheku přechází též vlastnictví k úhradě na majitele cheku (čl. 115. a 116. Code de commerce a novella z 19. břez. 1817, k tomu můj spis »Směnka a ček« str. 160, pak čl. 4.—6. belgického ř. směn. — Podobně má se věc i dle theorie Cannsteinovy; srovn. obšírněji v § 11. ad B).

Novější zákony o cheku (tak zejména zákon švýcarský a italský) nemají v příčině odvolání cheku výslovného ustanovení; avšak i tu platí zásada v theorii i v zákonech u většiny států převládající, že ček vydaný již odvolati nelze. — S výslovným ustanovením v příčině té setkáváme se

¹³⁴⁾ Srovn. k tomu zejména Cohn u Endemanna III., str. 1157, pak v XII. str. 104 a násl., jakož i spisovatele tam uvedené. Též srovn. Wendt na j. m. str. 49 a násl. Oba tyto spisovatelé přirovnávají ček ku směnce přijaté.

v zákoně japonském (čl. 820. odst. 2.), dle něhož právo postížné proti vydateli trvá i dále po uplynutí lhůty k předložení cheku, když týž byl vyplacení cheku odvolal (srovn. též dále § 16. rak. osn. v § 11. a 12. spisu). Skandinávský zákon se vůbec o důvodech dishonoračních nezmiňuje (srovn. § 3.), kdežto ruská osnova uznává výslovně jen odvolání cheku čl. 587. (srov. § 3. svrchu, str. 30). Argentinský zákon připouští v čl. 808. ad. 4. odvolání cheku (jakož jsme již svrchu ad a) β) byli seznali). —

Funk vyslovil se ve své osnově (čl. 5. a k otázce 20. str. 31) pro to, aby ček před praesentací mohl býti odvolán, a to, jakož (na str. 31) uvádí, z důvodů opportunních, zejména že takto, když odvolání trassátovi bylo v čas oznámeno, lze dosíci mnohem jistěji a rychleji potřebné amortisace. Ostatní důvody, zejména že není se co obávat, že by vydatel cheku práva chek odvolati snad zneužíval, poněvadž prý beztoho práv jest bezelstnému majiteli cheku ze svého podpisu, a poněvadž též může úhradu cheku v čas nazpět vzíti, čímž dosáhne zajisté téhož účinku, jako kdyby ček odvolal, nejsou podstatny. Neboť právě ustanovení, že ček odvolati nelze, je stěžejním základem důvěry v obchod chekový a nejvhodnějším prostředkem, aby se zneužívání cheku v obchodu chekovním přítrž učinila. Co se pak týče odvolání úhrady, tu poukazujeme na ustanovení § 23. rakouské osnovy, §§ 20. a 27. vládní a §§ 20. a 28. spolkové osnovy německé, jakož i zejména na ustanovení zákona francouzského, belgického a j. (srovn. § 5. spisu a dále § 15.).

Brunšvická osnova (ad II. 7.) výslovně navrhuje ustanovení, že ček, když byl vydán a odevzdán, je ve všech svých částech neodvolatelný, podobně jako zaplacení hotovými. — Osnova brunšvické konference delegátů zásadu tuto též přijala a toliko slova »ve všech svých částech« vynechala (srovn. osnovy ty u Kuhlenbecka str. 182.).

Podle osnovy německé říšské banky (§ 9. ad 2.) je ček teprve po uplynutí lhůty k předložení odvolatelný (podobně i dle rakouské osn. čl. 13. ad 2., srovn. dále). Osnova německé říšské banky ustanovuje totiž v § 9. ad 2., že se může vyplacení cheku odmítnouti, když lhůta k předložení byla již uplynula, a když vydatel po uplynutí lhůty té ček výslovně byl odvolal. —

Naproti tomu nařizuje německá vládní osnova v § 10. in fine, že odvolání cheku se strany vydatel nemá účinku právního, a podobně spolková osnova v § 10. in fine nařizuje docela stručně: »odvolání cheku se strany vydatel nemá účinku právního«.

Hoppenstedt pak (v I. § 9. a ve II. § 6. a k tomu v I. str. 17/18) navrhuje podle vzoru osnovy německé říšské banky § 9. ad 2., aby ček po lhůtě k předložení určené mohl býti odvolán (srovn. k tomu též Riesz na j. m. str. 276) a to celkem z důvodů od Funka uvedených a výše již citovaných. — Chek žádá rychlé realizace a má jej tedy majitel ve lhůtě určené k placení předložiti, a k tomu má jej právě přiměti nebezpečí, že by jinak ček mohl býti odvolán.

Pro to, aby chek odvolán býti nemohl, vyslovuje se zejména Cohn (srovn. u Endemanna III. l. c. a obzvláště ve XII. l. c.) — Proti důvodům Funkem a Hoppenstedtem uvedeným namítá Cohn, že prospěch z odvolání nemůže rovnán býti s nebezpečím, které pro obchod chekový s připuštěním odvolání bylo by spojeno, kdežto ustanovení o zaniknutí práv postižných je prostředkem mnohem účinnějším, aby byl chek v určitý čas k placení předložen.

Podstatně v souhlasu s návrhem Hoppenstedtovým ustanovuje rakouská osnova (v § 13.), že chek pravidlem odvolati nelze. Výminkou toliko je odvolání to připuštěno:

1. chek na jméno neb na řád znějící může býti odvolán, nebyl-li dosud doručen osobě, jíž svědčí (čl. 426. a 429. obec. zák. obč.);

2. lze odvolati chek po promeškání lhůty k předložení určené aneb předem již pro případ, že chek v této lhůtě k placení předložen nebude; ovšem v případě tomto váže odvolání to trassáta teprve po uplynutí lhůty k předložení.

Pokud chek osobě, jíž svědčí, odevzdán nebyl, neporušuje odvolání práv osoby třetí, jinak však, byl-li chek již odevzdán. Z příčiny této činí motivy na str. 24 rozdíl mezi poměrem právním, pokud se týká vydatele a trassáta, a mezi poměrem právním mezi vydatelem a příjemcem cheku.

V poměru prvním rozhoduje pouze a jedině úmluva, mezi vydatelem a trassátem učiněná (úmluva, smlouva cheková, Checkvertrag; srovn. dále § 11. ad a) i § 14. rak. osn.). Naproti tomu nemá právní poměr mezi trassátem a vydatelem pravidlem žádného vlivu na vyplacení cheku, byl-li tento již odevzdán tomu, komu svědčí, neb dále převeden, aneb nabyt-li majitel cheku, remittent neb indossatář již práva, aby chek vyplacen byl; právo to pomine toliko v případech, které zákon výslovně ustanovuje.

Důvěra v ústav chekový vyžaduje nutně ustanovení s těmito zásadami souhlasících¹³⁵⁾, a má tedy (dle motivů str. 24) trassát, který vzdor odvolání vydatelovu chek byl vyplatil, poněvadž byly tu veškeré podmínky, které zákon k vyplacení cheku předpisuje, býti oprávněn odvolati se prostě na ustanovení § 13. zákona, (t. j. nyní osnovy.)¹³⁶⁾

¹³⁵⁾ Srovn. k tomu zajímavou debatu v anketě (protok. str. 85. a násled.), kdež většina odborníků rozhodně zasazovala se o to, aby chek před uplynutím lhůty k předložení nemohl býti odvolán (7 hlasů), a poukázání na zákon anglický (odborník Clemens) vyvráceno bylo tím, že poměry v Anglii podstatně různí se od poměrů našich, zejména že chek v Anglii již úplně zdomácněl, kdežto u nás právě důvěra, že lze vyplacení cheku určitě očekávat, že tedy chek nelze odvolati, může rozvoj a rozšíření ústavu toho podporovati. Proti úplné neodvolatelnosti byl odborník Pallitschek (prot. str. 91, 92) a pro úplnou neodvolatelnost byli čtyři členové.

¹³⁶⁾ Dr. Riemer (v Öst. Gerichtszeitung č. 37 z r. 1896) neschvaluje ustanovení rak. osnovy, aby chek pravidlem odvolán býti nemohl. Nelze upřít, že důvody jeho zasluhují uvážení, a setkáváme se s nimi také v motivech k rak. osnově, avšak i proti odvolatelnosti cheku lze rovněž podstatné důvody přivést, a proto rozhodla se osnova rakouská pro ustanovení výše uvedené z toho hlavně důvodu, poněvadž neodvolatelností získá zajisté důvěra v ústav zákonem nově zavedený.

Jak uvedeno, připouští osnova rakouská pouze dvě výjimky od zásady, že chek odvolati nelze.

První výjimka připuštěna jest jednak v zájmu řádné a pravidelné manipulace a hlavně i v zájmu obchodu poštovní spořitelny tak na př. vloudila-li se nesprávnost, chyba v číslech neb v kontextu, vůbec nějaký omyl do cheku (srovn. motivy str. 23); zejména je významná výjimka tato pro cheky, do kterých omylem důležité nesprávnosti se dostaly, aby odvoláním telegrafickým mohla přítrž učiněna býti škodě z toho hrozící (srovn. též prot. ankety str. 79.).

Co do otázky, kdy lze pokládat chek od jinud zasláný za odevzdaný, dlužno se tu řídit ustanovením čl. 429. zák. obč. Přechází tedy vlastnictví k cheku takovému na příjemce od doby, kdy papír skutečně obdržel (čl. 429. obč. zák., odst. 1.); jestliže však týž sám si určil způsob zaslání, aneb jej schválil, zejména, jedná-li se o odevzdání na některou osobu neb na některý ústav (na př. poštu, dráhu neb povozníka), tu pokládá se osoba ta neb ústav za zmocněnce příjemcova, a odevzdáním papíru tomuto zmocněnci přechází vlastnictví na příjemce (srovn. k tomu Stubenrauch I. ad § 429. str. 518, 519, Nippel III. str. 374., Steinbach, Jur. Bl. č. 12. a násled. 1877, k tomu též Stubenrauch I. str. 519, pozn. 1. a j. v.)

Proti této první výjimce rak. osnovy vyslovuje se zejména Hammer-schlag (v Jur. Bl. č. 9. z r. 1896 str. 98); týž poukazuje k tomu, že účinek odvolání tohoto je závislým na okolnostech, o kterých trassát tak snadno určité vědomosti nedosáhne, zejména snad nikdy nenabude o nich určité vědomosti, jednali se o chek místní, spíše ovšem jedná-li se o chek distanční, který telegraficky odvolán byl. Následek toho bude pak dle Hammer-schlaga, že trassát bude bráti zřetel na každé odvolání cheku na určité jméno neb na řád znějícího, a že úhradu v rukou jeho se nalézající soudně složí, aby takto chránil se před sporem, který by mu mohl vzniknouti s vydatelem z odvolání cheku od tohoto snad platně učiněného. Majitel cheku musil by pak v případě, že by odvolání stalo se nesprávně, teprve vésti spor, aby došel zaplacení, což by zajisté pro rozvoj ústavu chekovního prospěšno nebylo. — Souhlasíme úplně s těmito pádnými důvody proti ustanovení čl. 13. ad 1. rak. osnovy, poněvadž důvody, které motivy k tomu uvádějí, aby totiž lze bylo nesprávnosti neb omyly při vydání cheku sběhlé napravití, nejsou rozhodující, neboť buď je vada taková podstatnou, a pak není trassát povinen chek vyplatiti (srovn. dále ad c), aneb vada ta jest vedlejší, a pak zajisté nemůže býti příčinou pro zákonné ustanovení dosahu tak důležitého.

Druhá výjimka od pravidla neodvolatelnosti cheku týká se ustanovení v čl. 9. a 16. osnovy obsažených a má za účel, aby ve prospěch obchodu chekového doplnila kratičké lhůty k předložení určené (srovn. motivy str. 25¹³⁷⁾). Dle § 19. osnovy rak. pozbývá majitel cheku, pro-

¹³⁷⁾ Účinek odvolání v tomto případě má částečně nahraditi zákaz vyplacení cheku pro případ ztráty papíru, jakož ustanovuje čl. 25. němec. osnovy spolkové, je

meškal-li lhůtu k předložení, práv postižných. Toto zákonné ustanovení bylo by však vůči nařízení § 9 in fine většinou bezúčelným, kdyby bylo lze i po uplynutí lhůty praesentacní od trassáta vždy zaplacení dosíci, což by zejména dělo se tehdy, když by se jednalo o velké, solidní firmy, které u trassáta požívají značného úvěru.

Následek toho musil by býti, že by vůbec nastala liknavost při do-držování lhůty praesentacní, čemuž právě má se zabrániti ustanovením čl. 13. odst. 2. osnovy. — Mimo to vydatel bude míti v mnohém případě též zájem na tom, aby úhrada cheku stala se volnou, kdyby majitel cheku prodléval papír k placení předložiti.

V ustanovení tom dlužno tedy shledávati pobídku pro majitele cheku, aby lhůtu praesentacní zákonem předepsanou dodržel, a majitel cheku nemůže si v příčině té stěžovati na nějaké bezpráví, poněvadž je pouze a jedině na něm, aby lhůtu k předložení dodržel, takže musí jen sám sobě vinu přičísti, když by pozbyl práv postižných a byl nucen přihlížeti ve sporu k právnímu poměru, který sloužil za základ vydání neb odevzdání cheku. (Srovn. motivy str. 25.¹⁸⁸)

Ad c). Mimo důvody v čl. 12. a 13. rak. osnovy vyslovené jsou též ještě jiné příčiny, z nichž trassát vyplacení cheku odepřiti může, které rakouská osnova (a též osnovy německé a většina zákonů) neuvádí, z nichž však k některým zajisté i podle rakouské osnovy přihlížeti je nutno, jak z ostatních ustanovení osnovy té a vůbec z obecných zásad právních vychází.

Důvody takové jsou zejména:

a a) Postrádá-li chek formy zákonem předepsané (budšs smluvené neb vůbec žádné). Odůvodnění tohoto důvodu, z něhož trassát může zaplacení odmítnouti, nalézáme v ustanovení § 2. koneč. odst. rak. osnovy.¹⁸⁹ Co se týká zákonů a osnov, setkáváme se s tímto důvodem odmítacím toliko v zákoně argentínském (č. 808. ad 3.), který ustanovuje: »Postrádá-li chek některé podstatné náležitosti, jakož i zdá-li se, že je chek co do datování, čísla, sumy peněžité neb jména vydatelova falešný neb padělaný, neb je-li přeškrtán a opravován«. Co se týká padělaných a falešných cheků, srovn. čl. 869. zák. argent. a dále co v § 13. spisu uvedeno. Funk taktéž poukazuje k tomuto důvodu odmítacímu (ad 18. str. 30) slovy »když není podstatného důvodu, z něhož by trassát nad chekem se pozastavoval«, avšak zřejmo je, že tento výrok Funkův je příliš všeobecný. Též Cohn, v čas. III. str. 106 uvádí tento důvod odmítací.

b b) Nedokázal-li majitel cheku při předložení téhož svou oprávněnost. V rakouské osnově rozřešena je otázka tato ustanovením § 7., dle

však potud nepostačitelny, poněvadž přísluší odvolání to pouze vydateli, nikoli však i majiteli, který chek ztratil (Cohn, XII. l. c.).

¹⁸⁸) Podobně též Hoppenstedt II., str. 19 a násl. i Hammerschlag v Jur. Bl. č. 9. z r. 1896, jinak Cannstein v G. H. č. 23. z r. 1894.

¹⁸⁹) Srovn. k tomu též motivy rak. osn. k § 13. ad 1., a mimo to co svrchu v textu uvedeno bylo, jakož i § 5. spisu k § 2. rak. osn.

kterého dlužno oprávněnost k předložení cheku zkoumati vedle nařízení řádu směn. čl. 36. Podobně ustanovují též osnovy německé (§ 6. osn. vlád. i spolkové, § 19. ad 3. a 15. ad 3. osnov Hoppenstedtových I. a II.).

cc) Není-li chek kryt vůbec, aneb toliko nedostatečně. Rak. osnova rozřešila otázku tuto tím, že stanoví v § 2. ad 5. náležité krytí cheku za podstatnou náležitost, jakož i tím, že dle ustanovení čl. 23. stihne vydatele pokuta, nebyl-li chek vyplacen proto, že nebyl vůbec kryt, aneb byl-li vyplacen toliko částečně, poněvadž krytí bylo nedostatečné (srovn. svrchu § 5. k § 2. ad 5. osnovy, jakož i dále § 15. spisu k § 23. osnovy).

Jak již uvedeno v § 9., není majitel dle rak. osnovy § 11. povinen spokojiti se s částečným placením, když krytí cheku je nepostačitelné, ovšem, je-li k tomu ochoten, musí trassát chek, pokud stačí úhrada, částečně vyplatiti (srovn. Cohn, III. str. 102 a Funk ad 19. str. 30), ač celkem částečné placení není u bankovních ústavů obvyklým. Nastává však otázka, jak se má trassát zachovati, když bylo několik cheků k placení předloženo, jichž celková suma převyšuje úhradu (srovn. k tomu zejména Cohn III., str. 103 a násl.). Otázku tuto nerozluštila ani osnova rakouská, ani osnovy německé.

V Holandsku je otázka tato (srovn. též § 9. spisu k čl. 12. rak. osn.) pouze pro případ konkursu vydatelova v čl. 226. obch. zák. (srovn. článek ten u S. Borchardta I. str. 294) rozluštěna, a to v tom smyslu, že trassát oprávněn je ve vyplácení cheků tak dlouho postupovat, tedy cheky v pořadí, jak mu byly předloženy, vypláceti, dokud od opatrovníka podstaty konkursní neb jiných účastníků nebyl proti tomu podán odpor; poněvadž, jak známo, v holandském právu, podobně jako ve francouzském a belgickém, má se za to, že úhrada cheku postoupena byla majiteli cheku (srov. dále v § 11. obšírněji), nejeví se toto ustanovení holandského zákona konsekventním, neboť úhrada je takto postoupena majiteli cheku dříve vydaného a neměly by tedy cheky vypláceti se v pořadí, v jakém byly předloženy.

Dle Cohna (III. str. 103) je i v Americe podobně povinností banky, aby vyplácela cheky v pořadí předložení jich a nikoliv dle datování; částečné placení se tu nepřipouští.

Pochybnost nastává však v tom případě, jestliže několik cheků na jednu (na př. poštou) k placení bylo předloženo; zde jsou náhledy různé. Dle jedněch není banka povinna chek některý vůbec vyplatiti, dle jiných má tak učiniti v pořadí dle data cheku (srovn. obšírněji u Cohna l. c. 103—106).

Podle výše již uvedených zásad zákona francouzského a belgického měl by dříve vydaný chek zajisté též dříve býti vyplacen. Otázka ta není však vůbec v zákonech a osnovách rozřešena, a Cohn v III. str. 106 pozn. 7. výslovně uvádí, že i komentátoři, zejména ve Francii, o této otázce se vůbec nezmiňují. Týž poukazuje nejnověji ve XII. str. 108—109 na ustanovení čl. 18. nařízení v knížectví Lippe, kdež (jak z § 3. str. 34 t. spisu nám známo) spořitelna je oprávněna k obchodu s cheky, a kdež v případě našem vypláceny býti mají cheky v pořadí praesentace, bylo-li

pak více čeků najednou předloženo, v pořadí data vydání, a bylo-li i více z nich téhož data, má míti přednost ten, jenž je označen dřívějším číslem.

Dle obecných zásad právních bude zajisté trassát v případě našem jednati nejsprávněji, když úhradu k vyplacení čeků určenou k soudu složí. Zejména i v Rakousku dlužno takto přihlížeti k našemu případu (§ 1425. obec. zák. obč. srovn. k tomu §§ 11. a 23. rak. osn. a též motivy k § 2.).

dd) Dalším důvodem k zamítnutí vyplacení cheku je ztráta papíru. Dle Cohna (v I. str. 100) nesmí v Anglii a v Americe trassát ček vyplatiti, jestliže jej majitel ztratil. V Anglii jest zajisté konsekvence s ustanovením čl. 75. anglického řádu směnečného, dle něhož, jak jsme seznali, jest lze ček odvolati; neb ačkoli dle čl. 70. a 73. odst. 2. anglického ř. směn. ztráta papíru nemusí zdržovati řízení, platí tu přece (v Anglii a v Americe) zásada, že ztratil-li majitel směnku, a byla-li tato »negotiable« (dle čl. 8. ř. směn.), t. j. dle směnečného práva k převodu způsobilá, nelze nastupovati žalobou o zaplacení. — Podobně má se věc (vůči čl. 149. Code de commerce) ve Francii, a to i v theorii i v praxi, byl-li proti vyplacení papíru učiněn odpor.¹⁴⁰⁾

Dle německé vládní a spolkové osnovy (čl. 24.) dlužno se řídit při amortisaci cheku ustanovením čl. 837. a násl. německého řádu soudního, resp. nyní dle čl. 1003 nového něm. ř. soudn. ze dne 17. května 1898 a to dle spolkové osnovy s tím dodatkem, že na místo lhůty 6 měsíců čl. 847. nyní čl. 1015. něm. ř. s. má nastoupiti lhůta toliko 2 měsíců ode dne prvního ohlášení amortisace v němec. říšs. oznamovateli. — Po zavedeném řízení amortisačním může majitel cheku, předloživ jej v patřičný čas k placení (jako v čl. 73. obec. ř. směn.), žádat vyplacení, složí-li až do skutečného umrtvení cheku jistotu; neučinil-li tak, může žádati toliko, aby vydatel směnečnou sumu deponoval. K tomu nařizuje § 25. spolkové osnovy, že k návrhu oprávněného má vydán býti zákaz vyplacení cheku trassátovi, bylo-li řízení amortisační zavedeno, a to, složil-li žadatel jistotu, aniž by byl povinen ztrátu papíru ověřiti a oprávněnost vydatele cheku dokázati, jakož čl. 840., nyní čl. 1007., ad 2. němec. soud. ř. předpisuje.¹⁴¹⁾ Byl-li ček přes zákaz vyplacen, nemá zaplacení to vůči žadateli právního účinku.

Hoppenstedt poukazuje ve svých osnovách (a to v I. § 19. a ve II. § 15. ad 12.) k ustanovením řádu směnečného.

¹⁴⁰⁾ Čl. 149. Code de commerce ustanovuje: Odpor proti vyplacení směnky připouští se toliko při ztrátě papíru, aneb byl-li o jmění vydatelově vyhlášen konkurs. Dle čl. 711. japonského ř. směn. dlužno v případě, že by majitel směnku neb ček byl ztratil neb že by mu byl papír ten ukraden, přihlížeti k čl. 403. obch. zák. (srovn. svrchu § 1. ad 13.).

¹⁴¹⁾ Dle čl. 365. nového němec. obch. zák. odst. 2. lze i poukázku pro případ ztráty, krádeže a pod. umrtviti řízením vyzývacím, a když bylo řízení zavedeno, může oprávněný, když až do prohlášení amortisace jistotu složí, žádati od dlužníka plnění dle obsahu listiny.

Rakouská osnova poukazuje taktéž v § 20. ad 5. v příčině amortisace cheku na ustanovení čl. 73. ř. směn., a souhlasně i Funk (čl. 9.), osnova Brunšvická (ad V. 1.), Mannheimská (ad V. 1.) a Brunšvické konference delegátů (ad V. 1.). (Srovn. tyto u Kuhlenbecka str. 188. — Čl. 74. směn. ř. jest v čl. 7. rak. osn. citován, jakož svrchu v § 6. spisu a též dále ještě v § 13. ad 5. uvedeno.)

Toto ustanovení rakouské osnovy neschvaluje Cohn ve XII. str. 120,¹⁴²⁾ »neboť rak. osn. táhne se takto pouze docela stručně k čl. 73. ř. směn., avšak článek tento obsahuje více statí, a tu lze míti za to, že toliko první odstavec čl. 73. se týká též cheku.« — K tomu dovolujeme si podotknouti, že nelze upříti, že bylo by žádoucí, aby čl. 20. ad 5. byl určitěji formulován, neboť čl. 73. ř. směn. jedná toliko o přijaté směnce, u cheku pak je přijetí vyloučeno (srovn. svrchu § 7.), ručení vydatele a indossantů je však dle čl. 15. rak. osnovy (právem totiž postižným) stejnoměrné, a dle § 19. osn. rak. přísluší majiteli cheku proti vydateli a bezprostřednímu předchůdci též nárok z právního poměru, který vydání cheku za základ sloužil, a to nejen vedle práv postižných, nýbrž i po zaniknutí jich, takže zajisté není úplně jasno, zdali ustanovení čl. 73. ř. směn. v dalším odstavci vztahuje se toliko na vydatele cheku, aneb též i na indossanty. Motivy rak. se o případu tomto nezmiňují.¹⁴³⁾

Ostatně má ustanovení v příčině amortisace cheku vůči krátkým lhůtám praesentačním (dle § 9. osn.) a vůči závazku majitele (dle § 11. osn.), aby při zaplacení chek vrátil, vlastně toliko význam v případě ustanovení čl. 9. koneč. odst., když vydatel chek dle § 13. neodvolal. — Zamlouvalo by se též, aby pojat byl do rak. osnovy podobný zákaz placení, jako v německé osnově spolkové (srovn. výše), neboť právo dle čl. 13. ad b. vydateli cheku příslušející, že může ček po uplynutí lhůty k předložení odvolati, není způsobilé, aby účinek takového zákazu placení nahradilo, poněvadž právo to přísluší toliko vydateli, a nikoliv osobě, která ček ztratila (srovn. k tomu též motivy k němec. osn. a Cohn l. c.).

Ústavy bankovní odmítají dle ustanovení pro obchod girovní veškeré ručení za placení, byl-li některý blanket chekovní ztracen, leda by majitel

¹⁴²⁾ Avšak další výtky Cohnova l. c., že osnova rak. přihlíží takto jen k ztraceným čekům, nikoli též k zničeným, není oprávněna, neboť jakož čl. 73. směn. ř. tak i čl. 20. ad 5. osnovy o cheku jednají o papírech, kterých majitel pozbyl (abhanden gekommen), a je v Rakousku obecně i v theorii i v praxi uznáno, že se ustanovení ř. směn. čl. 73. týká též papírů zničených. Tak srovn. Koldínský, Právo směnečné v Praze 1887), kterýž spis obsahuje Randovy přednášky o právu směnečném, jakož Grünhut, Wechselrecht, II. § 109., str. 268. a násl. pozn. 2., kterýž výslovně k čl. 73. ř. směn. se zmiňuje též o papírech zničených.

¹⁴³⁾ Dle zákona z 1. srpna 1895 č. 111. ř. z. § 15. odst. 2. pro amortisaci směnek jakož i papírů, jichž amortisace řídí se dle čl. 73. ř. směn. tedy (dle čl. 305. zák. obch. papírů v čl. 301. naznačených a pak listů skladních dle zákona z 28. dub. 1889 č. 64. ř. z.) i též čeků (dle § 20. ad 5. rak. osn.) je příslušný obchodní soud neb obchodní senát krajského zemského soudu, v jehož okršku je papír splatný.

konta zpravil v čas banku o ztrátě té, aby zabránil výplatu na osobu neoprávněnou (srovn. § 7. ustanovení pro obchod girovní němec. říšs. banky u Kocha, Die deutsche Reichsgesetzgebung über Münz- und Bankwesen, Berlín a Lipsko u Guttenberka 1885 č. 26. str. 131, jakož i reglement vídeňského girovního a pokladničního spolku. O ustanovení čl. 73. ř. směn. srovn. ještě dále § 13. spisu k § 20. ad 5. rak. osnovy).

ee) Právní účinky uvalení konkursu na jmění chekovníkovno (trassátovo).

Nikde není v zákonech a v osnovách chekovních přihlíženo k otázce, jaké právní účinky má uvalení konkursu na jmění trassátovo neb chekovníkovno na vyplacení cheku. Též spisovatelé nepojednávají o případu tomto, pouze Dr. Bedřich Fick (»Die Frage der Checkgesetzgebung« v Curychu 1897) na str. 434 a 435 se o tom stručně zmiňuje. Souvisí pak zajisté rozluštění otázek sem spadajících s naukou o právních poměrech osob při cheku zúčastněných (§ 11. mého spisu).

Dle obecních zásad právních a zajisté i dle největší části zákonů (srovn. však dále dle práva francouzského) a též zejména dle práva rakouského a německého, dlužno tvrditi, že pohledávka pro vydatele u trassáta k vyplacení cheku volná spadne do konkursu trassátova, a že musí oprávněný (srovn. dále) v příčině svého nároku zúčastniti se řízení konkursního. Pravidlem jest zajisté toliko vydatel oprávněn, pohledávku z cheku nevyplaceného a vůbec pohledávku ku krytí cheků pro něho u trassáta volnou (srovn. §§ 4., 5., 11. spisu) ke konkursu trassátovu k platnosti přivesti, poněvadž pravidlem (srovn. výjimky dle práva francouzského, belgického a dle theorie Cannsteinovy dále, a též § 11. spisu) majiteli přímý nárok proti trassátovi nepřisluší.

Avšak dlužno zajisté v příčině právních účinků konkursu trassátova v první řadě činiti rozdíl, »zda majitel cheku papír v čas k zaplacení předložil, či zda lhůtu praesentační promeškal«.

Předložil-li majitel ve lhůtě určené chek k zaplacení, přísluší mu zajisté (jakož v § 11. spisu obšírněji je rozvedeno) právo postížné proti indossantům a proti vydateli; v případě tomto je zřejmo, že bude vydatel povinen (buďsi posledního majiteli neb indossatáři) chek vyplatiti, a přihlížeti pak v příčině svých nároků i co se týká tohoto cheku, i po případě co se týká ostatní pohledávky u trassáta ku krytí cheků volné, ke konkursu trassátovu. Příklad ten tedy nečiní k rozluštění svému obtíží.

Jinak má se věc, jestliže majitel cheku opomenul papír v čas předložiti k placení. Tu pozbývá dle všech zákonů a osnov práva postížného, a to povždy a všude proti indossantům, dle některých zákonů a osnov též proti vydateli vůbec, kdežto dle jiných pozbude proti vydateli jen tehdy práva postížného, když zameškáním tím krytí cheku zatím bylo úplně neb částečně odpadlo (srovn. čl. 74. z. angl. čl. 835. z. švýc., čl. 343. z. ital., čl. 342. z. portug.), kdežto dle opět jiných

nabude vydatel takto práva, majiteli škodu z tohoto obmeškání povstalou namítati (srovn. k tomu § 9., pak §§ 11. a 12. spisu).

Co se týká zejména rakouské osnovy, nařizuje čl. 19., že pro případ tento pozbývá majitel cheku práv postížných proti vydateli i indossantům, a že mu zbývá na místě žaloby z obohacení, která dle některých zákonů a osnov zejména dle všech osnov německých tu místo má (a tak i zejména dle nového zákona skandinávského, platného v Dánsku a Norvéžsku od 1. ledna 1898, ve Švédsku od 1. ledna 1899, srovn. § 3. a §§ 11. i 12. spisu a články mé v Právniku str. 316—320 z r. 1900, a v a. ö. G.-Z. č. 20. z r. 1900), pak toliko nárok z právního jednání, které sloužilo za základ vydání neb převedení cheku, a to proti vydateli, aneb proti bezprostřednímu předchůdci; že však v tomto případě má vydatel právo, sraziti si škodu, kterou utrpěl následkem zameškání lhůty praesentační (srovn. §§ 11. a 12. spisu).

Dle toho bude tedy vydatel oprávněn, proti majiteli cheku, jehož předložení byl týž zameškal, přivesti k platnosti škodu, kterou byl tím a uvalením konkursu na jmění chekovníkovno utrpěl, ovšem dokáže-li, že by byl býval chek, kdyby byl v čas býval předložen k placení, z pohledávky pro něho u trassáta čili chekovníka volné vyplacen.

Nastává však otázka, jak dlužno rozřešiti případ náš podle theorie (zejména Cannsteinovy a fikce hlavně ve Francii a Belgii platné), dle níž má se za to, že úhrada cheku byla od vydatele majiteli cheku postoupena? (srovn. obšírně spis I. c. § 11.)

Postup ten měl by toliko za účinek, že by na místo vydatele nastoupil majitel cheku jako věřitel trassátův a následek právní by pak byl, že kdežto pravidlem je toliko vydatel oprávněn, zejména tam, kde nepřisluší majiteli cheku přímý nárok proti trassátovi (jakož v § 11. spisu provedeno) pohledávku ze cheku a vůbec pohledávku ku krytí cheku u trassáta volnou ke konkursu k platnosti přivesti, mohl by tak učiniti pak majitel cheku též vlastním jménem, poněvadž mu byla pohledávka od vydatele proti trassátovi takto postoupena.

Tak ale dlužno též souditi dle nových vládních osnov německých (dle osnovy vládní z r. 1892 a dle osnovy rady spolkové z r. 1892), kde, jak nám již známo (a jak ještě v § 11. spisu blíže provedeno), jest ustanoveno (§ 10. vl. osn. a § 10. spol. osn.), »že přísluší majiteli cheku proti trassátovi též práva, která v době praesentace cheku příslušela vydateli,« tedy ovšem pouze pro případ včasného předložení cheku.

Podobně ovšem lze souditi též vedle nyní platného práva rakouského, dokud tu není zákona o cheku.

Jak jsme seznali (srovn. § 2.), dlužno se nyní řídit v příčině cheku ustanoveními o poukázkách a to: je-li chek vydán od kupce a má-li též i ostatní náležitosti čl. 301 o. z. obch. (jinak dle nového obch. zákona pro říší Něm.; srovn. § 2) jednak ustanoveními čl. 301—305 o. z. obch. a jednak nařízeními o. z. obch. o poukázkách čl. 1400—1410

(ovšem mimo to stanovami, které pravidlem banky, žirovním obchodem se zabývající v příčině té vydávají a které činí právní základ »smlouvy chekovní« srovn. § 11).

Pro cheky pak obyčejné, nespádající pod ustanovení čl. 301. obch. z., dlužno se řídití ustanoveními těmito o poukázkách čl. 1400—1410 o. z. obč.

Tu pak dle čl. 1408, 1409 o. z. obč. má se pokládati poukaz, kde věřitel (tedy assignant, čili vydatel cheku) poukáže svého dlužníka (tedy assignata, trassata neb chekovníka), aby osobě třetí (assignatáři, remittentovi cheku) vyplatil obnos v mezích pohledání svého, jako postup,¹⁴⁴⁾ cesse — (cessio in solutum) a má se tedy za to, že byl obnos, v poukázce (v cheku) vyznačený z pohledání, které assignantu proti assignatovi přísluší, assignatáři postoupen, a to s právními důsledky, které v čl. 1396 o. z. obč. naznačeny jsou pro případ, že postup byl dlužníku oznámen.¹⁴⁵⁾

Dnešního dne pak, kde v říši Německé právní ústav cheku dosud zákonem upraven není, dlužno se řídití tu, kde chek vydán jest na kupce (odchylkou od čl. 301. ob. obch. z., kde jest chek vydán od kupce) a vykazuje-li též ostatní náležitosti čl. 363—365 nov. z. obch. a jednak ustanoveními obch. zák. pro říši něm. z 10. května 1897 čl. 363—365 a jednak ustanoveními nového obč. zák. Něm. o poukázkách v čl. 783—792 a těmito pak v příčině všech ostatních cheků. (Srovn. obširněji § 2, spis. ¹⁴⁶⁾)

Vzhledem k ustanovením čl. 789 a 792 něm. z. obč. lze tvrditi, že i dle něm. obč. zák. bude v případě tom, když věřitel (assignant, vydatel cheku) poukáže osobu třetí (assignataře, remittenta) na svého dlužníka (assignata, chekovníka), remittent, a zdá se, že i další majitel¹⁴⁷⁾ poukázky (cheku) dle čl. 792. jest oprávněn, pohledávku z nevyplaceného cheku přivéstí ke konkursu assignata (chekovníka) k platnosti.

Zejména pak ve Francii, kde, jak známo, platí právní fikce výše uvedená, musí pravidlem majitel cheku, jakožto vlastník postoupené mu úhrady, přivéstí svůj nárok ke konkursu trassátovu k platnosti, a toliko výmínečně může žádati, aby úhrada ta byla vyloučena z konkursní podstaty tehdy, když s ní dosud není smíšena.

¹⁴⁴⁾ Dle nového něm. obč. zák. (čl. 792) může assignatar poukaz smlouvou na jiného přenéstí, avšak musí se to státí písemně a jest k převodu odevzdání písemné poukázky zapotřebí. Též může ale assignant převod ten zakázatí. V příčině převodu poukázky dlužno se ostatně řídití nařízenímí o postupu pohledávky (čl. 398 a násl.). Ustanovením tím zajisté dlužno se řídití při převedení cheku (srovn. též dále text a § 2.).

¹⁴⁵⁾ Vůči tomu nebyla by pak ovšem, pokud jde o nyní platné právo v Rakousku v příčině cheku, theorie Cannsteinova, v § 11. spisu blíže provedená, neoprávněna.

¹⁴⁶⁾ Srovn. též Bürgerliches Gesetzbuch nebst Einführungsgesetz erläutert v. Dr. G. Planck & Cons. Lieferung 13 (Berlin 1900), hl. str. 533.

¹⁴⁷⁾ Není obecně uznáno, srov. § 2. spisu a hl. Cosack Handelsr. § 58.

Dle rak. osnovy nepřísluší majiteli cheku žádný nárok přímo proti trassátovi (čl. 14., 15., srovn. dále § 11.), a není tedy majitel cheku dle zákona oprávněn, pohledávku ke konkursu trassátovu vlastním jménem přihlásiti, nýbrž pouze a jedině vydatel. (§ 14. osn., srovn. § 11.)

§ 11.

Právní poměry.

Čl. 14.—19. rak. osnovy jednájí o poměru právním osob při cheku zúčastněných, a to zejména:

A. O poměru mezi vydatelem cheku a trassátem (srovn. k tomu hlavně Cohn, Čas. III. str. 81. a násl., u Endemanna III. str. 1151 a násl., Birnbaum str. 7., Kuhlenbeck str. 97—105, 121—126, Kapp str. 366—386, osnova němec. říš. banky § 10., němec. vládní osnova § 10., § 20., spolková §§ 10., 20., Hoppenstedt I. § 11., II. § 8., str. 31. a násl., Cannstein na j. m. str. 152 a násl., 157 a násl. [zde proti rak. osnově], Grünhut, N. Fr. Presse I. c., Strausz, G. H. č. 19. z r. 1894. a j. v.).

B. O poměru trassáta k majiteli cheku (srovn. Cohn u Endemanna III. str. 1154 a násl. Čas., III. str. 96 a násl., Birnbaum str. 17—24, Kuhlenbeck, str. 101—105, 121—126, Kapp str. 394—399, němec. vládní osn. § 10., spolková § 10., Hoppenstedt I. § 11., II. § 8.).

C. O poměru majitele cheku k předchůdcům vůbec a vydateli zvlášť (srovn. Cohn u Endemanna III. str. 1158—1160, Birnbaum str. 11—17, Kuhlenbeck str. 106—121, Kapp str. 387 a násl., Cannstein str. 152 a násl. a G. H. č. 13. z r. 1894, Wendt, str. 58 a násl., Hoppenstedt, I. str. 16 a násl., 22 a násl., 31 a násl., Hammerschlag Jur. Bl. č. 8, 9 z r. 1894, němec. vládní osn. § 13., spolková § 13., Hoppenstedt I. § 12., II. § 9.).

Otázka o právních poměrech osob při obchodu chekovním zúčastněných je zajisté jednou z nejspornějších v oboru tomto, a byly v příčině té vysloveny náhledy velerůzné.

Obecně uznáno je, že přísluší majiteli cheku právo postižné proti předchůdcům, obdobné jako dle práva směnečného (čl. 49. němec. a rak. ř. směn.), což též ve všech zákonech a osnovách jest vyznačeno.

Naproti tomu je obzvláště otázka o právním poměru majitele cheku k trassátovi velice sporna.

Rozluštění otázek těchto je rozdílné dle toho, jak posuzujeme právní povahu cheku a převedení téhož. Avšak poměry právní, které zakládají se na teoriích v příčině této vyslovených (jako zejména o postupu úhrady, o smlouvě ve prospěch osoby třetí a j. v.; srovn. dále), nesouhlasí naprosto se skutečnou vůlí stran, nezakládají se na srovnalé vůlí stran. K výsledku uspokojivému lze dojítí tehdy, přihlíží-li se k poměrům právním beze všech právních fikcí a zvláštních teorií tak, jak se ve skutečnosti mají.

ovšem že pak nelze z toho vyvoditi přímý nárok majitele proti trassátovi, což je právě hlavním účelem všech oněch teorií.

Trassát stojí toliko k vydateli cheku v přímém poměru právním, totiž na základě smlouvy chekovní, nikoli však k majiteli cheku, a to ani k remittentu ani k indossatářům.

Vydatel jakož i indossanti činí vydáním, resp. převodem cheku slib platební směnečnému slibu obdobný a docela samostatný, ze kterého tedy též obdobně s ustanovením řádu směnečného (čl. 8. a 14. ř. směn) právem postižným jsou zavázáni majitelé cheku k zaplacení dle práva chekovního. — Chek však nevydává a nepřevádí se pravidlem, nebyla-li o tom učiněna zvláštní úmluva, místo zaplacení, nýbrž jenom aby sprostředkoval placení hotovými; proto zůstává též právní poměr, který sloužil za základ vydání a odevzdání cheku, a tedy i nárok z něho, úplně v platnosti. Majitelé cheku přísluší, nabyli-li práv postižných, volba mezi těmito dvěma nároky. Pozbude-li (ať již promlčením neb obmeškáním) práv postižných, přísluší mu pouze a jedině nárok z právního poměru, který sloužil za základ vydání a převodu cheku.

Rakouská osnova (v čl. 14.—15.) také skutečně zaujala v příčině těchto poměrů právních stanovisko tuto naznačené.

Trassát zavázán je vydateli k zaplacení cheku podle smlouvy mezi nimi uzavřené (smlouva chekovní, § 14. rak. osn. a § 20. němec. vlád. a spolk. osn.); majitelé cheku zavázáni jsou toliko vydatel a indossanti k vyplacení cheku, a to i právem postižným (§ 15. rak. osn.), i též na základě poměru právního, který vydání neb odevzdání cheku sloužil za základ. Pozbyl-li majitel práv postižných, přísluší mu pouze tento poslední nárok (§ 19. rak. osn.), zejména však nepřísluší nikdy majiteli cheku přímý nárok žalobní proti trassátovi (§§ 14. a 15. rak. osn.).

Toto poslední ustanovení souhlasí celkem zejména s nařízením anglického zákona, dle něhož (čl. 73.) jest (jak nám z §§ 5. a 7. t. spisu známo) chek toliko směnkou vydanou na bankéře a splatnou na požádání; trassát je jen tehdy majiteli cheku k placení zavázán, když byl chek přijal (akceptoval), kdežto čl. 5. rak. osn. přijetí cheku vylučuje.¹⁴⁸⁾

Podobně též dle švýcarského zákona, kde (dle čl. 836.) dlužno se táhnouti k ustanovením o vydané směnce, a kde (dle čl. 834.) přijetí cheku je rovněž vyloučeno. — Podobně též výslovně ustanovuje zákon argentínský (čl. 805. a k tomu čl. 814.), dle něhož trassát (t. j. banka) práv jest vydateli ze škody povstalé z toho, zdráhá-li se bezdůvodně chek správně vydaný vyplatiti, kdežto majitel cheku není oprávněn proti trassátovi o zaplacení nastupovat.

A tak i dle japonského zákona dlužno vzhledem k ustanovení čl. 819. (srovn. svrchu v § 7.) a čl. 820. souditi, že nepřísluší majiteli cheku přímý nárok žalobní proti trassátovi.

¹⁴⁸⁾ Čl. 53. odst. 1. angl. ř. směn. nařizuje: Trassát, který směnku nepřijal, není k zaplacení též zavázán (a k tomu čl. 73. odst. 2.).

Jinak zejména dle francouzského, belgického a i hollandského práva, kdež, jak známo, platí theorie či spíše fikce právní, že úhrada cheku od vydatelce jest majiteli postoupena, takže pak přímý nárok žalobní majitele proti trassátovi je přirozeným důsledkem této fikce (srovn. o tom obšírněji dále). — Též italská právníci (dle Cohna, u Endemanna l. c. a v Čas. III. l. c.) řídí se právem tímto ve Francii platným, ačkoli po našem náhledu čl. 341. obch. zák. italsk. tomu nenavědčuje, a podobně má se zajisté věc i v Portugalsku a Rumunsku.

Dle německé vládní a spolkové osnovy (§ 10.) je trassát majiteli cheku ze zaplacení práv potud, pokud v době předložení cheku je zavázán vydateli z vyplacení papíru toho, kdežto Hoppenstedt, háje přímý nárok žalobní vydatelce proti trassátovi, ve svém návrhu I. str. 16. poměnil toto ustanovení německých vládních osnov v to znění, že je majitel cheku oprávněn k platnosti přivést nároky vydateli proti trassátovi příslušející, aby chek byl vyplacen.

Žaloba postižní majitele proti vydateli a indossantům je však všeobecně uznána. Na místě žaloby z právního poměru, sloužícího za základ vydání neb odevzdání cheku (srovn. § 19. rak. osn.) stanoví většina nových zákonů a osnov o cheku pro případ pozbytí práva postižného promlčením neb obmeškáním žalobu z obohacení. (Tak zejména zák. švýcarský čl. 836, 813, osnova němec. říšské banky § 15., němec. osn. vládní i spolková § 19., Hoppenstedt I. § 15., II. § 12.; srovn. též dále ad C a § 12.).

Přikročíme nyní k tomu, abychom k těmto právním poměrům ad A, B, C i se stanoviska theorie i porovnávající jednotlivé zákony a osnovy, podrobněji přihlídlí.

Ad A) Rakouská osnova ustanovuje v čl. 14.: Pokud nesproští ustanovení v čl. 11.—13. trassáta závazku k vyplacení cheku, je též z vyplacení papíru práv vydateli vedle úmluvy mezi nimi učiněné.

Právní poměr mezi vydatelcem a trassátem zakládá se na smlouvě, kteráž zove se vůbec *smlouvou chekovní*.¹⁴⁹⁾

O právní povaze této smlouvy chekovní byly vysloveny různé náhledy (srovn. též ad B).

a) Dle Cohna (l. c.) záleží tato smlouva podstatně ve zmocnění, které udílí trassát vydateli, aby tento na základě pohledávání u trassáta pro něho volného (srovn. § 5. k § 2. osnovy a § 15. k § 23. osn. rak.) až do výše téhož vydával na depositára jakožto trassáta cheky.

Vydatel je tedy dle toho mandatářem, zmocněným trassátovým a zároveň též platebním mandantem (Cohn u Endemanna l. c. pozn. 123.).

Trassát (bankér), jakožto zmocňující, udílí takto svému zákazníkovi (vydateli cheku) plnou moc, aby též vydával cheky v mezích pohledávání

¹⁴⁹⁾ Srovn. Cohn Čas. III., str. 75 a násl. a též u Endemanna III., str. 1155 a násl., Birnbaum na j. m. str. 7, Kapp na j. m. str. 366, Koch, Bedürfnis und Inhalt eines Checkgesetzes, str. 29 a násl.; srovn. též § 20. němec. vládní a spolkové osnovy.

svého a vedle zvláštní instrukce (»úmluvy«, »předchozího souhlasu«, jakož Funk uvádí v čl. I., odst. 2.), kteréž pak zavázán je trassát vyplatiti.

Zvláštnost tohoto zmocnění záleží v tom, že činí se v zájmu zmocněného.

Proti tomu namítá se obzvláště (a to Birnbaum l. c. str. 8, 17, Kapp str. 395 a j.), že jednak je slib platební v cheku vyznačený ceny pochybné, a to proto, že nepochází od slibujícího samého, nýbrž jen od jeho zmocněného, a dále zejména, že je tím poměr právní vlastně úplně převrácen. Na místo vydatele vstupuje totiž takto trassát a činí vydatelem prohlášení, na kteréž žádá z obou těchto stran ani nemyslí (Birnbaum l. c. str. 8.); nelze prý však upříti, že důležitost má theorie ta potud, že takto vyplývá z ní pro majitele cheku přímý nárok proti trassátovi (srovn. též ad B).

Theorii tuto zákony a osnovy nepřijaly, zejména nepřijala ji též rakouská osnova (jak i z motivů k § 14. vysvítá). Neboť ček není určen k tomu, aby tvořil právo nové, aby z něho vznikl nárok nový, zejména nárok proti trassátovi, nýbrž naopak je účelem cheku toliko, aby sprostředkoval placení; není tedy ček ničím jiným než zvláštním způsobem placení, jež prostřednictvím trassáta činí vydatel z pohledání svého, jež má u tohoto

b) Podle jiných (srovn. zejména Kapp, str. 367 a násl.) není správné obmezovati právní poměry chekovní jen na smlouvu, která má za obsah toliko závazek trassátův k vyplacení papíru.

Právní poměr mezi vydatelem a trassátem je dle svého faktického a právního obsahu povahy mnohem širší, než výraz »smlouva chekovní« naznačuje, neboť právní poměr ten upravuje jednak mimo práva a závazky, které z cheku vyplývají, též i jiná oprávnění a jiné povinnosti obou stran a zejména oprávnňuje vydatele jakožto deponenta nejen k vydání cheku, ale i vůbec k jiným platebním rozkazům. Smlouva ta je vlastně tedy toliko druhem skupiny obchodních jednání peněžních a úvěrních, která v bankovní mluvě nazýváme jednáními depositními, a složena je právně zejména ze zápůjčky a z mandátu.

Nelze ovšem upříti, že ve většině případů jest právní poměr mezi vydatelem a trassátem dle svého obsahu skutkového i právního povahy obecnější, širší, než výraz »smlouva chekovní« naznačuje, avšak okolnost ta nemění pranic na věci samé, jen když smlouva ta zároveň též týká se právních poměrů, které slouží za základ vydání cheku, a je též určuje a vysvětluje (srovn. i dále ad C).

c) Vydání a odevzdání cheku stává se zajisté za tím účelem, aby vydatel ze svého fondu, pro něho u trassáta volného, prostřednictvím tohoto, jenž je ku spravování fondu toho zmocněn, mohl platiti, a to na základě poukazu jím (v datelem) učiněného (srovn. svrchu § 4.).

Dlužno tedy zajisté shledávat ve vydání cheku poukázku (srovn. též Wendt na j. m. str. 10. a násl.); přece však není ček toliko obyčejnou

poukázku, nýbrž je poukázku zvláštního druhu, poukázku kvalifikovanou (jak jsme v § 4. seznali; srovn. Koch, Giroverkehr, str. 5, a k tomu »Bedürfnis und Inhalt des Checkgesetzes« str. 14).

Zejména druží se tu k obyčejné poukázce úmluva mezi vydatelem a trassátem či chekovníkem, a to jednak o tom, že vydatel je oprávněn vydávat cheky na trassáta, a pod jakými podmínkami, zejména do jaké výše, že trassát, a pod jakými podmínkami, je povinen tyto vyplatiti, že však trassát na základě této úmluvy pouze a jedině z pohledávání ku krytí těchto čeků u něho pro vydatele volného bude povinen cheky ty vyplatiti (jakého způsobu musí býti pohledávání to, srovn. svrchu § 5. a dále § 15. k § 2. ad 5. a k § 23. rak. osn.). — Neboť placení, které se má chekem sprostředkovati, musí býti úplně zajištěno, aby ústav cheku byl způsobilý účelu svého dosíci.

Na základě smlouvy takto uzavřené bude tedy trassát vůči vydateli zavázán cheky na něho vydané vyplatiti, byly-li cheky ty vydány ve smyslu této úmluvy. — S druhé strany musí však i vydatel pečovat o to, aby u trassáta dle úmluvy měl vždy postačitelné pohledávání, z něhož mají se cheky vypláceti

Z toho však vychází, že na základě této smlouvy jakož i na základě postačitelného pohledávání je vyplacení cheku zajištěno, a že tedy vydatel vzhledem k této smlouvě s trassátem uzavřené (smlouva chekovní)¹⁵⁰⁾ a vzhledem k pohledávání u trassáta volnému může též zákonem uznán býti za povinna, aby byl majiteli cheku práv z toho, že papír ten řádně bude vyplacen. (Srovn. k tomu rak. motivy k § 14. str. 25 a násl., jakož i též § 20. něm. vlád. a spolk. osn.)

Na úvahách těchto spočívají pak zásady, na základě kterých lze právní poměry tyto upravit.

Proti tomu ovšem namítá se (srovn. obzvláště Birnbaum l. c., Cosack, Handelsrecht, str. 238), že ovšem právní tento poměr mezi vydatelem a trassátem zakládá se nejčastěji na smlouvě, že však není toho právě potřebí, poněvadž poměr ten může vzniknouti i bez zvláštní úmluvy na základě obchodního spojení mezi oběma stávajícího.

Není ovšem potřebí, aby povždy byla mezi stranami těmito výslovná úmluva; avšak na základě skutečného stavu věcí jakož i zejména na základě způsobu, jakým obchodní spojení toto mezi vydatelem a trassátem bylo zavedeno, lze míti za to, že mezi nimi smlouva taková mlčky byla učiněna. Proto setkáváme se v osnovách někdy též s ustanovením, dle něhož označeno je jako základ obchodu chekovního předchozí srozumění se neb předchozí souhlas stran (tak již Funk ve své osnově čl. 1. odst. 1. a k tomu str. 21. ad 5.). Tento souhlas dochází výrazu, zejména při ústavech bankovních, tím, že bankéř vydateli cheku otevře folio čili konto

¹⁵⁰⁾ Jest tedy smlouva chekovní smlouvou zvláštní, »contractus sui generis« jak též trefně Cohn l. cit. podotýká.

a že mu zašle sešit chekovní a své stanovy, neboť téměř veškeré ústavy peněžní, které zabývají se cheky, mají svá zvláštní statutární ustanovení. (Srovn. Koch, Abrechnungstellen, a Über Giroverkehr, zvl. str. 35, ustanovení němec. říšs. banky ad 1. a 2., ustanovení Osnabrücker banky pro obchod chekovní u Kuhlenbecka str. 166—176. Podobně i v Rakousku srovn. o chekovním obchodu c. k. poštovní spořitelny více spisů, zejména na př. Fr. Schwarze, Rauchbergův a j.; srovn. též § 1.)

Smlouva chekovní ovšem téměř nikdy samostatně se nevyskytuje, nýbrž druzí se pravidelně k jiným smlouvám neb úmluvám vedlejším. (Srovn. svrchu ad *b*), zejména ke smlouvě depositní a úvěrní, obzvláště však ke smlouvě kontokurrentní.¹⁵¹⁾

Na základě smlouvy chekovní je tedy trassát vůči vydateli zavázán, aby cheky vedle této úmluvy vydané též vyplatil. Jestliže tedy trassát proti úmluvě té chek nevyplatí, poruší smlouvu tu a je podle obecných zásad právních nejen zavázán k dodatečnému zaplacení této sumy i s úroky z prodlení, nýbrž i k náhradě škody z toho povstalé.

Podle těchto obecně platných zásad právních o porušení smlouvy řídí se též účinky právní, nebyl-li chek vyplacen, dle zásad v jednotlivých státech o tom platných, ačkoli zákonodárství v příčině této zvláštních ustanovení nemá. Zejména má se tak dle práva Anglického a Amerického. (Srovn. o tom obšírněji Cohn, Čas. III. str. 81, 82, jakož i Kapp na j. m. str. 367.) Smlouva chekovní je tu (jakož jsme v § 3. ad 3. seznali) vlastně smlouvou depositní.

Podle obsahu této smlouvy otevře bankéř svému zákazníkovi, na základě vkladu od tohoto učiněného, úvěr s tím závazkem, že vklad ten (čili pohledávání) bude u něho vždy pro zákazníka toho volný, takže bankéř povinen bude povždy k ústnímu neb písemnému poukazu pohledání to buď zákazníkovi samému neb osobě třetí zpět vyplatiti. Tím, jak jsme seznali, má býti zákazník sprostěn námahy, nebezpečí a nepříjemností, které spojeny jsou s placením hotovými.

Je tedy zajisté konsekventní, pokládá-li se v Anglii a v Americe i bez výslovného znění zákona neodůvodněné odmítnutí vyplacení cheku za porušení úmluvy této, a zavazuje trassáta nejen k dodatečnému plnění, nýbrž i k náhradě škody. (Srovn. Cohn l. c.)

Též v jiných zákonech a osnovách není výslovně stanoven tento závazek trassátův, ani příslušný nárok vydatelův, je však obecně uznáván.

V Holandsku vyplývá tento právní účinek z právního poměru tras-

¹⁵¹⁾ Tak dí zejména Koch (ve spise Bedürfnis und Inhalt eines Check-Gesetzes str. 14), že chek je obzvláštním úkazem právním, vykazujícím útvary různých ústavů a jednání právních. Srovn. dále ještě Grünhut ve svém časop. III., str. 473 a násl. a u Endemanna III. § 435. a násl., str. 936 a násl., též Cosack, Handelsrecht, § 41. str. 212 a násl., § 45., str. 242 a násl., § 40., str. 220 a násl. Cohn u Endemanna III. §§ 447., 448. str. 1041—1074.; § 430. a násl., str. 884 a násl.; §§ 426., 427. a násl. str. 832, 833 a násl. a j. v.

sáta (Cassierer, pokladník) jakožto mandátáře a depositáře k vydateli. (Srovn. čl. 223., 224. holland. zák. obch. u S. Borchardta I. str. 293.)

Totéž dlužno tvrditi pro Francii a Belgii a to zejména i jako konsekvenci theorie o postupu úhrady. (Srovn. ad *B*.)

Podobně má se věc i v Itálii, Portugalsku a Rumunsku, aniž by ovšem o tom v zákoně výslovně bylo ustanovení.

Tak i ve Švýcarsku, dle náhledu právníků a vzhledem k ustanovení čl. 834, a v Japonsku, vedle nařízení čl. 819., dle něhož není potřebí přijetí cheku k závazku, aby týž byl vyplacen.

Dle osnovy ruské (čl. 585.) jest závazek trassátův vůči vydateli (nikoliv vůči majiteli cheku) výslovně uznán; trassát práv je ze škody z toho vzniklé — avšak jen tehdy, je-li chek na běžném účtu vydatelově dostatečně kryt. (Srv. § 3. ad *L*.)

Brunšvická osnova (ad IV. 2. 5.) ustanovuje, že trassát povinen je chek vyplatiti, aniž by potřebí bylo akceptace; má-li v rukou dostatečné pohledávání, aneb nechá-li chek mu odevzdaný bez výhrady přes noc ve svých rukou, může vydatel nastupovati proti němu o náhradu škody, která mu vzešla neoprávněným odmítnutím vyplacení cheku.

Podstatně totéž ustanovuje i osnova Mannheimská (ad IV. 2.), podobně i osnova Brunšvické konference delegátů (ad IV. 2.) s dodatkem, že právo výše uvedené má vydatel i majitel cheku, a souhlasně s touto osnovou Funk (čl. 3. odst. 2. a ad 29. str. 34, 35).

Osnova německé říšské banky ustanovuje v §§ 9. a 10., že trassát pouze proti odevzdání cheku povinen jest papír vyplatiti (§ 9.) a dále (§ 10.), že majitel cheku oprávněn jest nárok vydatelův proti trassátovi k platnosti přivést, jestliže týž chek nevyplatil. — Toto ustanovení přijal též Hoppenstedt ve svých osnovách (I. § 11., II. § 8.)

Německé osnovy (vládní § 10., spolková § 10.) nařizují pak, že »trassát práv je majiteli cheku ze zaplacení chekovní sumy potud, pokud je v době předložení cheku zavázán vydateli k vyplacení téhož« (srovn. o tom též ad *B*.) a dále (v § 20.), že »za pohledávání, které ku krytí cheku u trassáta volno býti má, dlužno pokládati obnos peněžní, až do kterého trassát podle úmluvy s vydatelcem uzavřené povinen je cheky od tohoto vydané vyplatiti.«

Též rakouská osnova rozluštila otázku tuto podstatně ve smyslu zde naznačeném, a ustanovuje (v § 14.) jasně a přesně, že trassát, pokud není dle §§ 11—13. oprávněn vyplacení cheku odmítnouti, práv je vydateli vedle smlouvy mezi nimi uzavřené, aby chek vyplatil.

Dle toho tedy poukazuje rak. osnova nejprve na důvody v zákoně výslovně uvedené, ze kterých trassát může vyplacení cheku bez vlastní zodpovědnosti odmítnouti, a tím, že výslovně se táhne k §§ 11—13., poukazuje též osnova ta na nepodstatnost odvolání vydatelce, které by neodpovídalo zákonu. (Srovn. též svrchu § 10. ad *B*.)

Trassát je tedy dále dle § 14. rak. osn. zavázán chek vyplatiti podle smlouvy chekovní. Nevyplatil-li trassát chek, má to za následek právní účinky, které spojeny jsou po zákonu s nedodržením smlouvy, zejména tedy též, že vydatel má právo žádati náhradu škody, a to (jakož motivy na str. 25. výslovně uvádějí) dle bedlivosti, jaká přísluší trassátovi vedle smlouvy chekovní. (Srovn. dále v § 15. k § 23. osn. rak. obširněji, a k tomu §§ 1295., 1324. obec. z. obč. a čl. 283., 277. 282. zák. obch.)

Ad B) Právní poměr mezi trassátem čili chekovníkem a majitelem cheku.¹⁵²⁾

Otázka tato nazývá se právem nejspornější v celém oboru práva chekovního (tak Birnbaum, Cohn a j.).

Seznali jsme svrchu (v § 5. k § 3. ad b) rak. osn.), že chek může zníti na určité jméno, tedy na jméno osoby určité či firmu neb na řád, aneb může konečně svědčiti majiteli, a to i tak, že zní na určité jméno neb firmu, a mimo to majiteli (alternativní klausule majiteli svědčící) — ale že též může zníti i na vlastní řád vydatelův (dle § 3. odst. 2. rak. osn.). Dle toho pak je (jak jsme ad A seznali) trassát povinen vyplatiti chek z úhrady u něho pro vydatele volné buď osobě třetí, neb vydateli samému.

Pravidlem bude to ovšem osoba třetí, které trassát bude povinen na základě rozkazu vydatelova v cheku obsaženého sumu tam naznačenou vyplatiti.

Nebyl-li chek vyplacen, bude se pravidelně majitel papíru (t. j. remittent neb indossatář) hojiti zajisté na vydateli (srovn. dále ad C.), tento pak bude nastupovati na trassáta, aby mu škodu takto způsobenou nahradil (jakož jsme ad A seznali; srovn. ještě dále § 15. k § 23. rak. osn.).

Nastává však otázka, zdali může v případě tomto majitel cheku, buďsi remittent neb indosatář, přímo nastupovat žalobou též na trassáta, zda mu tedy přísluší přímý žalobní nárok proti chekovníku, a z jakého důvodu. — Rozluštění otázky této závisí především na tom, jak vykládá se theoreticky právní poměr mezi osobami účastnými při obchodu chekovním.

I. Tu především učí Cannstein, že ve vydání cheku dlužno shledávat postup pohledávání u trassáta pro vydatele volného na majitele cheku (srovn. spis téhož »Wechsel, Check und deren Deckung« str. 152, kdež praví: »Majitel cheku nabývá zásadně vlastnictví k úhradě«; srovn. i téhož článek v G.-H. č. 23. z r. 1894, proti tomu Cohn u Endemanna III., str. 1155, Birnbaum str. 12, Kapp str. 387, 395, Hanausek l. c. str. 22, Strausz, Jur. Bl. č. 23 z r. 1894, Hammerschlag Jur. Bl. č. 8. z r. 1896).

¹⁵²⁾ Literaturu srovnej svrchu, zejména Cohn III., str. 76 a násl. a u Endemanna III., str. 1154 a násl., Birnbaum, l. c. str. 17—24, Kapp, l. c. str. 374—379, Kuhlenbeck, str. 101—105, 121—126, Hanausek, Jur. Bl. č. 22. z r. 1889, Cannstein, str. 152 a násl., Wendt § 12. str. 120 a násl. Srovn. též k tomu anketu rakouskou dle protokolu str. 109 a násl. (Calligaris) a str. 123 (Kuczinského návrh: »Trassát zavázán je k vyplacení cheku až do výše úhrady«).

Avšak náhled ten nelze pokládati za správný ani s theoretického ani s praktického stanoviska (jakož zejména Hanausek, Strausz a Hammerschlag dokazují), neboť zřejmo je, že vůle stran, zejména vůle vydatelova, nesměřuje naprosto k postupu pohledávání toho, takže nelze tu mluvit o srovnalé vůli stran. — Mimo to není vydatel cheku vlastníkem úhrady u trassáta pro něho volné, a nemůže ji tedy majiteli postoupiti.

Vydání a převedení cheku děje se zajisté k účelu placení, tedy causa solvendi v nejšířším smyslu, takže různé důvody speciální mohou mu za základ sloužit, nelze však zajisté shledávat v tom postup fondu platebního, jestliže správce tohoto fondu na základě dané mu plné moci aneb na základě učiněné úmluvy z tohoto fondu vyplatí dluh, který vydatel, uznávaje jej za pravý, k zaplacení poukazuje.

A poukazuje-li Cannstein k odůvodnění svého náhledu k tomu, že vydání a odevzdání cheku děje se na místě zaplacení, a nikoliv jen aby se sprostředkovalo placení hotovými, takže se tu stane novace, zakládá se i tento náhled na nesprávném výkladu vůle kontrahentů, a není odůvodněn též po stránce právní, neboť vůle majitele cheku nesměřuje k tomu, aby již tím, že mu byl chek odevzdán, pokládal pohledávku za zaplacenou.

Náhled ten měl by také nepříznivé následky pro rozvoj obchodu chekového, poněvadž by se věřitel musil obávat, že přijme-li chek, změní jen k své újmě svůj právní poměr k vydateli jeho, jak zejména Hammerschlag zcela správně k tomu poukazuje.

Proto lze jen tehdy tvrditi, že vydání a odevzdání cheku stalo se na místě placení, byla-li v příčině této učiněna skutečně úmluva (srovn. též Birnbaum l. c. str. 10., Kapp l. c. str. 392, 394). — Osnova rakouská vychází z téhož stanoviska (jak již z motivů zřejmo), že totiž chek, nebyla-li výslovně učiněna jiná úmluva, vydává a odevzdává se nikoliv na místě placení, nýbrž jen aby chek placení sprostředkoval.

Podobně i dle theorie ve Francii, Holandsku, Belgii a částečně i v Itálii a Švýcarsku platné (srovn. obháje této theorie u Cohna, Čas. III. str. 90, avšak naproti tomu pro anglické právo čl. 53. angl. ř. směn.) má se za to, že chek je jakýmsi druhem listiny určené k převodu vlastnictví, podobně jako t. zv. papíry tradiční (list skladní, list nákladní; srovn. k tomu hlavně Randa, Eigent.-R., str. 319 a násl.), takže chekem má býti vlastnictví k pohledávání pro vydatele u trassáta volnému převedeno na příjemce cheku.

Že s náhledem tímto souhlasiti nelze, je zřejmo již z toho, co bylo výše uvedeno, neboť chek je určen k tomu, aby sprostředkoval placení a není dle svého účelu národohospodářského snad papírem cirkulačním (jako směnka; srovn. svrchu § 4.); tím méně je však chek cirkulačním či oběžným papírem k tomu účelu, aby podporoval převod vlastnictví. Theorie tato je též proto povážlivou, poněvadž trassát pravidlem nabývá vlastnictví k pohledávání u něho pro vydatele volnému a ku krytí cheku určenému; naprosto nehodí se pak theorie ta pro cheky úvěrní a nejvýš mohlo by

se jí užítí při checích efektových, tedy na jiné hodnoty než peníze znějících (srovn. svrchu § 4. a k tomu motivy k rak. osnově), kteréžto cheky právě, jak známo, příbuzny jsou s listy skladními a podobnými papíry tradičními, které však právě proto jsou zvláštním druhem cheku a dlužno k nim proto také přihlížet dle zvláštních ustanovení zákonních, která podstatně různí se od ustanovení platných o cheku peněžním (srovn. k tomu zejména Cohn III. str. 97 a násl., u Endemanna II. str. 1155, Birnbaum I. c. str. 9., Koch, Giroverkehr str. 32, a j. v.).

Jiný náhled, rovněž ve Francii a částečně i v Belgii se vyskytující, jest, že v převedení cheku dlužno shledávat nikoliv postup vlastnictví, nýbrž jen postoupení nároku k pohledávání u trassáta (srovn. přívržence tohoto náhledu hlavně u Cohna, Endemann III. str. 1155, pozn. 118, a v Čas. III. str. 92.).

Nejznamenitějším obhájcem náhledu tohoto je dnešního dne Cannstein, který ve svém spise »Wechsel, Check und deren Deckung« ještě hájil postup vlastnictví, později však (v G.-H. Č. 23. z r. 1894) učí, že dlužno shledávatí ve vydání a převedení cheku úplný neb částečný postup pohledávky, která vydateli proti trassátovi přísluší, majiteli cheku. (Srovn. proti tomu Cohn u Endemanna III., str. 1155, a zejména též Birnbaum I. c. str. 10.)

Nelze upříti, že náhled tento velice se zamlouvá, poněvadž lze snadno dle této theorie docela konsekventně vyvoditi právní zásady, na základě kterýchž pak lehce rozřešiti se dá celá řada otázek právních cheku se týkajících, tak zejména i velice sporná otázka o právích majitele proti trassátovi.

Dle theorie Cannsteinovy přísluší totiž majiteli cheku proti trassátovi právo žalobní, které až do převedení cheku příslušelo vydateli, jako každému jinému cessionáři, tedy jako by mu bylo bývalo výslovně postoupeno.¹⁵³⁾ Přísluší-li tedy vydateli cheku actio depositi (regularis aneb irregularis), přísluší též i majiteli, na něhož byl chek převeden.

Na základě této theorie lze též snadno rozřešiti sporné otázky o nejdůležitějších důvodech, ze kterých trassát může odmítnouti vyplacení cheku. Neboť poněvadž vydatel cheku své pohledávání u trassáta postoupil majiteli cheku, nelze od doby převedení cheku papír, podobně jako postup, již odvolati. Podobně též má se věc, zemřel-li vydatel neb pozbyl právní způsobilosti k správě svého jmění, aneb konečně, upadl-li v konkurs; neboť byl-li uvalen konkurs na jmění vydatelovo, nemění to ničeho na poměrech právních cheku se týkajících, poněvadž již vydáním papíru byla úhrada cheku postoupena majiteli.

¹⁵³⁾ Též ustanovení osnovy německé říšské banky (§ 10.), německé vládní a a spolkové (§ 10.), jakož i osnov Hoppenstedtových (I., § 11., II. § 8.) připomínají nám theorii Cannsteinovu. Srovn. též u Cohna (Endemann III. str. 1153 pozn. 108) formule cheků v Curichu obvyklých.

Avšak ani tato theorie nemůže se pokládati za správnou, neboť jednak nelze ani tu postup takový odvozovati ze skutečné a pravé vůle stran, a jednak působí nauka ta i samému Cannsteinovi nepřemožitelné nesnáze potud, že nelze mu odůvodniti závazek postižný vydatelův, takže je nucen k tomu účelu přirovnávati chek k listu skladnímu a podobným papírům tradičním (srovn. G.-H. I. c.).

Náhled pak Cannsteinův, že chek neodevzdává a nepřevádí se toliko, aby sprostředkoval placení, nýbrž že zastupuje skutečné placení, a že tedy působí novaci, a takto postup pohledávání nutně předpokládá, je rovněž nesprávný, jak jsme též svrchu ukázali.

II. Dle jiného náhledu spočívá ve vydání a odevzdání cheku smlouva ve prospěch osob třetích (tak nejnověji zejména Strausz I. c.).

Závazek trassátův zakládá se, jednali se o poukázku, na přijetí téže, kteréž se stává teprve po vydání papíru, při cheku však na smlouvě chekovní, která vydání cheku předchází. Hospodářskému účelu cheku je pak přiměřenější, aby majitel papíru toho nárok svůj nepřiváděl k platnosti pouze ve jménu cizím tedy jako assignatář, nýbrž aby nabyl práva toho samostatně, ve vlastním jménu, a k platnosti je přivéstí mohl. A nárok takový lze dle Strausze také skutečně theoreticky odůvodniti.

Trassát zavázal se ve prospěch majitele cheku, že každé osobě dle zákona chekovního legitimované vyplatí peníze z pohledávání vydatelova poukázané. — Z národohospodářského stanoviska je zajisté nutno, aby majitel cheku mohl samostatně vystoupiti, aby tedy smlouvě ve prospěch osob třetích, která ve vydání a odevzdání cheku takto je obsažena, bylo zjednáno právního uznání. Tím nestane se také nikomu újma; bankéři (trassátovi) ne, poněvadž se zavázal k vyplacení a poněvadž je též pouze potud k tomu povinen, pokud vystačí pohledávání pro vydatel u něho volné; vydatel pak přeje si, aby usnadnil si správu jmění svého, a má tedy zájem na tom, aby věřitel jeho s tímto způsobem spravování jmění byl srozuměn.

I proti této theorii lze namítati, že nezakládá se naprosto na srovnalé a pravé vůli stran, nepřihlížeje ani k tomu, že smlouva ve prospěch osob třetích dle rak. práva není až dosud ani zúplna uznána.¹⁵⁴⁾ Vydatel cheku přenáší správu jmění svého za účelem již vícekrátě zmíněným, aby sprostředkovalo se tak placení hotovými, jakož i aby sprostil se sám nebezpečí, námahy a nepřijemností, spojených se spravováním svého jmění, na svého

¹⁵⁴⁾ Srovn. k tomu Unger v Jahrb. für Dogmtk., 10. str. a násl., avšak též Randa, Jur. Bl. č. 34 z r. 1877, Eigenth.-R., (2. vyd.) str. 218 a spisovatele tam uvedené (k tomu mé články v Oesterr. Ger.-Ztg. č. 50 r. 1884, str. 204 a zvláště v Jur. Bl. č. 25, 26 r. 1884, str. 298 a násl. a spisovatele na str. 298 uvedené), pak Randa, Obch. právo, III. str. 175 a pozn. 34 a Stubenrauch, Comment, II. str. 218, 219 k § 881 obec. z. obč. a str. 360, 361 k § 1019. obec. z. obč. jakož i literaturu tamže; Hasen-oehrl, Oblig.-R. I. §§ 33—35, str. 413 a násl. a literaturu tamže; Steinbach, Ger.-Zeit. z r. 1878, č. 39—46; nejnověji (1901) Krasnopolski v Grünhutově čas. 22. sv. 3. a 4. na str. 577—624 proti Arnimu Ehrenzweigovi (Die sog. zweigliedrigen Verträge und die Verträge zu Gunsten Dritter nach germ. und österr. Rechte.)

bankéře, trassáta to cheku, kterého na základě úmluvy mezi nimi učiněné, čili smlouvy chekovní, poukazuje, aby za něho platil z pohledávání jeho, avšak naprosto není v jeho úmyslu, aby takto uzavíral smlouvu ve prospěch osob třetích, kterým by se mělo budoucně tímto způsobem platiti. Tím méně má však trassát v úmyslu, aby se takto zavazoval osobám třetím, které mu pravidelně úplně jsou neznámy (srovn. též Hammerschlag l. c. str. 88).

Nelze se tedy ani s tímto náhledem, ani se stanoviska theoretického ani praktického, spráteliti. Ani vůle vydatelova ani vůle trassátova nesměřují k tomu, aby uzavřena byla smlouva ve prospěch osob třetích. Vydatel, chtěje býti prost námahy a nebezpečí spojených se spravováním pokladny, chce toliko, aby platy se konaly prostřednictvím zmocněného trassáta z pohledávání jeho u téhož volného — vůle vydatelova směřuje tedy i zde k placení (*solvendi causa*, v širším smyslu slova), nikoli však, aby osobám třetím poukázán byl nějaký prospěch; trassát pak sprostředkuje takto pouze a jedině toto placení z pohledávání vydatelova — avšak nikterak zajisté nezamýšlí zavazovati se osobám třetím, které jsou mu úplně cizí, a jichž pravidlem ani nezná.

III. Jiní opět (totiž Cohn, srovn. ad *A*), shledávají ve smlouvě chekovní, jakož jsme již svrchu ad *A*) seznali, podstatně toliko plnou moc, udělenou od trassáta vydateli, dle které bankéř zmocňuje zákazníka svého, aby na něho (trassáta) cheky vydával; na základě tohoto právního poměru mandátního přísluší pak též majiteli cheku přímý nárok žalobní proti trassátovi.

Proti tomu náhledu obrátili jsme se již svrchu ad *A*) a připomínáme jen tolik, že nauka tato stojí v odporu též se zásadou neodvolatelnosti cheku. —

IV. Dle jiných opět spočívá v právním poměru mezi majitelem cheku a trassátem mandát k vybírání platu (*incassomandat*; srovn. Kuhlenbeck l. c. str. 104, a před ním již Ladenburg v *Goldschm.* čas XI., k tomu zvláště Wendt, l. c. str. 109. a násl.), z čehož pak vzniká prý přímý nárok žalobní majitele cheku proti trassátovi.

Avšak proti tomu dá se namítati, že pravidlem bez výslovné zvláštní úmluvy není majitel cheku zavázán, aby pohledávání vydatelovo za trassátem dal sobě vyplatiti; dále též nelze ve vydání a převedení cheku, dle povahy a účelu papíru toho (srovn. § 4.), spatřovati pouhý takový mandát k vybrání platu, který zajisté dle právní své povahy vždy by byl odvolatelný (srovn. k tomu obšírněji Cohn, u Endemanna III. § 450. str. 1086 a str. 1158 pozn. 136, k tomu: Cosack, *Handels-R.* § 44., str. 233, 234, Regelsberger u Endemanna II. § 257., str. 530, 531).

V. Seznali jsme již ad *A*), že vydání cheku je vlastně písemná poukázka zvláštního druhu (§ 4.); vydatel poukazuje trassáta, jemuž svěřil správu svého jmění (fonde), aby na základě úmluvy mezi nimi učiněné

(smlouva chekovní) z tohoto jeho jmění neb fondu vyplácel cheky, které budou podle úmluvy té vydány.

Tato smlouva chekovní je tudíž právním základem vydání cheku.

Jistota obchodu chekového má základ svůj jednak v této smlouvě chekovní, mezi vydatelem a trassátem uzavřené, a v pohledávání, které pro vydatele u trassáta k vyplacení cheku je volné, jakož i v přísných, zákonu směnečnému obdobných, ustanoveních zákona o nárocích postižných majitele cheku proti předchůdcům a vydateli, takže vzhledem k tomu nezdá se nutným, aby majiteli ještě i proti trassátovi udělen byl přímý nárok žalobní. Trassát práv je vydateli z toho, aby vyplatil cheky podle úmluvy chekovní vydané, a majitel cheku zajisté, přihlížeje k přísným ustanovením těmito (a to i materiálním i formálním; srovn. §§ 20., 21. rak. osn., k tomu §§ 25., 26. němec. vládní a spolkové osn.), bude hojiti se, nedosáhnuv zaplacení u trassáta, na vydateli. — Dle toho tedy nepřisluší majiteli cheku na trassáta přímý nárok žalobní.

Francouzská, hollandská, belgická, poněkud i italská a portugalská jurisprudencie připouští takovýto přímý nárok žalobní majitele cheku proti trassátovi (srovn. k tomu Cohn u Endemanna III. str. 1154). — V Anglii však, v Německu a v Rakousku nepřisluší majiteli cheku nepřijatého (a o tom pouze možno tu jednati) přímý nárok žalobní proti trassátovi. Většinou zákony o cheku (srovn. však čl. 805. argent. zák., pak čl. 73., 83. a 53. angl. ř. směn.) o právním poměru tomto mezi majitelem cheku a trassátem neustanovují ničeho (rakouská osn. poukazuje k tomu poněkud v čl. 14. a 15., srovn. k tomu též § 10. německé vládní a spolkové osn., a dále text); odvolávají li se však zákony v příčině této a vůbec tam, kde v zákoně chekovním není zvláštních ustanovení, na nařízení řádu směnečného, nelze opět k těmto v našem případě proto přihlížeti, poněvadž nejedná se tu o chek přijatý, takže by se stanoviska práva směnečného majiteli naprosto nepřislušel přímý nárok žalobní proti trassátovi (čl. 23. a 81. němec. a rak. ř. směn., čl. 742. a 808. švýc. ř. směn., čl. 267., 313. a 314. italsk. zák. a j.).

Tak ustanovuje čl. 342. italského zákona obchodního, že nařízení směnečného řádu týkající se gira, avalu, podpisů osob k směnkám nezpůsobilých, podpisů falešných a padělaných, splatnosti, zaplacení směnky, žaloby proti vydateli a girantům a zaniknutí nároků těch mají též platnost pro cheky, a podobně též má se věc dle zákona rumunského a portugalského (čl. 343., znějící všeobecněji než čl. 342. italsk. zák.).¹⁵⁵⁾

Podobně ustanovuje čl. 836. švýcarského zák. obligačního, že ustanovení o směnce vydané platí též pro chek potud, pokud nejsou v odporu se zvláštními ustanoveními chekovními, a dle čl. 834. nemá přijetí cheku místa. (Srovn. k tomu též čl. 742. a 808.)

¹⁵⁵⁾ Čl. 343. portugalského zák. zní: Veškerá ustanovení o směnce vydané platí též pro chek potud, pokud nejsou v odporu s právní povahou jeho.

Obchodní zákon uherský¹⁵⁶⁾ ustanovuje v čl. 298., že nařízení zákona směnečného o předložení k placení, o placení, o protestu, o notifikaci předchůdců, o žalobě postížné, promlčení a amortisaci platí též pro poukázky kupecké.

Dle obecného řádu směnečného, čl. 23. a 81., a podobně zajisté i dle všech ostatních řádů směnečných¹⁵⁷⁾ nepřísluší majiteli směnky proti trassátovi, nebyla-li směnka přijata, právo žalobní ze směnky.

Z práva směnečného nelze tedy vyvoditi takovýto přímý nárok majitele cheku proti trassátovi. Výslovně o tom ustanovení je však pouze v zákoně argentinském, v čl. 805., dle něhož majiteli cheku proti trassátovi (bance) přímý žalobní nárok nepřísluší; avšak též zvláště z anglického řádu směn. vychází zřejmě na jevo (ze čl. 53., 73., 83.), že majitel cheku proti trassátovi přímo žalobou nastupovati nemůže.

V anglickém zák. (čl. 74.) a podobně též v hollandském (čl. 224.) setkáváme se sice s ustanoveními této věci poněkud se týkajícími,¹⁵⁸⁾ avšak pravý význam jejich je velice sporný. Zejména dlužno zajisté omeziti ustanovení anglického zák. čl. 74. ad 3. pouze na případ, když chek nebyl v čas k placení předložen a byl náležitě kryt. Majitel takového cheku stane se totiž potud, pokud vydatel neb jiný účastněný byl závazku sprostěn, věřitelem bankéře čili trassáta, a je pak oprávněn částku dotčenou od něho žádat. —

Hollandský zákon pak v čl. 224. nařizuje, že vydatel, který oprávněn je nárok postížný majitele cheku odmítnouti (to jest tehdy, když dokáže, že po 10 dnů byla u trassáta uložena dostatečná úhrada k vyplacení cheku), je povinen, majiteli cheku na své útraty vydati veškeré doklady, aby tento mohl samostatně proti trassátovi nastupovati. — Vůči čl. 109. a 118. hollands. zák. dlužno nařízení toto tak vykládat, že v tom obsažen je postup pohledávání vydatelova, tedy zde úhrady chekovní, proti trassátovi majiteli cheku, podle fikce právní nám již známé, že převedením cheku, t. j. papíru pokladničního (Cassiererpapier) přechází též vlastnictví k úhradě tradicí symbolickou na majitele, takže tento eo ipso nabude práva žalobního proti trassátovi. (Srovn. též svrchu § 5. spisu).

Ve Francii je otázka tato velice sporná, avšak i tu platí, jak nám již známo, zásada, že odevzdáním cheku přechází vlastnictví k úhradě vydateli patřící na majitele papíru. Náhled ten dochází opory a potvrzení

¹⁵⁶⁾ Čl. z. XXXII. z r. 1875; uherský obch. zák. nemá zvláštního ustanovení o cheku, přihlíží však v čl. 291—298. ke kupecké poukázce obsírněji než obecný obch. zák. Srovn. k tomu Bausenwein na j. m. svrchu v § 1. a též 3. ad O.

¹⁵⁷⁾ Nejen dle řádů směn., patřících ke skupině německé (čl. 55., 81 a 23.), nýbrž i též ke skupině rancouzské (čl. 120., 140. Códé de commerce) i dle anglického ř. směn. (čl. 53., 73.). — Tak i dle japonského zák. směn., čl. 736., jenž zní: »Trassáta zavazuje přijetí cheku« (srovn. k tomu též čl. 751., 819 a 820., a svrchu § 7.)

¹⁵⁸⁾ Srovn. k následujícímu zejména Cohn, v Čas. III., str. 85—87., u Endemanna III., str. 1154, jakož též Birnbaum, str. 18, Kapp, str. 319 a j. v.

v ustanovení ř. směn. o úhradě (de la provision, čl. 107—115. Códé de commerce, a zákon ze 14. břez. 1817, jímž je poměněn čl. 105.)¹⁵⁹⁾

Zákon belgický nemá rovněž v příčině této zvláštního ustanovení, avšak i tu platí, jak známo, zásada ve Francii přijatá, a to na základě ustanovení čl. 4—6 ř. směn. o úhradě (de la provision), dle něhož majiteli směnky přísluší výlučné právo na úhradu v rukou trassáta se nalézající proti vydateli a jeho věřitelům (srovn. k tomu můj spis »Směnka a chek« str. 78). — Vzhledem k tomu připouští tedy právo belgické majiteli cheku žalobní nárok, který přísluší vydateli proti trassátovi.

Japonský zákon o cheku upravuje v čl. 820. toliko právní poměry mezi majitelem a vydatel, jakož i mezi předchůdci majitele.

Podobně i starší německé osnovy činí podstatný rozdíl mezi závazkem vznikajícím z podpisu cheku a mezi závazkem trassátovým.

Tak Brunšvícká osnova (ad IV. 3.) a Mannheimská (ad IV. 2.), kteréž ustanovují, že vydatel oprávněn je trassáta stíhati ze škody, kterou mu způsobil neoprávněným odmítnutím vyplacení cheku; osnova Brunšvícké konference delegátů (ad IV. 2.) ustanovuje pak, že toto právo přísluší i vydateli i majiteli cheku, a podobně i osnova Funkova (v čl. 3. odst. 2.). — Veškeré tyto tři osnovy (čl. IV.) i Funkova (čl. 3. odst. 1.) nařizují dále, že každý, kdo chek, ať jako majitel, ať jako indossant, podpíše, práv je z jeho zaplacení. Naproti tomu ustanovuje však osnova němec. říš. banky v čl. 10., že majitel cheku oprávněn je práva vydatelova proti trassátovi pro nevyplacení cheku k platnosti přivést. — Toto ustanovení osnovy němec. říš. banky přijal též Hoppenstedt v I. § 11., ve II. § 8., a podobně navrhuje i Cannstein (l. c. str. 163)

Německá vládní i spolková osnova ustanovují v § 10., že trassát práv je majiteli cheku ze zaplacení obnosu chekovního potud, pokud v době předložení cheku byl vydateli téhož k vyplacení jeho zavázán. (Srovn. též § 20. osnov těch.)

Proti tomuto ustanovení obrací se Hoppenstedt (v I. str. 16 a násl. str. 21, ve II. str. 30) a navrhuje z důvodů praktických, aby ustanovení to znělo určitěji; dle toho pak v I. § 11. a ve II. § 8. navrhuje znění ustanovení toho v ten smysl, že nemá majiteli cheku proti trassátovi příslušet více práv, než přísluší vydateli cheku. Týž poukazuje zejména na ustanovení některých ústavů bankovních, dle nichž ústavy ty pouze za jistými podmínkami a kautelami zavázány jsou chek vyplatiti (na př. pouze cheky vydané na blanketech od nich vydateli odevzdaných, cheky úplně neporušené a pod.), takže i tato ustanovení pořádková mají pro majitele cheku býti závaznými.

Též dle nizozemské osnovy nepřísluší majiteli cheku přímé právo žalobní proti trassátovi, jakož vychází zřejmě z ustanovení čl. 4. a 6. osnovy,

¹⁵⁹⁾ Srovn. zákon ten ve sbírce zákonů francouzských: »Nouveau Códé général des lois françaises«, par Ém. Durand, a u Kuhlenbecka str. 178—180, k tomu můj spis »Směnka a chek« str. 160 a násl.

jakož i ze směnečných nařízení, ku kterým se čl. 6. táhne. Jak však jsme již svrchu v § 7. seznali, má dle osnovy té (čl. 4. odst. 2.) přijetí cheku — které se sice dle osnovy té (čl. 4. odst. 1.) žádati nemůže, ale stalo-li se přece, právní účinky jako přijetí směnky.

Funk nepřihlíží k meritornímu zodpovídání této otázky, nýbrž poukazuje toliko (na str. 30 ad 18) k článku Cohnovu; Funkova osnova navrhuje totiž v čl. 3. odst. 2.: Vydatel jakož i majitel cheku jsou oprávněni stihati trassáta (banku) pro škodu způsobenou tím, že vyplacení cheku bylo bezdůvodně odmítnuto. (Srovn. k tomu ještě Cohn v Čas. III. str. 84 a násl. a zvláště u Endemanna III., str. 1155 a násl., Birnbaum str. 17 a násl., Kuhlenbeck str. 101—105, 121—125, Kapp str. 394—399, Funk l. c. a j. v.)

Rozumí se samo sebou, že jedná se tu vždy o cheky nepřijaté. (Srovn. k tomu čl. 300. a 301. obch. zák., čl. 1409. obč. zák. jakož i svrchu v § 2. a § 7 o novém německém obch. zákonníku)

Bez přijetí cheku není však skutečně mezi majitelem a trassátem žádného podkladu právního, z něhož by vyplýval takovýto přímý nárok majitele proti trassátovi. Podobně i z jiných důvodů, zejména povahy národohospodářské, není odůvodněno takovéto přímé právo žalobní majitele cheku proti trassátovi, ano není ani radno v zájmu obchodu chekového nárok takový majiteli poskytnouti.

Prospěchy, na které zejména Cohn (u Endemanna l. c. a ve XII., str. 103, 104) poukazuje, že v některých případech, jako při smrti vydatelce, insolvenční téhož a pod., je takovýto přímý nárok majitele proti trassátovi na vydání úhrady cheku nezbytným, nejsou tak závažné, což vyplývá již z toho, že jedná se tu o případy výminečné, kdežto důvody pro opačný náhled daleko prospěchy ty převyšují. Kdo chek převezme, aby došel zaplacení, činí tak zajisté v první řadě z důvěry k vydateli a vůči pohledávání téhož u trassáta, z něhož má chek býti vyplacen. Přímý nárok žalobní majitele cheku proti trassátovi je též jen v řídkých případech s to, zájem majitele cheku skutečně hájiti. Majitel cheku nenabude takto zejména žaloby přísné, obdobné žalobě směnečné, nenabude nároku postižného a vůbec žádného nároku přímého, nýbrž musil by zajisté přihlížet v žalobě své jen k materiálnímu poměru právnímu, vydání a odevzdání cheku za základ sloužícímu, a musil by v řízení řádném nároky své provádět. Dle toho pak řídí se i břímě průvodní žalujícího majitele; týž musí dokázat, že trassát měl dostatečnou úhradu pro chek, a že vůbec zavázán byl chek vyplatiti. Je však nade vše pochybnost jasno, že bez přispění vydatelova majitel cheku důkaz ten nemůže provést. Nepřihlížeje tedy ani k jiným v podobných sporech často se vyskytujícím nesnázím i výlohám, bylo by majiteli cheku jen tenkrát možno spor provést, jestliže mu vydatel poskytne ve sporu tom své zastoupení (srovn. k tomu motivy rak. k čl. 14—19. osnovy, zejména na str. 26, a proti žalobě té též zejména Cosack, l. c. str. 323). — K těmto důvodům právním druží se též ještě jiné závažné důvody povahy oppor-

tunní. Tak zejména nemůže býti vydateli a trassátovi lhotejno, aby takovýmto způsobem jich vzájemné právní a obchodní poměry staly se známými i osobám třetím (hlavně týká se to ústavů bankovních). Mimo to zajisté dlouhý a vleklý tento spor zdržel by nutně ukončení obchodu chekovního, tedy realizaci cheku, což by zajisté bylo jen na úkor rozvoje obchodu chekovního, poškozovalo by i ústavy bankovní a nad to již i přičilo by se přímo samé povaze cheku. (Srovn. rak. motivy l. c. a k tomu i Birnbaum str. 19—21.)

Správně též poukazují motivy rakouské k tomu, že ani vydatel netrpí škody, jestliže se majiteli takovýto přímý nárok žalobní proti trassátovi odpírá, neboť týž i ve sporu majitele s trassátem jakožto intervenient nese veškeré břímě průvodní, takže sporem ve vlastním jméně proti trassátovi vedeným rychleji a s nesnázemi zajisté menšími dojde žádoucího výsledku. — Mimo to musil by zákon majiteli cheku ponechat volbu mezi takovýmto sporem a mezi žalobou postižní proti předchůdcům, a tu není věru těžko uhodnouti, pro který spor by se majitel cheku pravidlem, ano téměř vždycky rozhodl, zda pro obyčejný, dlouhý spor z materiálního právního poměru, aneb pro spor obdobný jako dle práva směnečného, kde možno si vydobýti platební rozkaz a exekuci k zajištění. (Srovn. k tomu § 21. rak. osn., jakož i rak. řízení sporné z 1. srpna 1895 č. 113. ř. z., § 557,¹⁶⁰) a nové rak. exekuční řízení ze 27. května 1896, č. 78. ř. z., §. 371.)

Z těchto důvodů, jež motivy k rak. osnově na str. 25—28 velice obšírně a důkladně uvádějí, neposkytla osnova majiteli cheku přímé právo žalobní proti trassátovi.¹⁶¹)

Ad C.) Poměr právní mezi majitelem cheku a vydatelcem, jakož i předchůdci vůbec. (Srovn. literaturu svrchu.)

I tato otázka je velice sporná, obzvláště mezi právníky německými, a dostalo se jí

- α) v zákonodárství,
- β) v theorii, jakož i
- γ) v rakouské osnově — velice různého rozluštění.

Ad α) Novější zákony udílejí vesměs majiteli cheku, byl-li papír v čas k placení předložen a nebyl-li vyplacen, právo postižné proti vydateli a indossantům, dle obdoby práva směnečného.

Tak zejména zákon švýcarský v čl. 836., kde se poukazuje na ustanovení o vydané směnce, a v čl. 835., který nařizuje, že, nebyl-li chek v čas k placení předložen, pomine naprosto právo postižné proti indossantům, proti

¹⁶⁰) K tomu nyní hlavně Ott »Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního«. Odděl. II. (1901) str. 184 a násl.

¹⁶¹) Rak. osnova z r. 1894 nařizovala v § 14.: Majiteli cheku práv je pouze vydatel a indossanti ze zaplacení cheku. Nabyv práva postižného nemůže již majitel cheku pro své nároky, k jichž vyrovnání byl chek vydán aneb převeden, táhnout se k poměru právnímu mezi ním a vydatelcem neb bezprostředním předchůdcem, kterýž dal podnět vydání neb převedení cheku. (Srovn. též dále ad C a § 12. spisu.)

vydateli pak potud, pokud tento následkem toho utrpěl škodu vůči trassátovi. —

Podobně zákon italský v čl. 341. poukazuje na ustanovení směnečná (o žalobě proti vydateli a girantům), jakož i v čl. 343., s dodatkem, jako v zákoně švýcarském, že totiž, nebyl-li chek v čas k placení předložen, zanikne bezvýmínečně právo postižné proti indossantům, proti vydateli pak tehdy, jestliže následkem toho vinou depositára není již vydateli možno učiniti opatření o pohledávání proti trassátovi mu příslušejícím. Podobně má se věc i dle zákona rumunského a portugalského (čl. 342., 343.).

Podstatně souhlasná nařízení má i francouzský zákon ze dne 14. čna. 1865 čl. 4. (v Códé général, srovn. pozn. 20., a u Kuhlenbecka str. 178), odvolává se na směnečná ustanovení Códé de commerce, zejména v příčině závazků vydatele a indossanta (čl. 4., odst. 2.).

Rovněž tak i zákon belgický v čl. 3. (u Kuhlenbecka str. 181), jenž poukazuje taktéž na řád směnečný z 20. květ. 1872. (Srovn. též u O. Borchardta str. 151 a násl.)

Tak i dle zákona anglického, čl. 73., odst. 2., a čl. 47., jenž nařizuje, že nebyla-li směnka vyplacena, vznikne ihned právo postižné proti vydateli a indossantům.

Dle zákona skandinávského §§ 11., 12. jest se v příčině postihu řídití zákonem směnečným, jehož ustanovení podstatně souhlasí s naším a něm. ř. směn. (Srovn. § 3. a můj spis »Směnka a chek«.) Dle § 9. skand. zák. jest podmíněn postih protestem neb potvrzením na cheku o včasné praesentaci.

Dle osnovy ruské čl. 583. přísluší majiteli cheku právo postižné jen proti vydateli — neb o postihu proti indossantům neučiněno zmínky a (jak svrchu v § 3. vytknuto) není též obdoby s řádem směnečným v osnově vzpomenu. Též není v ruské osnově ustanovení vůbec o protestu neb o vyjádření na cheku.

Osnova ruská v čl. 583. rozeznává stalo-li se nezaplacení cheku bez viny majitele neboli s jeho vinou, — zejména předložil-li chek v čas k zaplacení čili nic.

V případě prvé zachována mu jsou veškerá práva proti vydateli. V případě druhém musí však připustiti, aby vydatel sobě odčetl škodu, kterou mu byl majitel cheku takto způsobil.

Jestli však vydatel vydal chek, aniž by tu bylo krytí přiměřeného (srovn. svrchu §§ 3. a 4.), práv jest majiteli vždy z veškeré škody, bez rozdílu, nese-li na nezaplacení cheku vinu čili nic, ano i bez rozdílu, věděl-li o okolnosti té, že chek není řádně kryt čili nic (§ 583). Vydatel práv jest tedy z veškeré škody, nejen z obohacení, i tehdy, když majitel sám včasnou praesentací zameškal.

Dle hollandského zákona obchodního (čl. 223—225.) je z pravého cheku, t. j. pokladničního papíru (Cassiererbrieff) zavázán vlastně toliko vydatel po 10 dnů ode dne vydání (srovn. též svrchu ad B); avšak i po

uplynutí lhůty této práv je tehdy, nedokáže-li, že byla u trassáta po oněch 10 dnů dostatečná úhrada a že úhradu tu i na dále zanechal ku krytí cheku u trassáta (čl. 223.). Byl-li vydatel na základě ustanovení těchto svého závazku sprostěn, je povinen majiteli papíru odevzdati potřebné doklady, aby tento mohl nastupovat proti tomu, na koho papír vydán byl (čl. 224.). Dle čl. 225. je pak mimo vydatele též každý, kdo na jiného papír na místě zaplacení převedl, zavázán ještě do 3 dnů tomu, kdo papír od něho převzal. —

Japonský zákon ustanovuje v čl. 820., že majitel a každý indossant oprávněn je nastupovat právem postižným do 10 dnů ode dne vydání cheku, jeli to chek místní, do 20 dnů, jeli chek distančním, a to majitel proti vydateli a všem indossantům, indossatář pak proti svým předchůdcům a proti vydateli. Jestliže indossant dne následujícího po tom dni, kterého byl k vyplacení vyzván, práva svého postižného užije, jest nárok jeho, byť i lhůta tato byla pomínula, ještě platný. Proti vydateli pak trvá právo regressní vzdor uplynutí lhůty tehdy, nebyl-li témuž potřebný úvěr poskytnut, neb byl-li vyčerpán, aneb odvolal-li vydatel zaplacení. — Dle čl. 819. japonského zákona je pak k právu postižnému potřebí toliko včasného předložení cheku k placení, nikoliv protestu.

Dle argentínského zákona (čl. 806.) je vydatel majiteli cheku v čas k placení předloženého zavázán, stala-li se notifikace v čas, a to při cheku místním téhož dne, při distančním pak druhou poštou, a to též v příčině úroku a škody způsobené. — Opomenul-li však majitel notifikaci, může od vydatele žádat jen zaplacení obnosu v cheku vyznačeného, a práv je pak vydateli z úroku a ze škody, kterou mu tím opomenutím byl způsobil. Nebyl-li po uplynutí lhůty uvedené chek zaplacen, může jej majitel protestovat (čl. 806. odst. 2., k tomu 813. a 714., srovn. i dále § 12.). — Vydatel, který opomenutím včasného předložení cheku k placení byl poškozen, sprostňuje se až do obnosu této škody svého závazku a nastupuje v práva majitele proti trassátovi (čl. 814.; srovn. čl. 74. angl. ř. směn.). — Nebyl-li v čas k placení předložen (srovn. lhůty svrchu v § 8. a dále též § 843. argent. zák.), nastupují tytéž právní následky, jaké předpisuje zákon argentínský v čl. 714. pro případ, když nebyl učiněn protest, t. j. zanikne pak pravidlem (výminka v čl. 714. odst. 2., 3., 4.) veškeré právo žalobní proti indossantům.

Brunšvická osnova (ad IV. 9. a ad V. 4.), Mannheimská (ad IV. 4. a ad V. 4.), osnova Brunšvické konference delegátů (ad IV. 4.) i osnova Funkova (čl. 9.) odvolávají se pouze na ustanovení zákona směnečného, a podobně i osnova německé říšské banky, která v čl. 11. uvádí dotčená směnečná ustanovení (srovn. o tom i dále). — Byla-li lhůta k předložení cheku zameškána, pozbývá majitel dle osnovy Brunšvické (ad IV. 9.) práva postižného proti indossantovi a téhož předchůdcům, jakož i proti vydateli, byli-li tito následkem toho poškozeni. Souhlasně ustanovuje i osnova Mannheimská a osnova Brunšvické konference delegátů (obě ad IV. 4.), kdežto

osnova Funkova (čl. 9. in fine) nařizuje toto pouze ve příčině vydatele, nikoliv též indossanta a jeho předchůdců. (Srovn. tyto osnovy u Kuhlenbecka, str. 180, 187—189.)

Dle německé vládní i spolkové osnovy (§ 13.) a souhlasně i dle Hoppenstedta (v I. § 12., ve II. § 9.) — jimž sloužila za vzor osnova německé říšské banky (§§ 11. a 12.) — zavázání jsou majiteli vydatel a indossanti, aby chek byl řádně vyplacen; indossant sprostěn je toho závazku, převedl-li chek s dodatkem »bez obliga« a pod. (jako dle čl. 14. ř. směn.). — Majitel cheku, aby nastupovati mohl právem postižným, musí dokázati jednak, že chek k placení předložil a jednak že tento nebyl zaplacen. Důkaz tento lze dle obou vládních osnov německých (§ 14.) provést obzvláště:

1. protestem učiněným dle nařízení řádu směnečného (čl. 87., 88. odst. 4—6., 89., 91.) aneb

2. prohlášením trassátovým napsaným na cheku a obsahujícím datum předložení téhož, aneb konečně

3. vysvědčením místa odúčtovacího.

Dle osnovy německé říšské banky (§ 12.) a dle Hoppenstedta (I. § 13., II. § 10.) musí se důkaz ten provést buď protestem aneb uvedeným prohlášením trassátovým na cheku psaným.

Osnova rakouská má v čl. 15. ustanovení v příčině práv postižných souhlasící podstatně s čl. 13. němec. vládních osnov. Dle tohoto čl. 15. rak. osn. ručí majiteli cheku pouze vydatel a indossanti ze zaplacení obnosu v papíru vyznačeného právem postižným, ač nenapsal-li některý indossant při svém indossamentu poznámku »bez obliga« a pod., v kterémž případě, jako dle čl. 14. ř. směn., prost je závazku ze svého indossamentu. — Rakouská osnova nepřijala však dodatek, který nachází se v německé spolkové osnově (§ 13. odst. 3.) v příčině závazku z podpisu in dorso na cheku majiteli svědčícím (srovn. svrchu v § 6. rozdílná ustanovení v příčině té v osnově rakouské i v osnovách německých); naproti tomu ustanovuje rak. osnova v § 15. odst. 3., že i ten, kdo chek aneb indossament na něm psaný spolupodepíše jakožto rukojmí (aval), zavázán je podobně jako vydatel neb indossant. (Rak. osn. starší z r. 1894 neměla v § 14. podobného ustanovení.) — Též osnova rakouská ustanovuje v § 14. ad 2., a to imperativně a taxativně, tři výše uvedené způsoby, jimiž lze dokázati, že chek byl v čas předložen a nebyl zaplacen. Jinak německá vládní a spolková osnova, kdež (srovn. slova »k a n n insbesondere«) nejsou tyto tři způsoby imperativní a taxativní.

Cohnovi (XII. str. 109) zamlouvá se spíše ustanovení německých osnov. Po našem náhledu je ustanovení rak. osnovy vhodnější, a to proto, poněvadž výkon ten, jak Cohn sám uvádí, je solenním, slavnostním, takže imperativní a taxativní ustanovení o způsobu výkonu toho je zajisté přiměřenější. Mimo to je zajisté vývoji cheku prospěšno, aby včasné předložení k zaplacení dokázáno bylo určité a přesně, aby tedy nebylo potřebí

teprv spletitého nějakého důkazu, a to tím spíše, uváží-li se, že platí tu v příčině příslušnosti a řízení ustanovení pro směnku platná (čl. 21. rak. osn., čl. 25. němec. vlád. a 26. němec. spol. osn.).

Prohlášení trassátovo na cheku o včasném předložení papíru k placení je zajisté velmi chvalitebná náhrada za protest, který obyčejně bývá spojen s výlohami nepoměrnými. (Srovn. k tomu též belgický řád směn., čl. 5. zákona z 10. čce. 1877, kterýž zákon nastoupil na místo čl. 64—71. belg. ř. směn., pak čl. 306. italsk. ř. směn. v mém spise »Směnka a chek« str. 69 a 81; k belgického ř. směn. srovn. teč Sachs u Goldschmidta str. 61 a násl., o prohlášení trassátově při cheku srovn. pak Cohn XII. l. c.) —

Hoppenstedt připouští v I. § 13. a ve II. § 10. toliko důkaz protestem aneb prohlášením trassátovým na cheku, poněvadž nepřijal ustanovení vládní a spolkové osnovy § 9., že odevzdání cheku na místo súčtovací, při němž trassát je zastoupen, nahrazuje předložení cheku k placení, jako též ustanovuje osnova rak. v §§ 10. a 16.

Hoppenstedt navrhuje dále (I. § 17., II. § 13.) ustanovení (podobné jako v § 19. rak. osn.), že má majitel právo, nebyl-li chek vyplacen, ve lhůtě praesentační proti odevzdání cheku nastupovati proti svému bezprostřednímu předchůdci z právního jednání, jež odevzdání cheku za základ sloužilo; totéž platí má i tehdy, když byl chek trassátovi neb téhož zmocněnému od vydatele bezprostředně na místě zaplacení odevzdán.

V příčině otázky notifikace předchůdců, jich práva chek vyplatiti, obsahu závazku postižného, a přeškrtnutí indossamentu poukazuje německá vládní i spolková osnova v § 15. a též osnovy Hoppenstedtovy I. § 19., II. § 15. na ustanovení řádu směn. — Německá vládní a spolková osnova ustanovují v § 16., a podobně i Hoppenstedt I. § 19., II. § 15., dále o postihu a o přípustnosti námitek podobně, jako čl. 49. a 82. ř. směn. nařizuje; souhlasné ustanovení mají pak osnova vládní i spolková (§ 17.) o povinnostech věřitele při zaplacení cheku, totiž o povinném vrácení papíru, odevzdání listin, jež dokazují včasné předložení jakož i nezaplacení cheku, jakož i kvitovaného účtu zpátečního (dle čl. 54. ř. směn.), s čímž ostatně i Hoppenstedt souhlasí, aniž by se táhl k článkům řádu směnečného.

Rakouská osnova poukazuje v příčině povinnosti k notifikaci předchůdců, jejich oprávnění chek vyplatiti, práva postižného a obsahu i dosahu téhož, povinnosti majitele, aby dlužníku právem postižným zavazanému, jenž mu zaplatil, odevzdal listiny způsobilé k důkazu, že chek byl v čas předložen a nebyl zaplacen, jakož i v příčině oprávnění k přeškrtnutí indossamentu, v § 17. k ustanovením čl. 45—52., 54., 55. a 81. odst. 2. a 3. ř. směn. (Srovn. též dále § 13. spisu.)

Jak z toho zřejmo, nepřijala osnova rakouská ustanovení čl. 53. ř. směn., z čehož jde, že chek zpáteční není připuštěn; podobně ustanovuje též § 15. německé vládní a spolkové osnovy.

Co se týká otázky notifikace předchůdců, zamlouvá se nám lépe ustanovení zákona švýcarského, které již při směnce (dle čl. 762.), a tedy také (dle čl. 836.) při cheku, notifikaci vylučuje. — Rak. osnova nepřijala též ustanovení čl. 42. směn. ř. o slevení protestu; pro ustanovení to přimlouvá se zejména Cannstein, str. 84, též Cohn XII. 1. c. (ostatně srovn. k tomu ještě dále in fine tohoto § 11.).

β) Též v theorii, zejména v Německu, je otázka tato rozdílně rozřešena. —

Dle Cohna (u Endemanna III. str. 1160 a násl.) přísluší majiteli cheku, který byl v čas k placení předložen a nebyl vyplacen, nárok z právního jednání, které sloužilo za základ vydání neb odevzdání cheku, a to proti bezprostřednímu předchůdci, nechť je to již vydatel, indossant, neb pouhý mezimajitel. Dle toho může tedy majitel, obdržel-li chek toliko k zaplacení, a nikoliv místo zaplacení nastupovati na základě předešlé své pohledávky. (Srovn. též Cohna u Endemanna III., str. 1082 a násl., pozn. 53, 54, též Kapp l. c. str. 392, Birnbaum l. c. str. 11, Funk str. 30 ad 18 a j. v.)

Dále přimlouvá se Cohn za to, aby i v Německu připuštěn byl postižný nárok proti indossantům. Sporno však jest dle téhož, zda i vydatel z listiny ručí. — Praxis zodpověděla otázku tu pouze v několika málo případech, a to rozdílně (v Rakousku srovn. zejména v § 2. str. 14. pozn. 6 a uvedené rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 1878 č. 12.976). Dle náhledu Cohnova dlužno tu činiti rozdíly, byl-li chek vydán dle úmluvy neb proti úmluvě; v případě prvním nemá býti nárok postižný připuštěn, v případě pak druhém práv má býti vydatel každému majiteli ze škody způsobené (srovn. Cohn l. c. pozn. 156, 157, k tomu též Birnbaum str. 9, a čl. 837. zák. švýcarského).

Obmeškali-li majitel chek k placení v čas předložiti, mají indossanti všech závazků býti sprostěni, a to i závazků z právního poměru, jenž převedení cheku sloužil za základ; vydatel však má pravidlem zůstati zavázán a to jak ze cheku, tak i z právního poměru, na jehož základě byl chek vydán neb převeden, a má jen potud svého závazku býti sprostěn, pokud obmeškáním předložení cheku byl poškozen (srovn. k tomu i zák. anglický čl. 74.). Břímě průvodní v tomto případě nese ovšem vydatel.

Částečně k týmž výsledkům přichází též Kuhlenbeck (str. 117) na základě své theorie, že v odevzdání cheku remittentovi neb indossantům dlužno shledávati incassomandat, t. j. rozkaz k vybrání platu. — Dle náhledu jeho nelze právo postižné z práva obecného odůvodniti, a též není možno se odvolávati na obdobu práva směnečného; je sice směnka vydaná zajisté též druhem poukázky (srovn. Thöl, Hdlsr. str. 331), avšak závazek postižný dle práva směnečného nevyplývá z této všeobecné povahy směnky vydané. Poměr vydatelův k majiteli cheku je podstatně rozdílným od onoho, v němž jest assignant k assignatáři (poukazující k poukazovníku). Z poukázky nevyplývá pro osoby jmenované žádný závazek, leda pouze a je-

dině z rozkazu k vybrání platu (incassomandat). Dle práva obecného dlužno tedy dle Kuhlenbecka míti za to, že majitel cheku má toliko nárok z právního poměru, na základě kteréhož byl chek vydán neb odevzdán.

Dle Kappa (v Goldschm. čas. XXX. str. 387 a násl.) jsou právní účinky, vznikající z převodu cheku, tytéž jako při směnce. Kapp shledává ve vydání a odevzdání cheku, pokud to možno je bez součinnosti trassátovy, odevzdání chekovního obnosu v rukou trassátových se nalézajícího k dispozici majiteli cheku. Vydatel tedy nemůže vlastně ani dodatečně o svém pohledání u trassáta jinak pořizovat, když by majitel cheku ihned nepoužil tohoto práva svého, aby o pohledání tomto mu takto postoupením disponoval, avšak též majitel cheku nesmí zbytečně předložení téhož odkládati, nýbrž musí papír v přiměřený čas k placení předložiti (jakož čl. 74. angl. ř. směn. nařizuje); konečně přimlouvá se Kapp za to, aby i v zákonu chekovním bylo obdobné ustanovení jako v čl. 31. odst. 2. ř. směn.

Chek odevzdává se s tím předpokládáním, že bude řádně vyplacen; neboť pravidlem, není-li tu zvláštní úmluvy, vydává a odevzdává se chek toliko, aby sprostředkoval placení, nikoli však místo placení. Nebyl-li chek vyplacen, má význam toliko potud, pokud je v něm slib podobný směnečnému, na základě něhož pak přísluší majiteli právo postižné i proti vydateli i proti indossantům. Protestu není právě nutně potřebí, nýbrž stačí písemné prohlášení trassátovo, že mu chek byl předložen a že nebyl vyplacen (srovn. ustanovení rak. osnovy § 16., němec. vládní a spolkové § 14., též Funk, str. 33 ad 26.).

V Německu — učí Kapp dále — jsou lhůty k předložení určené velice krátké, a je s promeškáním jich spojeno pozbytí práva postižného, s čímž Kapp srozuměn není, poněvadž prý majiteli cheku nemůže býti uloženo, aby obnos chekovní v určené kratičké lhůtě sobě vyzdvihl; proto nepokládá Kapp za správné, že majitel cheku, promeškav lhůtu k předložení, má pozbytí i práva postižného, i nároku z právního poměru, na jehož základě byl chek vydán (srovn. Koch, Gutachten, str. 28 a násl.) a není dle něho též správné, aby se majitel v tomto případě udělovala pouze a jedině žaloba z právního poměru, na jehož základě chek byl vydán neb převeden (jako učí Birnbaum, l. c. str. 15.).

Byl-li chek — což bývá pravidlem — vydán a odevzdán toliko, aby sprostředkoval placení, tedy nikoliv místo zaplacení, zůstane pohledávání věřitelovo tak dlouho ve své míře, dokud týž nežádá od trassáta vyplacení, byl-li však chek výjimečně, což pak ovšem dlužno dokázati, vydán neb odevzdán místo zaplacení, zaniká ihned původní pohledávka věřitelova (srovn. Kapp, l. c., str. 387—394).

Dle Birnbauma (v Goldschmidt. čas. XXX. str. 11—15) vydává i odevzdává se chek, aby sprostředkoval placení hotovými; nebylo-li účelu toho dosaženo, nemění se ničeho na poměru mezi vydatelem a majitelem cheku.

Příslušel-li majiteli cheku z právního tohoto poměru nárok žalobní, může jej též i potom, když vydání cheku nevedlo k zaplacení, přivést k platnosti.

Avšak majitel cheku nabývá z papíru samého též nároku abstraktního. Ve vydání a odevzdání cheku obsažen je slib, že trassát chek vyplátí, jakož i závazek k náhradě škody, jestliže by trassát papír nevyplátí; v tom pak právě dlužno shledávati základ pro právo postižné majitele cheku (srovn. též svrchu § 4. t. spisu).

Tento nárok postižný je obdobný s postihem dle práva směnečného, a přísluší legitimovanému majiteli proti vydateli, proti indossantům i proti ručitelům, nikoli však proti pouhému mezimajiteli, který chek nebyl zároveň podepsal (srovn. čl. 4., 23., 81. ř. směn.); neboť jen ten, kdo papír podepsal, zavázal se podpisem tím a ručí tedy z papíru samého (čl. 81. ř. směnečného.) — Avšak zvláštní povaha nároku ze cheku vyžaduje, aby lhůta k předložení byla docela krátká (srovn. však naproti tomu Kuhlenbeck a Kapp, zejména v § 8.). Obchod chekovní je obchodem platebním; majiteli cheku záleží na tom, aby došel brzo zaplacení, vydateli pak, aby pohledávání pro něho u trassáta volné co nejdříve přešlo na majitele cheku, aby zatím nebyl v nebezpečí, že přijde u trassáta ke škodě.

Byl-li chek v čas k placení předložen a nebyl-li vyplacen, přísluší pak majiteli proti každému z cheku zavázanému, t. j. proti každému, kdo chek podepsal, nárok postižný, jehož obsahem je zaplacení obnosu v cheku vyznačeného, a mimo to odškodnění za to, že nebyl chek v čas vyplacen. Ustanovení o postihu, o notifikaci, o promlčení mají tedy býti též jako v řádu směn.; pouze lze připustiti místo protestu prohlášení trassátovo na cheku psané, že byl papír v čas k placení předložen a nebyl vyplacen.

Nebyl-li však chek v čas k placení předložen, zanikne nárok postižný ze cheku, a zůstane majiteli pouze nárok z právního poměru, na jehož základě byl chek vydán neb převeden, ač-li vůbec tu takový žalobní nárok je. Neboť vydáním a odevzdáním cheku nezanikla prvotní pohledávka, poněvadž chek nebyl vyplacen. Žaloba tato není tedy žalobou z obohacení, poněvadž vydatel cheku není práv z obohacení, nýbrž z prvotního poměru právního. Žaloba ta přísluší majiteli cheku proti tomu, od koho byl chek k zaplacení obdržel, nechť je to vydatel, indossant neb i pouhý mezimajitel, neboť nárok ten nezakládá se na cheku; ovšem může jí majitel nastupovati pouze proti svému bezprostřednímu předchůdci, k němuž stojí v poměru obligatorním, nikoli však proti předchůdcům jiným. Žalobu tuto může majitel cheku k platnosti přivést i tehdy, když byl chek v čas k placení předložen, a přísluší mu tu volba mezi nárokem tím a nárokem postižným.¹⁶²⁾ Majitel má tu na vůli, aby místo přísné a rychlé žaloby postižné přivedl k platnosti obyčejnou žalobu z prvotního právního poměru. Zameškal-li včasné předložení cheku, přísluší mu pak pouze a jedině tato

¹⁶²⁾ Srovn. k tomu i Hoppenstedt I. str. 24, 25, Funk k otázce 18., str. 30, a 8. jeho osn., naproti tomu však Rieszer v Goldschm. čas. XLI. str. 598.

poslední žaloba.^{162a)} Avšak dlužník, který zameškáním včasné praesentace byl poškozen, je oprávněn tuto škodu svoji jakožto protipohledávku přivést k platnosti; ovšem že v případě tomto nese sám břímě průvodní (proti Kochovi, v Buschově Archivu 43. srovn. též rak. motivy str. 28.).

γ) Rakouská osnova přijala v podstatě zásady, které jsme právě nyní byli uvedli, a které zejména Birnbaum vyslovil, a to v §§ 15.—19.; stanoviska rak. osnovy v otázce této lze stručně takto vyznačiti:

Chek má toliko sprostředkovati placení hotovými. Kdo chek převzme, ať již od vydatele neb dalšího majitele, činí tak zajisté proto, poněvadž předpokládá, že bude tento řádně vyplacen. Nestane-li se tak, nastává prostě opět předešlý stav, neb na prvotním právním poměru vydáním a odevzdáním cheku nemění se ničeho.¹⁶³⁾ Vyplývá-li tedy z tohoto prvotního poměru právního žalobní nárok, bude též příslušet majiteli cheku i nyní, když papír nebyl vyplacen, ať již stalo se tak proto, že byla promeškána lhůta praesentační, aneb i přes to, že byl chek v čas předložen (srovn. rak. motivy str. 27, 28). —

Avšak v převedení cheku dlužno shledávati nejen převod vlastnictví k papíru a převod všech práv z něho, nýbrž i nový, samostatný abstraktní slib převoditele čili odevzdávajícího (indossanta), že totiž chek, bude-li včas předložen, bude též vyplacen. — Z tohoto slibu vzniká pro majitele cheku proti vydateli, proti indossantům a proti každému, kdo chek jakožto rukojmě spolupodepsal (§ 15. odst. 2. rak. osn.) nárok postižný. Vzhledem pak k tomu, že tento slib vydatele a indossantů je docela samostatný, řídí se tím též ustanovení o přípustnosti námitek a obran dlužníkových, zcela obdobně dle čl. 82. ř. směn. (srovn. k tomu obšírněji § 13. ad e).

Souhlasně s těmito úvahami ustanovuje tedy čl. 15. rak. osn., že majiteli cheku zavázán je k zaplacení právem postižným toliko vydatel a indossanti, jakož i rukojmí, který chek aneb indossament spolupodepsal (per aval); připojil-li však indossant k svému indossamentu slova »bez

^{162a)} Též Cohn (ve XII. str. 112) přimlouvá se za to, aby majiteli cheku příslušel též nárok z prvotního právního poměru, který zatím zůstává takto toliko ve své míře avšak jen pro případ, byl-li chek v čas k placení předložen. Byla-li včasná praesentace zameškována, zanikne dle Cohna též nárok z prvotního poměru právního, neboť nelze v tomto případě majiteli cheku vrátiti pohledávku chekovní právně úplně neporušenou. Pouze v poměru k vydateli, nebyl-li též bezprostředním předchůdcem, nebude okolnost ta vaditi. — Cohn zaujímá tu stanovisko, že po zaniknutí práva postižného zbude majiteli toliko nárok z obohacení. — V německých vládních osnovách není vlastně o této otázce v příčině nároku z prvotního poměru právního žádné zmínky, neboť osnovy ty připouštějí pro případ zaniknutí práva regressního žalobu z obohacení. Stanovisko toto vytýkají osnovám těm některé obchodní komory, jakož uvádí Cohn, XII., str. 112.

¹⁶³⁾ O poměru směnky k právnímu jednání, na jehož základě byla vydána, srovn. nejnověji Grünhut, Wechsler. II., § 113., str. 296—311, hlavně pak 303—305, též Lehmann, Wechsler. § 112. str. 435 a j. v.

obliga* a pod. sprostuje se závazku ze svého indossamentu, podobně jako dle práva směnečného (čl. 14. ř. směn.).¹⁶⁴⁾

Dle § 16. rak. osn. je však potřebí, chce-li majitel cheku práva postižného proti vydateli a indossantům použítí, aby chek byl ve lhůtě zákonné (§ 9.) předložen k placení, a aby též bylo dokázáno i toto včasné předložení i nevyplacení cheku, a to buď *a*) protestem, neb *b*) (odchytkou od řádu směn.) prohlášením trassátovým na cheku napsaným a podepsaným, obsahujícím datum předložení, aneb též *c*) potvrzením místa odúčtovacího (§§ 10. a 16. rak. osn.), že byl chek před uplynutím lhůty k předložení předepsané tam odevzdán a že nebyl vyplacen (srovn. k tomu podobné avšak poněkud se odchylojící ustanovení němec. vládní a spolkové osnovy, § 14., jakož i Hoppenstedt v I. § 13., ve II. § 10., jenž přijal pouze první dva způsoby důkazu toho). Z příčiny té nebylo též potřebí, aby rak. osnova přijala ustanovení čl. 42. ř. směn. v příčině slevení výloh za protest (viz čl. 17. a 20. osn.).

Odchytkou od ustanovení řádu směn. (čl. 41 koneč. odst.) záleží též v tom, že musí býti učiněn protest a podobně i výše uvedené potvrzení místa odúčtovacího nejdéle prvního dne všedního po učiněném předložení (čl. 16. osn. in fine).

V příčině nároků na odškodnění pro nepostačitelné krytí cheku (§ 23. rak. osn.) srovn. již svrchu § 5. ad b, β, pak dále § 15. k čl. 23. rak. osn.

12.

Promlčení a obmeškání.

V příčině promlčení poukazuje většina zákonů a osnov o cheku k ustanovením řádu směnečného.

Tak zejména čl. 3. a 82. zákona belgického (pět roků; srovn. můj spis »Směnka a chek« v § 1. str. 87), zákon švýcarský (čl. 836., k tomu čl. 803. a násl.), zákon portugalský (čl. 343. a 339.), který nařizuje, že veškeré žaloby směnečné promlčují se do pěti roků, počítaje ode dne dospělosti směnky aneb od posledního soudního zakročení. — Zákon francouzský (v čl. 4.) a italský (v čl. 341.) nemají vlastně výslovného ustanovení; ve Francii platí pětiletá lhůta dle čl. 189. Code de commerce (srovn. můj spis v § 1.) a v Itálii pětiletá proti vydateli, a 10—30letá proti trassátovi (srovn. můj spis str. 73, 74 a Cohn XII., str. 118, kdež v pozn. 227. uvedeni jsou dotčení spisovatelé).

Též anglický zákon směnečný nemá výslovného ustanovení, nýbrž odvolává se prostě v čl. 100. odst. 2. k šestileté lhůtě promlčecí (srovn. směn. z angl. čl. 73. odst. 2., k tomu pak můj spis § 7., str. 89 a § 8.

¹⁶⁵⁾ Srovn. k tomu zajímavou debatu v rak. anketě z roku 1894 v protokole str. 112—114, zejména Dutschka a Hammerschlag. —

str. 121.). — Zákon skandinávský (čl. 11.) poukazuje v příčině promlčení k ustanovení ř. směnečného. (Srovn. § 78. ř. sm. o cheku § 3., též můj spis Směnka a chek § 2. směn. ř. skandinávský.) Má též dle čl. 12. sk and. zák. v případě promlčení a obmeškání místo žaloba z obohacení proti vydateli dle čl. 93. ř. sm. — srovn. § 3. a můj spis »Směnka a chek.« Osnova ruská nezmiňuje se vůbec o promlčení a dlužno se tedy řídití ustanoveními dotčenými práva obligačního, anot (jak již vícekrát vytknuto), k řádu směn. poukázáno není.

Podobně i osnova nizozemská v čl. 6. poukazuje k čl. 88—90 ř. směn. Dle těchto článků promlčí se nárok postižný posledního majitele, resp. indossanta proti vydateli neb předchůdcům v 6 měsících, resp. v jednom roce, podle toho, kde je směnka splatnou (čl. 88.), resp. (čl. 90.), kde má indossant své bydliště.

Dle čl. 819. zákona japonského promlčují se veškeré nároky z cheku ve třech letech ode dne vydání, a dle čl. 848. odst. 2. zákona argentínského taktéž ve třech letech, vyjma případ, že byla pohledávka uznána zvláštní listinou a v úmyslu, aby se tu stala novace. —

Též starší německé osnovy poukazují vesměs k ustanovením řádu směnečného; tak Brunšvická ad V. 4., jakož i Funkova čl. 9. —

Dle § 14. osnovy němec. říšské banky promlčují se nároky postižné proti vydateli a předchůdcům do tří a šesti měsíců, počítaje ode dne uplynutí lhůty praesentační (§ 8.) podle toho, zda chek je splatný v Evropě neb jinde. Promlčení se dle téhož čl. 14. přetrhuje podobně, jako dle čl. 80. ř. směn., jakož i podobně jako dle § 13. odst. 3. uvozovacího zákona k němec. soudnímu řádu ze dne 30. ledna 1874 (kterýž článek změnil ustanovení čl. 80. ř. směn. potud, že promlčení přetrhuje se též dle čl. 214, 461. odst. 2. a 471. odst. 2. němec. s. ř.) a dle § 3. uvozovacího zákona k řádu konkursnímu, dle něhož, a též dle § 13. konkurs. ř., promlčení se přetrhuje. Dle § 13. němec. konkurs. ř. přetrhuje se promlčení též přihlášením pohledávky ke konkursu, podobně jako dle čl. 8. rak. konkurs. ř.^{166a)}

Souhlasně ustanovují též německé osnovy vládní i spolková (§ 18.) s tou odchytkou, že počíná promlčení proti majiteli cheku uplynutím lhůty praesentační, proti každému indossantovi však, zaplatil-li před žalobou, ode dne zaplacení, jinak ode dne žaloby.

Podstatně souhlasně navrhuje též Hoppenstedt v I. § 14., ve II. § 11., pouze s tím dodatkem, že pojal též v články ty ustanovení o promlčení nároků vydatelů proti trassátovi dle § 11. I., a § 7. odst. 2. II.¹⁶⁵⁾

^{166a)} Ustanovení ta byla nejnověji v Německé říši změněna. Čl. 80. ř. sm. byl změněn čl. 13. uvoz. zák. k novému soudnímu ř. ze dne 17. května 1897 tak, že se promlčení přetrhuje též dle čl. 190., 254., 461. odst. 2., 471. odst. 2. ř. soudn.; čl. 8. uvoz. zák. k novému obch. zák. ze dne 10. května 1897 byl čl. 80. ř. sm. zrušen.

¹⁶⁵⁾ Nárok majitelův na odškodnění, jestliže trassát přes poznámku, »pouze k zúčtování« chek vyplatil.

a § 8.¹⁶⁶) V příčině přetržení promlčení poukazuje Hoppenstedt v I. § 19. ad 9. a ve II. § 15. ad 9. k ustanovením ř. směn. —

Nárok majitelův proti trassátovi dle § 10. němec. vládní a spolkové osnovy, totiž pokud trassát vydateli v době praesentace k vyplacení cheku je zavázán, dále nárok na odškodnění proto, poněvadž trassát neřídil se poznámkou na cheku »pouze k zúčtování« (§§ 11. a 12. osnov těch), a nárok z obohacení (§ 19. osn.) promlčují se dle § 21. osnov těch v době jednoho roku.¹⁶⁷)

Dle osnovy Hoppenstedtovy I. § 16. promlčuje se nárok na odškodnění proto, že trassát neřídil se poznámkou »pouze k zúčtování« a nárok z obohacení v jednom roce, a podobně promlčuje se tento poslednější i dle osnovy II. § 12., kdežto dle této osnovy II. § 11. nárok proti trassátovi pro nepovšimnutí si poznámky »pouze k zúčtování« (II. § 7. odst. 2.), jakož i nárok, který přísluší majiteli na místě vydatelce proti trassátovi pro nevyplacení cheku, promlčuje se podobně jako nárok postižného ve třech neb šesti měsících.

Osnova němec. říšské banky (§ 15.), německá vládní (§ 19.), spolková (§ 19.) i Hoppenstedtovy (I. § 15., II. § 12.) ustanovují souhlasně, že vydatel, jehož závazek postižný promlčením aneb opomenutím včasného předložení byl zanikl, zavázán je majiteli cheku potud, pokud by se obohatal na újmu jeho; dle čtyř těchto novějších osnov (vládní, spolkové a Hoppenstedtových, vyjma osn. něm. říšs. banky) má se pak za to, pokud není dokázán opak toho, že je vydatel obohacen až do výše sumy chekovní, a nemůže vydatel namítati, že majiteli cheku přísluší proti trassátovi právo, které jemu (vydateli) v době předložení proti těmž příslušelo.

V zásadě podstatně souhlasně zní i ustanovení osnovy Rakouské v čl. 18. o lhůtách promlčecích, o počátku a přetrhnutí promlčení (§ 20. ad 7.); avšak v příčině právních účinků promlčení a opomenutí předložení cheku k zaplacení odchýlila se osnova rakouská podstatně od ustanovení osnov německých.

Dle § 18. rak. osn. promlčují se totiž nároky postižné proti vydateli a proti předchůdcům do tří měsíců, je-li chek splatný v Evropě, jinak do šesti měsíců (dle čl. 78. a 79. ř. směn. do 3, 6 a 18ti měsíců), a počíná promlčení proti majiteli cheku (podobně jako v čl. 78. ř. směn.) dnem, kdy byl učiněn protest, aneb (dle § 16. odst. 2. rak. osn.) kdy bylo vyhotoveno některé z ostatních dvou přípustných potvrzení o tom, že chek byl předložen v čas, a proti indossantovi (jako v čl. 79. ř. směn.), zaplatil-li před doručením žaloby, ode dne zaplacení, jinak ode dne doručení žaloby.

¹⁶⁶) Nárok majitelův přivésti k platnosti práva vydateli proti trassátovi příslušející, když chek nebyl vyplacen.

¹⁶⁷) § 21. osnovy vlád. a spolkové zní: V případě § 10., 11. odst. 2., 19. a 20. (žaloba to na odškodnění proto, že nebyl chek řádně kryt) promlčuje se nárok do roka ode dne vydání cheku.

Nárok z právního poměru, na jehož základě byl chek vydán neb odevzdán, promlčuje se v téže lhůtě jako nárok ze smluv (srovn. motivy str. 28). Totéž platí zajisté i v příčině promlčení nároku vydatelce proti trassátovi (»ze smlouvy chekovní«, dle § 14. rak. osn.; srovn. svrchu ad A), ač nenabývá-li žaloba dotčená povahy nároku na odškodnění, kdy promlčuje se pak dle § 1489. obč. z. ve třech létech. — Žaloba na odškodnění proti trassátovi, který neřídil se poznámkou »pouze k zúčtování«,¹⁶⁸) jakož i žaloba na odškodnění proti vydateli proto, že chek nebyl řádně kryt (§ 23. in fine rak. osn., srovn. § 15. spisu) podléhá dle § 1489. rak. z. promlčecí lhůtě tříleté, počítaje ode dne, kdy poškozený nabyt vědomosti o škodě; nestalo-li se tak vůbec, promlčí se žaloba ta ve třiceti létech. (Srovn. též dále § 14. k § 22. rak. osn.)

Rakouská osnova pak vzhledem k tomu, že ve vydání a odevzdání cheku nelze shledávat novaci (srovn. usnesení ankety z r. 1894) a že tedy chek, nebylo-li výslovně jinak umluveno, neodevzdává a nepřijímá se na místě zaplacení, nýbrž toliko aby zaplacení sprostředkoval (motivы k §§ 2., 15. a 19., zvl. str. 28., Kapp na j. m. str. 392. a též již Funk, čl. 7. str. 36.), připouští v § 19., aby majitel, který chek v čas k placení předložil, nastupoval buď žalobou regressní, aneb žalobou z právního poměru, na jehož základě chek byl vydán neb odevzdán, a který stává mezi majitelem a vydatelcem, aneb mezi majitelem a bezprostředním jeho předchůdcem (§ 19. osn., k tomu Birnbaum str. 15—17, srovn. též svrchu § 11. ad C). Podobně navrhuje již Funk ve své osnově (čl. 8.), že, nebyl-li chek vyplacen, může majitel nastupovati i proti svému bezprostřednímu předchůdci z právního poměru, na jehož základě chek vydán neb odevzdán byl, proti odevzdání papíru.

Byla-li však opomenuta včasná praesentace k placení, aneb promlčely-li se nároky postižné, pak přísluší dle rak. osnovy majiteli cheku, nebyla-li učiněna v příčině té jiná úmluva, pouze a jedině tento nárok z právního poměru, na jehož základě chek byl vydán neb převeden, a žalovaný má pak v tomto případě, byl-li dle náhledu jeho chek odevzdán a přijat místo zaplacení, a nikoliv tedy jen aby zaplacení sprostředkoval, právo, novaci tím způsobenou namítati. (Srovn. motivы str. 28.)

Dle výslovného ustanovení rak. osnovy (§ 19. in fine; srovn. též § 11. ad C. spisu) musí též majitel cheku připustiti, aby vydatel namítl a odečetl si škodu, kterou mu způsobil tím, že předložení cheku vůbec zameškal, aneb v čas neučinil. — V případě tom nese ovšem vydatel břímě průvodní o škodě mu takto způsobené a zejména též o výši téže. (Srovn. motivы str. 28, souhlasně Birnbaum str. 17. proti Kochovi v Buschově archivu sv. LXIII.)¹⁶⁹)

¹⁶⁸) Cohn ve XII. str. 119 má za to, že promlčí se nárok tento do 30 let, jako žaloba ze smlouvy dle § 14. rak. osn., poněvadž patrně přehlédl, že žaloba ta jest žalobou na odškodnění.

¹⁶⁹) Rak. řád soud. z 1. srpna 1895 č. 113 ř. z. nemá výslovného ustanovení v příčině břemene průvodního, a platí tedy v příčině této zásady dosavadní (srovn.

Rakouská osnova upustila tedy dle ustanovení čl. 19. od žaloby z obohacení dle obdoby čl. 83. ř. směn. pro případ pozbytí nároků postižných následkem toho, že bylo včasné předložení opomenuto, neb že nebyl protest učiněn, neb že nárok postižný se promlčel.

Starší osnova rakouská z r. 1894 připouštěla ještě v § 18.¹⁷⁰⁾ žalobu z obohacení. Pro žalobu tu lze uvést zejména, že byl nárok z obohacení již ustanovením čl. 83. ř. směn. v právní život v Rakousku uveden, jakož i dále, že i některé jiné zákony o cheku, tak zejména švýcarský (dle čl. 836., 813.) skand. z. (čl. 12.), i osnovy, jako osnova němec. říšs. banky (čl. 15.), vládní a spolk. osnova (§ 19.) i osnovy Hoppenstedtovy (I. § 15., II. § 12.), žalobu z obohacení byly přijaly, že by tedy zamlouvalo se zavedení žaloby z obohacení zejména proto, aby rakouský zákon o cheku uveden byl v souhlas s osnovami německými a zákonem hlavně švýcarským.

Přes to však přimlouváme se za ustanovení čl. 19. nynější osnovy rakouské z r. 1895, jak bylo výše již uvedeno, neboť je ustanovení toto především docela konsekventní se zásadou v osnově rakouské vyslovenou, že vydání a odevzdání cheku má býti toliko sprostředkováním hotového placení, a nikoliv místo placení, ač nebylo-li tak výslovně umluveno, a že tedy neděje se vydáním a odevzdáním cheku novace, neb, jak jsme seznali zejména v § 4., je právě národohospodářským účelem cheku, aby sprostředkoval placení hotovými. — Nebyl-li chek vyplacen, nastává prostě opět dřívější poměr právní (status quo ante, jak motivy rak. na str. 28 uvádějí), poněvadž právní poměr, na jehož základě byl chek vydán neb odevzdán, neutrpěl žádné změny. —

Ostatně by souhlas s ustanovením čl. 83. ř. směn. též proto nebyl docílen, poněvadž rak. osnova z r. 1894 v § 18. (jakož jsme seznali v pozn. 170, odchylkou od čl. 83. ř. směn. a odchylkou od čl. 19. něm. vládní a spolkové osn.) vychází se stanoviska, zajisté v zásadě správného, že též indossant, a nikoliv pouze vydatel, může se na újmu majitele cheku bez-

Wehli, Jur. Bl. č. 39. a násl., 1896, zvl. č. 40., str. 469, Schuster, Rak. civil. řád soud. u Manze 1896, str. 297). Ott na j. m. § 80. str. 96 a násl. — Ovšem pozbyla otázka o průvodním břemeni vůči zásadě v rak. novém soudním řádě vyslovené, že soudce má důkazy a jich moc uvažovat, a zejména i sporné řízení i co do materiální stránky řídit, z větší části všeho významu.

¹⁷⁰⁾ § 18. rak. osnovy z r. 1894 nařizoval, že přísluší majiteli cheku v případě, když zaniklo právo postižné proti vydateli a indossantům promlčením, aneb tím, že nebyl chek v čas předložen k placení, aneb že nebyl protest učiněn, nárok proti vydateli a indossantům pouze potud, pokud by se tito byli obohatili na jeho újmu. — V příčině obohacení vydatelova má se však odčítat škoda, kterou týž u trassáta utrpěl tím, že nebyl chek v čas aneb vůbec k placení předložen. — Nárok majitele cheku z obohacení promlčoval se pak v době jednoho roku ode dne vydání cheku. — Též Cohn v Čas. XII., str. 114 přimlouvá se za to, aby žaloba z obohacení byla připuštěna, a to nejen proti vydateli, nýbrž i proti indossantům. (Srovn. k tomu však Grünhut, Wechselr. II. § 141., zvl. str. 563 pozn. 13., dle něhož obohacení indossanta na újmu majitele směnky za normálních okolností je pravidlem vyloučeno; jinak Lehmann Wechselr. — Srovn. též dále text.)

důvodně obohatiti, takže tedy žaloba z obohacení nejen proti vydateli, ale i proti indossantům je dle § 18. připuštěna, a zajisté správně, poněvadž není vyloučeno, že by nemohl nastati případ, že by i indossant mohl se na újmu majitele cheku obohatiti. (Srovn. zejména Lehmann l. c. str. 579, který učí: »Žaloba ta — t. j. z obohacení dle řádu směn. — nepřipouští se proti indossantům neprávem, neboť i tito mohou se ke škodě majitele bez důvodu obohatiti.« Proti tomu částečně Grünhut, srovn. svrchu poznámku, a též Cohn XII. str. 114, 115.)

(O žalobě z bezdůvodného obohacení vůbec, a dle čl. 83. ř. směn. zvláště srovn. můj spis »Žaloby z obohacení« v Praze 1873 u Dra. Ed. Grégra, nákladem Jednoty právnické.)

Zajisté tedy srovnává toto ustanovení rak. osn. z r. 1895 § 19. zákonodárství zodpovědní otázky, zda-li žaloba z obohacení má příslušet majiteli cheku pouze proti vydateli (tak jako nařizuje § 15. osnovy němec. říšs. banky, § 19. vládní a spolkové a Hoppenstedt I. § 15., II. § 12.), aneb též proti indossantům, byli-li by tito bez důvodu na újmu majitele cheku obohacení (tak jako nařizuje § 18. rak. osn. starší z r. 1894, a zejména též zákon švýcarský).

Dle zákona švýcarského (čl. 836. a 813. odst. 2.) přísluší totiž žaloba z obohacení nejen proti vydateli a příjemci směnky vydané, nýbrž i též dle čl. 813. odst. 3. proti trassátovi, domiciliátovi aneb proti tomu, na jehož účet byla směnka vydána, pokud osoby ty jsou bez důvodu obohaceny.

§ 13.

Ustanovení z práva směnečného.

Podobně jako dle všech novějších zákonů o cheku (zák. italský čl. 341., portugalský čl. 343, švýcarský čl. 836., francouzský čl. 4., belgický čl. 3., anglický čl. 73., argentínský čl. 836. a j. v.) i dle osnov (osn. Brunšvická ad V., 5., Mannheimská ad V. 5. konference delegátů ad V., Funkova čl. 9., němec. říšs. banky §§ 13., 14. [srovn. tyto všechny u Kuhlbecka str. 183—189], osn. Hoppenstedtovy I. § 19., II. § 15., částečně též němec. vládní [§ 15—18.] i spolková [§ 15—18.]) mají též dle osnovy rakouské v případech, kde zákon o cheku nemá zvláštních ustanovení, a to zejména v případech čl. 17. a 20., mimo to též (jak jsme již svrchu v §§ 6. a 11. ad C) seznali) v případech čl. 7. a 15. rak. osn., přijíti k platnosti nařízení řádu směnečného s odchylkami v osnově rakouské výslovně uvedenými, a dle čl. 21. osn. mají (podobně jako dle čl. 25. němec. vládní a 26. němec. spolkové osn.) míti místo ustanovení v příčině příslušnosti a sporného řízení pro směnky daná, když se nároky ze cheku přivádějí k platnosti pořadem práva. (Srovn. tedy pro Rakousko čl. 51. ad 3., čl. 61. a násl. zák. z 1. srpna 1895 č. 111. ř. z., pak čl. 555—559. zák. z 1.

Odchylky, zejména co se týká čl. 53. ř. směn., srovn. dále.

II. Dle § 20. rak. osn. mají pak místo tato ustanovení ř. směn. s odchylkami dále uvedenými a rozvedenými:

1. V příčině způsobilosti směnečné, obmezení způsobilosti té a účinků, jestliže některá z osob nezpůsobilých směnku podepsala (čl. 3. ř. směn.¹⁷⁴).

2. V příčině odchylek sumy peněžité ve směnce (čl. 5. ř. směn.; srovn. též již svrchu v § 5. k § 2. ad 5. rak. osn.).¹⁷⁵

3. Ustanovení čl. 17. ř. směn. o indossamentu per procuram (srovn. též svrchu v § 6. k § 6. rak. osn.)¹⁷⁶.

4. V příčině placení pro čest, čl. 62.—64. ř. směn., s odchylkami v čl. 20. ad 4. osnovy uvedenými a dále zde provedenými.¹⁷⁷

Čl. 55. ř. směn. zní: Každý indossovatel, jenž jednomu ze svých nástupců zaplatil, může přetrhnouti svou a svých nástupců indossaci.

Čl. 81 odst. 2. a 3. ř. směn. zní: Závazek těchto osob (vydatele, příjemce, indossanta, spolupodepsaného i rukojmí) vztahuje se na vše, co směnečný věřitel za příčinou nevyplněného směnečného závazku k požadování má.

Směnečný věřitel může se pro svou celou pohledávku na jednotlivci hojiti; jemu přísluší volba, na kom ze směnečně zavázaných se nejprve hojiti chce.

¹⁷⁴) Srovn. Grünhut I., §§ 30., 32., str. 301 a násl., 313 a násl., Lehmann § 72. a násl., 86., str. 283 a násl., 321 a násl. Randa str. 9. a násl.

Čl. 3. ř. směn. zní: Jsou-li na směnce podpisy osob, jež se vůbec nemohou směnečně zavázati, aneb tak s plným výsledkem učiniti nemohou, nemá to na závazek ostatních směnečně zavázaných žádného vlivu.

¹⁷⁵) Srovn. Grünhut, I. § 39., str. 339, Lehmann § 91., str. 342 a násl., Randa str. 25 a násl.

Čl. 5. řádu směn. zní: Je-li peněžitá suma, kterou platiti jest (čl. 4. čís. 2.), naznačena písmem a číslicemi, platí v případě rozdílnosti obou sumy písmem vyznačená. Je-li suma vícekrát písmem neb vícekrát číslicemi psána, platí v případě rozdílnosti suma menší.

¹⁷⁶) Srovn. Grünhut II. § 97. str. 188, Lehmann § 126 str. 499, Randa str. 46. —

Čl. 17. ř. směn. zní: Je-li ku indossaci poznámka »k vybrání platu«, »in procura«, aneb jiná plnou moc naznačující formule připojena, tu nepřevádí indossace vlastnictví ku směnce, zmocňuje však indossatára ku vybrání směnečné pohledávky, ku protestu, ku zpravení předcházejícího indossanta o opomenutém zaplacení (čl. 45.), jakož i ku zažalování nezaplaceného a ku vyzdvižení deponovaného dluhu.

Takovýto indossatář jest také oprávněn toto své oprávnění další procura indossací na jiného přenést. Naproti tomu není též oprávněn ku dalšímu převedení prostřednictvím pravé indossace, a to ani tehdy ne, je-li ku procura indossací připojen dodatek »aneb na řád«.

¹⁷⁷) Srovn. Grünhut II. § 135., str. 504, Lehmann § 140., str. 565. Randa str. 92

Čl. 62. ř. směn. zní: Nalézají-li se na směnce neb prepisu směnky, jež od směnečnicka vyplacena nebyla, podpurné adresy aneb čestné přijetí, jež na místo platební znějí, tu musí majitel směnku nejdéle druhého dne všedního po dnu dospělosti všem podpurným adresám a čestnému příjemci ku zaplacení předložiti, a výsledek v protestu pro nezaplacení učiněném, aneb v dodatku k tomuto podotknouti dáti. Opomenul-li majitel jemu jiným zástupcem nabídnuté čestné zaplacení, tu ztrácí postih proti nástupcům poctěného (honoráta).

Čl. 63. ř. směn. zní: Čestnému plátcí musí směnka a protest pro nezaplacení proti náhradě útrat vydány býti.

5. V příčině amortisace směnek ztracených neb zmařených, čl. 73. ř. směn. (srovn. co bylo rozvedeno svrchu v § 10.).¹⁷⁸

Rak. osnova v § 7. (podobně jako němec. osn. § 6. vládní a § 6. spolkové, a jako též Hoppenstedt v I. § 19. ad b), ve II. § 15. ad b) přijala též ustanovení čl. 74. ř. směn. v příčině závazku majitele směnky k vydání papíru.¹⁷⁹

6. O falešných a padělaných směnkách čl. 75. a 76. ř. směn., avšak s důležitým přídavkem, že totiž škodu z vyplacení falešného neb padělaného cheku povstalou nese domnělý vydatel falešného neb vydatel padělaného cheku, pokud mu v příčině té možno vinu přičísti, jinak však že nese škodu tu povždy trassát, a že úmluva o něčem jiném nemá právního účinku.¹⁸⁰

7. O přetržení promlčení nároků postižných čl. 80. ř. směn.¹⁸¹) avšak s dodatkem, že přetržení stane se též dle ustanovení čl. 8. rak. ř. konkurs.

Týž vstupuje čestným zaplacením v práva majitele proti poctěnému, jeho předchůdcům i příjemci.

Čl. 64. ř. směn. zní: Nabízí-li se více osob ku čestnému zaplacení, náleží přednost tomu, jehož placením osvobodí se nejvíce směnečně zavázaných.

Zástupce (intervenient), který platí, ačkoliv je ze směnky nebo protestu zřejmo, že někdo jiný, jemuž by dle toho přednost dáti musil, ochoten byl směnku vyplatiti, nemá žádného postihu proti těm indossantům, kteří by nabídnutým zaplacením této jiné osoby osvobození byli.

¹⁷⁸) Srovn. Grünhut II. § 109., str. 268, Lehmann §§ 66., 67., str. 255, § 134, str. 540, § 195., str. 586 a násl., Randa, str. 102 a násl., a též svrchu v § 10. spisu ad c) d d) a tam čl. 365 nového němec. obch. zák.

Čl. 73. ř. směn. zní: Vlastník ztracené neb zmařené směnky může amortisaci této u soudu místa platebního žádati. Soud, u něhož byla žádost za amortisaci směnky podána, vydá o ní edikt, kterýmž majitele směnky vyzývá, by směnku soudu v určené jím lhůtě — 45 dnů — předložil, ustanoviv začátek lhůty této, není-li směnka ještě splatnou, na první den, po splatnosti směnky. Po zavedení amortisačního řízení a po splatnosti směnky může vlastník žádati od příjemce zaplacení, podal-li jistotu až do amortisace směnky. Bez takového podání jistoty jest oprávněn žádati pouze sumu z akceptu dlužné k soudu.

¹⁷⁹) Srovn. k tomu Grünhut II. str. 271, Lehmann § 62., str. 212, § 66., str. 262, § 121., str. 480, § 123., str. 489 a násl., Randa, str. 104, 105. — Čl. 74. ř. směn. viz svrchu v pozn. 171.

¹⁸⁰) Srovn. Grünhut I. § 22., 63., str. 224, 439, Lehmann §§ 108., 160., str. 412 a násl., Randa, str. 105 a násl.

Čl. 75. ř. směn. zní: I kdyby podpis vydatele směnky byl falešný aneb padělaný podrží přece pravý akcept a pravé indossace směnečného účinku.

Čl. 76. ř. směn. zní: Ze směnky opatřené falešným neb padělaným akceptem, aneb indossací zůstanou všichni indossovatelé a vydatel, jichž podpisy jsou pravé, směnečně zavázáni.

¹⁸¹) Srovn. Grünhut § 140., str. 550. a násl., Lehmann § 142. str. 511 a násl., Randa, str. 110. a násl.

Čl. 80. ř. směn. zní: Promlčení (čl. 77.—79.) přetrhuje se jen dodáním žaloby a jen proti tomu, na něhož žaloba podána jest.

Avšak ohlášení rozepře se strany žalovaného zastupuje v ohledu tom místo žaloby. —

z 25. pros. 1868 č. 1. ř. z. z r. 1869, totiž přihlášením pohledávky ze cheku ke konkursu, které má též účinek právní jako doručení žaloby. K tomu pak zajisté druží se ustanovení čl. XLV. uvoz. zák. k nov. soud. ř. z 1. srp. 1895 č. 113 ř. z. a § 232. odst. 2. nov. s. ř., dle kterých zákonných ustanovení má okolnost, že nárok ze směnky byl při ústním jednání přiveden k platnosti, též účinek jako doručení žaloby.

8. V příčině obran dlužníka směnečného čl. 82. ř. směn.¹⁸²⁾ srovn. o tom dále ad e). —

9. V příčině smének v cizozemsku vydaných, a v příčině formy jednání, jež jest se směnkou k vykonání a zachování práva směnečného na cizozemském místě předsevzítí, čl. 85., 86. (srovn. též dále).¹⁸³⁾

10. V příčině protestu, čl. 87., 88. odst. 1.—4. a 6., čl. 89., 90. (Srovn. k tomu svrchu, co bylo uvedeno v § 11. k § 15. rak. osn., jakož i dále v příčině placení pro čest.)¹⁸⁴⁾

¹⁸²⁾ Srovn. Grünhut II. § 86., str. 128. a násl., Lehmann §§ 110., 112., str. 424 a násl., 432 a násl., Randa str. 118 a násl. —

Čl. 82. ř. směn. zní: Směnečný dlužník může se jen těch obran dovolávati, které ze samého směnečného práva plynou, aneb jemu bezprostředně na dotýčného žalobce přísluší. —

¹⁸³⁾ Srovn. Grünhut II. § 142, str. 568, Lehmann § 39, str. 126, Randa str. 129 a násl. —

Čl. 85. ř. směn. zní: Podstatné náležitosti v cizozemsku vydané směnky jakož i každého jiného v cizině vystaveného směnečného prohlášení posuzují se dle zákonů toho místa, kde se prohlášení stalo.

Odpovídají-li však v cizině učiněná směnečná prohlášení požadavkům zákona tuzemského, nemůže se z toho, že neodpovídají cizozemským zákonům, v pochybnost bráti právní závaznost prohlášení později v tuzemsku na směnku připojených.

Rovněž mají směnečná prohlášení, kterými se tuzemec jinému tuzemci v cizině zavazuje, směnečné moci, jestliže prohlášení ta odpovídají aspoň požadavkům tuzemského zákonodárství. —

Čl. 86. ř. směn. zní: O formě jednání, jež jest předsevzítí se směnkou na cizozemském místě ku vykonání a zachování směnečného práva, rozhoduje právo tam platící. —

¹⁸⁴⁾ Srovn. Grünhut II. § 78—80, str. 46 a násl., 78 a násl., Lehmann, §§ 128., 136., str. 502, 543, Randa str. 130. a násl.

Čl. 87. ř. směn. zní: Každé osvědčení musí notářem neb soudcem sepsáno býti. Přítomnosti svědků neb zapisovatele není při tom potřebí.

Čl. 88. odst. 1.—4. a 6. ř. směn. zní: Osvědčení (protest) musí obsahovati:

1. Doslovný opis směnky aneb kopie a všech na ní se nalézajících indossací a poznámek;

2. jméno a firmu osob, pro které a proti nimž se protest činí;

3. žádost, jež se vznáší na osobu, proti které se protest činí, její odpověď aneb poznámku, že žádné odpovědi nedala, aneb že nebylo lze osobu tu zastihnouti;

4. udání místa jakož i dne kalendáře, měsíce a roku, kdy se vyzvání (čís. 3. stalo, aneb o ně pokus bez výsledku byl učiněn;

6. podpis notáře neb soudce, který osvědčení sepsal, s připojením úřední pečeti

Čl. 89. ř. směn. zní: Je-li nutno plnění směnečné od více osob žádati, jest o těchto více vyzváních potřebí jen jedině protestní listiny.

11. v příčině místa a doby jednání, jež se při směnečných obchodech naskytnou, čl. 91., 92.¹⁸⁵⁾

12. v příčině nedostatečných podpisů na směnce čl. 94., 95.¹⁸⁶⁾

Ustanovení tato souhlasí s povahou cheku, jež jest smlouvou podobnou jak slib směnečný a též i s účelem cheku vícekrát uvedeným, sprostředkovati totiž placení hotovými, a též s tím, aby obchod chekový přísnými ustanoveními řízení sporného co nejdříve se realizoval. (Srovn. též § 21. rak. osn. a svrchu str. 143, 144.)

Prvé než přikročíme k tomu, abychom uvedli a uvážili odchylky ustanovení osnovy rak. o cheku od řádu směn., chceme přihlédnouti stručně k některým nařízením osnov německých sem spadajícím.

Dle § 20. ad 5. rak. osn. platí pro amortisaci cheku ustanovení čl. 73. ř. směn. — O tomto nepříliš chvalném ustanovení a o nařízeních němec. osnov, zejména němec. spolkové osn. srovn. svrchu v § 10. ad c, dd.

Rak. osn. poukazuje v § 20. ad 9. v příčině cheků v cizozemsku vydaných, jakož i v příčině formy výkonů předepsaných, které se mají v cizině předsevzítí, prostě na ustanovení čl. 85., 86. ř. směn., jinak poněkud osnovy německé.

Čl. 90. ř. směn. zní: Notáři a soudní úředníci jsou povinni osvědčení jimi učiněná dle jich celého obsahu den za dnem a dle pořádku data do zvláštního seznamu, jehož list za listem běžnými číslicemi opatřen jest, zanášeti (§ 89. not. ř.).

¹⁸⁵⁾ Srovn. Randa str. 133 a násl., zejména pak zajímavou debattu v rak. anketě z r. 1894 str. prot. 112.

Čl. 91. ř. směn. zní: Praesentace ku přijetí aneb zaplacení, učinění protestu, vyzvání ku vydání směnečného duplikátu, jakož i všechna ostatní jednání, jež jest u některé určité osoby předsevzítí, musí v její obchodní místnosti a v nedostatku téže v jejím obydlí předsevzata býti. Na jiném místě, na př. na burse, může se tak státi jen za souhlasu obou stran.

Že nelze obchodní místnost neb obydlí vypátrati, jest teprvé až tehda za zjištěné pokládati, když i notářem neb soudním úředníkem z příčiny té u policejního úřadu místa toho učiněný dotaz zůstal bez výsledku, což v protestu podotknuto býti musí.

Čl. 92. ř. směn. zní: Dospěla-li směnka v neděli neb ve všeobecný svátek, jest nejbližší den všední dnem platebním.

Také vydání směnečného duplikátu, prohlášení o přijetí, jakož i každé jiné prohlášení může jen dne všedního žádáno býti. Spadá-li den, kdy vykonání některého z uvedených jednání nejpозději žádáno býti musí, na neděli neb na všeobecný svátek, tu musí toto jednání nejbližšího dne všedního žádáno býti. —

Toto ustanovení má místo i ohledně učinění protestu. —

¹⁸⁶⁾ Srovn. Grünhut I. § 33—37, zejm. str. 315 a násl., 321 a násl., 331 a násl., Lehmann § 86., 88., 100., zejm. str. 325 a násl., 329 a násl., 374 a násl. Randa str. 134 a násl.

Čl. 94. ř. směn. zní: Směnečná prohlášení, jež vykonána byla místo jménem křížky neb jiným znamením, mají jen tehda moc směnečnou, jsou-li znamení ta soudně neb notářem ověřena. —

Čl. 95. ř. směn. zní: Kdo prohlášení jakožto zmocněnec jiného podepíše, aniž by k tomu plné moci měl, jest zavázán osobně týmž způsobem, jako by byl zavázán domnělý zmocnitel, kdyby k tomu plná moc udělena byla.

Totéž platí o poručnících a jiných zástupcích, kteří činí směnečná prohlášení překročivše své oprávnění.

Německá vládní osn. a osn. spolková mají v čl. 23. ustanovení, které souhlasí toliko s odst. 1. a 2. čl. 85. ř. směn. (srovn. čl. ten v pozn. 183.) a vynechaly tedy ustanovení odst. 3. čl. 85. i čl. 86. ř. směn., kterýž poslední týká se právě formy výkonů, jež se mají v cizozemsku předsevzítí, a podobně i Hoppenstedt v I. § 18., v II. § 14.¹⁸⁷⁾

Nejdůležitější odchylky rak. osn. od ustanovení ř. směn. (mimo ty, jež jsme již svrchu v §§ 6., 11. a 12. uvedli, a jež se týkají indossamentu postupního, jakož i in procura, útrat protestu, promlčení a lhůt promlčecích, žalob z obohacení a j. v.,) jsou pak tyto:

a) Ustanovení čl. 53. ř. směn., dle něhož může postihatel na obnos své pohledávky na postižníka vydati směnku návratní (Rückwechsel), rak. osnova nepřijala. (Srovn. čl. 17. osn. té, kde čl. 53. ř. směn. uveden není.¹⁸⁸⁾

Dle motivů rak. (str. 27) mohlo by ustanovení to přijíti v příčině cheku k platnosti, jen když by předchůdce právem postižným zavázaný čili postižník k tomu svolil, aby takováto směnka návratní vydána byla; aby se však tak stalo chekem, tomu odporuje obmezení passivní způsobilosti chekovní dle § 1. osn., jakož i ustanovení § 2. ad 5. o podstatné náležitosti pohledávky vydatelovy u trassáta. Kromě toho, ačkoli směnka návratní není na tyto náležitosti vázána, nezamlouvá se přijetí ustanovení takového do zákona o cheku proto, poněvadž nemají se obory obchodu směnečného a chekového mísiti, nýbrž mají se od sebe rozlišovati, jakož se i účel obou papírů těch od sebe liší (srovn. § 4. spisu). — Ustanovení tato osn. rak. souhlasí tedy jistě s povahou cheku a národohospodářským jeho účelem. — Podobně ustanovuje i vládní a spolková osn. něm. v § 15., kdež taktéž čl. 53. ř. směn. uveden není.

Ustanovení § 7. němec. vládní a spol. osn., dle kterého dlužník postihem zavázaný je povinen platiti toliko proti vydání cheku, jakož i listin průvodních o tom, že byl ckek v čas k placení předložen a že nebyl vyplacen, jakož i proti vydání kvitovaného účtu zpátečního, je obsaženo podstatně souhlasně i v osn. rakouské, kdež v čl. 17. je citován čl. 54. ř. směn. —

b) Dle § 20. odst. 4. rak. osn. musí ček nevyplacený, jedná-li se o placení pro čest, předložen býti adressám podpůrným nejdéle druhého dne všedního po dni předložení u trassáta (podobně jako v čl. 62. ř. směn. co do lhůty); na místě protestu postačí i tu potvrzení dle čl. 16. odst. 2.

¹⁸⁷⁾ Hoppenstedt v I. str. 27. poukazuje též k dodatku obsaženému v němec. vládních osnovách čl. 23. odst. 2., jenž týká se námitek proti platnosti cheku od tuzemce vydaného a v tuzemsku splatného.

¹⁸⁸⁾ K čl. 53. ř. směn. srovn. Grünhut II. § 128. str. 435 a násl., Lehmann § 138 str. 562 a násl., Randa str. 87.

Čl. 53. ř. směn. zní: Postihatel může na obnos své pohledávky směnku návratní na postižníka vydati

Ku pohledávce přistupuje v tomto případě ještě dohodné (Mäklergebühr) za prodej návratní směnky, jakož i spotřebované kolkky. Návratní směnka musí na viděnou splatná a přímo (a drittura) vydána býti.

osn., totiž potvrzení trassáta na cheku aneb potvrzení místa odúčtovacího a rovněž v případě, pozbyl-li majitel práv postižných obmeškáním včasného předložení adressám podpůrným, neb protestu, aneb tím, že placení pro čest od jiného intervenienta či zástupce odmítnul, nabývá platnosti ustanovení čl. 19. osn. rak., t. j. přísluší mu pak nárok žalobní z právního poměru, na jehož základě byl vydán neb převeden (srovn. § 20. odst. 4. rak. osn.). —

Německá vládní a spolková osnova, jakož i Hoppenstedt (I. § 19. II. § 15.) nemají v příčině této vůbec ustanovení. — Proti přijetí ustanovení ř. směn. o placení pro čest vyslovil se zejména Riemer v Öster. Ger.-Ztg. č. 37. z r. 1896. Týž uvádí, že tím dává se vydateli příležitost, aby obešel ustanovení zákona chekového o passivní způsobilosti chekovní a náležitosti úhrady cheku (čl. 1. a 2. ad 5. osn.). — Neboť jako plátce pro čest musí býti každý připuštěn — a tak může vydatel jmenovati jako trassáta osobu passivně způsobilou, u které však nemá pohledávání zákonem předepsaného, naproti tomu může však uvést osobu passivně nezpůsobilou k chekování jakožto adresu podpůrnou, která pak též ček vyplatí, a takto vydatel zachrání před trestem a následky § 23. rakouské osnovy. Ano i trassát, který nemá úhrady, může vstoupiti v obchod chekový jako plátce pro čest, poněvadž tím nabývá práva postižného proti vydateli. — Tak by se však zákon obcházel a místo cheku na onoho vydaného by se vlastně vydala směnka na viděnou. — Nelze pochybovati o tom, že námítka tyto jsou oprávněny; neboť přísnými ustanoveními osnovy v § 2. ad 5. a v § 23. v příčině krytí cheku a právních následků cheku nekrytého pro vydatel jest jistě postaráno o důvěru v ústav chekovní, a má-li se zavedením ústavu placení pro čest důvěra tato ještě zvýšiti, mohl by snadno nastati opak toho tím, že by se takto dávala příležitost vydateli, aby obešel přísná ustanovení zákona o passivní způsobilosti trassátově a o podstatné náležitosti předepsaného krytí cheku.¹⁸⁹⁾ Konečně též nelze přehlédnouti, že placení pro čest jest dle ř. směn. právním ústavem velice kombinovaným, pro ček již dle povahy právní a dle účelu (§ 4). se naprosto nehodící. (Sr. též Randa v Právniku č. 7. z r. 1898 a Ger.-Ztg. z r. 1898.)

c) Rak. osn. v § 20. ad 7. přijala též výslovně ustanovení (kterého ovšem v ř. směn. není) § 8. rak. konkurs. ř. ze dne 25. pros. 1868. č. 1. ř. z. z r. 1869., že totiž promlčení práv postižných se přerhuje též přihlášením pohledávky ke konkursu, podobně jako doručením žaloby. (Srovn. němec. vládní i spol. osn. v § 12.) — Kromě toho sluší zde jistě

¹⁸⁹⁾ Cohn ve XII. str. 102. přimlouvá se za to, aby ustanovení ř. směn. o placení pro čest byla v zákon přijata, a vytýká výslovně vynechání ustanovení těchto starší rak. osnově z r. 1894 (§ 19; Cohn totiž, jak již svrchu podotknuto, ve svých výtečných člancích v Čas. pro srovn. pravov. přihlíží ještě k této starší osnově), jakož i oběma osnovám německým. Srovn. též ustanovení švýc. zák. čl. 836. a 780., kde ustanovení ř. směn. o placení pro čest bylo též přijato. —

uvéstí (jak již svrchu jsme podotkli) další ustanovení nového rak. řízení soudního z 1. srp. 1895 č. 113. ř. z., a to čl. 45. uvoz. zák. a čl. 232. odst. 2. ř. s., že totiž promlčení se přetrhuje, podobně jako doručením žaloby, i tím, když byla pohledávka ze směnky — tedy zde chekem — při ústním líčení přivedena k platnosti. —

d) Nejdůležitější ustanovení je však zajisté obsaženo v čl. 20. ad 6. rak. osn. v příčině falešných a padělaných cheků.¹⁹⁰⁾

K nesnadným a důležitým otázkám, jež zákonodárci o »cheku« jest řešiti, patří zajisté též v první řadě otázka, »jak dlužno přihlížeti k cheku falešnému neb padělanému.«

Setkáváme se sice v nových zákonech a nástinech o cheku s ustanoveními v příčině falešných a padělaných cheků, — avšak že ustanovení ta neb návrhy dotčené jsou nedostatečné, jest obecně uznáno a doloženo rozsudky od soudů v různých státech vydanými.

Čteme zajisté každé chvíle v listech veřejných o případech přímo vzrušujících v příčině zfalšování cheků! A zajisté není též otázky v právu o cheku, která by tak často soudy všech civilisovaných států zaměstnávala a jim nesnáze působila jako otázka, »kdo vlastně práv jest ze cheku falešného neb padělaného.« A neméně též theorii, vědě činí otázka tato nesnáze, jakož v průběhu tohoto pojednání seznáme.

Ústavy bankovní znajíce nesnáz rozhodnutí ve sporech takových a jsouce si též vědomy neobyčejného nebezpečí, jež jim z nepříznivého rozluštění otázky této hrozí, anof se jedná ponejvíce o obnosy značné, kdežto rozsudky též tvoří praejudici nebezpečnou, hledí v stanovách svých nebezpečí tomu čeliti a závazek dotčený zejména se sebe svaliti; mimo to pečují ústavy začasť též o to, aby v případech konkrétních, jim se přihodivších, získávaly sobě příznivá dobrozdání autorit právnických. A čím rozšířenější se chek stává, tím více vzrůstá též nebezpečí v příčině cheků falešných. (Srovn. též motivy k rak. osnově z r. 1895.)¹⁹¹⁾

¹⁹⁰⁾ Srovn. debatu v rak. anketě (prot. str. 95. a násl., kde Clemens činí zodpovědným majitele konta chekového pro ten případ, lze-li mu nějakou vinu přikládat. Většina odborníků souhlasila sice s Clemensem, avšak prohlásila se vůči tomu, že jedná se o otázku velice nesnadnou, spornou a spletitou, proto aby nebyla zákonem výslovně rozřešena. Podobně Staub, Com. zum Handelsg. K čl. 307. obch. zák. str. 759 § 5., který uvádí rozhodnutí něm. soudů. — Nelze však upříti, že rak. osn. jednala v rozhodném zájmu obchodu chekového, že dotčené ustanovení v příčině falešných a padělaných cheků přijala.

¹⁹¹⁾ Tak opět nejnověji známy jsou dva případy: první, o němž byla z péra právníka na slovo vzatého podána dobrozdání právnická, druhý, o němž vydáno rozhodnutí švýcarských soudů.

Rechtsgutachten in Sachen der Züricher Cantonalbank gegen A. T. & Co. in Zürich betreffend Forderung aus dem Checkverkehr od prof. Jiřího Cohna.

Ein neues Urteil über die Haftung für gefälschte Checks od prof. F. Meili v Curychu v Holdheim o vě časopisu (Monatsschrift für Handelsr.) VIII. 4. z r. 1899. K tomu srovn. též případ v Jur. Bl. č. 13 z r. 1897 str. 150 a tamtéž č. 8 z r. 1898 a j. více.

Avšak i kde jest již ústav cheku zákonem upraven, není pravidlem (až na nepatrné výjimky, srovn. dále) zvláštních ustanovení v příčině falešných a padělaných cheků. Veškeré téměř zákony o cheku poukazují spíše k ustanovením zákona směnečného buď prostě aneb s menšími doplňky neb změnami, — ponecháno ostatní doktríně a praxi soudu.¹⁹²⁾

Avšak kde, jako v Rakousku a v Německé říši, není dotud zákona o cheku, tu je ovšem též pochybné, zda-li lze se táhnouti k řádu směnečnému (čl. 75., 76.) v příčině falešných a padělaných cheků — poněvadž i tu v Rakousku, kde jest trassant kupcem (čl. 301 obch. z.), v Německu pak dle čl. 363. nového obch. z. ze dne 10. května 1897, kde je trassant kupcem, a kde tedy lze chek pokládati za kupeckou poukázku, dlužno se řídit dle čl. 305. rak. a resp. 365. něm. obch. z. nařízenímí řádu směn. pouze a jedině v případech, v čl. 305. o. obch. z. a ve čl. 365. něm. obch. z. výslovně vytknutých; k čl. 75. a 76. ř. směnečného však v čl. 305 a 365 poukázáno není (srovn. též § 2. spisu tohoto). Tu ovšem rozhoduje pak smlouva o cheku (srovn. obšírně § 11. str. 85 a násl.), která se tu zakládá pravidlem na zvláštních stanovách, jež banky svým zákazníkům, kteří ve spojení chekovní vstoupiti hodlají, zasílají. Avšak i ustanovení stanov těchto naprosto nepostačí, nepřihlížeje ani k tomu, že jak již svrchu uvedeno, nejsou též ustanovení dotčená pravidlem dosti objektivní; neb ústav zajisté vždy spíše pomýšlí na svou bezpečnost na újmu stran (srovn. též dále).¹⁹³⁾

A v doktríně, pokud se tato otázkou tou obírá, panují též dosud v příčině té náhledy různé, jakož dále seznáme.

Což pak divu, že i judikatura, postrádajíc pevné půdy, přidružuje se taktéž k této různosti náhledů. (Srovn. m. jiné Kuhlenbeck n. j. m. VI. § 2. str. 128 a násl., též str. 131, 135, Časopis pro obch. pr. sv. 48. z r. 1899 str. 299 a j. v.)

Téměř všechny zákony a osnovy o cheku poukazují v příčině této prostě k zákonu směnečnému.

Zejména německé osnovy zaujímají v příčině falešných a padělaných cheků podstatně stanovisko ř. směn. (čl. 75. a 76.). — Brunšvic. osn. (V. 5.), Mannheimská (V. 5.), osn. Brunšvic. konference delegátů (V. 5.) i osn. Funkova (čl. 9.) poukazují prostě na ustanovení ř. směn. — Osnova němec. říš. banky ustanovuje v čl. 117., že z cheku, na němž podpis vydatele neb některého indossanta je padělán, jsou zavázány osoby, jichž podpisy jsou pravé. Souhlasně ustanovuje i němec. vládní a spolková osn. (§ 22.) — Hoppenstedt poukazuje taktéž (v I. § 19. ad 12., ve II. § 15.

¹⁹²⁾ Srovn. Heckscher v Goldschmiedově čas. pro právo obch. 48 sv. str. 416. Týž proto velice lituje, že nový skand. zákon (srovn. §§ 1. a 3. str. 27) neučinil pokusu, aby tuto otázku tak důležitou rozluštil. Neb též i v státech skandinávských učiněny v příčině té již jako jinde smutné zkušenosti (l. c. str. 416).

¹⁹³⁾ Srovn. zejména též u Heckschera l. cit.

ad 2.) prostě na ustanovení ř. směn. (a to slovy »v příčině ztracených a falešných neb padělaných cheků . . .«). —

Tak i zejména zákon italský v čl. 341. (o falešných neb padělaných podpisech), k tomu čl. 327, 328 ř. směn. a podobně i zákon švýcarský v čl. 836. a k tomu čl. 801., 802. švýc. z. směn.; čl. 802. švýc. z. směn. ustanovuje, že, jedná-li se o směnku, jejíž obsah jest sfašován, osoby které papír po učiněné změně neb po sfašování podepsaly, právy jsou vedle obsahu takto změněného, v případě nejistoty však má se vždy míti za to, že byl papír podepsán ještě před onou změnou. —

Velice obšírná ustanovení nalézáme v příčině této toliko v zákoně argentinském, čl. 809., 810. a k tomu čl. 801. a 808. — Čl. 809. ustanovuje, že trassát, t. j. banka má nésti škodu z falešného neb padělaného cheku tehdy, když

1. podpis vydatelův je zřejmě padělán, aneb
2. obsahuje-li chek nějakou takovou změnu, jaké vypočítává čl. 808. argent. zák., aneb
3. nepatří-li chek do sešitu, který byl dle čl. 801. vydateli od trassáta odevzdán.

Čl. pak 808 nařizuje, že takové uvedené změny jsou, zdá-li se, že je chek v příčině data neb čísla řadového, neb obnosu valuty neb jména vydatelův padělán neb opravován atd.

Dle čl. 810. práv je ze škody vydatel tehdy,

1. když jeho podpis na jednom neb více checích, jež banka k podpisu obdržela, je padělán a toto sfašování není zřejmé,
2. když byl chek od některého ze zřízenců vydatelových podepsán, aneb od takové osoby, která právě cheky firmou jeho podpisuje.

Skandinávský zákon o cheku (ze dne 1. ledna 1898 v Dánsku a Norsku, ze dne 1. ledna 1899 v Švédsku) nezmiňuje se o otázce této, jakož vůbec o velmi četných jiných otázkách v příčině cheku, ponechávaje rozluštění doktríně a praxis soudu. (Srovn. § 3. ad K)¹⁹⁴⁾

Ruská osnova taktéž nemá o falešném, neb padělaném cheku ustanovení (srovn. § 3. ad L.)¹⁹⁵⁾

V Anglii spadá nebezpečí dle čl. 79 zák. angl., jedná-li se o chek křížovaný, pravidlem na bankéře, leda že by chek bezelstně a beze vši nedbalosti vyplatil (odst. 3. čl. 79.); poněkud podobné ustanovení měla i starší rak. osnova z r. 1894 v § 19. ad 4. —

Dle Funka (čl. 9. otáz. 31.) není sice (jako dle čl. 7. rak. osn.) trassát vedle ustanovení čl. 36. ř. směn. povinen pravost podpisů indossovatelů zkoumati, avšak spadá na něj (t. j. banku) nebezpečí, byl-li podpis vydatelův

¹⁹⁴⁾ Srovn. Heckscher l. c. a můj článek v č. Ger.-Z. ze dne 12. května 1900 a v Právníku z r. 1900.

¹⁹⁵⁾ Cohn (v čas. pro sr. pr. XIV 288) vytýká výslovně vadu tuto, poukazuje k velké důležitosti ustanovení takového, a to nejen vůči tak častým sporům v příčině cheků falešných a padělaných, ale i vůči různosti náhledů v theorii panujících.

padělán, ač nebyl-li se ústav jakožto trassát ustanovením svých stanov aneb zvláštní úmluvou chránil proti nebezpečí tomu.

Osnova rakouská z r. 1895 vykazuje v příčině falešných a padělaných cheků značný pokrok před osnovami německými, jakož i též před osnovou rak. z r. 1894., jejíž ustanovení (v § 19. ad 4.) nebylo správné. — Dle § 20. ad 6. rak. osn. z r. 1895. mají v příčině této platiti sice též ustanovení čl. 75. a 76. ř. směn. (srovn. tyto články doslovně svrchu v pozn. 180. a k tomu nejnověji Grünhut I. § 22. str. 224 a násl., a § 63. str. 439 a násl., jakož i Lehmann, Wechselrecht § 108., Cannstein Wechselrecht § 13. a Randa l. c.), takže tedy pravé podpisy vydatelův a indossovatelův na takovémto cheku falešném neb sfašovaném mají účinek chekoprávní, avšak s tou modifikací, že škodu z vyplacení falešného neb padělaného cheku povstalou nese domnělý vydatel falešného neb vydatel padělaného cheku potud, pokud jim lze v příčině sfašování neb padělaní papíru nějakou vinu přičísti, jinak však že nese škodu tu vždy trassát, a úmluva tomu odporující že nemá právního účinku.

Toto ustanovení rak. osnovy, dle kterého tedy pravidlem spadá nebezpečí z falešného neb padělaného cheku na trassáta, na vydatelův pak jen potud, pokud mu lze vinu přičísti, souhlasí celkem se zásadami v theorii hájenými a též většinou v praxi obvyklými. — Nedá se upříti, že ustanovení toto velice prospěšné, ano nutné jest, má-li důvěra v chek býti založena a zachována; neboť musila by důvěra v ústav ten velice trpěti, kdyby vydatel, čili majitel konta, u ústavu bankovního byl v nebezpečí, že bude povinen falešné neb padělané cheky vyplatiti, i když mu nebude možno nějaké viny přičísti.

Theorie (srovn. zejména Unger l. c., též Cohn u Endemanna III. str. 1165 a v Čas. pro p. srovn. XII. str. 122—124) činí hlavně rozdíl mezi cheky s falešným podpisem vydatelovým, ale nezfašovaným obsahem a mezi cheky s pravým podpisem vydatelovým, ale nepravým obsahem. V případě prvého spadá dle theorie pravidlem nebezpečí škody na trassáta, a to i tehdy, jednal-li bezelstně a s patřičnou pozorností (srovn. naproti tomu starší rak. osn. z r. 1894 § 19. ad 4.). Na vydatelův spadá nebezpečí to pouze výjimečně, lze-li mu totiž vinu přičísti, zejména proto, že rádně neuschoval sešit chekovní, aneb že jinak proti úmluvě něco zanedbal. Kdežto jedni takto obmezují vinu vydatelovu jen na případ, kdy se tento proti smlouvě prohřešil, nečiní jiní takového obmezení (tak srovn. zejména Unger l. c. str. 57). V případě druhém, kde je toliko obsah cheku padělán, nese dle theorie škodu z toho povstalou ten, komu lze vinu přičísti, ať již při vydání cheku, či při uschování chekového sešitu, či při výplatě. — Nelze-li nikomu vinu přičísti, měl by z přísně vědeckého stanoviska nésti v případě tomto škodu vydatel, poněvadž jeho podpis je pravý (srovn. Unger l. c.) — avšak z mnohých důvodů, hlavně národohospodářských, zamlouvá se, aby i v tomto případě nesl škodu trassát, zejména proto, poněvadž trassátovi přísluší přihlížeti pilně k tomu, aby nevyplatil chek padělaný, a rovněž

i v zájmu důvěry v ústav chekový, poněvadž by jinak vývoj ústavu toho nutně trpěl, kdyby vydatel byl v nebezpečí, že beze vší viny své bude musit padělaný chek vyplatiti. — Též poukazuje Cohn l. c. správně k tomu, že ve většině případů snáze snese škodu takto povstalou trassát, t. j. bankéř, nežli vydatel, poněvadž může se týž hojiti ze škody té tím způsobem, že provisi ze cheku mu takto vyplývající rozdělí na celou řadu klientů svých. Mimo to bude míti ustanovení to zajisté za následek, že trassát bude si počínati pozorněji při vyplácení cheků na něho vydaných.

Obšírně a důkladně pojednává o této veledůležité a nesnadné otázce Kuhlenbeck (Der Check, v Lipsku 1894, v VI. kap. § 2. str. 128—139) a dospívá k té zásadě »že vzhledem k tomu, že se nejedná při chekovním spojení o pouhé depositum, nýbrž o právní jednání, které se v oboustranném zájmu uzavírá, musí bankéř t. j. trassat práv býti z každého zavinění (omnis culpa); neb nelze se mu odvolávati na výrok in l. 11 Dig. dep. vel contra 16, 3. »Si sine dolo omnia reddat, hoc est, ut ne culpae quidem suscipio sit . . . Ceterum sufficit bonam fidem adesse.« K tomu Endemann, III. str. 898.

A kdyby se i jednalo o pouhé depositum, tu práv je depositář z každé i nejmenší viny, které se při zkoumání legitimace byl dopustil. (Srovn. též u Endemanna III. str. 898, č. 85.)

Ostatně prohlašuje Kuhlenbeck, že souhlasí podstatně s náhledem, který byl vyslovil Cohn u Endemanna III. str. 1053 a 1165 (viz svrchu).

Hanausek (Der Check im Giroverkehr der österr.-ung. Bank v Jur. Bl. 1889) zaujímá stanovisko mandatu a učí, že trassát, jenž spravuje jmění cizí, práv jest ze škody, bez zavinění povstalé, jen tehdy, bylo-li tak výslovně umluveno. Proto nese škodu, která z vyplacení falešného nebo padělaného cheku vzešla, vydatel, nelze-li nikomu jinému viny přičítati. A tak i největší část rakouských spisovatelů uznává celkem, že dlužno zaujmouti stanovisko mandatu, jakož zejména Unger učí, a že tedy nese mandant škodu, která by z vyplacení cheku vzešla, nelze-li nikomu viny přičítati. A proto prý nese v případě tom vydatel škodu z vyplacení padělaného cheku povstalou, jestli trassatu nelze pražádné viny přičítati.

Strauss (v Jur. Bl. z r. 1894) vyslovuje se propter rationem aequitatis proto, aby vždy trassát škodu z vyplacení padělaného cheku nesl; neboť byť i jemu neb jeho pomocníkům nebylo lze vinu přičítati, přece dlužno uvážiti, že se vyplacení stalo jeho omylem neb jeho pomocníkům, byť i nezaviněným. Proto by též nemělo byti zřetele bráno na úmluvy tomu odporující. (Srov. též rak. osnovu § 20.)

K této různosti náhledů doktriny druží se též různá rozhodnutí soudů. Dle anglické judikatury nepostačí, lze-li vydatel přičísti pouze obyčejnou nedbalost — nutno, aby se dopustil nedbalosti hrubé, má-li nésti škodu z falešného nebo padělaného cheku. Pokládá se však za

hrubou nedbalost, jest-li vydatel cheku nevyplní listinu takovým způsobem, aby podvodné změně bylo dle možnosti zabráněno. Srovn. k tomu praktické případy zejména u Ficka l. c. uvedené.

Zajímavé rozhodnutí uvádí též Kuhlenbeck n. j. m. str. 86 a 131.

Další pak zajímavá rozhodnutí čteme v časopise pro obchodní právo (Zeitschrift für Handelsrecht, dříve Goldschmidtův), 48. sv. 1. a 2. seš. 1899 str. 299 a násl., o němž vydali prof. Meili a prof. Cohn v Curychu dobrozdání výše uvedená (»Rechtsgutachten in Sachen der Züricher Cantonalbank gegen die Firma A. T. & Comp. betreffend Forderung aus dem Checkverkehr« v Curychu 1898). Pak rozhodnutí v Holdheimově časopisu (Monatsschrift für Handelsrecht) č. 4. z 8. dubna 1899 (»Ein neues Urteil über die Haftung für gefälschte Checks« od prof. Meili) a j. více.

I cizozemští právníci (srovn. zejména Franchi a k tomu Cohn l. c. souhlasí celkem se zásadou, dle níž pravidlem trassát nese nebezpečí takto hrozící.

Ve Francii není též ustáleného mínění v příčině cheků falešných a padělaných.

Některí právníci učí, že trassát, jenž vyplatil falešný neb padělaný chek, jest prost všeho závazku, jestli mu nelze při vyplacení cheku viny přičítati; jiní opět vyslovují náhled, že trassát vyplativ falešný chek nese pravidlem sám škodu z toho a jest jen tehdy závazku prost, jest-li klientovi lze vinu dokázati, trassatovi pak přísluší dle nauky této, jejíž hlavní zástupce jest Nouguiér, kondikce indebiti (dle čl. 1131—1133, 1376 code civ.) proti vlastníku cheku, jemuž omylem byl chek vyplacen; a byl-li tento bezelstný, může se opět hojiti na svém předchůdci až dospěje se takto k osobě, která chek byla padělala. (Srovn. též Fick n. j. m. str. 437, Cohn u Endemanna III., 1165, a j. v.) Dle práva francouzského lze nárok tento míti za odůvodněný, poněvadž jak známo, (srovn. § 11. spisu) přísluší dle téhož práva majiteli cheku přímý nárok proti trassatovi. Jedná-li se o chek padělaný (tedy s pravým podpisem a padělaným obsahem), tu panující mínění zakládá rozhodnutí na právní poměr mandátu, z čehož pak vyplývá, že mandant nese škodu, kterou mandatář utrpěl, ač, nezavinil-li mandatář škodu tu sám. (Podobně zejména i Unger l. cit.)

Celkem lze tvrditi, že soudy ve Francii i v Belgii (souhlasně s právem anglickým) vyslovují náhled, že pravidlem nese trassat škodu, vyplativ chek falešný neb padělaný a že jen tehdy jest závazku toho sprostěn, vyplatil-li chek úplně bezelstně a beze vší nedbalosti. Srovn. též Cohn u Endemanna III. str. 1165 a 1166, a rozh. fr. a belg. soudů tam v pozn. 185, 186 uvedená. (Podobně, jak již podotknuto, starší osnova rakouská z r. 1894 čl. 19. ad 4.)

Dle motivů k rakouské osnově (str. 28) není otázky v příčině cheku (viz též naši poznámku svrchu), kterou by se soudové tak často a pilně musili zabývat, jako právě otázkou touto, kdo totiž práv je z vyplacení

cheků falešných neb padělaných, a zajisté s vývojem a rozšířením papíru toho zvýší a rozmnoží se nebezpečí sfalšování a padělání cheku. Rozhodnutí soudu v příčině této velmi často si též odporovala a uznalo tedy zákonodárství rakouské za nutné, aby pojata bylo do zákona výslovně o tom ustanovení.

Zásady, na kterých spočívá ustanovení rak. osn., souhlasejí celkem s tím, co jsme se stanoviska theoretického právě uvedli, a jsou stručně tyto:

Především dlužno tu rozeznávati, lze-li některé straně vinu přičísti, čili nic. Každá z obou stran, t. j. vydatel i trassát, práva je v první řadě ze svého zavinění. Jestliže tedy majitel konta, t. j. vydatel cheku, neopatrným uschováním sešitu chekovního, aneb lehkomyšlným vydáním cheku sfalšování neb padělání umožnil, spadá nebezpečí na něho. A tak i vyplatil-li trassát chek, ačkoli by byl při řádné kupecké opatrnosti a pozornosti musil poznati, že je sfalšován neb padělán, musí nésti škodu z toho povstalou, t. j. musí ze svého vyplatiti chek falešný, aneb, je-li obsah sfalšován, musí nésti ze svého obnos, o kterýž byla suma chekovní takto falešně zvýšena. — Nemůže-li se však vydateli vina přičítati, dlužno vyplatění cheku takového pokládati za náhodu, která se sběhla s jměním trassátovým, a musí tedy dle ustanovení § 1311. obec. z. obč. trassát škodu tu sám ze svého nésti. Škoda ta je pro trassáta jen nepřijemným následkem správy cizího jmění, jakož jsme při pojmu cheku v § 4 spisu seznali. — Zákon musil pak i další ustanovení učiniti, že úmluva těmto zásadám zákonným odporující nemá účinku, aby ustanovení zákona o tom, kdo nese škodu z falešných neb padělaných cheků, nemohla se stanovami ústavů neb jinými úmluvami obcházeti.

Ustanovení rak. osn. souhlasí tedy celkem s právními názory, s kterými se setkáváme v příčině této i v theorii¹⁹⁶⁾ i v praxi. Neboť dle náhledu v theorii převládajícího spadá pravidlem nebezpečí k vyplatění falešného neb padělaného cheku na trassáta. (Srovn. Cohn u Endemanna III., str. 1165.) Trassát musí podpis vydatelův dobře znáti a pilně, pozorně a opatrně jej na cheku prohlédnouti; vyplatil-li tedy chek s padělaným podpisem vydatelovým, nese škodu z toho povstalou a má pravidlem nárok toliko proti tomu, kdo chek padělal, aneb výjimkou, jsou-li tu ostatní potřebné požadavky, proti příjemci obnosu vyplaceného ve způsobu conditionis sine causa. — Pouze výjimkou připouští theorie, že vydatel, jehož podpis je padělán, musí nésti škodu z toho povstalou, když totiž dal si trassát (bankovní ústav) od vydatel, svého to klienta, takového ručení zvlášť přislíbiti. (Srovn. již svrchu a naproti tomu ustanovení rak. osnovy.) —

Takovýto slib neb závazek nelze však shledávati již v tom, že klient trassátův, tedy vydatel cheku, přijal dotčené chekovní formuláře, nýbrž je

¹⁹⁶⁾ Tak zejména podstatně souhlasně učí Cosack, Handelsr. 5. vyd. (1900). str. 320.

potřebí výslovného prohlášení jeho, že má býti práv trassátovi z veškeré škody, jež by mu vzešla ze ztráty oněch blanketů; tu pak nutně se předpokládá, má-li osoba jiná, t. j. vydatel, škodu takovou nésti, že trassátovi nelze vůbec viny přičítati, zejména tedy ne ani při zkoumání podpisu neb čísla cheku, při vyplacení a pod.

Konečně poukazuje Cohn (XII. str. 125) k případu, když konkuruje vina obou stran, kdež by pak dle vzoru v belgickém právníctví soudce měl rozdělit škodu podle poměru zavinění toho. (Srovn. též Rieszer u Goldschmidta, XL. str. 390, a spisovatele tam uvedené.) — Takto zajisté dlužno rozluštiti otázku tuto i dle práva rakouského, byť i o tom nebylo v rak. osn. výslovného ustanovení, a to vůči nařízení § 1304. obč. z. — Srovn. též nový něm. obč. z. čl. 254., k tomu Wendt v Archivu, sv. 87. seš. 2., 3. str. 441.

e) Dle osnovy rakouské (§ 20. ad 8. dlužno v příčině námitek dlužníkových přihlížeti k ustanovením ř. směn. čl. 82. — Článek tento ustanovuje pak, že může dlužník směnečný jen takových obran použití, které buď vycházejí z práva směnečného, aneb příslušejí mu bezprostředně a přímo proti žalobci. (Rak. osn. vynechala dodatek čl. 19. ad b) osn. z r. 1894, že totiž vyloučeny jsou veškeré námitky, které týkají se nároku, k jehož vyrovnání obdržel žalobce chek žalovaného.)

Ustanovení osnov německých odchyluje se od nařízení osn. rak. Německá vládní a spolková osn. nařizují totiž (v § 16. souhlasně s čl. 303. obch. z.), že dlužník může jen takových obran použití, které mu ze cheku samého (»vedle listiny«, čl. 303. obch. z.), aneb přímo proti dotčenému žalobci příslušejí.

Podle toho jest dosah ustanovení osnovy rakouské širší nežli nařízení osnov německých, neboť jsou zajisté námitky, které nevycházejí z papíru, ale které přes to jsou přípustnými, poněvadž vyplývají z práva chekového. (Srovn. k tomu Lehmann, Wechselr. str. 119 a násl., též Kunze u Endemanna IV., str. 120 a násl. a j. v.)

§ 14.

Chek k súčtování a chek křížovaný.

Čl. 22. rak. osn. pojednává o cheku »pouze k súčtování«. (Srovn. též § 4. spisu ad 3. str. 50.)

Vydatel a každý indossovatel cheku může totiž dle čl. 22. rak. osn. poznámkou na přič přední strany cheku vypsanou neb tištěnou, slovy »pouze k súčtování« trassátovi zakázat, aby chek hotově vyplatil. Stalo-li se tak, smí cheku použito býti pouze k súčtování s trassátem aneb některým girovním zákazníkem trassátovým, aneb i s některým členem místa odúčtovacího na místě platebním se nalézajícího. Súčtování takové má však

právní účinek zaplacení cheku ve smyslu zákona tohoto. Trassát práv je z veškeré škody, která povstane z toho, že se dle poznámky této neřídil. Poznámku tuto »pouze k súčtování« nelze odvolati.¹⁹⁷⁾

Aby předešlo se nebezpečí hrozícímu ze ztráty cheku, z vyzdvižení sumy chekovní, z krádeže, sfašování a pod., byly v mnohých státech a to více praxí než zákonem, zavedeny jisté kautely, záležející v rozličných poznámkách na cheku.

Rak. osnova omezuje se v příčině této na chek s poznámkou »pouze k súčtování.« Místo zaplacení hotovými nastupuje tu pouze připsání obnosu chekového k dobrému. Místo rozkazu k zaplacení obsahuje tedy chek touto poznámkou opatřený pouze poukaz k připsání neb odepsání dotčeného obnosu. — Poněvadž však má takovéto odúčtování právní účinek zaplacení, je chek takový (jakož jsme již v § 4. str. 50 seznali) chekem pravým a podstatně rozdílným od cheku převodního (Übertragscheck).

Takovéto připsání je však jen tehdy možno, má-li se státi odúčtování to bezprostředně mezi vydatelem a trassátem, aneb je-li majitel cheku, ať již remittent neb indossatář, girovním zákazníkem trassátovým, aneb je-li aspoň zastoupen při téměř místě odúčtovacím; proto také omezil je čl. 22. rak. osn. pouze na tyto případy.

Nárok na odškodnění proti trassátovi, nezachoval-li se týž podle poznámky této, je odůvodněn z jeho zavinění, jakož i vůbec již z poznámky té, a promlčí se (jakož jsme svrchu již seznali) dle § 1489. obč. z. jako nárok na odškodnění ve třech letech, počítaje ode dne, kdy poškozený nabyl vědomosti o škodě té, povždy však do 30 neb 40 let ode dne, kdy škoda se stala, jestliže poškozený o ní vědomosti vůbec nenabyl. (Srovn. Stubenrauch II., str. 852, Winiwarter V. str. 245.)

Odvolati lze poznámku tuto pouze a jedině potud, pokud vůbec dle čl. 13. rak. osn. lze chek odvolati; neb (jak motivy na str. 29 uvádějí) jakož lze vůbec vadu cheku při vydání povstalou napravití odvoláním cheku, tak i takovouto poznámku, stala-li se omylem.

Chek k súčtování obvyklým je zejména u Rakousko-uherské banky, jakož i nyní u německé říšské banky, kdež dřív byl obvyklým t. zv. křížovaný chek (srovn. dále), kterýž však se neosvědčil. — Již čl. 16. osn.

¹⁹⁷⁾ Srovn. k tomu v podstatě souhlasné ustanovení čl. 16. osn. něm. říš. banky § 11. vládní a § 11. spolkové osn. a též u Hoppenstedta v I. v § 10., II. § 7. a k tomu v I. str. 18, ve II. str. 36 a násl. Nárok na odškodnění pro opomenutí této poznámky promlčí se (jakož jsme svrchu v § 12. seznali), dle němec. vládní osn. § 12. a Hoppenstedtovy I. § 16. v jednom roce ode dne vydání cheku, dle Hoppenstedtovy osn. II. § 11. však ve lhůtě stejné jako nároky postižné. Dle práva rakouského ve třech letech T. zv. cheky odúčtovací musí projítí Clearing housem, nebyly-li osoby súčastněné u téže banky zastoupeny (srovn. Kanitz I. c. str. 4, Rauchberg I. c. a Schwarz I. c.). K t. zv. cheku poukazujícímu srovn. protokol rak. ankety str. 19 a násl. — Též při francouzské bance je t. zv. červený chek (mandat rouge) obvyklým, avšak má tu povahu cheku k súčtování. (Srovn. §§ 4. a 5. spisu.)

němec. říšsk. banky má ustanovení podstatně souhlasná s nařízením čl. 22. rak. osn. —

Naproti tomu o cheku křížovaném pojala ustanovení pouze osnova Mannheimská (ad V. a; srovn. je u Kuhlenbecka str. 188—191); ustanovení tato přispůsobena jsou ustanovením zákona anglického, o nichž srovn. dále.

Podstatně totiž rozdílným od cheku k súčtování je tak zv. chek křížovaný (angl. crossing, franc. barrement, němec. das Kreuzen, Sperren neb Durchqueren, des Checks; srovn. k tomu zejména Cohn I., str. 471, a u Endemanna II. (1162—1165), Birnbaum v Goldschmidt. čas. 30, str. 21 až 29, Mittermaier tamže 11., str. 10 a násl., 23. příl. seš. str. 142—146, 29., str. 494 a násl., osnova Funkova ad 33, str. 36 a násl., v zákonech pak mimo osn. Mannheimskou toliko čl. 76.—82. angl. z., u O. Borchardta str. 364—365.

Křížování toto záleží v podstatě v tom, že se na přední straně cheku učiní dvě paralelní příčné čáry. Mezi tyto dvě čáry napíše se pravidelně dodatek, a to buď jméno bankéře, aneb toliko slova »and Compagny« bez jména bankéřova, aneb i klausule »not negotiable«. Každá z těchto tří poznámek může býti napsána sama o sobě, poznámka třetí může mimo to připojena býti k poznámce první neb druhé (srovn. čl. 76. angl. ř. směn.).

Toto křížování cheku je totiž domácím anglickým obyčejem obchodním, povstalo právě při obchodu chekovém v Anglii praxí obchodní, a teprve později bylo též zákonem uznáno a upraveno (r. 1856: 10. a 20., Vict. c. 25; 1858: 21. a 22. Vict. c. 79., 1876: 39. a 40. Vict. c. 81., kterýž poslední zákon přešel téměř doslovně do angl. ř. směn. z r. 1882, kdež tvoří nyní čl. 76.—82.).

Je totiž v Anglii obyčejem, že majitel cheku papír ten nepředkládá osobně trassátovi k vyplacení, nýbrž že zmocňuje k tomu svého bankéře. Aby se v případě, že by se chek ztratil neb byl ukraden, zabránilo vyplacení obnosu chekovního na osobu neoprávněnou, vznikl obyčej, že vydatel cheku, první než převedl papír na remittenta, napsal naň jméno bankéře remittentova, a to na přední straně kontextu. To pak nazýváno křížováním (crossing). — Tím měl býti trassát upozorněn, že nejspíše tento bankéř chek k vyplacení předloží, avšak majitel nebyl tímto dodatkem vázán, aby musil chek předložit k placení právě bankéřem tam jmenovaným, nýbrž mohl i jiného bankéře k tomu zmocniti, aneb chek na osobu jinou převésti, která opět mohla jej svým bankéřem předložití.

K tomu účelu mohl majitel cheku jméno bankéře, který na cheku uveden byl, přetrhnutí a jméno svého bankéře napsati.

Vzhledem k tomu vznikl pak znenáhla obyčej, že vydatel neuvedl určité jméno bankéře na cheku takto křížovaném, nýbrž že napsal toliko slova »and Compagny«, poněvadž vlastně veškeré anglické obchodní firmy těmito slovy končí (jakož výslovně uvádějí Birnbaum I. c. str. 22, a Cohn

u Endemanna III. str. 1163). Takto pak mohl majitel cheku, ať již první či kterýkoli další, před tato slova napsati jméno svého bankéře.

Obsahovalo-li křížování toto plné jméno bankéře, nazývalo se zvláštní čili speciální (čl. 76. odst. 2. angl. ř. směn.), nebylo-li však takto jménem vyplněno, nazývalo se všeobecné, generelní (specielly crossed. generally crossed). Generelní křížování má ten smysl, že ček jistě bude předložen k placení od bankéře, a že jest tedy potřebí opatrnosti pro případ, kdyby byl předložen od nebankéře. — Právní pak účinek speciálního křížování jest, že trassát může ček vyplatiti toliko bankéři výslovně tam jmenovanému, kdežto při generelním má povinnost vyplatiti ček toliko bankéři vůbec. Nezachoval-li se trassát dle poznámky této, je práv ze škody z toho povstalé.

Avšak v obou těchto případech byl ček sám o sobě způsobit k převodu, t. j. dle anglického zák. »negotiable.«¹⁹⁸⁾ Právní následek toho pak byl, že kdo cheku bezelstně úplatně nabyt, nabyt tím dle angl. zák. též docela samostatného, od práva předchůdcova nezávislého práva ze cheku. Ale tím zřejmě obmezovaly se právní účinky křížování cheku toliko na právní poměr mezi vydatelem a trassátem, a ani tu nepostačilo křížování to pro všechny případy. Neboť poněvadž bezelstný právní nástupce byť i osoby neoprávněné nabyt samostatných nároků postižných proti předchůdcům, mohl bankéř, který jakožto trassát ček křížovaný neoprávněně byl zaplatil, a proto na odškodnění byl žalován, žalobci namítati, že týž není vlastně poškozen, poněvadž by byl býval pro případ, že by trassát ček nevyplatil, bezelstnému majiteli papíru sám k zaplacení zavázán.

Aby se tedy tomu předešlo, ustanovil výše uvedený zákon z r. 1876 (The crossed Cheques, čl. 39., 40. Vict. c. 81., nyní čl. 76—82. angl. ř. směn. z r. 1882), že je vydatel a každý majitel cheku oprávněn napsati na ček křížovaný poznámku »not negotiable«, a takto zameziti převod cheku toho (čl. 77 angl. ř. směn.). Zároveň bylo ustanoveno, že křížování na základě zákona psané, činí podstatnou část cheku, a že není zákonem dovoleno, aby se takováto poznámka křížování přetrhla, aneb způsobem jiným, než jak zákon připouští, doplnila neb změnila (čl. 78. angl. ř. směn.). Právní účinek poznámky »not negotiable« záleží však dle čl. 81. angl. ř. směn. v tom, že ten, na koho ček byl převeden, nenabývá lepšího titule k papíru, než měla osoba, od níž byl na něho převeden, t. j. tedy že nástupce takový nemá v případě tom více práv, než měl jeho předchůdce; tím pak se stane, že nenabývá ten, na koho ček takový byl převeden, samostatných nároků postižných proti předchůdcům, a odpadá tak námitka trassátova výše uvedená, když totiž ček křížovaný nehledě k poznámce křížo-

¹⁹⁸⁾ Dle čl. 8. angl. ř. směn., který zní: Zakazuje-li směnka výslovně převedení, aneb vychází-li z ní na jevo úmysl, že nemá býti převedena, je papír takový mezi osobami súčastněnými sice platný, ale není způsobit k převodu, není negotiable. Směnka k převodu způsobitá může zníti na řád neb svědčiti majiteli.

vání vyplatil, že by byl majitel stejně býval poškozen, i kdyby trassát papír nebyl vyplatil.

Jak uvedeno, je křížování cheku vlastně toliko v Anglii obecně obvyklé a též zákonem upraveno (čl. 76.—82. angl. ř. směn.), méně obvyklým je ve Francii. V Německu odpadlo křížování cheku od té doby, co němec. říšská banka z příčin výše uvedených upustila od něho (srovn. Cohn u Endemanna III., str. 1165). V Rakousku pak křížování není vůbec obvyklé.

Funkovi (na str. 36.) zamlouvá se toto zařízení, avšak správně podotýká týž k tomu, že pokud není ústav cheku v Rakousku obecně uznán a rozšířen, potud nelze křížování papíru zaváděti, a tím méně tedy ček křížovaný zákonem upravovati, poněvadž by ustanovení taková byla při nejmenším předčasná. (Ostatně poukazujeme ještě k pojednání Birnbaumovu l. c. str. 27—29 o otázce, zda pro naše poměry zamlouvá se křížování cheku.)

§ 15.

Ustanovení trestní.

Čl. 23. rak. osn. jedná o trestech, byl-li vydán ček nekrytý aneb nedostatečně krytý.

O tomto ustanovení rak. osn. srovn. již svrchu v § 5. spisu k § 2. ad 5. rak. osn. str. 67. a násl.¹⁹⁹⁾

Nepřihlížeje k jiným důvodům, jež jsme pro toto ustanovení rak. osn. již v § 5. uvedli, a jež také v rak. motivech str. 29—31 rozvedeny jsou, je nařízení toto také nutnou konsekvencí ustanovení rak. osn. v § 2. ad 5., dle něhož je pohledávání u trassáta pro vydatele volné a ku krytí cheku určené jedním z nejdůležitějších základů obchodu chekového, a poukázání k pohledávání tomuto v listině samé podstatnou náležitostí cheku.

Rak. osn. ustanovuje v čl. 23., že stihne vydatele cheku, jenž nebyl proto vyplacen, poněvadž vydateli v době předložení cheku k zaplacení nepřislušelo pohledávání u trassáta, jakož i cheku, kterýž nebyl úplně vyplacen proto, poněvadž pohledávání to bylo nepostačitelným, mimo pořádkovou pokutu 3% obnosu nekrytého též povinnost, aby nahradil majiteli cheku škodu tím způsobenou.

Podobně práv je vydatel cheku dle § 20. němec. vládní a spolkové osnovy, věděl-li aneb-li bez hrubého zavinění věděti musil, že mu v domě předložení cheku nepřisluší postačitelné pohledávání proti trassátovi, mimo

¹⁹⁹⁾ K tomu srovn. pak zejména § 20. a 27. němec. vládní, §§ 20. a 28. němec. spolkové osn., proti tomu pak Hoppenstedt I., str. 24—28, II., str. 37, a obšírněji svrchu § 5. str. 67. a násl.

to že je trestně stíhán dle § 27. vládní a § 28. spolkové osn. (jakož v § 5. uvedeno), majiteli z veškeré škody z toho povstale.

Tento nárok na odškodnění obsahuje tedy i dle rak. osn. (čl. 23. i dle němec. vládní a spolkové osn. (čl. 20.) náhradu škody způsobené tím, že nebyl chek vůbec kryt, aneb že nebyl kryt dostatečně, a podle souhlasného ustanovení osnov těchto práv je ze škody té toliko vydatel cheku. —

Kdežto však obě osnovy německé, vládní i spolková (dle čl. 20. a 27., resp. 20. a 28.) nejen k trestnímu stíhání ale i k nároku na odškodnění vyžadují mimo okolnost, že není chek vůbec aneb že není postačitelně kryt, i další moment, totiž že vydatel věděl, aneb bez hrubého zavinění vědět musil, že mu takovéto postačitelné pohledávání proti trasátovi nepřísluší, ustanovuje naproti tomu čl. 23. rak. osn., že k pokutě pořádkové potřebí je toliko momentu objektivního, že není chek vůbec, aneb že je toliko nepostačitelně kryt. (Srovn. o tom v § 5. str. 69.) Co však se týká závazku k náhradě škody, tu nemůžeme souhlasit s náhledem Cohna (ve XII. I. c.), že by též dle rak. osn. potřebí bylo toliko tohoto momentu objektivního, že totiž není chek kryt, aneb že je kryt nepostačitelně, nýbrž máme za to, že otázku, má-li nárok na odškodnění místo, dlužno zodpovědět podle zásad právních občan. a obch. zák. o náhradě škody dle čl. 1294., 1295. a násl., 1324. obec. obč. z., k tomu čl. 277., 282. a 283. z. obch. Mimo to zdá se nám, že to vychází i z ustanovení čl. 23. rak. osn., kteréž zní, že stíhání pokutou pořádkovou není na úkor nároku majitele cheku na odškodnění.

Též předmět a obsah tohoto nároku na odškodnění dlužno posuzovati dle ustanovení rakouského občanského a obecného obchodního zák. (čl. 1324. obč., čl. 282., 283., 277. obch. z.), a bude zajisté dle ustanovení těchto zákonů majitel oprávněn žádati nejen náhradu škody ale i ušlého zisku.²⁰⁰⁾

Dle němec. vládní a spolkové osn. (§ 20.) jest, jakož výše uvedeno, i k potrestání i k žalobě na odškodnění potřebí též momentu subjektivního, aby vydatel věděl, neb bez hrubého zavinění musil vědět, že chek není kryt, aneb že je kryt toliko nepostačitelně,²⁰¹⁾ tedy dolus neb culpa lata, takže tedy dle těchto osnov je nárok na odškodnění vyloučen, jedná-li se o menší stupeň zavinění (srovn. k tomu též nový obč. zák. pro říši němec. §§ 276., 277.; též a. L. R. I., 3. str. 17 a násl., k tomu Förster, Preussisches Privatrecht I. str. 142 a násl., Wendt v Archiv f. Civilprax. 87. svaz.

²⁰⁰⁾ Tím zajisté vyřízen je i návrh Cannsteinův (na j. m.), aby tato žaloba na odškodněnou obsahovala nejen nárok na *damnum emergens*, nýbrž i na *lucrum cessans*.

²⁰¹⁾ Hoppenstedt (v I. str. 4 a násl.) vyslovuje se proti této žalobě na odškodněnou a to na základě dlouholeté praxe, poněvadž dle jeho náhledu úplně postačí tu jednak ustanovení od něho navržené v § 11., že totiž vydatel ručí majiteli cheku za jeho zaplacení, a jednak všeobecná žaloba na odškodnění pro podvod a obmyslnost.

seš. 2.—3., str. 422 a násl., k tomu též §§ 345. a 347. nového obch. zák. pro říši Německou.²⁰²⁾

§ 16.

Ustanovení poplatková a kolkování cheku.

Kolek na cheku jakožto podstatná náležitost² (jak jsme v § 5. ad b) str. 73. seznali), předepsán jest toliko v Anglii a v Americe, kdež chek nekolkovaný jest neplatný (srovn. Cohn v Čas. I. str. 488). —

V Anglii byl totiž chek po celých 50 let od kolku osvobozen, a podléhá nyní kolku jednoho penny; vzdor nepatrnosti této částky činí však celkem poplatky ze cheků v Anglii vůči ohromné rozšířenosti obchodu chekového (srovn. svrchu § 1.—3.) sumu neobyčejně vysokou.

Ve Francii byl chek dle zákona ze dne 14. čna 1865 sice na 10 let od kolku osvobozen, avšak již zákonem ze dne 23. srpna 1873 (čl. 18.) byl chek podroben kolku 10 centimů, kterýž pak zvýšen zákonem z 19. února 1874 pro cheky distanční na 20 cent.

Poněvadž pak hlavním účelem nového chekovního zákona v Rakousku je, aby se tu rozšířil a zdomácněl obchod chekový, bylo by zajisté velice radno, aby byl rovněž jako ve Francii prozatím na několik roků od kolku osvobozen, aneb aby aspoň poplatek kolkový obmezen byl na obnos co nejmenší, jakož již též Funk (str. 37—38) navrhoval.²⁰³⁾

Není-li tedy lze v Rakousku aspoň na několik let úplně upustiti od požadavku, aby byl chek kolkován, bylo by alespoň velice radno, aby byl poplatek ten v zájmu brzkého rozvoje ústavu chekového co nejvíce snížen (na př. při menších obnosech na jeden haléř), a zajisté mohl by býti výše zmíněný výnos poplatku toho v Anglii dobrým vzorem Rakousku.²⁰⁴⁾

²⁰²⁾ Dle Rieszera (v Goldschmidt. čas. XLI. str. 597) není důvodu, aby nárok na odškodnění podle okolností nemohl převyšovati i sumu chekovní.

²⁰³⁾ A tak soudí i nejnověji Cohn (XII. str. 127), že totiž každý kolek velice je na úkor rozvoji obchodu chekového, a to zejména při začátcích, kde obchod ten není ještě vyvinut a nezdomácněl, a že tedy je zcela pochopitelno, že i v Rakousku bylo často a důrazně pronášeno přání, aby chek byl kolku sprostěn.

²⁰⁴⁾ Srovn. zákon francouzský ze 14. čna 1865 a Funk str. 37, 38, pak též ustanovení § 26. němec. vládní a § 27 němec. spolkové osn., kteréž zní: Za chek ve smyslu zákona o poplatcích ze směnek ze dne 10. čna 1869 (spolk. zák. 4. svaz. str. 190) platí listiny, které mají náležitosti zákonem tímto v §§ 1., 2., 5. a 28. předepsané. Hoppenstedt, přijal ve své osnově I. § 20. ustanovení souhlasné, jinak však ve II. § 16., kdež navrhuje, že chek má býti od kolku osvobozen, že však podléhá kolku tak jako směnka když:

1. je splatný jinak než na viděnou,
2. trassát jakýmkoli způsobem chek podepíše neb na něm nějakou poznámku učiní,
3. není chek datován, neb má datum, jež ještě nenastalo.

A též ve II. (str. 39 ad 6.) navrhuje Hoppenstedt mimo jiné, aby chek podléhal kolku jako směnka jen v těch případech, ve kterých mohl by býti zneužíván jakožto listina úvěrní. —

Dle nynějšího zákona poplatkového v Rakousku (T. P. 20, 2., § 7. zákona z 29. února 1864 č. 20. ř. z.) podléhá ček, t. j. poukázka na ústav, který oprávněn jest dle stanov svých přijímati peníze k uschování na cizí účet, poplatku dvou krejcarů; avšak předpokládá se tu nutně, aby vydán byl na ústav takový a na jeho blanketech, neboť jinak podléhá listina, byť i byla označena jako ček, kolku pro poukázky vůbec předepsanému a to buď jako směnka, aneb, není-li doba splatnosti delší osmi dnů, poplatku 5 krejcarů (zákon z 29. února 1864 č. 20. ř. z., ministerské nařízení z 28. února 1864 č. 10680).

Rakouská osn. poukazuje v § 24. výslovně na toto ustanovení o poplatku dvou krejcarů pro cheky, které

1. odpovídají požadavkům § 2.,
2. jsou vydány v Rakousku,
3. jsou též splatny v Rakousku,
4. jsou vydány na blanketu k tomu určeném,
5. na trassáta dle § 1. osn. passivně spůsobilého a
6. znějí buď výslovně na viděnou, aneb nemají vůbec ustanovení ve

příčině splatnosti.

Cheky, které vyhovují požadavkům § 2., jsou však v cizozemsku vydány neb splatny, podléhají kolkovému poplatku 5 krejcarů. (Srovn. též § 12. odst. 2. zák. z 29. února 1864 č. 20. ř. z.) —

Indossamenty a potvrzení příjmu jsou kolku prosty.

Osnova vychází při tom (dle motivů str. 30 a 32) z toho stanoviska, že podle zkušeností v cizině i v Rakousku nabytých nepatrný poplatek kolkový nemůže býti rozvoji obchodu čekového na úkor, ano že takový nízký poplatek je i v zájmu obchodu toho, poněvadž tím navykne si obecnstvo používati blanketů trassátových, čímž získá zajisté jen jistota obchodu čekového a důvěra v něj. — Také prý se tím zabrání častým a bezdůvodným trestům kolkovým.

Vyšší poplatek pro ček cizozemský odůvodňují motivy (str. 32) tím, že osoby súčasněné pomocí cheku ušetří značné obnosy, když nebude potřeby hotové peníze na daleká místa zasílat.

Způsob, jakým se této povinnosti poplatkové má učiniti za dost, bude určen (dle motivů str. 32) později zvláštním nařízením, poněvadž vláda zamýšlí vyhověti přáním obchodnictva, aby odvádění poplatku ze cheku se pokud možno nejvíc obecnstvu usnadnilo. —

Táž ustanovení mají dle § 24. odst. 2. rak. osn. platiti též pro t. zv. cheky převodní (Überreichungs-, Übertragscheck), jakož i pro cheky efektové (kteréž se mají — jako jsme svrchu v §§ 4. a 5. seznali — teprve zvláštním zákonem upravit, poněvadž osnova tato k nim se nevztahuje) i pro indossamenty a potvrzení příjmu na cheku efektovém.

Všechny ostatní cheky však mají podléhat poplatku kolkovému, který předepsán je zákonem z 8. břez. 1876 č. 26 ř. z. § 18. pro kupecké poukázky, znějící na sumu peněžní.

Nebylo-li vyhověno povinnosti ke kolkování dvěma, resp. pěti krejcarý, mají nastoupiti dle § 24. r. osn. právní následky v §§ 20., 21. a 22. zákona z 8. břez. 1876 č. 26. ř. z. uvedené, jakož i též má nastati (dle citov. §§ 21. a 22.) prominutí příslušného trestu, učiní-li dlužník sám oznámení.

Následky § 20. cit. zák. o zvýšení poplatku mají míti místo i tehdy, byl-li ček nedatovaný aneb falešným datem opatřený převeden, a ze zvýšeného poplatku toho právy jsou rukou nerozdílnou mimo vydatele též veškeré osoby, které, majíce vědomost o okolnosti té, ček přijmou, neb dále převedou neb vyplatí. Byly-li cheky takové kolkovány, má se míti za to, jako by se tak vůbec nebylo stalo (§ 24. odst. 5.). Tím pozbývá pol. 60. č. 2. sazby tarif., změněná zákonem ze dne 13. pros. 1862 č. 89. ř. z., jakož i odstavec 1. § 7. zákona z 29. února 1864 č. 20. ř. z. své platnosti.

Konečně neplatí dle § 25. rak. osn. ustanovení tohoto zákona pro takové cheky, které vydány byly dříve, než zákon ten v platnost vstoupil. Platnost jeho má pak nastati po třech měsících ode dne prohlášení.

§ 17.

Formuláře čekové dle osnovy rakouské z r. 1895.

Dle rakouské osnovy z r. 1895 bude ček zníti následovně:

I. Ček na určité jméno (Rekta-Chek).

(§§ 1, 2., 3., odst. 1. rak. osnovy.)

V Praze (§ 2., 3.) dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte (§ 2., 5. odst.) za tento ček (§ 2., 1. odst.) panu Fr. Petříkovi (§ 3.) z mé pohledávky (§ 2., 5. odst.) sumu 1000 korun (§ 2., odst. 5.).
Ct. zemské bance v Praze (§ 1., § 2., 4. odst.).

Josef Klíma (§ 2., 2. odst.).

II. Ček na řád znějící.

(§§ 1, 2., 3., odst. 1.)

V Praze dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento ček z mé pohledávky p. Fr. Petříkovi neb na řád obnos 1000 K.

Ct. zemské bance v Praze.

Jos. Klíma.

III. Chek majiteli svědčící.

K čl. 1., 2., 3., odst. 1.

V Praze, dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek z mé pohledávky majiteli (doručiteli) sumu 1000 K.

Ct. zemské bance v Praze.

Josef Klíma.

IV. Chek s alternativní klausulí.

(Čl. 1., 2., 3., odst. 1., 3.)

V Praze, dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek z mé pohledávky p. Fr. Petříkovi neb doručiteli sumu 1000 K.

Pan A. Porges v Praze (§ 1., § 2. odst. 4.).

Jos. Klíma.

V. Chek na vlastní řád.

K čl. 1., 2., 3., odst. 2.

V Praze dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek z mé pohledávky mně samému (na můj řád) sumu 1000 K.

Pan A. Porges v Praze (§ 1, 2., 4.).

Jos. Klíma.

VI. Chek majiteli svědčící bez udání remittenta.

K čl. 1., 2., 3., odst. 3.

V Praze, dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek z mé pohledávky sumu 1000 K.

Jos. Klíma.

an A. Porges v Praze.

VII. Výslovně na viděnou (srovn. I—VI. bez udání doby splatnosti na viděnou dle § 5.)

K § 1.—4., § 5.

V Praze dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek na viděnou z mé pohledávky sumu 1000 K.

Pan A. Porges v Praze.

Jos. Klíma.

VIII. Chek na viděnou, přes udání jiné doby platební.

K § 1.—4., § 5.

V Praze dne 1. ledna 1902.

Zaplaťte za tento chek do 8 dnů z mé pohledávky sumu 1000 K.

Pan A. Gutt v Praze.

Josef Klíma.

§ 18.

Rakouská osnova zákona o cheku z r. 1895.

(1333. příloha stenografického protokolu říšské rady XI. sezení 1895.)

Vládní předloha

Zákon ze dne o cheku.

Na základě usnešení obou sněmoven rady říšské nařizují:

§ 1.

Způsobí k chekování ve smyslu tohoto zákona jsou:

1. C. k. poštovní spořitelna, veřejné banky jakož i jiné ústavy, které dle svých stanov oprávněny jsou k přijímání peněz na cizí účet;

2. veškeré jiné firmy a osoby, které po živnostensku provozují obchod bankéřský neb směnární, avšak tyto pouze potud, pokud jsou zaneseny do zvláštního veřejného rejstříku u obchodních komor vedeného. Zanesení do rejstříku toho stane se na požádání a nesmí býti odepřeno, byl-li podán důkaz, že žadatel provozuje po živnostensku obchod bankéřský neb směnární. Byl-li obchod ten zastaven, aneb úplně se ho vzdáno, vymaže se dotčená firma neb osoba z rejstříku. O stížnosti pro zamítnutí žádosti za zanešení do rejstříku toho aneb pro výmaz z něho rozhoduje ministerium obchodu v souhlase s ministerstvem spravedlnosti.

§ 2.

Podstatné náležitosti cheku jsou:

1. aby byl papír označen ve svém obsahu jako chek;
2. aby byl podepsán vydatelem jménem neb firmou;
3. aby se udalo místo, den, měsíc i rok, kdy byl chek vydán;
4. aby byla udána osoba jménem neb firmou, která má chek vyplatiti (chekovník);
5. aby obsahoval chek rozkaz vydatelovi od chekovníka daný, aby určitou sumu peněz z jeho pohledání vyplatil; placení to nesmí býti v roz-

kaze závislým učiněno na nějakém vzájemném plnění toho, jenž má zaplacení přijati.

Z listiny, které schází některá z těchto náležitostí, neb v níž naznačený trassát nemá passivní způsobilosti chekovní (§ 1.), jakož i z indossamentů, které jsou na takové listině, nevzejdou závazky po rozumu tohoto zákona. Zdali a pokud nastanou z takové listiny jiné právní účinky, dlužno posuzovati dle ostatních ustanovení práva občanského a obchodního.

§ 3.

Chek může zníti na určité jméno neb na firmu neb na řád aneb i též svědčiti majiteli (doručiteli). Vydatel může též sama sebe označiti jako příjemce zaplacení (remittenta).

Jsou-li v cheku při jměnu neb při firmě toho, komu se má papír vyplatiti, obsažena slova „neb majiteli (doručiteli)«, aneb postrádá-li chek vůbec udání, komu má býti vyplacen, budiž zaplacen majiteli (doručiteli).

§ 4.

Jakožto místo platební lze v cheku toliko místo uvést, kde jest obchodní živnost trassátova čili chekovní (sběrací místo c. k. poštovní spořitelny, filiálka, odboční živnost) aneb kde se nalézá místo odúčtovací, při kterém trassát čili chekovník jest zastoupen. Místo platební může býti od místa vydání rozdílné.

Není-li v cheku vůbec místo platební vyznačeno, aneb nevyhovují udané místo platební náležitostem v prvním odstavci obsaženým, budiž chek splatný v místě, kde má ústav jako trassát udaný své sídlo aneb firma neb osoba jako trassát vyznačená svou hlavní živností.

§ 5.

Chek jest splatný při předložení (na viděnou), byť i v něm uveden byl jiný čas platební aneb byť i postrádal v příčině té vůbec ustanovení.

§ 6.

Zní-li chek na řád, může se převést indossamentem (žírem); úmluva tomu odporující nemá platnosti. Indossace psaná na chek jiného způsobu, nemá účinku dle práva chekovního. Indossací přecházejí všechna práva ze cheku na indossatáře, zejména též právo, chek dále indossamentem převést. Byl-li chek indossamentem převeden na trassáta, má to právní účinek kvitance; indossace, kterouž trassát chek převedl na jiného, jest neplatná.

§ 6.

Nařízení ob. ř. směnečného (cís. pat. ze dne 25. ledna 1850 č. 51. ř. z.) v příčině formy indossamentu, zákazu dalšího převedení, legitimace majitele indossované směnky a zkoušení této legitimace, jakož i závazku legitimovaného majitele k vydání papíru (čl. 11.—13., 15., 36. a 74.) platí též pro chek s tím obmezením, že indossace psaná na opisu cheku na řád znějícího nemá účinku dle práva chekovního.

§ 8.

Přijetí (akceptace) cheku jest vyloučeno. Nachází-li se poznámka v příčině přijetí na cheku, budiž pokládáno za to, jako by psána nebyla.

§ 9.

Je-li chek splatný na místě vydání, musí býti do 3 dnů po vydání trassátu k zaplacení předložen, je-li však chek splatný na jiném místě tuzemním, do 5 dnů, však se zřetelem na ustanovení 2. odstavce článku tohoto. Byl-li chek vydán v Istrii, Dalmacii, neb na tamních ostrovech na některé mimo tuto jmenované území avšak v tuzemsku ležící místo, aneb opakem v některém takovém místě na platební místo v Istrii, Dalmacii aneb na místo platební, které leží na některém ostrově území pobřežního, musí býti do 5 dnů ode dne vydání na místo platební zaslán a do 3 dnů po lhůtě, kdy tam došel, trassátovi k zaplacení předložen. Totéž platí o cheku, který vydán jest mimo území, pro které zákon tento platí, na některé místo tuzemní.

Důkaz o tom, kdy chek došel místa platebního, lze vésti poštovní stvrzenkou.

Při všech těchto lhůtách nečítá se den vydání, den, kdy chek došel, též neděle a svátky.

Je-li však chek splatný mimo území, pro které tento zákon platí, rozhoduje o lhůtě praesentační právo, v dotčeném území platné, není-li však tam ustanovení takového, zákon rakouský.

Dokud nebyl chek dle ustanovení § 13. odvolán, může jej trassát čili chekovník i po uplynutí lhůty k předložení předeepsané vyplatiti.

§ 10.

Byl-li chek zaslán na místo odúčtovací, při kterém jest trassát zastoupen, budiž to pokládáno za předložení k zaplacení.

Která místa lze pokládati za místa odúčtovací po rozumu tohoto zákona, bude způsobem nařízení určeno.

§ 11.

Trassát čili chekovník má jen proti odevzdání cheku zaplatiti. Chek, jenž nesvědčí majiteli (doručiteli), musí k žádosti trassáta býti při vyplacení hotovými kvitován.

Majitel cheku není povinen, přijati dílečná placení.

§ 12.

Trassát čili chekovník má zaplacení odmítnouti, byť i pro vydatel bylo u něho pohledávání volné, jestli se byl dověděl, že na jmění vydatelovo prohlášen byl konkurs.

Zemřel-li vydatel aneb stal-li se mezitím právně nespůsobilým, aby samostatně své jmění spravoval, nesmí trassát vyplacení cheku odepřítí.

§ 13.

Odvolání cheku vydatelem jest pro trassata možným toliko:

1. byl-li chek, na jméno neb na řád znějící, výslovně odvolán dříve, než byl příjemci platu, v cheku naznačenému, odevzdán (čl. 426, 429 o. z. obč.);

2. stalo-li se odvolání teprv, když byla lhůta k praesentaci promeškána aneb pro ten případ, kdyby chek ve lhůtě praesentační nebyl k placení předložen. V tomto případě má odvolání teprve po uplynutí lhůty praesentační pro trassata účinek.

Trassát nesmí chek vyplatiti, bylli vůči němu platně odvolán.

§ 14.

Pokud ustanovení §§ 11.—13. trassáta nesprošřují závazku k vyplacení cheku, jest též k vyplacení papíru práv vydateli vedle úmluvy mezi nimi učiněné.

§ 15.

Majiteli cheku ručí toliko vydatel a indossanti za zaplacení obnosu chekovního (závazek postižný).

Připojil-li však indossant k indossaci poznámku »bez závazku«, »bez obliga« neb stejně znamenající vyhrazení, pak jest též prost závazku ze své indossace.

Podobně jako vydatel a indossant ručí též každý, kdo chek aneb indossaci na něm psanou jako rukojmě (per aval) spolupodepsal.

§ 16.

Ku vykonání postihu proti vydateli a indossantům jest zapotřebí:

1. aby byl chek ve lhůtě v § 9. určené k placení předložen;

2. aby jak toto předložení tak i nevyplacení osvědčilo se protestem o tom učiněným aneb prohlášením, od trassáta na chek psaným, podepsaným a obsahujícím datum praesentace. Takové prohlášení zastupuje též potvrzení místa odúčtovacího o tom, že byl chek před uplynutím lhůty praesentační tam zaslán a že nebyl zaplacen.

Protest a tak i potvrzení dotčené o předložení aneb o zaslání cheku musí se státi neděle prvního dne všedního potom, kdy byl chek předložen.

§ 17.

Ustanovení o. ř. směn. (cís. pat. ze dne 25. ledna 1850 č. 51 ř. z.) o zprávě předchůdcům, jich oprávnění, o vyplacení papíru, o způsobu, postih k platnosti přivésti, o obsahu a dosahu nároků postižných, o tom, jaké listiny mají vydány býti postihem zavázanému, jenž papír vyplatil a o oprávnění k přetrhnutí indossamentů (čl. 45.—52., čl. 54., 55. a 81. odst. 2. a 3.) mají platnost i v příčině cheku.

§ 18.

Nároky postižné proti vydateli a ostatním předchůdcům promlčí se ve 3 měsících, byl-li chek splatný v Evropě, jinak v 6 měsících. Promlčení počíná proti majiteli cheku ode dne učiněného protestu aneb ode dne, kdy bylo některé jiné potvrzení o praesentaci dle § 16. odst. 2. sděláno; proti indossantovi pak, který zaplatil dříve, než mu byla žaloba dodána, ode dne zaplacení, jinak ode dne, kdy mu byla žaloba doručena.

§ 19.

Není-li nic jiného umluveno, jest majitel cheku oprávněn, nabyv práva postižného, v příčině nároku, k jehož uspokojení chek vydán neb převeden byl, buď práva postižného užití aneb proti vrácení cheku právní poměr, mezi ním a vydatelem neb bezprostředním předchůdcem stávající a vydání neb odevzdání cheku za základ sloužící k platnosti přivésti. Právní prostředek posledně jmenovaný přísluší majiteli cheku, nebylo-li učiněno jiné úmluvy, i tehdy, jestli bylo opomenuto chek včasné předložiti a protestovati (neb potvrzení o zaslání cheku k předložení učiniti), aneb jestli nabyté právo postižné promlčením zaniklo; musí však majitel cheku připustiti, aby mu odečtena byla škoda, kterou vydatel následkem opomenuté neb opozděné praesentace byl u trassáta utrpěl.

§ 20.

Mimo nařízení tohoto zákona platí v příčině cheku ustanovení o. ř. směn. (cís. pat. ze dne 25. ledna 1850 č. 51. ř. z.):

1. jsou-li na směnce podpisy osob, jež se vůbec nemohou směnečně zavázat aneb které tak s plným výsledkem učiniti nemohou (čl. 3.);
2. v příčině rozdílnosti sum ve směnce naznačených (čl. 5.);
3. v příčině indossamentu in procura (čl. 17.);
4. o čestném placení (čl. 62.—67.) s tím dodatkem, že musí chek nevyplacený býti adressám podpůrným, jež na místo platební znějí, nejdéle druhého dne všedního potom, kdy byl předložen trassátovi, k zaplacení předložen, že dále výsledek toho může býti mimo protest též některým potvrzením o praesentaci, v § 16. odst. 2. naznačeným, osvědčen, a že nařízení § 17. tohoto zákona platí též pro případ ztráty práva postižného dle čl. 62. odst. 2. o. ř. směn;
5. v příčině amortisace ztracených neb zmařených smének (čl. 73.);
6. v příčině smének falešných a padělaných (čl. 75. a 76.); byl-li falešný neb padělaný chek vyplacen, nese škodu z toho povstalou domnělý vydatel falešného neb vydatel padělaného cheku, pokud osobám těmto lze v příčině zfalšování neb padělání vinu přičísti, jinak nese škodu trassát; úmluva od toho se odchylojící nemá účinku právního;
7. v příčině přetržení promlčení nároků postižných (čl. 80.) s tím dodatkem, že přihlášení pohledávání ze cheku ke konkursu má tentýž účinek jako doručení žaloby;
8. v příčině námitek dlužníka ze směnky (čl. 82.);
9. v příčině smének v cizozemsku vydaných, jakož i v příčině formy jednání, jež jest se směnkou na cizozemském místě předsevzítí (čl. 85., 86.);
10. v příčině protestu (čl. 87., 88. odst. 1.—4. a 6., čl. 89. a 90.);
11. v příčině místa a doby jednání, jež se při směnečných obchodech naskytují (čl. 91., 92.), jakož i konečně
12. v příčině nedostatečných podpisů na směnečných prohlášeních (čl. 94., 95.).

§ 21.

Přivádějí-li se nároky postižné z cheku k platnosti, platí v příčině příslušnosti soudní a sporného řízení ustanovení pro směnky daná.

§ 22.

Vydatel a každý indossovník cheku může poznámkou »jen k zúčtování«, na přič přes přední stranu cheku psanou neb vytištěnou trassátu zakázati, aby chek byl hotově vyplacen. Cheku lze v tomto případě použítí toliko k súčtování s trassátem neb s žirovním zákazníkem aneb

s členem místa odúčtovacího na místě platebním se nalézajícího. Súčtování takto vykonané platí jako zaplacení cheku po rozumu tohoto zákona. Trassát jest z veškeré škody práv, která by z toho vznikla, že nebylo tohoto zákazu dbáno.

Poznámku »jen k súčtování« nelze více odvolati

§ 23.

Nebyl-li chek proto zaplacen, poněvadž nepřísluší vydateli v době předložení cheku proti trassátu pohledávání aneb nebyl-li chek úplně zaplacen proto, poněvadž není dostatečně kryt, stihne vydatele pokuta pořádková v obnosu 3% nekryté sumy chekovní.

Na pokutu pořádkovou uzná soudce civilní. Pro řízení, které vynesení trestu toho předchází, platí ustanovení c. pat. ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z. Řízení to jen tehdy zavádí se z úřadu, když soudce civilní sezná ze sporu, u něho provedeného, že chek postrádal krytí.

Pokuta pořádková připadá státní pokladně a dlužno se v příčině vyzdobytí téže jakož i v příčině změny obnosů trestních řízení ustanoveními nař. min. spravedlnosti ze dne 5. listopadu 1852 č. 227. ř. z.

Uložením pokuty té není vyloučeno trestní stíhání vydatele pro podvod a též i nároky majitele cheku na náhradu škody nepozbývají platnosti.

§ 24.

Má-li chek náležitosti § 2., je-li v tuzemsku vydán a v tuzemsku splatný, je-li též na blankettu trassata passivně k chekování způsobilého k tomu určeném vydán a je-li chek výslovně na viděnou splatný aneb postrádá-li vůbec ustanovení v příčině času platebního, podléhá kolku dvou krejcarů; je-li však chek, obsahující veškeré náležitosti § 2., v cizozemsku vydán aneb v cizozemsku splatný, podléhá pak kolku 5 krejcarů.

Indossace a potvrzení příjmu, na takovéto cheky psané, jsou kolku prosty.

Ustanovení předchozího odstavce platí též pro cheky převodní a efektové, které ostatně nespádají pod ustanovení tohoto zákona, jakož i pro indossace a potvrzení příjmu na cheky efektové psané.

Veškeré ostatní cheky podléhají poplatku v té míře jako kupecké poukázky na peníze znějící (§ 18. zák. ze dne 8. března 1876 č. 26 ř. z.). Jakým způsobem dlužno poplatkové povinnosti dle prvního odstavce učiniti zadost, o tom bude zvláštní nařízení vydáno.

Nebylo-li učiněno zadost povinnosti kolkové v příčině cheků, které podléhají určité sazbě 2 krejcarů a 5 krejcarů, dlužno se řídití nařízenými §§ 20., 21. a 22. zák. ze dne 8. března 1876 č. 26. ř. z.

Právní následky ustanovení §§ 26. a násl. zákona ze dne 8. března 1876 č. 26. ř. z. nastanou i v tom případě, byl-li chek nedatovaný neb

falešným datem opatřený vydán a ručí za zvýšený poplatek vydatel k ruce nerozdílné s osobami, které, majíce vědomost o těchto okolnostech, chek přijaly, dále převedly neb zaplatily. Kolky, na takovéto cheky upotřebené, dlužno pokládati za neplatné.

Položka 60. č. 2. ustanovení tarifu, zákonem ze dne 13. prosince 1862 č. 89. ř. z. změněného, jakož i § 7. odst. 1. zákona ze dne 29. února 1864 č. 20. ř. z. pozbývají platnosti.

§ 25.

Zákon tento nabývá platnosti ve třech měsících po prohlášení. Pro cheky, které před tímto časem byly vydány, neplatí ustanovení tohoto zákona.

§ 26.

Nařizují ministrům spravedlnosti, obchodu a financí, aby tento zákon v skutek uvedli.

OPRAVY.

- Str. 4. v předmluvě řádek 23. místo: »v Rakousku ati očekáv« čti: »v Rakousku očekávati«.
- » 10. řádek 5. zdola, místo »quittance čti »kvitance«
 - » 40. pozn. 50 ad 2 místo: »svým jménem neb svou firmou« čti »jménem neb firmou«.
 - » 72. řádek 22. místo »Côte de commerce« čti: »Code de commerce«.
 - » 80. řádek 9. zdola: místo: »přijal ji« čti: »zaujal je«.
 - » 117. řádek 14. zdola místo: Proti tomu ovšem namítá... čti: Proti tomu namítá...
 - » 139. pozn. 164a): místo: »ř. soudn., čl. 80...« čti: »ř. soudn. a dle článků 208., 209. a násl. nového něm. obč. zak. (Planck seš. 2. str. 260); čl. 80...«
 - » 152. pozn. 190: místo: »přikládat. Většina... Podobně...« čti: přikládat. (Podobně Štaub... soudů.) Většina...«

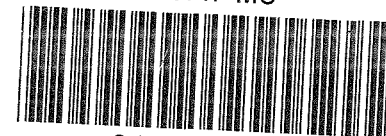
OBSAH.

	Str.
Předmluva	3
§ 1. Literatura	5
Zákony a osnovy o cheku	7
§ 2. Nynější stav právní v Rakousku a v Německé říši	10
§ 3. a) Historický vývoj cheku	15
b) Vývoj a stav zákonodárství	18
A) Anglicko	18
B) Severní Amerika	19
C) Hollandsko	20
D) Francie	20
E) Belgie	21
F) Itálie	22
G) Švýcarsko	23
H) Portugalsko	23
I) Španělsko	24
K) Státy Skandinávské	25
L) Ruská říše	27
M) Rumunsko	30
Japonsko a Argentina	30
N) Německá říše	31
O) Uhry	34
P) Rakousko	34
§ 4. Pojem a druhy cheku	37
A) Pojem cheku	37
Rozdíl cheku od poukázky	45
Rozdíl od směnky	46
Od směnky nepřijaté	47
Od bankovky	47
B) Druhy cheku	48
§ 5. Náležitosti cheku:	
a) podstatné	54
A to:	
Passivní způsobilost	55
Písemná forma	58
Klausule chekovní	59
Podpis vydatelův	60
Udání místa, roku, měsíce a dne vydání	61
Naznačení trassáta či chekovníka	61

Příkaz a) k placení	63
b) z pohledání vydatelova	64
chek úvěrní	64
c) určité sumy peněz	70
d) bezvýminěčně	71
b) vedlejší	72
zejmena:	
α) Naznačení remittenta	73
β) Místo platební	75
γ) Doba platební	77
§ 6. Převedení cheku	79
§ 7. Přijetí cheku	85
§ 8. Předložení cheku k zaplacení a lhůty praesentační	90
§ 9. Zaplacení	94
§ 10. Důvody, ze kterých lze zaplacení odmítnouti	96
a) Zejména	
α) následkem konkursu na jmění vydatelovo	97
β) následkem úmrtí vydatele	101
γ) pro právní téhož nezpůsobilost	101
b) Odvolání cheku	102
c) Jiné důvody dishonorační	106
aa) Postrádá-li chek správné formy	106
bb) Nevykáže-li majitel svou oprávněnost při předložení cheku	106
cc) Není-li chek vůbec kryt aneb toliko nedostatečně	107
dd) Byl-li chek ztracen neb zmařen	108
ee) Byl-li na jmění trassátovo uvalen konkurs	110
§ 11. Právní poměry. Úvahy všeobecné	113
A) Právní poměr mezi vydatelem a trassátem. Smlouva chekovní	115
B) Právní poměr mezi trassátem a majitelem cheku	120
C) Právní poměr mezi majitelem cheku a mezi vydatelem, jakož i indossanty	129
§ 12. Promlčení a obmeškání	138
§ 13. Ustanovení z práva směnečného	143
Zejména:	
a) V příčině směnky návratné	150
b) O zaplacení čestným	150
c) O přetržení promlčení	151
d) O falešném a padělaném cheku	152
e) V příčině námitek	159
§ 14. Chek pouze k sčítování a chek křížovaný	159
§ 15. Ustanovení trestní a nárok na náhradu škody	163
§ 16. Ustanovení poplatková	165
§ 17. Formuláře chekové dle rakouské osnovy z r. 1895	167
§ 18. Rakouská osnova zákona o cheku z r. 1895	169

REV15

ÚK PrF MU

3129S28878